HET MISSIEWERK

NEDERLANDS TIJDSCHRIFT
VOOR
MISSIEWETENSCHAP

UITGEGEVEN DOOR
DE PRIESTERMISSIEBOND
IN NEDERLAND

onder hoofdredactie van

MGR. DR. ALPH. MULDERS

directeur van het Missiologisch Instituut
van de R.K. Universiteit
te Nijmegen

★

Acht en dertigste jaargang
1959

GRADUATE THEOLOGICAL UNION 1962

BIBLIOTHEEK ARNHEM MISSIEHUIS

ADMINISTRATIE:
Laan Copes van Cattenburch 127, 's-Gravenhage

DRUK EN EXPEDITIE:
Nederlandse Boekdruk Inrichting, N.V. 's-Hertogenbosch

V. 38-39 1959-60

DR. ALPH. MULDERS

HET MISSIONAIRE ASPECT VAN PAUS PIUS' PONTIFICAAT

OM het missionaire aspect van het Pontificaat van Paus Pius XII te belichten, behoeven we slechts te herinneren aan de documenten, waarin deze leraar der volken zich over de missiearbeid heeft uitgesproken; aan de door hem getroffen of althans goedgekeurde bestuursmaatregelen betreffende het missiewerk; aan de vooruitgang, die de missiearbeid gedurende dit bijna twintigjarig pontificaat (1939-1958) wist te boeken; aan de missiemethodische richtlijnen, welke Paus Pius XII heeft uitgestippeld.

* * *

Onder de documenten, waarin deze grote leraar der volken zich herhaaldelijk over het missiewerk heeft uitgesproken, noemen we op de eerste plaats de pauselijke *encyclieken.*

Paus Pius XII heeft vooreerst niet minder dan vijf eigenlijke *missie-encyclieken* uitgevaardigd, waarvan twee het missiewerk als zodanig in beschouwing namen, terwijl bepaalde gebeurtenissen de aanleiding vormden voor drie andere.

De encycliek „*Evangelii Praecones*" (2 juni 1951), over het bevorderen van de heilige missies, zette in kernachtige trekken enkele beginselen en richtlijnen voor de missiearbeid uiteen. Alles klinkt zo kloek en klaar in deze encycliek, dat men geneigd zou zijn de karakteristieke eigenschap ervan te zien in de aandrang en begeestering, die van deze oproep op het missiewerk uitgaat. Doch al springt deze eigenschap misschien het meest in het oog, het wezenlijke kenmerk van de encycliek vinden we in haar lerend karakter. Zelden of nooit heeft een encycliek zich zo dikwijls beroepen op vroegere pauselijke uitspraken als deze; met name worden hele passages letterlijk herhaald uit het apostolisch schrijven Maximum illud van Paus Benedictus XV (1919), hetwelk in de toenmalige tijdsomstandigheden — vlak na de eerste wereldoorlog — aan het missiewerk een program en een stoot wilde geven; uit de encycliek Rerum Ecclesiae (1926) van Paus Pius XI, die men de Magna Charta van de moderne missiebeweging genoemd heeft; en uit de toespraak van Paus Pius XII tot de Hoofdraad van de Pauselijke Missiegenootschappen (24 juni 1944), die wegens de tijdsomstandigheden toen niet voldoende weerklank had kunnen vinden.

Zo begint zich ook in de missieleer langzamerhand een traditie te vormen; insiders kunnen trouwens in sommige pericopen de neerslag aantreffen van de resultaten der beoefening van de missiewetenschap, door de encycliek uitdrukkelijk gesignaleerd als symptoom van de vooruitgang der missiebeweging in de laatste vijf en twintig jaar.

Op 21 april 1957 publiceerde de Paus de encycliek „*Fidei donum*" over de toestand van de katholieke missies, vooral in Afrika. Het karakteristieke van deze missie-encycliek is, dat zij zich niet richt tot degenen, die onder de niet-christelijke volken werkzaam zijn, maar tot degenen, die hen moeten helpen. De missiebisschoppen ontvangen geen enkele vingerwijzing noch richtlijn om te trachten de vraagstukken, waarvoor de Evangelieverkondiging in Afrika hen plaatst, tot oplossing te brengen. Als hun apostolische verantwoordelijkheid wordt vermeld in de passage waar sprake is van de nog 85 miljoen heidenen in het zwarte werelddeel, geschiedt dit slechts om meer reliëf te geven aan de omvang en urgentie van de verantwoordelijkheid die de bisschoppen van de christelijke wereld hebben met die van de missieordinarissen in Afrika.

Ter gelegenheid van het achtste eeuwfeest van het zelfstandig worden van Portugal en het derde eeuwfeest van het herstel zijner onafhankelijkheid vaardigde Paus Pius XII de encycliek „*Saeculo exeunte octavo*" (13 juni 1940) uit, om de Portugezen, wier land buiten de wereldoorlog was gebleven, de apostolische missiearbeid met bijzondere nadruk aan te bevelen.

Over het missionaire aspect van Pius' Pontificaat ligt, helaas, ook de diepe schaduw van de geraffineerde pogingen van communistische zijde in het werk gesteld om de Kerk van China van die van Rome te scheiden. Tot tweemaal toe heeft dan ook Pius XII een encycliek gericht tot de bisschoppen, geestelijken en gelovigen van China om hun in de kommervolle tijden, die zij moeten doormaken, opbeuring en leiding te geven.

Toen de encycliek „*Ad Sinarum gentem*" (17 oktober 1954) de fameuze „drie autonomieën" als voorbereiding van een schisma veroordeeld had, wijzigden de communisten hun tactiek van aan te sturen op een openlijke breuk met Rome en drongen aan de katholieken een nationale vereniging van patriottische katholieken op. Onder voorwendsel van dienst aan het vaderland en samenwerking met het regime moest de patriottische kerk, ook in vraagstukken van kerkelijke tucht, eerder aan atheïsten gehoorzamen dan aan de Paus. Voortaan zouden de Chinese bisschoppen in volledige onafhankelijkheid worden gekozen door het Chinese volk zelf. Op 13 april 1958 werden de eerste twee aldus „gekozen" bisschoppen „gewijd".

342362

Op dit grievend onrecht kon de Paus niet zwijgen. Hij herinnerde eraan, dat in China evenals elders in de wereld het recht om bisschoppen te benoemen toekwam aan de H. Stoel en dat alleen de Paus hun jurisdictie kon verlenen. De encycliek „*Ad Apostolorum Principis*" (29 juni 1958), waarvan de Nederlandse vertaling in de vorige aflevering van dit tijdschrift werd gepubliceerd, bepaalde er zich toe de beginselen uiteen te zetten en te vermanen, dat op onwettige wijding de straf van excommunicatie staat; met de bedoeling om de personen zoveel mogelijk te sparen wordt geen enkele naam genoemd.

Vervolgens heeft Paus Pius XII, ook in *andere encyclieken*, die niet rechtstreeks het missiewerk betreffen, aandacht gewijd aan en gevraagd voor het wereldapostolaat.

Reeds in zijn eerste encycliek „*Summi Pontificatus*" (20 oktober 1939) richtte Paus Pius XII zijn blik op de poolster van het wereldapostolaat en gaf enkele scherp-geformuleerde richtlijnen, die voor de missiemethode van bijzonder belang zijn. „De Kerk van Christus, trouwe hoedster van de haar door God verleende wijsheid en opvoedende kracht, denkt er niet aan en kan er niet aan denken, de karakteristieke eigen waarden, die ieder volk met naijverige gehechtheid en begrijpelijke trots bewaart en als kostbaar erfgoed beschouwt, aan te tasten of gering te achten. Haar doel is de bovennatuurlijke eenheid in een allen omvattende liefde van gevoelens en daden, niet de eenvormigheid, die louter uiterlijk is en oppervlakkig en juist daarom de eigen kracht verzwakt. Alle richtlijnen en maatregelen, die een verstandige en ordelijke ontplooiing bevorderen van bijzondere krachten en strevingen, welke wortelen in de diepere lagen van ieder ras, begroet de Kerk met vreugde en begeleidt zij met moederlijke welwillendheid, mits ze niet ingaan tegen de plichten, die voortvloeien uit de eenheid van oorsprong en gemeenschappelijke bestemming. Herhaaldelijk heeft zij bewezen door haar werkzaamheid in de missie, dat deze grondregel de poolster is van haar wereldwijd apostolaat. Talloze onderzoekingen en pionierswerk, ten koste van vele offers, met liefdevolle toewijding door missionarissen uit alle tijden verricht, hadden ten doel het juiste inzicht en begrip te krijgen van de meest uiteenlopende beschavingsvormen en hun geestelijke krachten vruchtbaar te maken door een aan het leven dier volken aangepaste prediking van het Evangelie."

Mocht het gedurende de eerste oorlogsjaren er de schijn van hebben, dat 's Pausen werkzaamheid geheel in beslag werd genomen door de zorgen, die Z.H. in verband met de oorlog kwelden, — in de leerstellige encycliek

„*Mystici Corporis*" (29 juni 1943), over het Mystieke Lichaam van Jezus Christus en over de vereniging, die wij daarin bezitten met Christus, kon de H. Vader niet nalaten eraan te herinneren, „hoe Wij vanaf de aanvang van ons Pontificaat ook hen aan de bescherming en leiding des hemels hebben aanbevolen, die niet behoren tot het zichtbare verband met de Katholieke Kerk; en hoe Wij plechtig hebben verzekerd, dat niets Ons op het voorbeeld van de Goede Herder nauwer aan het hart ligt, dan dat zij het leven hebben en in overvloed hebben". En nog: „De ware liefde tot de Kerk vordert dus niet alleen, dat wij als leden van het Lichaam onderling voor elkaar bezorgd zijn en ons verheugen over de eer, die één lid te beurt valt, of medelijden met het lid, dat lijdt, maar bovendien, dat wij ook in de overige mensen, die nog niet met ons in het Lichaam der Kerk zijn verenigd, broeders van Christus zien naar het vlees, die tezamen met ons geroepen zijn tot de eeuwige zaligheid".

In zijn laatste encycliek „*Meminisse juvat*" (14 juli 1958), over de vrijheid van de Kerk, vermeldde de Paus met droefheid in het hart de onwettige bisschopswijdingen, die in China hadden plaats gehad en herdacht de missionarissen, zijn eigen afgezanten, die na zoveel offers te hebben gebracht om Christus te gaan verkondigen, als gemene misdadigers werden verbannen of in de gevangenis geworpen.

Behalve in encyclieken kwam de zorg van Paus Pius XII voor de missie nog in andere documenten treffend tot uiting, nl. in *apostolische brieven*, *homilieën*, *toespraken*, *boodschappen* en *instructies*, waarvan we er althans enkele met name willen vermelden.

Toen China in de handen van de communisten was gevallen, waarschuwde de Paus in zijn apostolisch schrijven „*Cupimus imprimis*" (18 januari 1952), als met vooruitziende blik, dat de nieuwe heersers zouden trachten tweedracht onder de katholieken te zaaien om de Kerk te verstikken.

Toen de Paus op het feest van Christus Koning (29 oktober 1939) in de St. Pieter te Rome zelf twaalf missiebisschoppen wijdde, genomen uit verschillende volken, verklaarde hij in een bij die gelegenheid gehouden *homilie*, dat de idee der katholiciteit van de Kerk de achtergrond vormde van deze indrukwekkende liturgische plechtigheid.

Op 24 juni 1944 hield de H. Vader een *toespraak* — in het officieel orgaan, de Acta Apostolicae Sedis, gepubliceerd — tot de Hoofdraad van de Pauselijke Missiegenootschappen, die getuigde van bovennatuurlijk optimisme en opviel door haar profetisch accent. „Tot degenen, die vrees koesteren voor de toekomst der missie, willen Wij een woord van bemoediging en

vertrouwen spreken. Hoevele harten werden in de eerste wereldoorlog door dergelijke zorgen benauwd! Maar de tijd, die tussen de beide wereldoorlogen verliep, heeft op die angstige twijfels een antwoord gegeven, dat aller verwachtingen verre overtrof. Het missiewerk beleefde zowel in de christelijke landen als in de heidense gewesten zo'n innerlijke en uiterlijke opbloei, als de missiegeschiedenis nog nooit had gekend. Zo vertrouwen Wij, dat deze eeuw, die reeds ruïnen op ruïnen heeft gestapeld, desondanks op het missieveld, waar in harde arbeid werd gezaaid, een overvloedige oogst ziet rijpen."

Op de vooravond van Kerstmis 1945 kondigde de Paus aan het H. College zijn voornemen aan om het Kardinaalspurper te verlenen aan 32 prelaten van 18 verschillende landen uit alle delen der wereld, en legde daarbij de nadruk op het supranationale karakter van de Kerk. „De Kerk is supranationaal, omdat zij een moeder is, die niet uitsluitend aan één volk behoort, zelfs niet aan het ene meer dan aan het andere, maar aan alle evenzeer, een moeder, die zich nergens ter wereld als vreemdelinge voelt, omdat zij krachtens haar natuur onder alle volken thuis is . . . Sinds de Kerk de grenzen van het oude Europa overschreed om zich uit te breiden tot aan de uiteinden van de aarde, voedt het Mystieke Lichaam van Christus zich met het beste van de zedelijke en geestelijke waarden der mensheid. Hieruit volgt een vooruitgang en verrijking van het leven der mensheid, die de ware betekenis van het supranationaal karakter der Kerk openbaart." Deze woorden van de Paus leverden een authentieke commentaar op de verheffing van de eerste Chinese bisschop tot de waardigheid van Kardinaal der H. Roomse Kerk.

Nog vestigen we de aandacht op de pauselijke *boodschap* aan de autochtone clerus „*In auspicando*", welke de H. Vader op 29 juni 1948 door Z. Em. P. Kard. Fumasoni-Biondi, Prefect der Propaganda, liet voorlezen bij de inauguratie van het St. Petrus College op de Janiculus te Rome, voor de meer speciale opleiding van autochtone geestelijken; een keer te meer bleek hieruit het vitale en urgente belang van een degelijk-gevormde autochtone geestelijkheid, die de Paus roemde als „de bloem van het missie-apostolaat, geroepen om in de toekomst, met Gods hulp, de rijkste vruchten voort te brengen."

Op 13 oktober 1953 richtte Pius XII een pauselijke boodschap tot de missionarissen van de gehele wereld om hen, bij gelegenheid van de jaarlijks terugkerende wereldmissiedag, te bemoedigen en in aller onontbeerlijke steun aan te bevelen.

In het voorafgaande hebben we o.a. een passage uit de eerste encycliek van Pius XII „*Summi Pontificatus*" (20 oktober 1939) aangehaald; op deze zo menselijke en tevens zo bovennatuurlijke woorden, waaruit de moed van de apostel spreekt en de gloed van het vaderhart straalt, heeft de Paus zelf een commentaar willen leveren, zoals Hij het alleen kon, door enkele weken later zijn goedkeuring te hechten aan een baanbrekende instructie van de S. Congregatio de Propaganda Fide over enkele ceremoniën en de eed op de Chinese riten. Inderdaad blijkt bij het bestuderen van beide documenten, dat de instructie *Plane compertum est* (8 december 1939) slechts de algemene beginselen van de aangehaalde passage der encycliek „*Summi Pontificatus*" op een afzonderlijk geval toepast.

Uit het bovenstaande moge gebleken zijn, dat Pius XII, de sprekende Paus, die meer nog de gave des woords dan de gave der talen bezat, alleen reeds door de uitoefening van zijn leraarschap metterdaad bewezen heeft, dat hij „geen dringender plicht kende dan aan de mensen van onze tijd de ondoorgrondelijke rijkdommen van Christus te verkondigen" (Enc. Summi Pontificatus).

Tot 's Pausen bestuursmaatregelen betreffende de missie kunnen we op de eerste plaats rekenen het *aanknopen van diplomatieke betrekkingen* tussen het Vaticaan en Mohammedaanse en andere niet-christelijke landen, o.a. Egypte, Syrië, Libanon, Pakistan.

Naast de reeds bestaande en onder de Propaganda ressorterende *apostolische delegaturen* — India (1884), Australië (1914), Japan (1919), China (1922), Zuid Afrika (1922), Indochina (1925), Belgisch Congo met Ruanda-Urundi (1930), Brits Afrika (1930) — werden bij apostolisch schrijven nieuwe opgericht, nl. voor Indonesië (8 juni 1947), Frans Afrika (22 september 1948), Korea (7 april 1947), Pakistan (17 juni 1950), Thailand (24 augustus 1957), afgesplitst van die voor Indochina en op 27 november 1957 uitgebreid tot het schiereiland Malakka.

De apostolische delegatuur voor China werd op 5 juli 1946 tot apostolische internuntiatuur verheven, die voor India op 1 juli 1938 en die voor Indonesië op 15 maart 1950, terwijl nog de volgende *apostolische internuntiaturen* werden opgericht; voor China (1946), Egypte (1947), de Filippijnen (8 april 1951), Liberia (12 juli 1950), Japan (28 april 1952), Pakistan (9 oktober 1952), Syrië (21 februari 1953), Iran (2 mei 1953).

Een organisatorische daad van onschatbare betekenis was de *oprichting van de kerkelijke hiërarchie* in verschillende missiegebieden.

Terwijl in Japan en India de kerkelijke hiërarchie verder werd uitgebouwd, richtte Pius XII bij apostolische constitutie de kerkelijke hiërarchie achtereenvolgens op in China (Sinarum, 11 april 1946); Brits West-Afrika (Laeto accepimus, 18 april 1950); Pakistan (Quotidie nos, 15 juli 1950); Zuid-Afrikaanse Unie (Suprema nobis, 11 januari 1951); Formosa (1952); Kenya, Uganda en Tanganyika (Quemadmodum ad nos, 25 maart 1953); Denemarken, Zweden en Noorwegen (1953); Birma (Dum alterna, 1 januari 1955); Zuid-Rhodesië (Quod Christus, 1 januari 1955); Malakka-Singapore (25 februari 1955); Frans Afrika en Madagascar (De Africa Gallica et de Insula Madagascaria, 14 september 1955); Kleine Antillen (reorganisatie 20 februari 1956); Jamaïca (29 februari 1956); Tanger (Marokko) (14 november 1956); Gambië (24 juni 1957); Nederlandse Antillen en Suriname (30 juni 1958).

Van missionair standpunt is de oprichting van de kerkelijke hiërarchie van betekenis, omdat zij getuigt van een zekere volwassenheid der Kerk in het betreffende gebied; vervolgens wijst de geleidelijke vervanging van apostolische vicariaten door bisdommen op het einde van een speciale bestuursinrichting, die Rome in de zeventiende eeuw had ingevoerd om de missie aan de invloed van de patronaatsmogendheden te onttrekken.

Ongetwijfeld hebben de Pausen de universaliteit van de Kerk herhaaldelijk verkondigd; zijn er vele, die deze in dezelfde mate als Pius XII ook daadwerkelijk hebben gedemonstreerd? „Zij die tot de Kerk toetreden, tot welk ras zij ook behoren en welke taal zij ook spreken, bezitten rechten als kinderen in het gemeenschappelijk Vaderhuis," had Pius XII in zijn encycliek Summi Pontificatus geschreven; en deze rechtens bestaande gelijkheid heeft hij metterdaad gerealiseerd. Nog in het eerste jaar van zijn pontificaat wilde hij op het feest van Christus Koning in de St. Pieter te Rome persoonlijk twaalf missiebisschoppen wijden, genomen uit verschillende volken; tot hen behoorden o.a. de eerste neger-bisschop uit Afrika, de eerste autochtone bisschop van Madagascar en de Chinese bisschop, die later met het kardinaalspurper zou worden gesierd. Sindsdien werden in verschillende missiegebieden in versneld tempo *autochtone bisschoppen* benoemd. Terwijl er bij het begin van Pius' Pontificaat in 1939 in Azië 25 autochtone bisschoppen waren, nl. 13 in China, 7 in India, 3 in Vietnam en 2 in Japan, en Afrika nog geen enkele autochtone bisschop telde, vermelden de statistische gegevens voor 1958 in totaal 125 autochtone bisschoppen, nl. 19 Afrikaanse en 106 Aziatische (China 33, India 33, Vietnam 11, Japan 11, Korea 5, Indonesië 3, Ceylon 3, Birma 2, Malakka 2, Thailand

2, Formosa 1). Ongeveer de helft van de tijdens Pius' pontificaat opgerichte afzonderlijke kerkelijke ressorten werd onder autochtone leiding geplaatst. Bovendien heeft Pius XII nog op een andere wijze de universaliteit van de Kerk bijzonder willen beklemtonen, nl. door autochtone bischoppen in het H. College van Kardinalen op te nemen, hetwelk thans behalve de Armeniër G. P. Kard. Agagianian (18 februari 1946) nog de Chinese Kardinaal Thomas Tien, aartsbisschop van Peking (18 februari 1946) en de Indiase Kardinaal Valeriano Gracias, aartsbisschop van Bombay (12 januari 1953) telt.

Door de bestuursmaatregelen, waarvan we er enkele hebben vermeld, heeft Pius XII de volwassenheid van de Kerk in verschillende missiegebieden, althans de groei ernaar, met gezag geproclameerd; hij kon zulks ook doen dank zij de vooruitgang, die het missiewerk tijdens zijn pontificaat wist te boeken.

De vooruitgang van het missiewerk, wordt tamelijk wel geregistreerd door de *vermeerdering van het aantal kerkelijke territoria;* immers een nieuw bisdom, een nieuw apostolisch vicariaat of apostolische prefectuur betekent inderdaad niet zelden een nieuwe missionerende congregatie en altijd meer missionarissen, meer missiestaties, meer missiewerken. Welnu, tijdens het pontificaat van Pius XII werd het aantal kerkelijke territoria in de gebieden, welke aan de rechtsmacht van de Propaganda zijn onderworpen, niet onaanzienlijk vermeerderd, nl. van 532 tot 702, en wel 322 in Azië, 227 in Afrika, 53 in Oceanië, 81 in Amerika en 19 in Europa. Onder deze kerkelijke gebieden telt men 81 aartsbisdommen, 302 bisdommen, 6 abdijen „nullius", 201 apostolische vicariaten, 110 apostolische prefecturen en 2 zelfstandige missies (missiones „sui juris"). Ongeveer een vierde van deze ressorten, nl. 166 zuchten onder communistisch bewind, nl. 142 in China, 10 in Noord-Vietnam, 3 op Korea, 11 op de Balkan.

Ook het *aantal katholieken* vertoonde een toename van meer dan 100% en steeg in de boven aangeduide missiegebieden tot 33.370.000, als volgt over de verschillende werelddelen verspreid: Afrika 18 miljoen; Azië 6 miljoen; Amerika 5.3000.00; Oceanië 4 miljoen; Europa 70.000.

Eveneens verdubbelde het *aantal missionarissen* in bedoelde missiegebieden en bedraagt thans meer dan 27.000, als volgt verdeeld: Afrika 11.200; Azië (voor zover niet onder communistisch bewind) 8.100; Amerika 2.100; Oceanië 5.400; Europa (in de gebieden, die niet onder communistisch bewind staan) 250.

Een van de meest verheugende verschijnselen van de vooruitgang van

het missiewerk is wel de ontwikkeling van de autochtone clerus. In de gebieden, welke aan de rechtsmacht van de S. Congregatio de Propagande Fide zijn onderworpen, zijn thans meer dan 5300 autochtone priesters, van wie 1800 in Afrika en 3500 in Azië (met uitzondering van China, Noord-Korea en Vietnam). Het totale aantal autochtone geestelijken beloopt thans wel 10.000.

Uit het bovenstaande mag men besluiten, dat het missiewerk in volle ontwikkeling is; ,,wat wij echter vooral voor ogen moeten houden" schreef Pius XII in de encycliek Evangelii Praecones, ,,is, dat op dit terrein nog een geweldige arbeid moet verricht worden, waarvoor ontelbare werkers nodig zijn."

Terwijl Paus Pius XI in de encycliek Rerum Ecclesiae (1926) vooral gewezen had op de geografische zijde van de katholiciteit van de Kerk ter adstructie van zijn missiestrategie om het terrein zoveel mogelijk te doen bezetten, legde Paus Pius XII in de intussen gewijzigde situatie meer nadruk op de integratie van de missie in het leven van de Kerk, op meer diepgang van het missiewerk door assimilatie van de karakteristieke waarden der volken en adaptatie van hun eigen cultuur. ,,Het plan, dat de verkondigers van het Evangelie zich met ruim en edelmoedig hart voorstellen, is er op gericht in nieuwe gebieden de Kerk zodanig te verbreiden, dat zij er steeds dieper wortel schiet en in staat is om zo snel mogelijk, enkel door haar innerlijke groei, zonder verdere hulp van de missiegenootschappen, aldaar te leven en tot bloei te komen." (Toespraak tot de hoofdraad van de pauselijke missiegenootschappen 1944). ,,Als uiteindelijk doel moet nagestreefd worden — en dat moet steeds voor ogen staan — dat bij die volkeren, de Kerk stevig gevestigd wordt en dat haar een eigen hiërarchie gegeven wordt, gekozen uit de autochtone geestelijkheid zelf" (Enc. Evangelii Praecones 1951), m.a.w. de Kerk moet deel uitmaken van het geestelijk erfdeel in de gebieden, waar zij gevestigd wordt.

Te dien einde gaf Paus Pius XII scherp-geformuleerde missiemethodische richtlijnen. Reeds in zijn eerste encycliek ,,Summi Pontificatus" (20 oktober 1939) leest men de volgende woorden: ,,Alles wat in de gebruiken en gewoonten niet onverbrekelijk met godsdienstige dwalingen is verbonden, zal steeds met welwillendheid worden onderzocht en zo mogelijk bewaard en bevorderd". En de reden hiervan gaf de Paus in zijn kerstboodschap van 1945 als volgt weer: ,,Evenals Christus een werkelijke menselijke natuur heeft aangenomen, zo neemt de Kerk in zich de volheid

van al het echt-menselijke op en maakt en verheft dit tot een bron van bovennatuurlijke kracht, op welke plaats en in welke vorm zij het ook aantreft"; mla.w., evenals Christus moet de Kerk haar zending vervullen door een soort incarnatie. De zoëven aangehaalde kerstboodschap zegt: „Het supranationaal karakter van de Kerk doet haar niet in de ruimte zweven boven de volken in een verte, die voor hen onbereikbaar is". De Kerk, in haar volle uitbloei en ontwikkeling, moet als iets eigens staan en leven in het volk, en het volk met zijn eigen aard en cultuur moet opgenomen worden in de gemeenschap van het Rijk Gods op aarde en zo de rijkdom hiervan vergroten, opdat in alle talen God verheerlijkt wordt. De *eigen cultuur van het volk* moet derhalve gekerstend worden; niet in die zin, dat de nu aanwezige cultuur, statisch zichzelf gelijk blijvend, als een mantel het bovennatuurlijke aantrekt, maar zo, dat het volk met zijn cultuur, het geloof aanvaardend, dynamisch de synthese vormt, in kracht der genade, van zijn cultuur en het levend werkend geloof, en zo'n cultuur schept die tegelijk volkomen eigen en volwaardig christelijk is.

Bij de uiteenzetting van de beginselen en richtlijnen, volgens welke het werk en de ijver van de missionarissen moet geleid worden, schreef de Paus in de encycliek „Evangelii Praecones" (1951): „De missionaris moet het land, waar hij het licht van het Evangelie brengen gaat, als zijn tweede vaderland beschouwen en het met de verschuldigde liefde beminnen. En daarom zoeke hij er geen aardse winsten, noch voordelen ten bate van zijn eigen land of religieuze instelling, maar veeleer wat tot nut der zielen strekt... Bovendien is het noodzakelijk, dat zij, die tot dit apostolaat geroepen zijn, reeds in hun eigen vaderland niet enkel tot het verwerven der deugden en kerkelijke wetenschappen worden opgeleid en gevormd, maar ook, dat zij zich die kennis en vaardigheid eigen maken, welke hun later, wanneer zij eenmaal als verkondigers van het Evangelie in de verre landen werkzaam zijn, van zeer groot nut zullen zijn." En elders in dezelfde encycliek: „Er blijft ons nog een ander punt te behandelen, waarvan Wij wensen, dat het door allen goed begrepen wordt. Vanaf het begin tot nu toe heeft de Kerk steeds deze wijze regel gevolgd, dat al het goede, al het deugdzame, al het mooie, dat de verschillende volkeren krachtens hun aanleg en karakter bezitten, niet door het Evangelie, dat zij omhelsd hadden, vernietigd of beperkt werd. Wanneer de Kerk immers de volkeren, onder leiding van de christelijke godsdienst, tot een hogere cultuur en edeler levenswandel roept, handelt zij niet als iemand, die in het wilde weg een weelderig bos neervelt en uitroeit; zij lijkt veeleer op degene, die veredelde scheuten ent op de

wilde stammen, opdat deze eenmaal zoeter en heerlijker vruchten voortbrengen."

En als om te demonstreren, dat de Paus alles wilde geëerbiedigd zien, wat niet of niet meer tegen de goddelijke wet indruist, hechtte Pius XII nog in het eerste jaar van zijn pontificaat zijn goedkeuring aan de baanbrekende instructie „Compertum est" (8 december 1939) van de S. Congregatio de Propaganda Fide over enkele ceremoniën en de eed op de Chinese riten, in 1940 gevolgd door de goedkeuring van het Propagandadecreet, waardoor de missionarissen van India ontheven werden van de verplichting tot de eed met betrekking tot de Malabaarse riten.

In dit verband verdienen ook de *maatregelen op liturgisch gebied* vermelding. In 1941-1942 werd aan de missies van Nieuw-Guinea, China, Japan, Indochina, Indonesië en Afrika verlof verleend om het Romeins Rituale, met uitzondering van de exorcismen en sacramentele formules, in de landstaal te vertalen. In 1948 ontvingen de apostolische internuntii en delegaten volmacht om binnen hun ressort een commissie van ter zake kundige priesters te benoemen, die de vertaling van het Romeins Rituale voorlopig voor tien jaar zouden goedkeuren. In 1949 werd aan de Kerk van China het gebruik van de mandarijnen-taal in de H.Mis, met uitzondering van de canon, toegestaan. In 1954 ontvingen twee bisschoppen uit Indonesië en een uit Oost-Afrika verlof, de vaste gedeelten van de Hoogmis, o.a. Kyrie, Gloria, Credo, in de landstaal te laten zingen; sindsdien werd dit verlof aan verschillende andere missiebisschoppen op hun verzoek toegestaan.

Tot de missiemethodische richtlijnen van Pius XII behoort ook zijn tactiek om te trachten de volken voor het christendom te winnen, door een *elite van autochtone geestelijken en leken*. „Het is duidelijk," zo leest men in de encycliek Evangelii Praecones, „dat de Kerk in nieuwe gebieden niet op de geschikte en juiste manier kan gevestigd worden, zonder een passende regeling van toestanden en werken aldaar en vooral niet zonder de juiste vorming en opleiding van een tegen de noden opgewassen autochtone clerus." Bovendien noemt de Paus het in dezelfde encycliek volstrekt noodzakelijk, dat in de missiegebieden „de leken in grote menigte tot de gelederen der Katholieke Actie toestromen om edelmoedig hun zorg, inspanning en ijver met het hiërarchisch apostolaat van de clerus te verenigen. Het werk van de catechisten is voorzeker noodzakelijk en gaarne kennen wij hun de wel-verdiende lof toe; maar niet minder noodzakelijk is de arbeid van hen, die zonder vergoeding en uitsluitend ter liefde Gods zich ter beschikking van de priesters stellen om hen te helpen."

Tenslotte is de inschakeling van *lekenhelpers* bij de missiearbeid karakteristiek voor het missionaire aspect van Paus Pius' Pontificaat. In zijn toespraak tot het tweede wereldcongres voor het lekenapostolaat in oktober 1957 te Rome gehouden, wees Paus Pius XII op het belang van het lekenapostolaat in de missielanden. Sprekers uit India, Japan, Centraal-Afrika, Zuid-Amerika gaven een inzicht in de noden van hun land, spraken over hetgeen reeds door de autochtone en *buitenlandse leken* gedaan wordt en deden een dringend beroep op meer hulp van laatstgenoemden.

Bovenstaande uiteraard fragmentarische schets, waarin wij uitsluitend en dan nog slechts enkele feiten aanstipten, zou kunnen volstaan om de overtuiging te vestigen, dat ook Paus Pius XII, voortbouwend op de beginselen door Zijn Voorganger in de Encycliek Rerum Ecclesiae uiteengezet, deze „aangelegenheden der Kerk" bij uitstek met meer dan gewone zorg heeft behartigd.

De beschouwing van 's Pausen missiedaden in het licht van zijn gehele Pontificaat brengt intussen nog een nieuw aspect naar voren. Op de eerste bladzijde van de encycliek Evangelii Praecones leest men: „Nu de tijden vol onrust en bedreiging zijn en vele volkeren door allerlei conflicten van elkander gescheiden worden, achten Wij het zeer nuttig, het missiewerk nog eens krachtig aan te bevelen. Immers de boodschappers van het Evangelie houden aan allen de menselijke en christelijke goedheid voor en sporen hen aan tot de broederlijke verbondenheid en eensgezindheid, die boven geschillen van volkeren en grenzen van naties uitgaat."

De strekking van het gezegde is duidelijk: de Paus wil in het missiewerk ook een bijdrage tot de door Hem zozeer nagestreefde wereldvrede zien. In verband hiermede had Paus Pius XII reeds in zijn toespraak tot de Hoofdraad van de Pauselijke Missiegenootschappen gezegd: „De aard van Uw taak, die door geen nationale grenzen beperkt wordt, alsook Uw broederlijke samenwerking, doen voor allen in het juiste licht uitkomen dat prachtig kenteken van de Katholieke Kerk, hetwelk tweedracht en onenigheid uitsluit en totaal vreemd is aan die geschillen, welke de volkeren verbijsteren en soms op rampzalige wijze ten gronde richten. Wij doelen hiermee op het christelijk geloof en de allen omvattende christelijke liefde, die voor geen fronten, voor geen grenzen tussen staten of werelddelen, voor geen oceanen blijven staan, en die U, zowel ieder afzonderlijk als allen gezamenlijk, opwekken en aanzetten om het einddoel te bereiken; hebt gij dat bereikt, dan strekt het Rijk Gods zich uit tot alle delen der wereld."

In dezelfde geest liet de H. Vader zich doorgaans uit in zijn antwoord bij de aanbieding van geloofsbrieven door gezanten van die landen, welke als missiegebied worden beschouwd. De glans van zijn innemende persoonlijkheid, die zich op geniale wijze in de psychologie van de niet-christenen kon indenken, en zijn onvermoeid streven naar gerechtigheid en vrede schiepen voor de arbeid van de missionarissen een gunstig klimaat. Miljoenen, die van de Katholieke Kerk ternauwernood iets wisten, kenden deze paus van de vrede.

***

Paus Pius XII heeft de belofte gehouden, die hij in zijn eerste encycliek Summi Pontificatus heeft gedaan: „Wij zullen geen moeite schromen om het kruis, waarin heil en leven is, ook in de verste gebieden van de wereld zijn schaduwen te laten werpen". Door het *magisterium van de katholiciteit*, hetwelk men het kenmerk van zijn pontificaat mag noemen, heeft hij de missie in het middelpunt van het christelijk leven geplaatst: „Het alles omvattende gezichtsveld van de Kerk moet het normale gezichtsveld van het christelijk leven zijn" (Enc. Fidei donum). Paus Pius XII heeft de dynamische missiepolitiek, door Benedictus XV ingeluid en door Pius XI voortgezet, consequent doorgevoerd. Deze missiepolitiek, door Kard. W. van Rossum als prefect van de Propaganda mede bepaald en door mgr. Celso Costantini als secretaris van de Propaganda ideologisch gekarakteriseerd, heeft radicaal gebroken met de vroegere methode om in de missiegebieden als het ware godsdienstige kolonieën van het Westerse Christendom te stichten. „Deze heilige zendingen beogen, zoals allen weten, in de eerste plaats het licht der christelijke waarheid helderder te doen schijnen voor nieuwe volkeren en nieuwe christenen aan te werven. Doch als uiteindelijk doel moet nagestreefd worden (en dat moet steeds voor ogen staan), dat bij die volkeren de Kerk stevig gevestigd wordt en dat haar een eigen hiërarchie gegeven wordt, gekozen uit de inheemse geestelijkheid zelf." Uit bovenstaande schets moge gebleken zijn, hoezeer Paus Pius XII met zijn wereldwijde blik de verwerkelijking van dit woord systematisch heeft bevorderd.

Nijmegen

TH. M. BOURS

NAAR AANLEIDING VAN EEN PARADOX

„Een geweldige paradox: op het moment zelf, waarop het Westen zijn politieke hegemonie gaat verliezen, is het bezig in ideologisch opzicht de wereld te veroveren; en die twee hebben nauwe samenhang omdat juist in de mate waarin die jonge volkeren zich van de westerse techniek weten meester te maken, bepaalt in hoeverre zij zich van het Westen kunnen los maken.” Jean Daniélou: Het katholicisme en de volkeren-over-zee; Te Elfder Ure, 3 (1956) 135–140.

Deze passage uit dit alleszins lezenswaardig artikel heeft — zoals trouwens heel 't artikel — nog niets van zijn actualiteit verloren, eerder integendeel.

Deze passage roept onmiddellijk een kardinale vraag op: waarop moet 't kersteningswerk inspelen?

Indien wij deze vraag hier stellen, dan is dat in genen dele met de bedoeling een antwoord op die vraag te geven. Het is enkel onze bedoeling de brandende actualiteit van deze vraag nader te adstrueren.

Zelfs de poging tot volledigheid is uitgesloten, daarvoor is de litteratuur en het feitenmateriaal te omvangrijk. We zullen ons beperken tot het puntsgewijze aangeven van kernpunten, die ofwel de situatie ginds ofwel de situatie hier betreffen, in de hoop op deze wijze bij te dragen tot een bezinning op de taak van héél de Kerk, Hiërarchie én leken, ten aanzien van de kerstening onzer steeds kleiner wordende en uiterst snel evoluerende wereld.

1. Terwijl wij deze regels schrijven (medio december) vindt te Caïro plaats de tweede conferentie van de Aziatische-Afrikaanse landen. Tevens vindt op dit ogenblik een conferentie plaats van Afrikaanse landen te Accra, een conferentie die door een delegatie van Moskou als waarnemer wordt bijgewoond.

Wat het concrete resultaat dezer conferenties zal zijn, weten we niet en is bovendien voor de gedachtengang die wij willen ontwikkelen, niet van belang. 't Feit dezer conferenties is belangrijk genoeg, en beider bedoeling is uiteindelijk dezelfde nl.: elke vorm van Westerse overheersing van de hand te wijzen en aan de ontstellende sociale ellende hunner volkeren een einde te maken in eendrachtige samenwerking.

Verder doen we goed te noteren dat Moskou te Caïro aanwezig is als lid der conferentie, in Accra als waarnemer.

Laat 't waar zijn, dat we binnen 't nationalisme alle schakeringen aantreffen tussen gezonde en wijze gematigdheid aan de ene en extreem en op sentiment drijvend nationalisme aan de andere zijde, 't feit van 't nationalisme zelf is de kern, waarvoor we hier de aandacht willen vragen. Een nationalisme bovendien dat de eigen landsgrenzen overstegen is en bij alle eventuele onderlinge tegenstellingen en controversen — zijn krachten zoekt te bundelen in conferenties als bovenvermelde.

2. Dat dit nationalisme anti-Westers is zal geen nadere toelichting vragen. Evenmin zal 't nadere toelichting vragen, dat het onze schuld is, dat het dit anti-Westers karakter draagt. Uit de overvloed van literatuur die hierover is verschenen willen we slechts wijzen op boeken als: – Chester Bowles: „Afrika's uitdaging aan Amerika", Boekencentrum N.V. Den Haag 1958; met name doelen we hier op 't hoofdstuk: „Stemmen van Afrika". –Ir. L. J. M. Feber: „Opstand der Rassen"; Pax, Den Haag z.j. (1958); met name doelen we op de hoofdstukken III, IV en V. – Hans A. de Boer: „Onderweg genoteerd, het verhaal van een wereldreis langs het spoor van het onrecht, dat onze anders gekleurde medemens wordt aangedaan", Paris, Amsterdam 1957. – Tiber Monde: „Wereldgeschiedenis van morgen"; Helmond te Helmond z.j.

Dit lijstje is allesbehalve volledig en is bovendien beperkt tot enige in onze taal verschenen of vertaalde studies.

3. Dit nationalisme is in tweevoudig opzicht anti-christelijk.

a. Westers en christelijk is voor Azië en Afrika vrijwel identiek. Ook hier willen we wijzen op enige uitstekende publikaties. Allereerst op een artikel van prof. dr. Joh. Beckmann S.M.B., dat onder de titel „Der Wandel der Missionslage zeit dem zweiten Weltkrieg" verschenen in „Neue Zeitschrift für Missionswissenschaft" 14 (1959) 81–102. Hetgeen S. daar schrijft over de drievoudige hypotheek, nl. een politieke, een economische, een culturele, die op het ksersteningswerk rust, moet tot ernstig nadenken stemmen. Bij dit gedeelte van zijn artikel steunt S. met name op een studie van P. Johannes Schütte S.V.D.: „Die Katholische Chinamission im Spiegel der rotchinesischen Presse", Münster 1957. Met name ook is op dat wantrouwen tegen 't christendom gewezen door dr. M. Klompé in de toespraak die zij onder de titel „De Verantwoordelijkheid van de Europese christen" hield tijdens het Congres voor het Lekenapostolaat, gehouden te Rome van 5–13 oktober 1957 (cf. „Te Elfder Ure", dec. 1957).

b. 't Nationalisme draagt echter nog een tweede anti-christelijke tendenz in zich, waarop met name Beckmann in zijn bovengenoemd artikel wijst.

't Nationalisme is nl. vrijwel overal religieus gesanctioneerd en/of gefundeerd. In dit verband wijst hij op het Neo-Shintoisme in Japan, 't Neo-Hindoeisme in India en 't Neo-Boeddhisme op Ceylon, in Thailand en Burma; verder wijst hij op de verschillende syncretistische godsdiensten in Z.O. Azië, vooral in Vietnam, en op sterke spiritistische bewegingen in Oceanië. Ook in Afrika vinden we een sterk herleven van machtige geheime genootschappen.

S. stelt echter niet de vraag of al deze niet-christelijke godsdiensten op de duur weerstand kunnen bieden aan de Westerse ideologie. Deze vraag wordt zeer uitdrukkelijk gesteld o.a. door Daniélou in bedoeld artikel als hij schrijft: „zal de mens, die wij morgen zullen ontmoeten in China, in Afrika, in de Arabische landen, niet overal dezelfde zijn, d.w.z. gevormd door de fysieke en mathematische wetenschappen, min of meer doordrongen en doordrenkt van de marxistische ideologie en vreemd aan zijn eigen traditionele cultuur? . . . Men kan dus zeggen, dat in de ziel van al die jonge mensen van Afrika, van de Arabische wereld, van het Verre Oosten, naast het eigenlijk politieke probleem een ideologisch probleem wordt uitgevochten. Zullen ze trouw blijven aan de overgeleverde religie? Zullen zij materialisten worden hetzij van het marxistische type, hetzij van het min of meer Amerikaanse wetenschappelijke type"?

Zowel de kracht die schuilt in hetgeen Beckmann aanduidt als ook de infiltratie-kracht waarover Daniélou schrijft, zijn niet te schatten. Met beide zal rekening moeten worden gehouden. Als we 't goed zien, menen we te mogen zeggen, dat we in geen geval de invloed van de infiltratie moeten onderschatten. Publikaties over de levensopvatting bij Japanse en Indiase universiteits- en hogeschool studenten spraken een even duidelijke als verbijsterende taal.

Hier komt nog bij dat 't grootste deel van de huidige intelligentia dezer volkeren bij ons in 't Westen gevormd werd en zelfs steeds meer wordt. Denken we slechts aan de tienduizenden studenten overzee.

Welk van beide krachten uiteindelijk de sterkste zal blijken, zal pas over meerdere decennia blijken, maar laten we wel bedenken: beide zijn antichristelijk.

4. Van niet minder betekenis is 't feit dat Azië en Afrika een mistekend beeld van 't christendom hebben.

We willen hiervoor niet alleen verwijzen naar de studie van Thomas Ohm O.S.B.: „Asiens Kritiek am abendländischen Christentum", München 1948, maar ook en niet minder naar de boven reeds geciteerde toespraak

van dr. M. Klompé: „Wij zijn node gedwongen te constateren, dat in het tegenwoordige Europa weliswaar een groot gedeelte van de katholieken van de gehele wereld woont, nl. 49%, maar daarmee is Europa nog geen christelijk werelddeel. Feit is echter, dat de andere continenten Europa als christelijk werelddeel beschouwen; daardoor wordt de verantwoordelijkheid van de Europese christen bijzonder zwaar. Dat brengt met zich mee, dat alle fouten en onchristelijke trekken, die het beeld van onze samenleving aankleven, in andere continenten als uitingen van het christendom worden beschouwd. Geen wonder dus, dat de mensen in de andere werelddelen een misvormde voorstelling van de Blijde Boodschap krijgen."

In de passage „Europa en de verdeeldheid onder de christenen" zegt de spreekster: „Ik herinner mij gesprekken die ik tijdens mijn werkzaamheid in de UNO met gedelegeerden uit Azië en Afrika had, met Boeddhisten, Mohammedanen, Hindoes. Steeds opnieuw werd door deze gedelegeerden devraag aan mij gericht: Waaraan kunnen wij zien dat Europa christelijk is? De christenen belijden de liefde als belangrijkste en hoogste gebod, maar hun samenleving is hard en liefdeloos. Zij belijden één Vader in de Hemel, maar zijn verdeeld in vele Kerken. Deze verdeeldheid en scheiding moeten de christenen als een diepe en pijnlijke wonde voelen. Daaruit volgt weer, dat de andere werelddelen, of dit juist is of niet, in Europa de manifestatie van het christendom zien. De religieuze en politieke ontwikkeling heeft met zich meegebracht, dat de andere continenten zich een beeld van het christendom vormen naar de wijze waarop de Europese christenen hun geloof concretiseren."

5. Steeds meer Aziërs en Afrikanen krijgen een mistekend beeld van 't christendom.

Ook in dit tijdschrift is reeds meerdere malen met grote nadruk de aandacht gevestigd op de tienduizenden studenten-over-zee, die bij ons in 't Westen studeren. Naast deze groep staat de niet minder belangrijke groep van hen, die langere of kortere tijd hier verblijven om praktische ervaring op te doen in welk opzicht ook, terwijl we evenmin mogen onderschatten de aantallen van hen die als toerist onze gebieden bezoeken, denken we slechts aan de Expo en grote internationale tentoonstellingen.

Voor al deze groepen geldt hetgeen dr. M. Klompé in dezelfde toespraak zeide: „en de christenen onder die volkeren, de gedoopte Aziërs en Afrikanen, kunnen niet met trots hun Afrikaanse en Aziatische broeders op Europa wijzen en zeggen: „Ziet, wat het christendom in de praktijk betekent." "

In 't begin van deze bijdrage stelden wij de vraag: waarop moet de missie inspelen? Bij 't stellen van die vraag zeiden we onmiddellijk dat wij 't antwoord zouden schuldig blijven en dat 't enkel onze bedoeling was de actualiteit van die vraag nader te adstrueren.

Uit de verschillende punten die wij vrij summier aanstipten rijst een nieuwe vraag, even actueel, maar minder moeilijk te beantwoorden. We zouden ze als volgt willen formuleren: ligt niet de beslissing voor 't al of niet slagen der kersteningsactiviteit voor een zeer groot gedeelte in onze gebieden? Bij 't formuleren van deze vraag dachten wij allerminst uitsluitend aan de ons aller missieplicht zoals die klaar en duidelijk en in diep bewogen woorden door Paus Pius XII z.g. aangegeven werd in de encycliek Fidei Donum.

Wij dachten ook en niet minder aan de dringende noodzaak van een open en vitaal christendom in onze gebieden. Waarom?

1. Boven wezen we reeds op 't feit dat steeds meer Aziërs en Afrikanen een mistekend beeld van 't christendom kregen. Ook wezen wij op de fatale indruk die onze onderlinge verdeeldheid maakt, welke verdeeldheid wij naar Azië en Afrika hebben meegenomen.

't Werk in onze landen én om een open en vitaal christendom te krijgen én om 't oecumenisch werk met succes te bekronen is meer dan ooit van wereldbetekenis, omdat het overgrote deel van de toekomstige leiders der Aziatische en Afrikaanse volkeren in onze gebieden zijn opleiding of praktische ervaring komt halen.

2. Op vele lezers zal 't artikel, dat dr. E. Loffeld schreef in de vorige aflevering van dit tijdschrift, een diepe indruk hebben gemaakt. Laten we echter goed bedenken, dat de verwijten die we daar lazen (zoals trouwens ook de verwijten die we kunnen lezen in studies die wij boven aangeven), uiteindelijk terugvallen op ons zelf, op ons allen, uit wier midden zij naar ginds vertrokken.

De missionaris die uitgaat, gaat weg als kind van onze tijd, neemt — bewust of onbewust — onze ideeënwereld, ons aller oordelen en veroordelen mee en zal ginds mede van daaruit handelen.

Om wille van de wereldmissie rust op allen hier, die hoe ook werkzaam zijn op 't gebied van onderwijs, opvoeding, voorlichting en publiciteit, de zware plicht en niet minder: de zware en moeilijke taak van 't wekken van begrip en innerlijke waardering voor de Aziatische en Afrikaanse volkeren met hun cultuur en godsdienst.

Als er iemand naast het artikel van pater Loffeld over uitingen ginds ten

aanzien van de Afrikaan, een artikel zou schrijven over even recente uitingen hier ten aanzien van de Afrikaan (we denken slechts aan de missiekrant uitgegeven bij de Haarlemse Missie Tentoonstelling 't vorig jaar), dan zouden we niet alleen even ontsteld zijn, maar evenzeer zouden we de diepste verklaring vinden van hetgeen we lazen in 't eerste artikel.

3. Deze zware plicht geldt niet alleen gezien de missionarissen die uit ons midden naar Afrika en Azië gaan, maar ook en niet minder gezien het aantal leken, dat van hieruit naar deze werelddelen toegaat.

Hierbij denken we beslist niet alleen aan 't toenemend aantal lekemissionarissen! Steeds groter wordt het aantal landgenoten die in welk verband ook, voor kortere of langere tijd, naar Azië en Afrika trekken.

Niet alleen is in de laatste jaren snel gegroeid 't aantal Aziërs en Afrikaners dat naar onze gebieden toekwam, maar ook omgekeerd.

4. Meer dan ooit vragen Azië en Afrika (Z. Amerika trouwens niet minder) om mensen, hetzij in missieverband, hetzij in 't verband van internationale teams, kaders en bureaus. Bewuste vorming tot apostolaat, tot de daadwerkelijke bereidheid om zich ginds voor een bepaalde tijd of voor 't leven in te zetten, moet meer dan ooit 't sluitstuk en de bekroning zijn van een vorming tot open en vitaal christendom. Fidei Donum kon niet in duidelijker woorden om hulp smeken, ook hulp, die wij persoonlijk ginds gaan bieden.

In de punten 3 en 4 raakten wij een probleem, dat wij nu nadrukkelijk willen stellen nl. onze deelname aan 't algemene internationale werk.

Beckmann schrijft hierover in zijn boven reeds genoemd artikel: „De taken (die liggen op 't vlak van de sociale noden) kunnen Kerk en Missie met haar bescheiden middelen nooit alleen volbrengen. Hieruit volgt de noodzakelijkheid van samenwerking, allereerst met de vooral na de tweede oorlog ontstane internationale organen en organisaties als V.N., UNESCO, Internationale Arbeids Organisatie, Wereld Gezondheids Organisatie enz. De vaak afwachtende, ja ook afwijzende houding der Missies tegenover deze organen en organisaties was, gezien de sterke maçonnieke en communistische invloeden te begrijpen, inderdaad; maar op 't ogenblik zijn de redenen voor dit wantrouwen voor een groot gedeelte niet meer aanwezig. Aldoor opnieuw wordt dit bevestigd door de pauselijke waarnemers bij de afzonderlijke organisaties en organen en allereerst door P. Quéginer M.E.P., contactpersoon voor de missies. — Anderzijds echter tonen ook meer dan voorheen, de grote Internationale Katholieke Organisaties bereidheid om zich in te zetten voor deze speciale vorm van Missiewerk.

De keuze van dr. Vittorino Veronese tot Directeur-Generaal van de UNESCO spreekt een duidelijke taal in dezen. We zullen de laatste zijn om dit feit te overschatten; anderzijds echter mogen we 't evenmin onderschatten en bagatelliseren, want dat zou bepaalde weerstanden die er nog zijn, alleen maar ten goede komen.

Ook 't feit, dat steeds meer Internationale Katholieke Organisaties de consultatieve status bij UNESCO en andere gespecialiseerde organisaties van de UNO weten te verkrijgen mag evenmin onderschat worden. Zo verleden maand nog het Internationaal Katholiek Onderwijsbureau, dat gevestigd is te Den Haag en onder leiding staat van mgr. mr. F. Op de Coul.

Bovenstaand citaat, dat we met enige feiten uit de allerlaatste tijd adstrueerden, is voor ons aanleiding tot de volgende notities.

1. Het is natuurlijk een grote bewering om een of ander de persoonlijke verdienste van een Paus te noemen. Wie echter bestudeert een studie als: „Pius XII, Von der Einheit der Welt" door Karlheinz Schmidthüs (Herder Bücherei 1957) en dan ziet hoe snel de Internationale Katholieke Organisaties gegroeid zijn, dan kan men zich moeilijk aan de indruk onttrekken, dat dit groeiproces mede te danken is aan het voortdurend opnieuw stimuleren van Paus Pius XII z.g.

Het zorgelijke bij vele dezer Internationale Katholieke Organisaties is het feit, dat de nationale besturen bij hun internationaal werk te weinig gedragen worden door 't begrip van de leden hunner organisaties. Dit gebrek aan begrip is maar al te vaak oorzaak dat er te weinig mensen en middelen beschikbaar komen om 't begonnen werk en de gelegde contacten uit te bouwen en te verstevigen.

2. In dit verband is 't van belang om te herinneren een passage uit de toespraak die mgr. Bernardini, toen secretaris van de Propaganda Fide, hield bij de sluiting van de eerste bijeenkomst van vertegenwoordigers der Internationale Katholieke Organisaties en de Missies in mei 1955.

„Sinds enkele jaren nl. zijn deze het voorwerp van reusachtige officiële internationale ondernemingen, die ontegenzeggelijk tot doel hebben onmetelijke diensten te bewijzen, maar die toch de missionarissen en de lekenapostelen in onze Missiën, een zekere waakzaamheid en een zekere voorzichtigheid eisen en tevens een nieuwe organisatie nodig maken, om de gevaren te vermijden en vooral deze edelmoedige pogingen tot het waarachtig heil der inheemse volkeren te doen dienen. U zult reeds vermoed hebben, dat ik hier wil spreken over de actie die de Organisatie der Verenigde Naties door haar inrichtingen van verschillend karakter ten gunste

van de nog niet volledig ontwikkelde streken uitoefent of nog denkt te zullen uitoefenen.

Het gaat in deze over reusachtige ondernemingen in de economische, technische en sociale orde, of die zich de lichamelijke en de geestelijke ontwikkeling ten doel stellen en die zich in onze Missielanden steeds verder uitbreiden en voor een groot deel zullen beslissen over de toekomst van de pas gestichte Kerken."

„De toekomst van de pas gestichte Kerken" te verzekeren en uit te bouwen wordt in deze toespraak mede in handen gelegd van onze internationale organisaties, die de missies moeten helpen „waakzaam en voorzichtig te zijn en een nieuwe organisatie op te bouwen." Zij zullen dit moeten doen door — zo lezen we verder — „een wezenlijk meewerken bij 't vormen van een plan van arbeid op een wetenschappelijke, technische en zuiver apostolische grondslag".

3. Naast deze taak het directe missiewerk te steunen, vraagt de Paus met grote nadruk en herhaaldelijk van onze internationale katholieke organisaties hun medewerking te geven aan het algemene internationale werk. We beperken ons tot drie citaten.

Allereerst een passage uit de toespraak die de Paus 27 april 1957 hield tot de deelnemers van de elfde voltallige bijeenkomst van de Pax Romana: „De Christen moet dus bereid zijn om mede te werken aan de verzachting van alle materiële ellende, aan de algemene ontwikkeling van een basisonderwijs, in één woord aan alle ondernemingen, die als onmiddellijk doel hebben de verbetering van het lot van de armen en van de meest misdeelden, overtuigd dat hij daarmee een plicht van algemene liefde vervult, dat hij een groter aantal mensen tot een meer menswaardig bestaan brengt, dat hij ze aldus doet delen in het algemeen pogen naar een betere levensstaat, die hem in staat stelt de blik naar boven te richten, het licht op te vangen en de enige waarheid te aanvaarden die hem werkelijk vrij zal maken".

In dezelfde maand, nl. 8 april 1957, schreef mgr. Dell'Acqua een brief tot de O(rganisations) I(nternationales) C(atholiques), te Brugge in vergadering bijeen: „Het is hoogst wenselijk dat een steeds groeiend aantal katholieken zich persoonlijk toelegt op de veelvuldige werkzaamheden van internationale omvang, die zo dringend om mensen van goede wil vragen. Gehele landen bijvoorbeeld hebben de broederlijke onbaatzuchtige medewerking nodig van experts en technici. Dat de katholieken dus gaarne medewerken aan die grootse ondernemingen. Door hun beroepscompetentie, gepaard aan hun christelijke geest, zullen zij niet te vervangen dien-

sten bewijzen en door hun toedoen zal de christelijke gedachte en moraal in deze nieuwe wereld een zuurdesem van beschaving zijn."

Enige maanden later sprak de Paus tot 't tweede Wereldcongres voor 't Leken-apostolaat, gehouden te Rome van 5–13 oktober 1957: „Deze verzekering (nl. een invloed uit te oefenen, die op het beste leken-apostolaat gelijkt) zou men voor alle beroepen kunnen herhalen, en in het bijzonder voor de katholieke medici en ingenieurs, vooral in dit tijdsbestek, nu zij in de onderontwikkelde gebieden en in de missielanden te hulp geroepen worden, zowel door de nationale regeringen als door de UNESCO en andere internationale organisaties, en door hun leven en door de uitoefening van hun beroep het voorbeeld geven van een christelijk leven, dat tot volle wasdom is gekomen".

Het werk om bij de vele katholieke organisaties de bereidheid te wekken tot deelname aan de wereldactie ten aanzien van de sociale noden is meer dan ooit een werk waarvan de kerstening der wereld afhangt. Deze bereidheid is niet alleen een kwestie van de nationale en internationale besturen, zelfs niet allereerst. Naarmate de afzonderlijke leden van onze organisaties meer van de plicht in deze overtuigd raken, zal 't mogelijk worden, dat de organisaties die zij vormen, de grote achterstand die in velerlei opzichten nog aanwezig is, inhalen en hun activiteit steeds meer kunnen uitbouwen.

4. Uit deze laatste punten blijkt evenzeer dat de beslissing voor 't al of niet slagen der ksersteningsactiviteiten voor een zeer groot gedeelte in onze gebieden ligt. Meer dan ooit is het missiewerk de taak van heel de Kerk, hiërarchie en leken en dit zowel hier als ginds.

Opvoeding tot een duidelijk en aan de werkelijkheid beantwoordend inzicht in heel de missie-problematiek en daarnaast en daarop voortbouwend opvoeding tot „Levend Kerkbewustzijn" is tevens een machtig hulpmiddel om in onze landen zelf weer te krijgen een open en vitaal christendom.

Roermond

W. DE JONG C.S.SP.

EVOLUEREND AFRIKA

I

Afrika is een land van tegenstrijdigheid. Dit grote zwarte werelddeel dat zich uitstrekt vanaf de Sahara tot aan Kaap de Goede Hoop, van de Atlantische tot de Indische Oceaan, is een mysterie van tegenstellingen. Naast de onloochenbare kentekenen van een jeugdige vooruitstrevendheid vertoont het op vele plaatsen nog de sleur van een achterlijk en exotisch land. In de propaganda voor „onderontwikkelde gebieden" wordt nog graag het accent gelegd op de folklore tegen een achtergrond van romantiek en primitieve volksaard, om in verband daarmee de aandacht te trekken op hun enorme technische, wetenschappelijke en economische achterstand. Statistieken over ondervoeding en armoede wekken bij het publiek de opinie, dat men tegenover een totaal hulpbehoevende wereld staat, die nog alles heeft te leren en te aanvaarden.

In de centra van Afrika zelf echter zijn de nerveuze spanningen veel meer georiënteerd op de wil tot eenheid, op nationalistische en supranationalistische doeleinden. Welbewust van zijn hulpbehoevendheid, eist het op de eerste plaats een erkenning van zijn persoonlijkheid en het recht op onafhankelijkheid. Behalve de extremistische tendenzen, die vooral door het communisme worden gevoed, is die eis over het algemeen gematigd en beperkt tot een geleide uitoefening van dat recht. Maar Afrika wil in de ontmoeting met de beschaving niet meer als een onmondige bedelaar op het toneel verschijnen. Het is zich van zijn eigenwaarde bewust geworden.

Is men in de Westerse landen wel voldoende op de hoogte van de enorme evolutie die op het Afrikaanse continent gaande is? Een evolutie die nog staat in het begin van haar ontplooiing maar waarbij de elite al lang het geestelijk en cultureel niveau van de gemiddelde Europeaan is voorbijgestreefd. Een vaak al te eenzijdige belichting van het primitieve geeft een vertekend beeld van de werkelijke problemen die het huidige Afrika beheersen. Niet dat films of verhalen over exotische gebruiken en toestanden op verzinsels zouden berusten . . . maar in de weergave ervan wordt doorgaans het positieve aan het exotische opgeofferd. Met het gevolg dat de nauwe samenhang van oud en nieuw Afrika niet wordt aangevoeld, dat het innerlijk verband van een ontwikkeling wordt verbroken. En het is juist deze ontwikkelingsfase, het bewust worden van eigen persoonlijk-

heid, waar voor Afrika het zwaartepunt ligt van zijn bestaan: niet op de allereerste plaats het achterhalen van een technische achterstand. Een omvormingsproces van zijn primitieve sociale structuur in een grotere nationale eenheid voltrekt zich met horten en stoten binnen het tijdperk van nauwelijks meer dan één generatie . . . waarin Afrika een louteringscrisis zal moeten ondergaan, wil het zich kunnen presenteren als een volwaardige partner, om — met aanvaarding van de hulp van buiten — uiteindelijk zelf de beslissende hand te hebben in de ontplooiing van zijn eigen volksaard.

Bovendien presenteert het zich niet met lege handen. Afrika put zijn persoonlijkheid uit een eeuwenoud patrimonium van cultuurwaarden, dat zich niet in de breedte maar in de diepte heeft uitgewerkt. In de verborgenheid van zijn binnenlanden is de neger, binnen de grenzen van zijn stam, gemeenschapsmens geworden. Broederschap is de natuur van zijn volksaard; heel de geschiedenis door, in de beperkte geslotenheid van zijn groep, is hij sociaal van karakter geweest. Zal aan het moderne Afrika de eer te beurt vallen aan een ,,beschaafde'' wereld het ideaal van een ,,wil tot eenheid en broederschap'' te mogen aanbieden?

* * *

In de loop van de geschiedenis zijn er over Afrika ontelbare malen grenzen uitgestippeld, weer weggevaagd en opnieuw getrokken . . . telkens anders. Doch bijna altijd waren het de natuurlijke grenzen van cultuurgemeenschappen. Later zijn er door een koloniale politiek op geforceerde wijze scheidslijnen getrokken over de bossen en steppen, zodat het nu op de kaart staat aangegeven als Kameroen, Gaboen of Oubangui-Chari; maar ruim een eeuw geleden was Kameroen nog geen Kameroen en Gaboen geen Gaboen. Iedere stam had zijn eigen grenzen. Geen rood-wit gestreepte grenspalen met gewichtig uitziende douanes . . . maar enkel een boom, een riviertje en daarachter vijandelijk gebied, — een andere cultuur, een andere stam. Ook de grenzen van die stamgebieden zijn even wispelturig en veranderlijk geweest als waar ook ter wereld, maar waar ze plaatselijk en tijdelijk van kracht waren, zijn ze het geweest met een dodelijke ernst en waren ze huiveringwekkender dan prikkeldraadversperringen bij het ,,ijzeren gordijn''. Op grensovertredingen stond meestal slavernij of doodstraf. Paspoorten waren er niet en buiten de schaarse perioden van vriendschapsverdragen waren de grenzen altijd gesloten.

Zodoende was voor de neger van honderd jaar geleden de wereld maar

heel klein. En dat was die kleine wereld van zijn eigen stam, waarin hij bescherming vond en levensmogelijkheid, waarin hij geheel en al opging, en waarbuiten hij niets kende en niets beminde.

Zijn stamgebied was voor hem zijn wereld . . . en het andere bestond voor hem niet. Zo was de plattegrond van Afrika met zijn duizenden stammen een mozaïek van gesloten gemeenschappen, ieder integraal op zichzelf aangewezen wat betreft levensvoorwaarden en levensuiting. Het individu was totaal onderhevig aan de eisen van zijn gemeenschapsvorm, er als het ware organisch en fysisch geheel bij ingeschakeld door de gestalte van zijn lichaam, door de denkwijze van zijn geest.

Niet alleen sprak de neger de taal van zijn stamgenoten maar ook zijn gezangen verschilden niet met die van de anderen, noch zijn dans. Hij droeg eenzelfde kleding en ook zijn lichaam was getatoueerd volgens dezelfde motieven. Zijn kwaliteit als mens ontleende hij aan de kwaliteit van zijn stam: een neger was joviaal als zijn stam het was, hij was eenzelvig en nors als de stam waaraan hij toebehoorde gesloten was van karakter.

Bij de enkeling waren de gevoelens gemeenschapsgevoelens, de moraal een gemeenschapsmoraal, was ook de ideologie gemeenschapsgedachte. Het voedsel was groepsrecept en de woningbouw uniform. Jachtvoorwerpen, trommen en andere gebruiksartikelen . . . het was gemeenschapsmodel. Kinderen werden volgens een gemeenschappelijke code opgevoed, ze brachten hun jeugd door op dezelfde wijze, speelden allen hetzelfde spel en leerden dezelfde lessen over gewoonten en gebruiken. Ze werden op dezelfde manier geïnitieerd, trouwden op traditionele wijze, vereerden dezelfde geesten of schuwden ze en tenslotte werden ze allen op dezelfde manier begraven.

In zijn gesloten milieu was het leven van de neger zodoende geheel geconcentreerd op dat van de gemeenschap. Het had geen enkele impuls naar buiten uit, integendeel het vernauwde zich eerder nog binnen het kader van zijn dorpsgemeenschap en in laatste instantie binnen de betrekkingen van zijn bloedverwantschap. De Afrikaanse familie is een uiterste concentratie van gemeenschapsbeleving; de individualiteit van het familielid werd als het ware in de verwantschap van het geheel opgelost.

In dit familieverband was de neger bij uitstek: gemeenschapsmens, synthetiseerde hij deze gemeenschap in zijn eigen wezen en was hij er in al zijn doen en laten lichamelijk en geestelijk geheel mee verbonden.

Zo waren de bewoners van Afrika voordat de blanke een voet in hun wereld had gezet. In een dergelijke ambiance was hij eeuwenlang opge-

groeid; zijn wezen heeft vorm gekregen binnen de steeds enger wordende grenzen van zijn gemeenschapsleven. Alleen vanuit deze integratie hebben zijn gewoonten en gebruiken betekenis en bestaansgrond. Individualisme was een onbekend begrip en een onbekende werkelijkheid. Voor de neger bestond alleen de gemeenschap, zijn gemeenschap. Uit dit milieu zijn de oervormen van al wat negers is voortgekomen en hebben ze de eeuwen door stand kunnen houden . . . tot aan de invasie van een heel nieuwe beschaving.

Afrika is overrompeld door een wereld van straaljagers en turbinemotoren. Grenzen vallen open. De ban van het isolement is weg. Er gaat een schok door Afrika. In ieder hermetisch gesloten groepsverband, waarbuiten voor de enkeling van vroeger geen levensmogelijkheid bestond, is nu een bres geslagen en hij treedt erdoor naar buiten. De weg naar de stad is open en dààr in die ruimere wereld verbleken de oude tradities, zijn ze nutteloos geworden in een nieuwe samenstelling waar andere levensuitingen en andere behoeften hun eisen opdringen. Het milieu is van gedaante veranderd en daarmee is die innerlijke crisis in de Afrikaanse samenleving ontstaan. Het stamverband is uit elkaar gerukt en het stamgezag grotendeels ondermijnd. Tegelijk met de ontbinding van de oude structuur moet een grotere eenheid worden opgebouwd. Totaal verschillende rassen leven naast en onder elkaar in de grote centra, ieder in zijn eigen „stadswijk" en de onderlinge verhoudingen zijn vaak nog verre van ideaal. Het assimilatieproces is geen kwestie van een paar jaar.

Alleen Kameroen heeft meer dan honderd stammen met ieder zijn eigen gewoonten en gebruiken, en wat de grootste handicap is . . . met ieder zijn eigen taal. De twee grote taalgroepen van Noord en Zuid verschillen van elkaar naar verhouding evenzeer als de germaanse en romaanse taalgroepen in Europa; en de onderlinge verschillen van iedere taalgroep gelijken op de verhoudingen van Nederlands-Duits-Deens enz. De botsingen die hieruit voortkomen zijn onvermijdelijk. Het oude Afrika houdt mordicus vast aan zijn gewoonten; het nieuwe komt met zijn eisen. Het is een geven en nemen . . . maar de evolutie is niet meer tegen te houden. Afrika staat op het keerpunt van zijn geschiedenis. Zullen de opkomende groepen een harmonisch geheel gaan vormen of immer versplinterde naties blijven en daarmee de hoop op een voorspoedige toekomst verspelen? De actuele situatie is nog twijfelachtig.

Ghana heeft zijn uiterlijke eenheid en onafhankelijkheid bereikt; inwendig wringt er nog wel het een en ander, maar het bezit de vrijheid zichzelf te

vormen. Wellicht is Kameroen een van de eerstvolgende landen dat eenzelfde vrijheid en onafhankelijkheid zal verwerven. [1]

De Franse taal is er als officiële landstaal aanvaard om de dialoog onderling mogelijk te maken. Het idee „Camerounais" te zijn en niet meer uitsluitend een „Maka" of „Ewondo", begint vooral onder de jongeren hoe langer hoe meer veld te winnen. Woorden als „mon frère" overkoepelen heel de natie. Het volkslied en de nationale vlag zijn symbolen geworden van een nieuw vaderland.

De innerlijke hang naar eenheid, vrijheid en gemeenschap komt wel heel sterk tot uiting in de programma-rede van de eerste minister Ahidjo (uitgesproken te Yaoundé op 19 februari 1958):

—Wil tot handhaving van het typisch eigene van het volk; — onafhankelijkheid een kwestie van „datum"; — hereniging van de twee Kameroens resp. Brits en Frans voogdijgebied; — Kameroen welwillend tegenover de toekomstige inter-Afrikaanse federale staat.

Dezelfde symptomen van een herboren gemeenschapsideaal komen naar voren in de onlangs tot stand gekomen eenheid van program bij de verschillende politieke partijen van Frans West-Afrika. Zij sluiten zich aaneen juist met het doel een eenheid over heel Frans Afrika te bewerkstelligen onder het motto van Senghor: Geen balkanisatie-politiek voor Afrika.

Zonder twijfel heeft in deze jonge, nog niet eens zelfstandige naties de oervorm van het oude Afrika zich uitgesproken in de wil tot eenheid en broederschap, en zoekt het in zijn nieuwe samenleving naar de sublimatie van zijn oorspronkelijke wezenstrekken.

Dit is zeker één van de diepste redenen waarom de Kerk dit snel opkomende nationalisme ten volle erkent... op voorwaarde dat het zich voltrekt als een „voorteken" van de gemeenschap van Christus.

II

Wie de snelle evolutie van Afrika met een onbevooroordeelde verwondering gadeslaat, en zich rekenschap geeft van de enorme capaciteiten die in recordtempo tot hoge ontwikkeling komen, ontkomt niet aan de vraag hoe het mogelijk is dat Afrika met al het potentieel van zijn krachten de eeuwen door op een minimum van cultuur is blijven haken. Onder het primitieve uiterlijk van de Afrikaanse cultuur schuilen zeer

[1] Intussen heeft op 18 oktober 1958 de Afrikaanse Premier van Kameroen, de heer Ahidjo, de onafhankelijkheid van Kameroen aangekondigd voor 1 januari 1960.

zeker nog vele ongekende waarden, waar wij niet gemakkelijk in doordringen, omdat ze op een ander plan liggen en buiten ons eerste gezichtsveld. Tempels, Habig, Carothers en vele anderen hebben na jarenlange studie iets van de sluier opgelicht en de elementen van een diep menselijke cultuur ontdekt die oppervlakkig bekeken en zelfs na langdurig contact nog onherkenbaar blijven. Maar dat neemt niet weg, dat Afrika in vele opzichten verre ten achter is gebleven b.v. bij de Europese of Chinese beschaving.

Boze tongen beweren zelfs lichtzinnig dat de neger nog met een staart rondloopt. Het is erg goedkoop en dom gezegd; het getuigt immers van een bedroevend gebrek aan inzicht, in de primitieve mens slechts een dier te zien, waarvan de levensuitingen alleen op biologische reflexen berusten. Als grap bedoeld is het hatelijk en minderwaardig. De wijze waarop de psychologische reacties van de mens tot stand komen is nu eenmaal een moeilijk te vatten iets — het vereist op de eerste plaats een „willen" en soms ook een „durven", om tot een liefdevolle toenadering te komen van mens tot mens, van hart tot hart.

Een ervaring omtrent de mens is „een persoonlijk ontmoeten in de vrijheid van zijn beslissingen; een deelname aan het zelfontwerp van zijn bestaan. Eerst in de persoonlijke omgang, waarbij men zich in het bestaan van iemand verdiept, daaraan deelneemt door belangeloze toewending van het hart, kan de kennis benaderd worden die de psychologie nastreeft." (Buytendijk)

Als wij de neger in zijn diepste wezen willen benaderen, om te trachten het geheim ervan te doorgronden moet als voorwaarde gesteld worden: „de deelname van mijn menselijke mogelijkheden in toegenegenheid aan de zijne. Ik moet kunnen spreken en luisteren niet meer vanuit mijn ruimte, maar vanuit de onze."

Slechts in dit samenzijn kunnen de soms diep ingrijpende verschillen van karakter, milieu en ontwikkeling worden opgeheven door de christelijke liefde.

Wordt deze innerlijke toenadering, deze overgave geweigerd, dan blijft er in ons een superioriteitsgevoel hangen, waarin alle ervaring wordt afgeremd op het irriterend constateren van uiterlijke tegenstellingen. In de liefde daarentegen wordt alle afstand opgeheven en is de verbinding tot stand gebracht, waardoor wij in staat zijn de kennis van onszelf over te hevelen, en die van anderen op te nemen. Dan ontmoeten wij achter een barrière van vooroordelen de neger van de brousse als mens, zij het

dan primitief en soms onbeholpen, maar met eenzelfde rijkdom aan psychische en fysieke mogelijkheden, als waarmee ook andere rassen hun ontwikkeling hebben opgevoerd.

Het geïsoleerde milieu is één van de hoofdoorzaken geweest waarom Afrika zich niet door het contact met andere cultuurvolken heeft kunnen opwerken tot eenzelfde hoogte. Dit verklaart echter niet waarom van binnen uit die ontwikkeling is afgeremd, zodat het uit zichzelf niet tot een hoger stadium van cultuur is kunnen komen.

Wat zou er aan die negerpsyche van vroeger gehaperd hebben, nu gebleken is, dat na enige tientallen jaren datzelfde ras hard op weg is om de grote achterstand in te halen en zelfs zeer kostbare eigenschappen blijkt te bezitten waaraan de mensheid behoefte heeft?

In het antwoord ligt heel het zelfbewustzijn maar tegelijkertijd ook de crisis van evoluerend Afrika, dat worstelt om zijn evenwicht te vinden in de sprong naar de moderne beschaving. Om dit nieuwe Afrika met begrip en waardering tegemoet te kunnen treden, moet men, ver van de grote centra, het oude Afrika leren kennen. Daar, min of meer van de buitenwereld afgesloten, is nog iets van die oorspronkelijke mentaliteit bewaard gebleven. Daar ligt nog aan de basis van een op zijn stam geconcentreerde levenshouding heel dat mysterieuze denken van een primitieve negerwereld.

Door de organische structuur van zijn zintuigen is de neger uit de brousse, zoals iedere mens, gebonden aan bepaalde binnen zijn bereik vallende waarnemingen. Zijn behoeften en instincten, maar ook zijn gedachten zijn er geheel op ingesteld . . . en hoe enger dit milieu, hoe smaller ook de rayon van zijn geest. Niets immers komt in het menselijk verstand tot ontwikkeling dan langs de weg van de zintuigen. Hun bevattingsvermogen ligt aan de kiem van alle kennis. Zijn de zintuigen van het zwarte ras evenwaardig aan die van zijn blanke evenmens? Hoort de neger iets anders, wellicht méér dan het gedruis van de zee in een tovenaarsschelp? Is zijn oog misschien zo zwak dat hij de dingen rondom slechts in een mysterieus waas ziet verschijnen? Ziet hij misschien meer dan enkel het busseltje kruiden? Iets wat wij niet zien en niet kennen!

Ga in een vrije namiddag op jacht naar apen; maar neem een negerjongetje mee. Loop loerend en speurend voorop . . . één en al oog en oor . . . maar *hij* zal je zeggen: Kijk, 'n aap! Dat ligt niet aan de scherpte van zijn oog, want het heeft fysiek dezelfde draagkracht, maar zijn jagersnatuur heeft een fijngevoelige opmerkingsgave voor alles wat be-

weegt: een takje, een blad . . . en hij wijst je ogenblikkelijk de plaats, waar je de aap dàn ook pas met je eigen ogen ontdekt. Zijn *gehoor*? Heel ver in de oerwouden wordt ergens de tam-tam geslagen. Het is een sein, en door de verre afstand nauwelijks hoorbaar; maar de oude neger luistert en hij zal je ogenblikkelijk vertellen wat er ginds aan de hand is. *Gevoel*? Ja gevoel heeft de geharde brousse-neger schijnbaar niet veel. Baard en hoofdharen worden met een oud scheermesje weggekrabd, zo uit de hand weg, zonder apparaat en zonder scheerzeep. Maar wat er onder die dikke geacclimatiseerde negerhuid zit, is allesbehalve ongevoelig.

Reuk en smaak: — zij staan van al onze zintuigen wellicht het minst in rechtstreeks verband met de ontwikkeling van onze kenvermogens. Hun functie, vooral dat van het reukorgaan, is veeleer indirect, omdat ze op het instinct appeleren. Daarom is de reuk bij uitstek een oriënteringsorgaan, en gezien de reacties in de dierenwereld, speelt het een grote rol in het seksuele leven.

Bij de neger zijn beide zintuigen anders dan bij ons ontwikkeld. Een neger ruikt soms de gorilla, waar hij hem niet gezien of gehoord kan hebben. Hij kan door de reuk van een stuk timmerhout de boomsoort bepalen. Maar van de andere kant zit hij rustig urenlang in een muffe rokerige hut, waar wij het bij zouden besterven. Ook zijn smaak is niet de onze. Het eten is ontzettend sterk gekruid, ... maar met wat minder pikante ingrediënten is het doorgaans een lekkernij.

Welke echter ook in het zintuigelijke de verschillen mogen zijn, in geen geval biedt het enige verklaring voor 'n mogelijke organische afwijking die het normale denkproces van de neger zou kunnen beïnvloeden.

Ook de morfologie van de hersenen, die in volume iets kleiner en bijgevolg iets lichter zijn dan bij de gemiddelde Europeaan, heeft slechts een zwakke relatie met het culturele niveau van het ras. De vorm van de hersenen schijnt iets platter te zijn en iets langer, maar ook dit is, volgens Carothers, hoegenaamd niet van invloed op de eigenlijke funktie van de hersenen. Misschien dat de groffer gebouwde hersenkronkels iets vertragend werken op de vorming van het vlugge begrip, maar met de eigenlijke psychologie heeft dit ook al weer niets van doen.

Hoe komt het dan dat zijn verstand hem parten speelt bij het zien van al die toverprullen? bij het horen van het geritsel van een slang?

De neger beschikt van zijn wezen uit over alle nodige capaciteiten die

hem tot een hoge graad van ontwikkeling kunnen brengen. Dat hij daarin toch heeft gefaald de eeuwen door, ligt dan ook niet in die vermogens van geest en lichaam, maar uitsluitend in de *wijze waarop* deze vermogens in het zieleleven van de neger worden ingeschakeld.

Gevoelsmens: Daar de neger van nature ten gevolge van het tropisch klimaat zeer affectief is ingesteld, heeft zijn denkend verstand zich niet van de invloed der verbeelding los kunnen maken. Het is erin verstrikt geraakt en heeft zich tevreden gesteld met de magische oplossing: Mysterie (Mbël).

De werkelijkheid, de „ingebeelde" werkelijkheid, wordt aanvaard. Wat niet ogenblikkelijk duidelijk is uit de aard der dingen zelf wordt toegeschreven aan de invloed van geheime krachten. Maar datgene wat de verbeelding toevoegt aan de feitelijke waarneming is voor de neger één met de werkelijkheid. Hij denkt niet zozeer in abstracte begrippen dan wel in beelden die deze begrippen vertegenwoordigen. Zijn gedachtenleven staat in het teken van de verbeelding en zijn logica beantwoordt aan de associatie van deze imaginaire indrukken.

Het is moeilijk ons hiervan een helder idee te vormen. Misschien kan de volgende vergelijking hier verduidelijkend werken:

Op de omslag van een beeldroman staat de markante kop van de hoofdpersoon b.v.: Prins Valiant. Deze ene afbeelding, dit ene plaatje roept de herinnering op en vertegenwoordigt als het ware de hele serie en is uitdrukking geworden van een hele heldenwereld, symbool van dapperheid en adeldom. Prins Valiant is een begrip geworden, zijn zwaard een gevecht. In zijn beeld of in zijn naam ligt het ridderschap geconcretiseerd.

Zo zijn ook de meeste indrukken van een primitieve mens vol van zintuigelijke perspectieven die op begeleidende omstandigheden betrekking hebben, ook al staan deze er maar heel toevallig mee in verband.

Een voorbeeld uit vele ter illustratie.

Een jongetje, nog heiden, gaat op een drukke zondagmorgen met zijn vriendje mee naar de communiebank, knielt, en ontvangt het H. Sacrament. Thuis gekomen krijgt hij een beroerte en sterft. De dood maakt op iedere mens, maar vooral op de primitieve, een geweldige indruk. Er wordt erbarmelijk geweeklaagd en het hele dorp staat op stelten. Doodgaan is voor hen niet aan de natuurlijke gang van zaken te wijten; het heeft altijd een of andere magische oorzaak. Vergif en tovenarij hebben daarin hun droeve bijdrage geleverd.

Dit sterfgeval nu is in verband gebracht met het ongeoorloofd ontvangen van de H. Communie. Jaren later gaat er weer eens een katechumeentje te communie, geheel te goeder trouw; maar de ouders zijn radeloos. Alleen de pater kan nog het onheil van de dood bezweren. Hier helpt geen redeneren. Het dode lichaampje van vroeger is *begripsbeeld* geworden en allesbeheersende factor in de redenering.

De dwingende kracht van dergelijke inbeeldingsbegrippen wordt des te sterker naarmate het opwekkingsmotief emotioneler is en de uitwendige stimulus heftiger. Een gewoonte zelfs kan idée fixe worden waaraan de rede zich gewonnen geeft, niet bij machte er zich verder uit los te wrikken.

Levenshouding: Het is deze onmacht die hem in zake levensstijl ook helemaal in de primitieve lijn houdt. Zoals een pakkende film ons even geheel en al in beslag kan nemen en wij er als het ware in meeleven, zo gaat ook de primitieve neger geheel en al op in de enscenering van zijn milieu.

Hij leeft niet . . . maar wordt als het ware geleefd door zijn stamverbondenheid en zijn daarop ingestelde visionele aandacht, waardoor de waarde van de analogie der beelden schromelijk is overdreven en alle proportie verliest.

Door zijn sterke affectieve indrukken is vaak het abstractievermogen van de primitieve mens gesluierd en onderscheidt hij niet meer de verhouding van deel en geheel. Zijn oog ziet het deel, maar in zijn fantasie is het identiek met het geheel; dus ziet hij als het ware het geheel.

De klauw van een panter is voor de oer-mens niet alleen een stuk poot met scherpe nagels — het is de representatieve voorstelling van een beeldroman waarin de panter zelf de hoofdrol speelt. Het bezitten van die klauw is het beschikken over de hele macht van het dier. Menig stamhoofd heeft zijn eigen panter, menig dorp zijn eigen slang.[1]

[1] Het totemisme ligt geheel in de lijn van deze gedachtenassociaties. Het is als de geheimzinnige sleutel van de oude Afrikaanse samenleving. Iedere stam had zijn clan-groepen d.w.z. bepaalde gemeenschappen van mensen die zich onderling verwant voelden aan eenzelfde totem: een uitvindsel van die imaginaire ideeënwereld waar aan ding en dier rondom een betekenis werd toegekend van geheime oerkrachten. Meestal was het een bepaald soort dier of plant, soms ook een of ander wezenloos voorwerp dat door de magische binding van een primitief brein aan het ontstaan van zijn mensengemeenschap werd gekoppeld. Het duidde op een fictieve bloedverwantschap waarvan de banden een zeer reële gemeenschappelijke verantwoordelijkheid opriepen voor het behoud van de groep. Vandaar de exogamie, een verplichting om buiten clanverband te trouwen, vandaar ook vaak een eigen bestuursvorm en een eigen rechtspraak. Deze „bloedverwantschap" werd verder levendig gehouden door een speciale cultus met een hele reeks voorschriften van riten en

Ieder gelooft eraan en leeft erin mee door de filmische kracht van zijn voorstellingsvermogen. Vraag niet aan de neger van de brousse of hij de slang wel eens heeft gezien. De slang die 's nachts zo groot wordt, dat hij van kop tot staart zich over de hele lengte van het dorp uitspreidt om mens en diet te beschermen. Hij is 's nachts nog nooit wezen kijken, maar zolang ze overdag nog een slang zien, haastig wegschietend tussen de struiken, weten ze dat hij er is in het holst van de nacht en zo groot als een kerktoren . . . ze hebben hem met eigen ogen gezien . . . (in hun verbeelding).

Het primitieve verstand was zodoende door het web van de verschijningsvormen ingesponnen en erin verstrikt geraakt. De gedachtengang van de animistische mens is aldus in de imaginaire waarnemingen blijven hangen, waardoor het onontwikkelde verstand niet bij machte is geweest om dit beeld in de nodige ruimte van de innerlijke samenhang der dingen te exploiteren, het is een fantasiebeeld gebleven. De oorzakelijke aaneenschakeling van de gevolgen heeft er zijn dwingende kracht in verloren en was overgeleverd aan een al te gemakkelijk aanvaard: Mysterie.

Op grond van deze kennisname met de dingen in een „gesloten milieu" waar de verbeelding eentonig was geworden, kende zij weinig variaties en werd zij altijd op dezelfde primitieve manier geïnterpreteerd. Vandaar dat ook zijn cultuurniveau altijd op minimaal peil is gebleven. Alles lag vast in de beklemming van de traditionele beeldbegrippen.

al of niet geoorloofde lekkernijen. Een reëel fundament voor 't totem in verband met de levensvatbaarheid van de groep wordt soms verklaard door het feit, dat een veelvuldig voorkomend dier- of plantsoort voor de dagelijkse consumptie werd uitgeschakeld om uitroeiing te voorkomen, zodat er in geval van hongersnood nog altijd wat te eten overbleef. De vele stamoorlogen maakten iedere geregelde akkerbouw onmogelijk, zodat de „taboe" inderdaad een levensvoorwaarde werd voor de instandhouding van die groep. Maar in de meeste gevallen is het totem niet meer geweest dan een hersenschim, die in een embleem werd voorgesteld als symbool van levenwekkende kracht. De greep van een enorme gorilla, de kracht van een panter, een te grote voor- of afkeur bij een van de voorvaderen uit een duister verleden ligt als een mythe in de gemoederen van een ver nageslacht; het is een idée fixe geworden van de gemeenschap waarin de verantwoordelijkheid en de solidariteit van heel de nakomelingschap ligt verankerd, waarop zij haar bestaan grondvest en waarin zij haar cultus sublimeert. Zo zijn er ook die zelfs de naam van hun clan ontlenen aan hun totem als b.v. de Boyele (zij eten niet het vlees van de wilde buffel) of de Bogiri (voor wie de gorilla verboden spijs is). Welk drama heeft zich ooit afgespeeld in de gevechten op leven en dood tussen mens en dier? Het is moeilijk 't voorbije uit de vage brokstukken van de overgebleven herinnering te reconstrueren. De oorsprong is zoek geraakt, maar het Beeld ervan is gewoonte geworden en het verbod de naam van een volk.

Bij de ineenstorting van het traditionele kader der oorspronkelijke samenleving en door het contact met Openbaring en onderwijs is die hegemonie van het animisme uiteengeslagen.

Nog zijn de symptomen van deze ontredderde ideologie legio, en waar ze niet worden opgevangen is het gevaar aanwezig voor nieuwe afwijkingen in de hier en daar opkomende Afrikaanse sekten, die het ontwakende verstand opnieuw ombuigen naar een dood spoor.

Godsdienst en onderwijs hebben hier een leidende en verlossende taak te vervullen om het naar wetenschap hunkerende Afrika op de Waarheid te oriënteren. De louter speculatieve en abstracte denkwijze ligt de Afrikaan niet, maar in de neo-scholastiek vindt hij gemakkelijker aansluiting. In de hedendaagse ideologie is beeldvorming geen hinderpaal voor de naar waarheid zoekende geest. Het is integendeel een verrijking geworden in de schema's van de rationele begrippen; het heeft een ruimte geboden waarin gevoel en intuïtie een kans krijgen om het verstand op de juiste wijze te leiden. Het beeld wordt hier niet gevormd door louter fantasie, maar evenmin langs de weg van abstracties en koude redenering.

In het moderne denken vindt beeldvorming plaats door de beschrijvende baan van concrete betrekkingen zoals deze zich voordoen in de confrontatie van de totale mens met de zich aan hem opdringende feitelijkheid. In de omheining van op die wijze beleefde ervaringen groeit dan ook een beeld waarin abstracte ideeën hun incarnatiepunt hebben gevonden, zodat hier voor de culturele mens een bron is van kennis en wetenschap, waarin het primaat van de rede alle oorspronkelijke kracht heeft behouden. „Imaginatio en Einbildung" hebben er een dienende functie om de waarheid levendiger en bevattelijker te benaderen; zij banen de weg waarlangs het verstand contact krijgt met de volheid van het zijn. De beslissende fase van het culturele denken is steeds van metafysieke aard, waarin dan ook, door de scholing van het moderne intellect, of — in laatste instantie — door de kracht van het Geloof, de raadselen van het leven een bevredigende oplossing vinden.

Het Afrikaanse denken zal dan ook hier een diep ingrijpende ontwikkeling moeten ondergaan, om zich van zijn „fantasie" te ontdoen . . . maar het bezit, van nature, nog ongekende mogelijkheden om de met affectiviteit geladen geest te ontplooien en een waardevolle bijdrage te leveren aan de opbouw van een mensheids-cultuur.

Doumé, Kameroen

DR. G. VAN WINSEN C.M.

DE MISSIEMETHODE IN ETHIOPIË TIJDENS DE JAREN 1839-1847

Richtlijnen, toepassingen, resultaten

10 maart 1839 werd de zalige Giustino de Jacobis benoemd tot apostolisch prefect van Ethiopië en omliggende landstreken.[1] 29 oktober kwam hij te Adowa aan, enkele dagen later gevolgd door Luigi Montuori. Daar troffen zij Giuseppe Sapeto aan, wie tezamen met de gebroeders d'Abbadie de eer toekomt de stoot te hebben gegeven tot het weder opnemen van het missiewerk in Ethiopië. Door de vervolging van keizer Fasilides in de 17e eeuw, was het werk van de vroegere Jezuïeten-missionarissen te gronde gegaan en ook latere missioneringspogingen hadden geen succes geboekt.
Voordat de drie Lazaristen op 16 december uiteen gingen, stelden zij een werkprogramma op, waaraan Sapeto de naam gaf van „tactiek van Paez", de Jezuïet, die vroeger met zoveel gevolg in dit land gemissioneerd had.[2]
Het jaar 1847 is een afsluitende datum, omdat toen de prefectuur tot vicariaat verheven werd en er kort daarop een reeks van vervolgingen uitbrak, welke het missiewerk ten zeerste zouden belemmeren.

Aan de hand van de feiten willen wij hier de richtlijnen van dit programma, alsmede zijn toepassingen en resultaten behandelen.

De eerste en vijfde richtlijn behoren bijeen en zullen daarom gezamenlijk besproken worden. De missionarissen namen zich voor goede betrekkingen met de regeerders tot stand te brengen, maar overigens zo ver mogelijk op een afstand te blijven. Zij wilden zich verder niet indringen in, noch zich bemoeien met politieke aangelegenheden.

De reden van deze richtlijnen moet men zoeken in het feit, dat de stichting en het voortbestaan van de missie afhankelijk waren van de welwillendheid der regeerders. Door zich bovendien niet met de politiek te bemoeien, wilden de missionarissen het geestelijk karakter van hun zending beter doen uitkomen.

In deze jaren had het keizerschap in Ethiopië alle betekenis verloren. Drie vorsten hadden de macht onder elkaar verdeeld: Ras Ali heerste over

[1] Annales de la Congrégation de la Mission, (5) XV; (13) 69.
[2] Salvatore Pane, Il beato Giustino de Jacobis, Napoli, 1949, blz. 295. – Salvatore Arata, Abuna Yakob, Roma, 1934, blz. 110. Voor het begin der missie: Luigi Betta, Fondazione della Missione Lazzarista in Abissinia (1838), Roma, 1955.

Amhara, Dedzjasmatsj Oebié over Tigre en koning Sahle Selassie over Sjoa. Zij hadden dikwijls moeite om zich tegenover ondergeschikte hoofden staande te houden en vooral Ras Ali en Oebié zijn voortdurend met elkander in gewapend conflict geweest. Rust en veiligheid waren dan ook in het land verre te zoeken en in feite heerste er een toestand van anarchie.

Om goede relaties met de vorsten te verkrijgen hebben de missionarissen herhaaldelijk bezoeken bij hen afgelegd en aan de vorsten goede diensten bewezen. Het was voornamelijk de Jacobis, die de contacten met Oebié onderhield, terwijl Montuori een reis maakte naar het hof van koning Sahle Selassie. Het was deze zelfde missionaris en later Lorenzo Biancheri en Giovanni Stella, welke bezoeken aflegden bij Ras Ali.

Deze bezoeken waren een kostbare aangelegenheid, daar ze vergezeld moesten gaan van geschenken, hetgeen zeer zwaar drukte op het budget van de missie. Toch was het noodzakelijk, daar men anders niets kon bereiken.[1]

Onder de diensten, die de missionarissen aan de vorsten bewezen moet op de eerste plaats vermeld worden de gezantschapsreis van Ethiopiërs naar Egypte om een nieuwe aboena voor de Ethiopische Kerk aan de koptische patriarch te vragen. Met de uitdrukkelijke verklaring, dat hij alleen als gids zou optreden en onder voorwaarde, dat men ook Rome en Jeruzalem zou bezoeken, heeft de Jacobis in de jaren 1841–42 de gezanten vergezeld en een groot deel van de reiskosten zelf gedragen. In 1847 bewezen Montuori en Biancheri een andere belangrijke dienst, door te trachten de vrede tot stand te brengen tussen Ras Ali en Oebié.[2]

Om zich niet met de politiek te bemoeien weigerde de Jacobis op naam van de missie een gebied te aanvaarden, dat Oebié ontnomen had aan de Engelse agent Coffin.[3] De zaak werd toen zo geregeld, dat het gebied onder gezag kwam te staan van de bekeerde Duitse geleerde Schimper. Andere keren evenwel heeft de Jacobis gemeend, in het belang van het missiewerk (vooral om het altijd wankele voortbestaan te verzekeren) bemiddelend in politieke zaken te moeten optreden. Zo lezen we, dat hij het

[1] P. Gimalac C.M. schrijft in R.H.M. (1938) 293: „On n'est pas missionnaire d'Abyssinie, tant qu'on ignore l'art épineux de traiter avec les chefs, tant qu'on ignore l'art du cadeau, la manière de faire le cadeau". – Paus Gregorius XVI gaf aan Oebié een klok ten geschenke. Verg. A.C.M. (10) 147; (13) 72; (10) 158.
[2] Tekle Haimenot heeft (in het g'eez) deze reis beschreven. Gedeeltelijke vertalingen in: J. B. Coulbeaux C.M., Vers la lumière, Le Bx. Ghèbrè Michaël, Paris, 1926; Abouna Yacob, Paris, 1914. A.C.M. (13) 77.
[3] A.C.M. (10) 185.

verlangen van een katholiek geworden hoofd van de stam der Irobs,, om met Oebié een verbond te sluiten, aan deze vorst overbracht. Eveneens heeft hij brieven geschreven naar Italië en Frankrijk om geschikte personen te interesseren in een plan van Oebié om nl. een protectoraat van Frankrijk voor de vorst te verkrijgen. Dit plan viel bij minister Guizot niet in goede aarde. Bovendien kreeg de Jacobis te horen dat hij in zijn handelwijze te ver was gegaan.[1]

Het resultaat dat de missie met het onderhouden van deze richtlijnen bereikt heeft is vooral geweest, dat de naam van de katholieken bekend werd en dat de vorsten een grote eerbied voor de priesters gekoesterd hebben.

In het gebied van Ras Ali heeft de missie een post kunnen stichten te Gondar, die vooral als contactpunt dienst deed met de geleerden van die stad. Montuori wist koning Sahle Selassie te winnen voor het idee een katholieke bisschop voor zijn gebied te verkrijgen. Daartoe is de missionaris zelfs naar Rome vertrokken, doch het idee is door de dood van de vorst niet verwezenlijkt. In het gebied van Oebié heeft men de minste resultaten bereikt. Nooit heeft de vorst erin toegestemd, dat de missie in zijn machtsgebied een kerk zou bouwen. Hij was er op uit geschenken te aanvaarden, maar stelde er niets positiefs tegenover. Integendeel zijn eigen belang koos hij steeds boven alles. Noch het afstaan van het gebied aan Schimper, noch de toelating om aan de grens van Tigre een post te stichten, voldeed aan het verlangen van de missie, die een duidelijke toestemming trachtte te krijgen openlijk een kerk te bouwen.

Het tweede en derde punt, dat de missionarissen voor hun uiteengaan in 1839 met elkander overeenkwamen luidden: wij zullen ons tevreden stellen met een eenvoudige, serene uiteenzetting van de katholieke leer en elke polemiek vermijden. Wij zullen trachten de sympathie van de priesters en de deftera's (geletterden) te winnen.

Zich onthouden van polemieken was nodig, omdat de Ethiopische geleerden onder elkaar hevig disputeerden over de Zalving van Christus en deze strijd niet alleen uitvochten in werken of redetwisten, maar ook met kracht van wapenen. Bovendien koesterden de Ethiopiërs de vrees, dat de invoering van het katholicisme, onderlinge oorlogen ten gevolge zou hebben. De herinnering aan de strijd, veroorzaakt door de onvoorzichtigheid van de laatste Portugese katholieke bisschop werkte nog steeds na.[2]

[1] A.C.M. (11) 77. Pane, a.w. 276. R.H.M. (1932) 546; (1938) 603–8.
[2] A.C.M. (15) 303.

De sympathie van de priesters en geleerden te winnen was noodzakelijk in een land, waar ontelbaar velen zich tot diaken of priester lieten wijden, waar het monarchisme zo'n sterke stempel op het openbare leven gedrukt had[1] en waar de Kerk een derde van het grondgebied bezat.

Om dit programma in praktijk te brengen paste de Jacobis zich helemaal aan de Ethiopische gebruiken aan. Na de diensten bezocht hij veelvuldig de kerken van Adowa en stelde zijn huis open voor al degenen, die hem wilden raadplegen. Hij legde zich toe op de studie van de gesproken taal (het amhaars) en van de liturgische taal (het g'eez). Reeds in januari 1840 richtte hij zich in twee toespraken tot de geestelijkheid van Adowa. Hij was voorzichtig met het bekend maken van zijn priesterschap en ontzag gevoeligheden door b.v. een slager voorlopig niet te dopen, vanwege de afkeer die het volk voor dit beroep koesterde. Een groot voordeel was ook dat hij in tegenstelling tot de Protestanten, geheel en al tegemoet kon komen aan de eerbied voor de H. Maagd, wat een oud erfgoed is van het Ethiopische christendom. In een kerk van Adowa was een schilderij van de Onbevlekte Ontvangenis geplaatst, dat de Jacobis aan Oebié cadeau had gegeven. Door de Ethiopiërs naar Rome en Jeruzalem te brengen (de gezanten behoorden vooral tot de meer ontwikkelde klasse) bereikte de Jacobis, dat vele vooroordelen tegenover Rome wegvielen en dat hij nadien teksten uit de Ethiopische literatuur kon aanhalen, zonder gevaar misverstaan te worden. Op zijn reizen in Ethiopië zelf bezocht de prefect veelvuldig de kloosters der monniken, waarbij hij zich vooral interesseerde voor hun bibliotheken. Om de katholieke leer nog gemakkelijker uiteen te zetten en vooroordelen te doen verdwijnen gaven de missionarissen ook nog een katechismus uit.

De resultaten, die de Jacobis met deze handelwijze bereikt heeft, zijn goed geweest. Verschillende geestelijken gingen over tot de Katholieke Kerk, abten van monnikenkloosters bekeerden zich of stonden sympathiek tegenover het geloof en iets later kwamen priesters de overgang van hun hele district met kerken en gelovigen naar de katholieke missie met de Jacobis bespreken.[2] Op deze wijze verkreeg de Jacobis tevens een groep leerlingen, waaruit later katholieke inheemse priesters gevormd zouden worden.

Het vierde punt van het programma uit 1839 bepaalde, dat de missie opzienbarende vestigingen zou vermijden, dat de missionarissen een

[1] J. B. Coulbeaux, Histoire politique et religieuse de l'Abyssinie, Paris, 1929, t. I, blz. 50.
[2] A.C.M. (10) 63, 162; (12) 491.

eenvoudig leven zouden leiden en van volk tot volk zouden trekken.

De reden om opzienbarende vestigingen te vermijden was, dat men plaatselijk alle jaloezie en naijver wilde voorkomen. De districten, die tot het katholicisme overgingen, brachten ook hun kerken en land aan. Dit land nu was in het algemeen eigendom van de gemeenschap: wilde de verwerving ervan door de katholieke missie geldigheid hebben, dan moesten alle leden van die gemeenschap er mee akkoord gaan. Hoe gemakkelijk kon een of ander, die de missie vijandig gezind was, dit voorkomen. Deze richtlijn paste de Jacobis voor de post van Guala toe, als hij schrijft, dat hij niet veel kan bouwen, niet alleen uit gebrek aan geld, maar ook, omdat hij geen opschudding wil verwekken.[1]

Niet alleen hun stichtingen, maar ook de leefwijze der missionarissen droeg het stempel van eenvoud. Zij pasten zich (met grote moeite) aan het Ethiopische voedsel aan (het aanleggen van een tuin mislukte steeds) en in het bijzonder van de Jacobis lezen we, dat hij aller harten won door op reis blootsvoets te gaan, geen gebruik te maken van een ezel en zich 's nachts tevreden te stellen met een dierenhuid als bed.[2]

Ook het laatste gedeelte van deze richtlijn: van volk tot volk trekken, hebben de missionarissen in praktijk trachten te brengen. Van het begin af aan is de aandacht van de prefect uitgegaan naar heel zijn gebied. Zelf bereisde de Jacobis voornamelijk de provincie Tigre en bezocht hij de stammen van de kuststrook (Habab en Mensa). Montuori besteedde op zijn reis naar Sjoa niet alleen aandacht aan deze provincie, maar onderzocht ook de mogelijkheden voor een missie onder de Galla, hetgeen de Jacobis als een nec plus ultra beschouwde. Toen dan ook mgr. Massaja aangesteld werd als vicaris van de Galla, kon de Capucijner-bisschop waardevolle inlichtingen van Montuori ontvangen. Toen Montuori in 1842 Ethiopië tijdelijk moest verlaten om een eeuwigdurende verbanning te vermijden, trok hij zelfs naar Kartoem en stichtte er een kerk en college. Tenslotte lezen we regelmatig van reizen door de missionarissen naar de provincie Amhara.[3]

Nu we de punten, welke in het programma van 1839 opgenomen waren, besproken hebben, moeten we het allervoornaamste actiepunt van de Jacobis nog behandelen, dat, hoewel niet schriftelijk vastgelegd, toch de spil zou vormen van heel zijn missie-arbeid, nl. de vorming van een inheemse

[1] A.C.M. (11) 67.
[2] A.C M. (17) 181.
[3] Voor Kartoem: A.C.M. (9) 297, 311. Pane, a.w., blz. 439 en vgl.

clerus. Enkele jaren na zijn aankomst verwachtte de prefect een massa-overgang naar de Katholieke Kerk. Hij was van mening, dat hij deze alleen kon opvangen, wanneer hij over een voldoend aantal inheemse priesters kon beschikken. Hij ging hierin zelfs zo ver, dat hij naar Europa schreef voorlopig geen missionarissen meer nodig te hebben.[1] Volgens zijn opvatting moesten de inheemse priesters volledig, als gelijkwaardige krachten, met de missionarissen in het werk worden ingeschakeld. Om dit te bereiken heeft de prefect alle aandacht aan de opleiding van een katholieke clerus besteed. Voordat hij een vaste post te Guala gesticht had, nam hij een groep leerlingen, volgens de gewoonte der Ethiopische monniken, steeds met zich mee op zijn reizen. Men volgde een bepaalde dagorde, waarin tijd voor studie en gebed vrij gelaten was. Toen Guala eenmaal bestond, vestigde hij er een college-seminarie, waar naast de geestelijke vorming aandacht werd besteed aan de intellectuele vorming. Het lesrooster omvatte alle vakken, die ook in Europa op de seminaries gedoceerd werden, maar wel op een wijze, die aangepast waren aan de Ethiopische omstandigheden. Daarom werd er b.v. veel aandacht besteed aan het g'eez, de liturgie en de kerkzang. Na de lessen werd het gedoceerde op schrift gesteld en verbeterd door de taalleraar. Op deze wijze hoopte de Jacobis na enkele jaren van alle vakken een volledige cursus te verkrijgen in de inheemse taal.

De bekering van schismatieke priesters tot de Kerk bracht bijzondere moeilijkheden mee. Hun wijding was twijfelachtig, zodat de Jacobis niet kon toestaan, dat ze de Mis lazen. Van de andere kant kon hij ook geen ergernis geven aan het gewone volk, dat deze maatregel niet zou begrijpen. Om hun vorming te behartigen werd er naast het college nog een soort externe school geopend, waar deze priesters onderricht kregen. Konden ze hun familie niet verlaten, dan kwamen de missionarissen hen thuis onderrichten. Bij hun vorming moest de Jacobis zich tevreden stellen met het allernoodzakelijkste, met datgene wat strikt voldoende was voor de zielzorg.[2]

Een ander probleem was: waar een bisschop te vinden om de geschikte kandidaten te wijden? Aanvankelijk dacht de Jacobis erover de wijdelingen naar Egypte te zenden. Dit behoefde niet door te gaan, omdat mgr. Massaja van de Propaganda bevel ontving op zijn reis naar de Galla-missie zich eerst naar Guala te begeven. Deze bisschop kon in het college zestien inheemse priesters wijden. De wijding zelf werd met voorzichtigheidsmaatregelen omgeven: de kandidaten moesten een eed afleggen, de plechtig-

[1] A.C.M. (17) 140.
[2] A.C.M. (11) 69, 74, 79, (12) 303, 489, (13) 67, 73, 74.

heid geheim te houden. Niet zonder reden: want de komst van mgr. Massaja zou de aanleiding worden voor de eerste grote vervolging tegen de missie.

Tegenover de inheemse priesters nam de Jacobis de verplichting op zich om geheel en al voor hun onderhoud zorg te dragen. Dan behoefden zij niet, zoals de schismatieke geestelijkheid deed, honoraria en taxen van hun gelovigen te vragen en was tevens een duidelijk uiterlijk onderscheid gemaakt tussen katholieke en schismatieke geestelijkheid. Omdat in de Ethiopische ritus de private Mis toen onbekend was, moest de Jacobis altijd zorgen, dat er meerdere priesters op een plaats aanwezig waren. Dit alles bracht zware financiële consequenties voor de missie met zich mee.[1]

De resultaten van deze methode zijn troostvol geweest: men verkreeg een katholieke clerus, die door levenswandel en ontwikkeling afstak bij de schismatieke. Hoewel er betreurenswaardige dingen zijn voorgevallen, kan men van de andere kant wijzen op de ontroerende trouw aan het geloof van inheemse priesters, die dikwijls gevangenschap en verbanning te verduren kregen. De edelste figuur is de zalige Ghebre Michaël, die in 1855 onder keizer Theodorus als martelaar stierf.

Betreurenswaardiger is, dat de Jacobis in zijn opvatting omtrent de inheemse geestelijkheid alleen stond. Zijn confraters waren van opvatting, dat de Ethiopische geestelijken wel kostbare en noodzakelijke hulpkrachten waren, maar meenden niet, dat ze in staat waren om zelfstandig te werken. Dit heeft later geleid tot een verwijdering tussen mgr. de Jacobis en zijn coadjutor mgr. Biancheri en is de reden geweest, dat er na de dood van de zalige grote moeilijkheden tussen Biancheri en de inheemse geestelijken ontstonden.[2]

Wat heeft de missie in de jaren 1839–1847 in Ethiopië bereikt? Volgens een verslag van 1852 (toen er al een vervolging over de missie was gegaan) telde de missie posten in Guala, Alitiena (stam der Irobs), Adowa, Gondar en Moncullo (bij Massawa). Er waren ongeveer 4 à 5000 gelovigen, 4 Europese en 15 inheemse priesters, enkele religieuzen, 10 seminaristen, van wie 3 diakens. De Jacobis heeft de meeste verwachting gehad van het gebied, dat aan Schimper was afgestaan. Daar hoopte hij zijn christenen, naar het voorbeeld van de reducties in Paraguay te kunnen vormen en veilig te stellen tegen de vervolging. Het is niet mogen gelukken, want de vervolging heeft de post vernietigd.[3]

[1] A.C.M. (33) 204–5, (59) 546.
[2] A.C.M. (17) 140. Pane, a.w. blz. 986 en vgl.; A.C.M. (33) 471 en vgl. R.H.M. (1939) 606–12.
[3] A.C.M. (10) 155, 159, 164, 167, 185; (12) 481; Pane, a.w., blz. 458 en vgl.; R.H.M. (1938) 452, 602; (1939) 289–91.

In de grond der zaak hebben de missionarissen niet veel meer kunnen doen, dan het zaad van het geloof uitstrooien, het katholicisme bekend maken en hopen, dat God ter zijner tijd wasdom zou geven.

De uiterlijke moeilijkheden, die de Jacobis gehad heeft (gebrekkige correspondentie met Europa en daardoor verkeerde beoordeling van zijn werk door zijn Oversten in Parijs met als gevolg enigszins gespannen verhoudingen) waren pijnlijk, maar ze wogen niet op tegen de grote hinderpaal in Ethiopië zelf: de schismatieke aboena Salama. Door zijn banvloeken wist deze het volk en zelfs de vorsten tegen de missie in te nemen. Was, wegens politieke omstandigheden, de macht van de aboena zwak, dan was er hoop voor het missiewerk. Sloeg de toestand om en had hij weer invloed, dan was telkens het bereikte weer te niet gedaan en de toekomst onzeker. Juist vanwege de anarchie heeft men niet rustig aan de uitbouw van de missie kunnen werken.[1] Integendeel, kort na de komst van mgr. Massaja heeft de Jacobis Tigre moeten verlaten en een toevlucht moeten zoeken bij Massawa. Dit was het begin van een hele reeks vervolgingen, die tot de moderne tijd in Ethiopië telkens en telkens het missiewerk zouden verhinderen.

Het voornaamste, wat men voor het heden uit de methode van de Jacobis kan besluiten is: aan de missionaris in Ethiopië worden hoge eisen gesteld. De keuze der missionarissen moet met de grootste zorg gebeuren, schreef Mhr. Poussou C.M. na zijn visitatie van 1852. Ethiopië lijkt me van al onze missies het land, waar men de godsvrucht en de godsdienstzin het gemakkelijkst verliest. Niets spreekt daar het hart aan, niets wekt het geloof op, niets heft een ontmoedigd en terneergeslagen gemoed op. Een missionaris van Ethiopië moet een solide deugd bezitten, verstorven zijn, weinig eisen stellen voor persoonlijke behoeften. Iemand, die tevreden kan zijn met alles, zich wil aanpassen aan de gebruiken van het volk, hoe weinig geschikt die ook zijn om de natuur tevreden te stellen. Zonder dat, kan een missionaris in Ethiopië niets doen: hij zal er zelfs niet blijven.

De Jacobis was in staat om zijn methode tot de laatste consequenties toe te beleven. Daardoor was hij de man der Voorzienigheid om de Kerk opnieuw in dit oude, helaas van Rome afgescheiden, christelijke rijk te vestigen.

Nijmegen

[1] A.C.M. (15) 300.

G. M. VAN BECKHOVEN S.M.

DE H. PETRUS CHANEL

VAN de duizenden die sinds het begin van de vorige eeuw tot op heden naar de missie-landen vertrokken werd er niet één heilig verklaard, behalve Petrus Chanel. Wie was Petrus Chanel?
Een kind van Frankrijk, geboren in de Bresse, daar waar de woeste Alpen uitdeinen tot zacht glooiende heuvels. Hij is priester in 1827. Zijn liefde voor Maria trekt hem naar de beginnende Sociëteit van Maria of Paters Maristen. Als de H. Congregatie van de Voortplanting in 1836 aan de stichter, Jean-Claude Colin, vraagt zijn zonen beschikbaar te stellen voor de missionering van het westelijk gedeelte van de eilandenwereld in de Stille Oceaan, biedt Chanel zich aan. Hij is de klooster-overste van de eerste groep missionarissen die deze congregatie uitzendt: een bisschop, vier priesters en drie broeders, die op 24 december 1836 scheep gaan in Le Hâvre.

Op 11 november 1837 wordt hij met broeder Nizarius aan land gezet op Foetoena, een eilandje van 12 km lengte en 8 km breedte, in het hart van de Stille Zuidzee. Op 28 april 1841 wordt hij er vermoord, zaligverklaard door Leo XIII tezamen met de twee Lazaristen Clet en Perboyre en door Paus Pius XII heiligverklaard de 12e juni 1954.

Van nature heeft hij geen enkele van de eigenschappen die in het oog van het gros der mensen de missionaris typeren: lichaamskracht, opgewektheid en durf. Chanel is tenger van lichaamsbouw, zwak van gestel. Van aard is hij een gevoelstype; er ligt zelfs een vleugje droefgeestigheid over hem. Hij is goedig, ja zelfs te goedig. Als hij overste is van het klein-seminarie van Belley, vóór zijn vertrek naar de missies, fluisteren de professoren onder elkander dat de Overste te zwak optreedt, uiten ze de vrees dat het gezag er onder lijden zal. De feiten geven hen gelijk: het jaar na zijn vertrek is een woelig schooljaar voor het klein-seminarie. Zelfs de stichter aarzelt niet zijn meest geliefde zoon Chanel de schuld te geven en te zeggen dat diens gebrek aan flinkheid de oorzaak is van de verwarring.

Petrus Chanel is geen begeesterd missionaris. Hij heeft zich vrijwillig aangeboden, maar heeft al voor zijn vertrek een inzinking. Hij vraagt zich angstig af of hij zich niet al te roekeloos op de voorgrond heeft gedrongen, weent die angst uit in de spreekkamer van een nonnenklooster en de rustige stem van een kloostervrouw is nodig om hem het vertrouwen in zijn roeping terug te geven.

Petrus Chanel is geen succesvol missionaris. Als hij na 42 maanden van gebed, werk en lijden op zijn eilandje sterft, heeft hij geen enkele bekering bewerkt. Zijn hele zielenoogst bedraagt 45 kindertjes en enkele volwassenen gedoopt in stervensgevaar en een dozijn doopleerlingen.

En tòch is Chanel van de duizenden missionarissen die sinds het begin van de vorige eeuw uittrokken naar de missielanden, de enige die heilig verklaard werd. Lichaamsgestel en temperament schenen hem voor te bestemmen om een kleinmoedig mensje te worden. Maar dat werd hij juist niet, dank zij Gods genade. Het proces voor zijn zaligverklaring vat zijn leven in deze korte, maar veelzeggende woorden samen: Niets kon de moed van deze man breken.

Niet de barre eenzaamheid. Het heeft zijn gevoelig hart zo gekost afscheid te nemen van zijn lieve moeder: hij heeft het niet gekund. Die laatste zondag thuis, heeft hij de hoogmis gezongen en met zijn moeder op de pastorie gegeten. Na de maaltijd nodigt de moeder de pastoor uit om de volgende dag bij haar te komen eten met haar priesterjongen, haar missionaris. Dan gaat ze naar huis. Channel, die wel de moed opbrengt haar voor goed te verlaten, kan de moed niet opbrengen afscheid van haar te nemen. Hij vlucht die zondag-namiddag stiekem uit het geboortedorp. Die gevoelsmens leeft drie en een half jaar op een verloren eilandje van een nu nog bijna onbereikbare eilandenwereld, met als enige blanke gezel de broeder. Gedurende al die tijd krijgt hij slechts drie maal post en bezoek van blanken: missionarissen nagezonden vanuit Europa voor het missiegebied van eilanden, achteloos weggeworpen in zee over een oppervlakte zo groot als Europa. Eénmaal gaat hij zelf op bezoek bij een buurman-missionaris. Al de overige tijd leeft hij met de broeder temidden van de inboorlingen, die zijn hutje binnendringen en er zich nestelen wanneer het hun behaagt, die hij, naar 's lands gebruik, niet verjagen mag, maar wier onbehouwen grofheid voor hem een voortdurende kwelling is.

Niets kan deze man breken: ook niet de nijpende armoede. Er is praktisch geen contact met de beschaafde wereld. Weldra loopt hij blootsvoets en in lompen rond, omdat hij geen schoenen of kleren meer heeft.

Niets kan deze man breken: ook niet de knagende honger. Hij moet zich wel voeden van de vruchten van het land. Hij heeft niets anders. Maar die vruchten zijn niet voedzaam voor de blanke aan steviger voedsel gewend; voor een man die werken en niet, zoals de inboorlingen in dolce far niente, zijn tijd doorbrengen wil. Maar voor dat inlands voedsel is hij nog afhankelijk van de grote despoot van het kleine eilandje: de koning.

Die heeft hem en de broeder als zijn verwanten geadopteerd, wat insluit dat het ieder ander verboden is voor hen te zorgen. Maar weldra is de vorst van duizend onderdanen zeer teleurgesteld in deze blanken: zij brengen hem niet de voordelen en rijkdommen die hij van hun komst had verhoopt. Weldra voelt hij de nieuwe godsdienst aan als een bedreiging van zijn willekeur. Dan slaat de aanvankelijke welwillendheid over in afkeer. Hij zal proberen ze te dwingen het veld te ruimen. Daartoe bestaat een gemakkelijk middel: de uithongering. Maar Chanel blijft op zijn post. Nooit heeft hij verplaatsing aangevraagd bij zijn overheid. Door barre nood gedwongen slacht hij zijn hond. De broeder, die zijn ballingschap en zijn honger deelt, walgt van zulk eten. De fijngevoelige Chanel overwint zijn afkeer.

Niets kon de moed van deze man breken. De vijandige houding van de koning moedigt de hebzucht aan van de inboorlingen. Niets was er meer veilig voor hun begerige blikken, hun roofzuchtige klauwen. Toen Chanel, door de honger gedwongen, zelfs een akker aanlei en bewerkte, verdwenen de vruchten vóórdat de eigenaar ze had kunnen oogsten. Natuurlijk bleef de roof ongestraft. ,,Aan Chanel ontsnapte geen teken van ongeduld, geen woord van verontwaardiging'' (br. Nizarius).

Niets kon deze man breken. Hij was al niet van de sterksten. De voortdurende hongerkuur putte hem verder uit. Zijn tochten door het eiland, bij barre hitte, eisten van hem grote inspanning. ,,Doodmoe, gezengd door de brandende zon kwam hij dan 's avonds thuis,'' zegt de broeder, ,,dan was er vaak geen eten. Maar toch bleef hij opgeruimd alsof alles naar wens ging en dat niet één keer, maar elken dag.''

Niets kon de moed van deze man breken. Men beelde zich niet in dat de inlander eerbied had voor deze blanke. In zovele dingen was hij hun mindere. Hij kon niet zwemmen, vissen en vechten als zij. Hun ogen en oren waren zoveel scherper dan de zijne. Hij sprak hun taal zo belachelijk slecht. De inboorlingen spotten en lachten hem luidkeels uit, zodra hij de rug gekeerd had. ,,Steeds gelijkmoedig, heeft tegenspraak hem geen ogenblik moedeloos kunnen maken.'' (br. Nizarius)

Niets kon deze man breken. Ook niet het verlammende gevoel een mislukkeling te zijn. Op het eiland Wallis, een dagreis van Foetoena verwijderd, werkt zijn jongere confrater, pater Bataillon. Chanel was zijn klooster-overste. Die jonge man van 27 jaar bezat nu juist wel die gaven die naar menselijke berekening onontbeerlijk zijn voor een missionaris: durf en ondernemingslust. Een vechtersbaas, die Bataillon, in naam en

daad. Na twee jaar heeft hij zijn eiland voor Christus veroverd: Chanel heeft na drie en een half jaar nog geen enkele christen. Na één jaar spreekt Bataillon vlot de taal van het eiland, ofschoon er geen letter schrift van bestond, laat staan een spraakkunst of woordenboek: Chanel heeft twee jaar nodig voordat hij zich enigszins uiten kan in dezelfde taal. Maar zegt broeder Nizarius weer: „Al leek ons blijven zinneloos, zijn godsvertrouwen bleef grenzeloos".

Niets heeft de moed van deze man kunnen breken, ook niet de zekerheid van een naderende tragische ontknoping. Als eind december 1840 Meïtala, 's konings zoon, zich op laat nemen onder het kleine groepje van een tiental doopleerlingen, komt de raad der hoofden, de bittere vijanden van de missionaris bijeen. „Als die man hier blijft, dan is het weldra gedaan met onze feesten; dan is het weldra gedaan met onze vrijheid. Hij zal de blanken hierheen roepen en die zullen over ons regeren." De koninklijke beslissing luidt: „Dat die man verdwijne en de godsdienst met hem". Meïtala zelf brengt het angstwekkende nieuws bij de Pater en is stom verbaasd dat Chanel er zo kalm onder blijft. Ook nu nog had hij kunnen vluchten naar Wallis; ook nu nog zou de koning dat niet alleen niet verhinderd, maar zelfs gaarne gezien hebben.

Enkele dagen vóór zijn marteldood is pater Chanel, uitgeput van ziekte en honger, aan het werken in zijn tuin. Daar komt de broeder gejaagd aanlopen. Die heeft een gesprek afgeluisterd van ouderlingen. „Waarom," zegt hij „u afbeulen voor niets. Morgen moeten we sterven." „Dat zal de slechtste dag van ons leven niet zijn," antwoordt de pater kalm, en rustig zet hij zijn werk voort. „Je kent toch ook het antwoord van de H. Joannes Berchmans, toen men hem onder de recreatie vroeg wat hij doen zou als hij wist dat hij binnen een uur sterven zou? Doorspelen!"

Het was niet de volgende dag, maar enkele dagen later. De pater had de broeder naar de andere zijde van het eiland gezonden om er een kindje te gaan dopen in stervensgevaar, omdat hij er zelf van uitputting niet toe in staat was. In de vroege morgen van de 28e april 1841 werd Chanel afgeslacht, zoals in oude tijden het offerdier werd neergeslagen. Geen kreet, geen klacht, geen traan, geen zucht ontsnapte hem, hebben de ooggetuigen later verzekerd, ofschoon hij toch geruime tijd bij volle kennis, maar zwaar gewond neerlag totdat hij de genadeslag kreeg. Hij werd voor Foetoena werkelijk de graankorrel in de vore, die stierf, maar honderdvoudige vrucht bracht. Niet alleen Wallis, ook Foetoena was totaal katholiek, twee jaar na zijn dood.

In de oratie van zijn feest op 28 april prijst de Kerk niet alleen zijn bewonderenswaardige zachtzinnigheid, maar ook zijn onverwinnelijke standvastigheid.

Neemt u het ons kwalijk dat we hopen dat de priester-missiebond in Rome bewerken zal dat de feestdag van de enige missionaris van de laatste 150 jaar die het tot een heiligverklaring bracht, tot de gehele kerk zal worden uitgestrekt? Dat we wensen dat naast de succesvolle missionaris Franciscus Xaverius de H. Petrus Chanel de patroon wordt van de vele missionarissen die op hun post volharden, niettegenstaande de ogenschijnlijke zinloosheid van hun offer?

Glanerbrug Ov.

Namen en adressen van de medewerkers aan deze aflevering:

G. M. van Beckhoven S.M., S. Olav, Glanerbrug Ov.

Th. M. Bours, Bisschoppelijk College, Roermond.

P. dr. Gregorius O.F.M.Cap., Korvelseweg 165, Tilburg.

W. de Jong, C.S.Sp., p/a Kasteel, Gemert N.B.

Mgr. prof. dr. alph. Mulders, Sterreschansweg 45, Nijmegen.

F. Wieschemeyer S.M., p/a S. Olav, Glanerbrug Ov.

Dr. G. van Winsen C.M., Ubbergseweg 172, Nijmegen.

P. DR. GREGORIUS O.F.M.CAP.

DE ZIN EN DE WAARDE VAN HET OFFER BIJ PRIMITIEVE VOLKEN

HET is al twee jaren geleden, dat P. Ant. Vorbichler S.V.D., sindsdien missionaris in Belgisch Congo, een boek heeft geschreven over het offer[1]; het heeft te weinig de aandacht van de vak-etnologen, missionarissen en theologen ondervonden. We vinden hierin een aanleiding wat breder op deze waardevolle publikatie in te gaan. Het is een proefschrift, dat hij in 1954 aan de Gregoriana te Rome onder leiding van prof. J. Götz S.J. heeft geschreven.

Het onderwerp vraagt een bredere belangstelling als die van de culturele antropologie. Het offer is immers naast het gebed wel de voornaamste cultus-act in heel het religieuze vlak. De strekking van dit boek is de verklaring van het primitieve offer uit de zin van het leven en uit de betekenis van de levenssymbolen. Als bronnen voor zijn onderzoek gebruikt de schrijver vooral de mythen omtrent schepping, paradijs, zondeval, zielsvoorstellingen, ethische normen en gebedsriten. Het symbolisme van deze primitieve volken is de grondslag van hun denken, levenshouding en cultus; in het symbool geeft de mens uitdrukking aan zijn innerlijke verhouding tegenover de hem omringende wereld en de bovenzinnelijke werkelijkheid. Evenwel huldigt de schrijver de opvatting, dat de gelijkstelling tussen symbool en werkelijkheid een secundaire fase betekent, een verstoffelijking van de oorspronkelijke geestelijke houding t.o.v. het bovenzinnelijke. Dit is niet zonder meer duidelijk. Een symbool is meer als een teken; het is het benaderen van een geestelijke werkelijkheid en een diep-menselijke veruiterlijking van zijn levenshouding. Het is „brug en barrière tegelijk tot deelname aan verborgen werkelijkheden" (J. Ponsioen, Symboliek in de samenleving, Utrecht 1952, 109). Enerzijds benadert, *is* (in zekere zin) het symbool de werkelijkheid, niet begrippelijk maar totalitair; anderzijds is ook de afstand, het barrière-zijn een wezenskenmerk van het symbool. Identificatie zonder meer zou ons brengen binnen de sfeer van de magie, waarvan het fetischisme een verschijnsel is. Het fetischisme is een tot-het-leven-roepen en in-het-leven-houden van stoffelijke voorwerpen; dit gebeurt dikwijls door een bloedoffer, omdat het bloed gelijkgesteld wordt met het leven. De offer-ritus daarentegen heeft symbolische waarde; hij symboliseert en geeft uitdrukking aan de algehele afhankelijkheid van de levende wezens van de transcendente levensbron.

Het offer (van het Lat. offerre) wordt daarom omschreven als een opoffering, een prijsgeven van een waarde-object ten dienste van een hogere waarde. Het motief kan de waardering zijn t.o.v. de hogere waarde, die men erdoor verwacht (b.v. men acht de gezondheid hoger als stoffelijke goederen, die men hiervoor „ten offer brengt") of de vrees voor het verlies van een hoger goed (b.v. een man in het water dreigt te verdrinken; men riskeert hiervoor een nat pak). De hoogste en zelfs absolute waarde vinden we in God, zodat uiteindelijk in het offer de mens voortdurend zijn eigen beperktheid symboliseert en beleeft. In elke offer-gedachte ligt een be-

[1] Das Opfer auf den uns heute noch erreichbaren ältesten Stufen der Menschheitsgeschichte. Eine Begriffsstudie (St.-Gabrieler-Studien XV. Bd.). Mödling bei Wien (St.-Gabriel-Verlag) 1956.

paling en rangschikking van waarden, gewoonlijk volgens deze scala: stoffelijke dingen — dan biologische waarden — verder verstandelijke en esthetische — en tenslotte ethische waarden. Boven deze scala staat de godheid als de transcendente absolute waarde, waaraan de mens het gebruik van alle waarden dienstbaar maakt en waaraan hij allereerst zijn eigen wil onderwerpt en waarvoor hij bij een conflictsituatie tussen het ,,wereldse" en het ,,goddelijke" zelfs zijn eigen wil verzaakt. Deze onderwerping van de wil wordt versymboliseerd, belichaamd in het offer-ritus.

P. Vorbichler noemt zijn boek ,,eine Begriffsstudie"; hij tracht het wezen van het cultische offer te analyseren op grond van het etnologisch materiaal. Bij de uitwerking van zijn offertheorie steunt hij zowel op vormen van grondcultuur als op de primaire culturen. De literatuur, waarop hij zich bij zijn studie baseert, is m.i. wel erg beknopt; hij volgt hoofdzakelijk de cultuurhistoricus P. W. Schmidt en de cultuurmorfoloog Ad. E. Jensen. Tegenover de eerste, zijn ordensgenoot, staat hij te weinig kritisch: hij maakt zichzelf te afhankelijk van de ,,Kulturkreislehre" van W. Schmidt, waardoor ook zijn beweringen een hypothetisch karakter dragen; sommige van diens opvattingen zijn op zijn minst twijfelachtig, o.a. de ouderdom van de Noordaziatische veeteelt, de ontwikkeling ervan uit de jacht, de aansluiting van de Afrikaanse veeteelt bij de Hamieten aan de grondcultuur enz. Waar W. Schmidt verstek laat gaan zoals bij het offerritueel van de hakbouwcultuur, is ook de auteur in zijn weergave uiterst beperkt (S. 51). De gegevens van P. Trilles laat hij ondanks de waarschuwing voor het dichterlijk karakter van zijn boek te zwaar wegen (S. 60).

De opzet van zijn thesis is echter positief en overtuigend, ofschoon het stramien strakker had kunnen zijn, ontdaan van wijdlopige en overbodige beschouwingen en vooral van de soms storende herhalingen.

In sommige opzichten wordt de offertheorie van W. Schmidt verdiept. Op één belangrijke correctie wil ik de aandacht vestigen. P. Vorbichler meent terecht, dat de oorspronkelijke zin van het offer niet gelegen is in het schenken van levensmiddelen aan de godheid om daardoor haar macht over het leven van de mensheid te erkennen, maar in de (dikwijls symbolische) gave van het leven zelf aan de godheid als Heer van leven en dood. Het primitiaal offer moet men beschouwen als een teruggave van het leven van de planten en de dieren, die men gedood heeft om zich ermede te voeden, aan de Schepper om daardoor zijn afhankelijkheid aan de Heer van leven en dood te manifesteren en Hem precatorisch te bewegen Zijn schepping en instandhouding van het leven voort te zetten ten gunste van de mensen. Daardoor vindt ook het doden van de dieren in de veetelende nomadencultuur een meer voor de hand liggende verklaring alsook het offer van eigen bloed zoals dit bij sommige stammen met grondcultuur wordt aangetroffen (S. 123).

De schrijver komt op grond van zijn vergelijkend onderzoek tot de volgende definitie van het offer: het offer is de cultische aanbieding van het recht op het leven van de schepping aan de Schepper door de mens om daardoor zijn afhankelijkheid als schepsel te erkennen t.o.v. de Schepper met betrekking tot het leven; tot de erkenning van deze afhankelijkheid is de mens krachtens een goddelijk gebod verplicht. Het zoenoffer heeft bovendien nog dit kenmerk, dat men de orde van het leven en de schepping, die men verstoord heeft door de overtreding van een gebod, dat juist het leven moest beschermen, wederom herstelt door een versterkte vorm

van afhankelijkheidserkenning. Om deze reden wordt zelfs het menselijk bloed soms als symbool van overgave hiervoor gebruikt (S. 128).

Behalve op de publikaties van W. Schmidt (de studie van Karl Meuli is etnologisch minder belangrijk) refereert de auteur op die van Ad. E. Jensen. Jensen zoekt de meest oorspronkelijke en meest zuivere religieuze functie in het monistische demageloof van de primitieve hakbouw, waarbij in het doden de oorspronkelijke mythos van de dood van een godheid opnieuw wordt beleefd en het heil van de vruchtbaarheid gecontinueerd wordt. De tegenwoordige orde van het wereldgebeuren en het menselijk leven wordt in stand gehouden door de herinnering en het beleven van het mythologisch sterven van deze godheid. Dit geschiedt door het rituele doden van planten, dieren en zelfs mensen (koppensnellen); dit komt tot uiting bij de puberteitswijding en de oogst. De mensen zelf hebben zich als sterfelijke en zich-voortplantende wezens pas na de oertijd uit de dema's ontwikkeld. De heilsverwachting heeft de religieuze beleving vlg. Jensen omgebogen naar het pragmatische, waarbij aan de cultus-act zelf — en dus ook aan het offer — een sacraal effect wordt toegedacht.

Zoals P. Vorbichler over het algemeen tè gunstig staat tegenover de cultuurkringen-leer van W. Schmidt, zo staat hij tè afwijzend, tè negatief tegenover de morfologie van Jensen. De volgende kritiek is echter m.i. juist. Met recht ontkent hij, dat de fase van de ,,Altpflanzer'' van Jensen de oudste zou zijn, die in de beschavingsgeschiedenis van de mensheid nog bereikbaar is; prehistorisch draagt zij immers de kenmerken van het vroeg-neolithicum en vooronderstelt dus een behoorlijke evolutie. In het oudere stadium van de grondcultuur ontbreekt echter het monisme, maar vinden we het dualisme van Schepper-mens het duidelijkst naar voren treden, waarbij de mens in het offer zijn afhankelijkheid tegenover de Schepper cultisch tot uitdrukking brengt en vinden we geen aanduidingen voor het doden van een mythologisch oerwezen.

Vervolgens ontkent hij, dat de twee aspecten van beleving en doelmatigheid chronologisch op elkaar zouden volgen. Functioneel liggen beide aspecten aan de basis van elk menselijk onvermogen en zijn ze met de structuur van elke heilsverwachting verbonden. Hij stelt vervolgens vast, dat in de mythen, waarop Jensen steunt, zowel van de stammen op Ceram als op Nieuw-Guinea, de Pangwe van Kameroen, de Uitoto in Zuid-Amerika enz. overal een schepper voor de mensen (niet voor de planten en dieren) wordt aangetroffen, en dat de mensen er dus niet van een dema-godheid worden afgeleid.

Het offer als een erkenning van afhankelijkheid van de Schepper-God en als een symbolische gave van het leven aan de Heer van leven en dood mag dus niet, zoals in de hypothese van Jensen gebeurt, als een dodingsritueel van latere pragmatische aard beschouwd worden, maar als een oorspronkelijke uiting van de grondhouding van de mens tegenover een persoonlijke transcendente God, Schepper van het heelal en bron van alle leven. De opvattingen van Jensen hebben de historische ontwikkeling van het offer niet verklaard, wel — althans voor bepaalde culturen — de psychologische beleving en mythologische beschrijving ervan, vooral als wegens de verbinding van het menselijke bestaan met de planten- en dierenwereld de basissymboliek van dood-leven sterker tot het bewustzijn van de mens gaat spreken; dan wordt zijn eigen bestaan onwillekeurig met de immanente levenscyclus van

sterven en herleven in de natuur verbonden. Voorwaarde daarbij en wellicht ook aanleiding daartoe is het feit, dat de idee van een persoonlijke God-Schepper op de achtergrond is geraakt en in de economische belangensfeer van de landbouw door natuurkrachten is verdrongen.

De grote waarde van dit boek is de etnologische visie op de zin van het offer als de overgave van zichzelf aan God, de Schepper van het heelal en wel als een religieuze (en niet magische) houding èn als ethische verplichting van de mens, zodat (en dit is zeer belangrijk!) het offer van de ene mens tegelijk een kosmische betekenis krijgt in heel het wereldgebeuren; het draagt het representatieve karakter van de mensheid. Wordt dit offer, vooral het zoenoffer achterwege gelaten, dan zijn er volgens de opvatting van meerdere primitieve stammen schokkende gebeurtenissen te verwachten in heel het wereldgebeuren. Dit komt eveneens tot uiting in de rol van het opperhoofd, de ouderling, de priester bij het offer, omdat deze bij de maatschappelijke verhoudingen van de primitieven een gemeenschapsfunctie bezitten.

Op het einde van zijn boek komt de auteur tot deze algemene conclusies:

- De ontvanger van het offer is de transcendente Heer over leven en dood; hij heeft het offer verplichtend gesteld.
- Het object van het offer is het recht van de mens over het leven van de schepping.
- De offer-ritus bestaat in de gave van vitale delen of van levende dieren, die men de vrijheid geeft of doodt; daarbij speelt dikwijls de richting naar het oosten of naar omhoog een voorname rol.
- De offeraar is de gemeenschap, dikwijls vertegenwoordigd in een bepaalde persoon, die binnen de beperkte visie van zijn primitieve wereldbeschouwing nochtans een zekere kosmische verantwoordelijkheid draagt.
- Het offerdoel is de creatuurlijke erkenning van afhankelijkheid van alles wat leeft t.o.v. de Heer van leven en dood.
- De resultaten, die men van het opdragen van het offer verwacht, zijn hoofdzakelijk: nieuw leven of vermeerdering van het leven op alle terreinen, waarop dit voor de primitieve mens zich openbaart.

Zo heeft dit onderzoek naar de zin en de waarde van het primitieve offer ook een belangrijke theologische betekenis.

Tilburg

F. WIESCHEMEYER S.M.

DE HEILIGVERKLARINGEN IN DE LAATSTE ANDERHALVE EEUW

De lijst van heiligverklaringen van 1800 tot 1950 vindt men in de Italiaanse „Enciclopedia cattolica". Zij is opgesteld door een secretaris van de historische afdeling van de H. Congregatie van de Riten. Voor de jaren 1950 tot en met 1957 hebben we de H. Congregatie van de Riten zelf geraadpleegd.

Uit deze gegevens konden we het volgende overzicht samenstellen.

Pausen	Heiligverklaringen	Aantal Dienaren Gods heiligverklaard
Pius VII	1	5
Gregorius XVI	1	5
Pius IX	2	52
Leo XIII	4	18
Pius X	2	4
Benedictus XV	2	3
Pius XI	16	33
Pius XII (tjm 1957)	18	30
Totaal	46	150

Uit bovenstaande lijst blijkt onmiddellijk dat bij een plechtige heiligverklaring vaak meerdere Dienaren Gods tegelijkertijd heilig verklaard worden. Niet alleen wanneer zij een groep vormen, zoals de 26 Japanse Martelaren heilig verklaard door Pius IX op 8 juni 1862, de 19 martelaren van Gorcum, door dezelfde paus heilig verklaard op 29 juni 1867, de 8 martelaren van Canada door Pius XI heilig verklaard op 29 juni 1930, maar ook wanneer het heiligen zijn die door tijd, plaats, geslacht, levensomstandigheden totaal vreemd zijn aan elkander, zo op 12 juni 1954 vijf dienaren Gods, waaronder Domenico Savio en Petrus Chanel.

Onder de Dienaren Gods die tussen 1800 en 1957 heiligverklaard zijn, vinden we de volgende missionarissen, d.i. zendelingen, die naar de missielanden gingen en stierven hetzij als martelaar, hetzij als belijder.

Naam	gestorven	heilig verklaard
26 Martelaren v. Japan[1]	1597	1862
Petrus Claver, S.J.	1654	1888
8 Martelaren van Canada[2]	1642-1649	1930
Joannes de Britto, S.J.	1693	1947
Petrus Chanel	1841	1954

Ter gelegenheid van de heiligverklaring van Petrus Chanel drukte de Kardinaal prefect van de H. Congr. van de Propaganda er zijn vreugde over uit dat nu eens een missionaris van onze tijd heilig verklaard was, daar verschillende missionarissen-martelaren de zaligverklaring wel halen, maar niet de heiligverklaring.

Rome.

[1] 6 Franciscanen, 3 Jezuïeten, 17 Derde-Ordelingen van de H. Franciscus.

[2] 6 Jezuïeten en twee leken-helpers.

Miscellanea

Z. H. Paus Joannes XXIII. – Reeds op de eerste dag van zijn pontificaat, op 29 oktober 1958, heeft Z.H. Paus Joannes XXIII in zijn eerste radioboodschap ,,urbi et orbi'' een eervolle vermelding gemaakt van de ,,missionarissen, die zich in verafgelegen landen met hart en ziel wijden aan de prediking van de evangelische waarheid.'' Van 1921–1925 heeft mgr. Ang. Roncalli als nationaal directeur van het Genootschap tot Voortplanting van het Geloof getracht dit in de Italiaanse bisdommen te organiseren.

Z. Em. G. P. Kard. Agagianian. – Z.H. Paus Joannes XXIII heeft Z. Em. G. P. Kard. Agagianian, proprefect van de S. Congregatio de Propaganda Fide, benoemd tot pauselijk legaat bij de consecratie van de nieuwe kathedraal te Manilla en bij de conferentie van de bisschoppen van het Verre Oosten. Deze bisschops-conferentie vond plaats te Manilla en wordt uiterst belangrijk geacht omdat eraan werd deelgenomen door meer dan 100 aartsbisschippen en bisschoppen niet alleen van de Filippijnen, maar ook van Korea, Japan, Thailand, Formosa, Hongkong, Makao, Brits Borneo, Indonesië, Vietnam, Laos, Cambodja en Malakka; bovendien waren ook de bisschoppen van Birma, India, Pakistan, Ceylon en Australië als waarnemers uitgenodigd.

Nederlandse Missiologische Week. – Van 7-9 april 1959 zal te Nijmegen voor de achtste maal een Nederlandse Missiologische Week worden gehouden. Het algemeen onderwerp luidt: *Missie en Maatschappij*. De bijeenkomsten worden gehouden in het parochiehuis, van Slichtenhorststraat 81, Nijmegen, en zijn gratis toegankelijk. Hier volgt een voorlopig overzicht van het programma.

Na de opening van de Nederlandse Missiologische Week door de voorzitter, mgr. prof. dr. Alph. Mulders, directeur van het Missiologisch Instituut der R.K. Universiteit, zal prof. mag. dr. F. Malmberg S.J. op dinsdagmiddag 7 april een theoretische uiteenzetting geven over ,,*Christendom en menselijke samenleving*'', waarin de inherente samenhang tussen het kerkbegrip en de menselijke vormgeving zal worden belicht. De concrete menselijke samenleving vormt de veruiterlijking van Gods verlossingsplan, gezien vanuit het probleem van de incarnatie.

Op woensdag 8 april zal in de voormiddag pater dr. Gregorius O.F.M. Cap. spreken over ,,*Missie en het inheemse gemeenschapsleven*''. De gemeenschap is de drager van de menselijke beschaving. De religieuze beleving wordt derhalve sterk gesitueerd door de gemeenschapsvormen, die aan elk volk eigen zijn. De belangrijkste vormen van maatschappelijk leven steunen op de natuurlijke bloedverwantschap (gezin, familie, stam). De niet-Europese structuren wijken in dit opzicht sterk af van de westerse opvattingen, waarmede de facto het christendom zich heeft verbonden. In hoeverre zijn de inheemse gemeenschapsvormen voor de missionering van tegenwoordig nog bruikbaar?

Op woensdagmiddag leidt pater M. van Oss C.I.C.M. het onderwerp in: ,,*De*

Missie en de westerse maatschappelijke verhoudingen". De meeste buiten-Europese volken bevinden zich in een snelle „transculturation", een ontwikkeling, die het Westen in sociaal, cultureel, politiek en technisch opzicht imiteert. Bij deze „transition" mag de missionerende Kerk zich niet vastklampen aan verouderde vormen. Heeft het Westen ondanks zijn vermaterialisering en individualisering toch ook deze volken nog iets te bieden? Mag de Kerk deze „verwestelijking" bevorderen? Welk standpunt dient de Kerk hierbij in te nemen?

Donderdagvoormiddag 9 april zal gewijd worden aan het onderwerp: „*Missiewerk en maatschappelijke welvaartszorg*" ingeleid door Father C. Juffermans M.H.F. Christus in Zijn menswording en dus ook de Kerk beogen aan de gehele mens verlossing te brengen. Nu feitelijk tweederde van de mensheid, vooral in de minderontwikkelde gebieden (en juist hier is de missie werkzaam), in armoede leeft, omvat de zorg van onze Moeder de H. Kerk ook de lijdende mensheid; zij tracht de mindere welvaart te vergroten, de mens maatschappelijk te verheffen, hem daardoor voor de ontvangst van de genade voor te bereiden, de bedreiging van het communisme in deze minder-ontwikkelde gebieden te neutraliseren. Welvaartszorg op economisch, hygiënisch en maatschappelijk gebied. Belangrijk in de buiten-Europese gebieden is daarbij het probleem van de integratie.

Op donderdagmiddag zal pater W. Switzar M.S.C. het probleem „*Het Missiewerk en het organisatiewezen*" aan de orde stellen, de laatste concretisering van het algemeen onderwerp. Welke vorm van maatschappelijke organisatie is in de buiten-Europese gebieden, waar het christendom een minderheid vormt, mogelijk: katholiek, christelijk of neutraal? Hoe vormt men een katholieke elite? Is er samenwerking mogelijk met onze westerse standsorganisaties? Kunnen we evenals het communisme streven naar een internationalisering van de christelijk-georganiseerden? Hoe zal men feitelijk het christelijk sociaal programma propageren en uitwerken?

Zoals uit bovenstaand schema blijkt, zal op elke bijeenkomst slechts één inleiding worden gehouden; de bedoeling hiervan is, dat meer tijd beschikbaar komt voor gedachtenwisseling. Om deze zo goed mogelijk te bevorderen, zal de discussie na elke voordracht worden geleid door iemand, die hiervoor geruime tijd tevoren is uitgenodigd en zich dienaangaande met de inleider in verbinding heeft gesteld. Op deze wijze hoopt men iets meer te bereiken dan een vraag- en antwoordspel.

Latijns-Amerika. – Van 21-28 september 1958 hebben de Latijns-Amerikaanse seminariepresidenten hun eerste congres gehouden in het Colegio Pio Latino Americano te Rome, bij gelegenheid van het eerste eeuwfeest van dit college; aanwezig waren eveneens de presidenten van het Spaans-Amerikaans college te Madrid en van het college voor Latijns-Amerika te Leuven. In zijn toespraak op 23 september legde Paus Pius XII z.g. de nadruk op het belang van Latijns-Amerika voor de toekomst van de Kerk en op de dringende noodzaak om in de priesterschaarste van dit uitgestrekt gebied te voorzien.

Ere-doctor dr. A. Dengel. – Bij gelegenheid van haar zevende lustrum, dat op 10 november 1958 gevierd werd, heeft de katholieke Universiteit van Nijmegen aan drie personen een ere-doctoraat toegekend; onder hen bevond zich dr. Anna Dengel, die het eredoctoraat in de medische faculteit ontving.

Nadat deze Tiroolse van geboorte sinds 1920 als lekearts in de missie van India was werkzaam geweest, richtte zij in 1925 in de Verenigde Staten de Society of Catholic Medical Missionaries op. Ongetwijfeld heeft haar stichting er toe bijgedragen, dat de H. Congregatie tot Voortplanting des Geloofs in samenwerking met de Congregatie der Religieuzen op 11 februari 1936 de instructie Constans ac sedula uitvaardigde, die een mijlpaal betekende voor het medisch missiewerk en tegemoet kwam aan verlangens, die sinds jaar en dag hieromtrent werden gekoesterd en geuit. Genoemde instructie beval nl. ook aan vrouwelijke religieuzen de studie en beoefening van de geneeskunde, met inbegrip van chirurgie en verloskunde, aan. Wel mocht de Propaganda genoemde instructie beginnen met de verklaring, dat zij altijd heeft getracht de apostolaatsmethoden aan te passen aan de omstandigheden van tijd en plaats.

Het Gezelschap van de Medische Missiezusters, dat ook in ons land een bloeiende provincie heeft, telt thans ongeveer 500 leden-artsen, vroedvrouwen, verpleegsters, apothekeressen en ander medisch-verzorgend personeel —, verspreid over centra in meer dan 25 landen.

Archivaris van de Propaganda. – Na gedurende 35 jaar algemeen archivaris van de S. Congregatio de Propaganda Fide geweest tet zijn, heeft mgr. J. Monticone als zodanig eervol ontslag gekregen; tot zijn opvolger werd benoemd pater dr. Nik. Kowalsky O.M.I. Het Propaganda-archief behoort tot de rijkste archieven ter wereld.

Missiologische Voordrachten te Lyon. – Aan de Facultés Catholiques de Lyon zullen in het voorjaar wederom — thans voor de negentiende maal — enkele missiologische voordrachten worden gehouden, georganiseerd door de pauselijke missiegenootschappen. Voor deze cyclus, waarvan het algemene thema luidt: *L'Eglise et les nationalismes dans le monde*, hebben o.a. Père Bosc, Joseph Folliet, dr. Aujoulat, Alioune Diop en Père Grillou hun medewerking toegezegd. De volgende onderwerpen komen afzonderlijk ter sprake: Doctrine chrétienne sur le nationalisme (14 januari); Communisme et nationalisme dans le monde (28 januari); Nationalisme africain (11 februari); La coalition montante des peuples de couleur (25 februari); Nationalisme en Asie (11 maart); Nationalisme Nord-Africain (25 maart).

Overzeese studenten in Duitsland. – Volgens de jongste statistieken (1957–1958) bedraagt het aantal overzeese studenten aan de universiteiten en hogescholen van West-Duitsland, met name in Aken en München, 6096, van wie 1369 Aziaten, 3949 van het Nabije Oosten en Noord-Afrika, 199 uit het zwarte werelddeel en 597 uit Latijns Amerika.

Onder de Aziaten en Afrikanen zijn slechts 280 katholieken d.i. 5 %; van de ongeveer 4000 studenten uit Noord-Afrika, het Nabije Oosten en Pakistan zijn 90% moslims; van de studenten uit Latijns Amerika zijn 90% katholiek.

Van de 199 studenten uit het zwarte werelddeel zijn er 45 afkomstig uit Nigeria, 44 uit Ghana, 36 uit de Zuid-Afrikaanse Unie, 20 uit Soedan, 19 uit Liberia, 18 uit Ethiopië en 16 uit andere gebieden. De landen van Noord-Afrika, het Nabije Oosten en Azië, die momenteel het grootste aantal studenten in Duitsland tellen, zijn: Iran 1588, Turkije 1225, India 517, Egypte 488, Indonesië 360, Syrië 237,

Jordanië 169, Irak 146, Japan 114, China 104, Libanon 85, Korea 71, Pakistan 71, Thailand 53, Afghanistan 41, Philippijnen 20.

Onderwijs in Zuid-Afrika. – De Zuidafrikaanse bisschoppen-conferentie heeft in het begin van 1959 verklaard, dat de regering van Zuid-Afrika het gehele katholieke onderwijssysteem met alle kracht ondermijnt, zodat de vooruitzichten voor het missie-onderwijs aan de Zuidafrikaanse negers zeer somber zijn.

Z.H. Exc. Mgr. H. Chappoulie †. – De 57-jarige mgr. dr. Henri Chappoulie, bisschop van Angers, is op 13 januari 1959 tijdens een studiereis in Afrika op het station van Abidjan (Ivoorkust) door een trein gegrepen en op slag gedood. Mgr. Chappoulie was een groot ijveraar voor de missie en had een tweedelig, missiewetenschappelijk werk op zijn naam staan, getiteld: „Rome et les Missions d'Indochine au XVIIe siècle. Aux origines d'une Eglise." Paris, 1943. R.I.P.

Latijns-Amerikaanse Bisschopsraad – Bij gelegenheid van het 36e internationaal Eucharistisch Congres te Rio de Janeiro nodigde Paus Pius XII z.g. de Latijns-Amerikaanse bisschoppen tot een algemene conferentie uit die van 25 juli tot 4 augustus 1955, onder voorzitterschap van Z. Em. Kard. Piazza, secretaris van de Congregatie van het Consistorie, in de hoofdstad van Brazilië werd gehouden. Meer dan honderd kardinalen, aartsbisschoppen en bisschoppen uit Latijns-Amerika namen eraan deel. Daar werd het besluit genomen de Consejo Episcopal Latino-Americano (Celam) op te richten. Het doel hiervan is de problemen te bestuderen, die van gemeenschappelijk belang zijn voor dit werelddeel en de werkzaamheden van de katholieken samen te bundelen, aan te moedigen en te ondersteunen.

Het algemeen secretariaat van de Celam, waarvan de zetel gevestigd is te Bogotá (Columbia), omvat de volgende vijf secties:
1. behoud en uitbreiding van het geloof; 2. geestelijkheid, religieuze instituten, pastoraal, roepingen, seminaries; 3. opvoeding en jeugd; 4. lekenapostolaat; 5. sociale actie en hulpverlening. Het algemeen secretariaat geeft een informatieblad uit: Boletín informativo. Organo del Secretariado general, waarvan tot dusver 20 nummers zijn verschenen. De Latijns-Amerikaanse bisschopsraad vergadert jaarlijks in november.

Bovenstaande gegevens zijn ontleend aan het driemaandelijks informatieblad „Aan de vrienden van Latijns-Amerika," uitgegeven door het Kollege voor Latijns-Amerika, opgericht te Leuven in 1953.

Z. Em. Kard. Agagianian naar het Verre Oosten. — Op 14 februari 1959 zal Z. Em. Gregorius Petrus XV Kard. Agagianian, Proprefect van de Propaganda, naar Zuid-Vietnam vertrekken om in de hoofdstad Saigon als pauselijk legaat het eerste Mariale Congres van Vietnam voor te zitten. Onmiddellijk daarna zal Z. Eminentie in gezelschap van pater J. Pfeifer O.M.I., hoofdbestuurslid van het St. Petrus Liefdewerk voor de autochtone geestelijkheid, doorreizen naar Formosa, Korea en Japan. Op zijn terugreis zal hij Beyrouth aandoen en hoopt kort na Pasen weer te Rome te zijn.

Boekbespreking

ANDREA SEUMOIS O.M.I.: *L'Anima dell'Apostolato Missionario*. Studi Missionari no. 1. 220 blz. Editrice Missionaria Italiana, Bologna – Milano – Parma – Torino 1958.

De meest fundamentele en tot op onze dagen, helaas, minst bewerkte sector van de eigenlijke missietheologie is die van de leerstellige en zedekundige missieleer. De studies op dit gebied hebben zich tot dusver vrijwel uitsluitend bezig gehouden met de bepaling van de missiewerkzaamheid; een organische analyse van de verschillende grondbeginselen, die het theologisch begrip van missie schragen, heeft men nog niet uitgewerkt. Behalve het theologisch probleem betreffende het begrip en de juiste betekenis van missie, bestaan er nog andere missietheologische vraagstukken, nl. een gedetailleerde theologische uitwerking van elke orde van oorzakelijkheid, die betrokken is bij de missiewerkzaamheid. Bovenstaande studie verricht op dit gebied baanbrekend werk door het geheel van theologische vraagstukken die verband houden met de voornaamste werkende oorzaak van de missie aan een diepgaand onderzoek te onderwerpen.

De onderhavige studie bepaalt zich, zoals gezegd, tot dat gedeelte van de missietheologische vraagstukken, hetwelk betrekking heeft op de voornaamste werkende oorzaak van de missie, nl. de goddelijke genade, „zonder dewelke het werk van de missionarissen tevergeefs en zonder nut zou zijn" (Benedictus XV, Maximum illud). Als deze genade, die de missiewerkzaamheid schraagt, niet geconditioneerd was door de pogingen van de strijdende leden der Kerk, zou de kwestie geen uitvoerige behandeling vereisen. Maar omdat de Kerk een rol moet spelen zowel bij de verwerving als bij de uitdeling van de genaden, is een gedetailleerd onderzoek op dit punt noodzakelijk.

Het eerste hoofdstuk betreft de tweevoudige tussenbeidekomst van de genade in het missie-apostolaat, zowel voor de uitvoering als voor de vruchtbaarheid ervan; met belangstelling zal men hier van algemeen-theologisch standpunt beschouwd o.a. kunnen lezen, dat de gratia gratis data niet beperkt mag worden tot de buitengewone charismatische gaven.

Het tweede hoofdstuk omschrijft de rol, die de strijdende Kerk moet spelen bij de genade, zowel voor de medeverlossende verwerving als voor de uitdeling ervan; hierbij komen de taak van de H. Geest als voornaamste uitdeler van de verlossingsgenade, de tussenbeidekomst der mensheid van Christus, de voorspraak van de heiligen, de wijze om de mariologische problematiek te benaderen, de rol van de H. Eucharistie bij het genadewerk ter sprake.

Het derde hoofdstuk preciseert de aard van de missietaak der Kerk als voornaamste oorzaak en opent perspectieven van apostolische spiritualiteit, nogal verschillend van die van Dom Chautard in z'n bekend boek: „L'Ame de tout apostolat", hetwelk Sch. hier niet citeert, maar waartegen hij elders reeds stelling had genomen („La Papauté et les Missions au cours des six premiers siècles", Louvain 1953, pp. 111–115).

Het vierde en meest uitvoerige hoofdstuk zet de missieplicht van de Kerk op gedocumenteerde wijze uiteen. Belangwekkend zijn hier o.a. de aangehaalde liturgisch-patristische uitspraken betreffende het missiegebied uit de christelijke oudheid

(blz. 126–151), en de interessante commentaren op de eerste drie beden van het Onze Vader; verder de uiteenzetting omtrent de persoonlijke verplichting van iedere christen tot apostolisch en missionair gebed (blz. 171–187); ten slotte enkele behartenswaardige opmerkingen over het vraagstuk van de missieactie der gelovigen (blz. 199–213).

Sch. heeft met zijn bewijsvoering voor de vier door hem opgestelde thesen (blz. 8–11) een oorspronkelijke en ook in haar praktische consequenties kostbare bijdrage geleverd voor de missietheologie; zij heeft daarenboven de verdienste, dat zij anderen tot zelfstandige overdenking van de kwesties aanzet en hopelijk tot navolging op dit gebied aanspoort.

Nijmegen A.M.

FELIX ZU LÖWENSTEIN S.J.: *Christliche Bilder in Altindischer Malerei* (Veröffentlichungen des Instituts für Missionswissenschaft der Westf. Wilhelms-Universität Münster Westfalen. Heft 8). 42 S., 68 ein- und 3 mehrfarbige Abbildungen. Aschendorff, Münster 1958.

Dit boekje wil een bijdrage leveren tot de bestudering van de Europese invloed op de Indische schilderkunst, waarbij het niet zozeer gaat over de techniek als wel over de inhoud. Weliswaar kende India reeds vroeger godsdienstige afbeeldingen; doch dit waren ofwel louter geschiedkundige voorstellingen, zoals taferelen uit het leven van Rama Krischna, ofwel zij waren, als het eigenlijke devotiebeelden betrof (zoals de talrijke afbeeldingen van goden en godinnen met name in de plastiek), aan mythen ontleend en totaal onhistorisch.

In het christelijk devotiebeeld, in de voorstellingen van Jesus, Maria en de heiligen ontmoette de Indiër voor het eerst iets, dat tegelijkertijd geschiedkundig en godsdienstig was. Hiermede werd de kunstenaar voor een nieuwe taak geplaatst; het ging er niet om, een produkt van de fantasie te scheppen, dat fantastisch zijn mocht tot het bizarre toe; neen, hij moest veeleer geschiedkundige, echte mensen voorstellen en ze van de andere kant zodanig voorstellen, dat iets van het transcendente in hen oplichtte. Blijkbaar heeft de kunstenaar zich door deze nieuwe taak aangetrokken gevoeld, veel meer dan tot dusver bekend was, zoals het betrekkelijk grote aantal van dergelijke afbeeldingen bewijst. Vanzelfsprekend hebben de kunstenaars aanvankelijk de Europese voorbeelden nauwkeurig gecopieerd; geleidelijk kregen de figuren echter een meer Indische gestalte. Ten slotte gelukte het, althans in sommige gevallen, zich van het Europese voorbeeld los te maken en op zuiver Indische wijze dezelfde taferelen te ontwerpen en af te beelden. Op deze wijze ontstond reeds twee, drie en vier eeuwen geleden een Indisch-christelijk cultuurgoed.

De in dit boekje gepubliceerde afbeeldingen — uiteraard een keuze — kunnen ongetwijfeld moderne pogingen om een Indisch-christelijke kunst te scheppen stimuleren. Ook voor de kunsthistoricus zijn deze afbeeldingen niet zonder belang; zij stammen uit het samentreffen van Westerse en Oosterse kunst in het begin van de nieuwe tijd. Terwijl nu de invloed van de Oosterse kunst op het Westen, o.a. op de schilderkunst van de barok, bekend is, had men de invloed van de Westerse kunst op de Indische schilderkunst tot dusver niet ex professo onderzocht.

Nijmegen A.M.

Dom Gaspar Lefèbvre O.S.B.: *L'Esprit de Dieu dans la Sainte Liturgie.* 125 pag. Librairie Arthème Fayard, 18-20 rue du Saint-Gothard, Paris XIV, 1958.

Evenals alle werkzaamheden van de Kerk is de liturgie een van de vormen, waaronder de H. Geest werkt en leeft onder ons. Zij is in wezen het geheim van Christus die leeft onder ons; de liturgische jaarkring is niet, vanaf Kerstmis, een reeks van vrome verjaardagen, maar het leven van de mensgeworden God onder ons. Op Pasen verrijzen we met Christus; op Hemelvaart neemt Hij ons mee naar de hemel; op Pinksteren ontvangen we de H. Geest en op de daarop volgende zondagen luisteren we naar het onderricht van zijn openbaar leven.

Dom Gaspar Lefèbvre stelt ons zijn langdurige ervaring als monnik ten dienste; niet tevreden met te leven te midden van het christelijk mysterie, wil hij aan anderen de schoonheden ervan doen kennen, met name het ware leven, dat van de liturgie. Hij heeft dan ook, hij voor het eerst, door de uitgave van zijn bekende missaals de mogelijkheid gerealiseerd om deel te nemen aan het liturgisch jaar.

Het onderhavig boekje — als no. 107 verschenen in de handige reeks ,,Je sais-je crois. Encyclopédie du Catholique au XXe siècle, dirigée par Daniel-Rops de l'Académie française'' — streeft nog meer uitdrukkelijk naar hetzelfde doel: aan de christenen de schatten te doen kennen, welke de Kerk voor hen heeft geopend: de buitengewone deelname aan het Mystieke Lichaam, die ons gegeven wordt door de liturgie als zodanig en door de liturgische jaarkring. Het keurige en pretentieloze boekje beveelt zich zelf aan.

Nijmegen A.M.

P. Dr. Joh. Schütte S.V.D.: *Die katholische Chinamission im Spiegel der rotchinesischen Presse. Versuch einer missionarischen Deutung.* (Missionswissenschaftliche Abhandlungen und Texte, 21). Aschendorffsche Verlagsbuchhandlung, Münster, Westfalen 1957. 394 S.

Vooreerst, pater Schütte S.V.D. is een missionaris, die jarenlang in China gewerkt heeft, daar ook werkelijk gestudeerd heeft en bovendien meerdere jaren, ín en buiten de gevangenis, het communistische regime heeft leren kennen.

Dit zijn drie kwaliteiten, die aan zijn boek een heel bijzondere waarde geven. Bij het lezen van zijn boek staat men dan ook vol bewondering voor het inzicht, waarmee hij zijn teksten gekozen heeft uit een overvloed van materiaal, alles uit authentiek rode bronnen. De vertaling van deze teksten getuigt van een zeer grote kennis van de Chinese taal.

Het publiceren van deze teksten in een voor Europees publiek toegankelijke taal, is op zichzelf reeds van groot belang. Maar toch is dat bij lange na niet het voornaamste doel van pater Schütte's werk. De teksten heeft hij namelijk niet zo maar geciteerd, doch in een meesterlijk verband samengebracht. Ik noem dit verband meesterlijk, omdat pater Schütte door zijn ogen en oren en zijn geest wijd open te zetten ìn en buiten de gevangenis der Volksregering, in staat was verband in die teksten te brengen, waardoor ook de minder ervaren lezer van communistische propaganda, toch een juiste indruk krijgt, van wat die teksten in China werkelijk betekenden.

Maar ook dit is nog niet het volledige doel van deze ,,dissertatie". Want pater Schütte heeft dit ,,geheel van teksten in meesterlijk verband" bedoeld als een ,,spiegel", welke de rode pers van China aan ons missionarissen (en missiologen, en missievrienden) voorhoudt, om deze keer eens niet daartegen storm te lopen (dat hebben wij gedaan, en dat moesten wij doen), maar om, in alle rust, eens te bedenken, wat wij daarin aan werkelijke fouten van onze kant weerspiegeld vinden.

Pater Schütte zegt, en wij weten het allen uit ervaring, dat de communisten uiterst sluw zijn in het uitzoeken der zwakke punten en in het benutten der kleinere of grotere fouten bij de tegenstanders, om in hun strijd tegen die vijanden daaruit de hoogste munt te slaan. Dat hebben de communisten in China, met een enkele vergissing misschien, maar toch met de sluwheid van de kinderen der duisternis, ook tegenover ons gedaan. Daarom kunnen wij reeds bij voorbaat zeggen, dat in hun schromelijk overdreven aantijgingen, toch een grond van waarheid te verwachten is.

Welnu, pater Schütte helpt ons om een juiste blik te slaan in die ,,spiegel"; de fouten van onze missionering daarin te kennen en deze tot ,,volgens hem" juiste proporties terug te brengen. (,,Juiste proporties volgens hem"; want de schrijver is door hersenspoeling meer schuldbewust geworden, dan de missionarissen die met opgeheven hoofd en in volle opstandigheid tegen het communisme, uit China verbannen zijn. Ik kan mij voorstellen, dat sommige missionarissen de schuldgevoelens van pater Schütte niet delen.)

Maar de schrijver van dit boek houdt ons deze ,,spiegel" niet zo zeer voor, om ons op de borst te doen kloppen. Voor de meeste fouten hoeven wij ons niet voor God te vernederen; zij werden begaan met ware zielenijver. Pater Schütte houdt ons die ,,spiegel "voor om ons te doen onderkennen, wat wij later in China (en wellicht ook in andere missies) zouden moeten vermijden en ook wat wij later in China veel sterker zouden moeten bevorderen. Daarom heeft hij als ondertitel van dit werk gekozen: ,,missionarische Deutung".

Nee, hij heeft gezegd: ,,Versuch einer missionarischen Deutung", want hij wil zijn opinie over de eisen van de toekomstige missie in China, aan ons missionarissen, missiologen en missievrienden voorleggen, om daarover een vruchtbare discussie op gang te brengen.

Na een inleiding over de situatie van de missie in China vóór het communisme en over de eigenschappen van het Chinese communisme, houdt de schrijver ons twaalf maal de ,,spiegel" voor, door telkens een keur van rode teksten:
1. Over de godsdienst. 2. Over het christendom en de katholieke Kerk. 3. Over het doel der missie. 4. Over de geschiedenis der missie. 5. Over de missie en (rode) kerkhervorming. 6. Over de Internuntius. 7. Over de missionarissen. 8. Over de lekenapostelen. 9. Over de missie-methodes in het algemeen. 10. Over de charitas. 11. Over de missiescholen. 12. Over de pers der missie.

Dit geeft de schrijver telkens onder A. waarop dan telkens onder B. volgt, tot welke proporties deze aanvallen moeten worden teruggebracht, om met de werkelijkheid, zoals pater Schütte die ziet, te stroken. Tevens volgt dan de ,,missionarische Deutung", dus de conclusies, die wij daaruit moeten trekken, voor de latere missionering van China.

Bij de lezing van dit boek zullen wij met de hulp van deze sterk vergrotende, maar toch wel juist gerichte ,,spiegel" der rode pers, vele schaduwzijden, vele vlek-

ken, zwakheden en fouten gevonden hebben in de missionering van China. Maar wij zullen ook veel licht hebben zien schijnen. „Wij hebben alle reden, om „nostra maxima culpa" te zeggen, maar er is toch ook iets groots en wonderbaars verricht op alle gebieden. Niet wat voorbij is, moet onze blik vasthouden, maar de toekomst", zo eindigt pater Schütte zijn meesterlijk boek.

Niet alle missionarissen zullen het eens zijn met àlle conclusies van dit boek, omdat zij wellicht menen, dat pater Schütte teveel schuld op zich laadt. Niet alle missiologen zullen het met de schrijver eens zijn, omdat hij tè gematigd is in zijn oordeel over de fouten van de vroegere missionering. Persoonlijk sluit ik gaarne mijn oordeel bij het zijne aan.

Mijn enige bezwaar tegen dit lijvige boekdeel van 394 bladzijden, verlucht met een groot aantal karikaturen, ook uit de rode pers, is wel, dat dit werk zo streng wetenschappelijk is, zo zeer in de trant van „Das Kamel an sich", dat een tè kleine groep van hevig geïnteresseerden het zal lezen tot het einde toe. Toch zou dat jammer zijn, want het is een meesterlijk boek waarin, onder alle nota's, een diepbewogen missionarishart zijn liefde voor de China-missie en voor China, niet heeft kunnen verbergen.

Helden-Panningen H. HERMANS C.M.

PAUL SCHEBESTA, *Die Negrito Asiens. II. Band Ethnographie der Negrito, 1. Halbband Wirtschaft und Soziologie*. Studia Instituti Anthropos. Vol. 12. St.-Gabriel-Verlag. Wien-Mödling 1954.

Der weltbekannte Pygmäenforscher legt die Ergebnisse seiner langjährigen Spezialforschungen in einem umfangreichen Werke, betitelt: Die Pygmäenvölker der Erde, vor. Die erste Reihe dieses Werkes behandelt die Bambuti-Pygmäen von Zentralafrika, die zweite Reihe die Pygmäen Asiens, die unter der Bezeichnung Negrito bekannt sind.

Der erste Band dieser zweiten Reihe bringt eine Darstellung der Geschichte, Geographie, Umwelt, Demographie und besonders physischen Anthropologie der Negrito. Den zweiten Band gliedert der Verfasser in zwei Halbbände. Der vorliegende erste Halbband beschäftigt sich mit der Wirtschaft und Soziologie, der zweite 1957 erschienene Halbband mit der Religion und Mythologie der Negrito.

Die Negrito Asiens zerfallen in drei weit auseinander liegende Gruppen: Die Bewohner der Andaman-Inseln, die Aeta auf den Philippinen und die Semang der Halbinsel Malakka. Zu den Semang zieht Schebesta noch die Senoi hinzu, weil diese beiden Völker in einer so engen Symbiose zusammenleben, dass sie getrennt nicht behandelt werden konnen. Somatisch sind die Senoi keine Pygmäen mehr. Aber man darf nicht vergessen, dass die physische Umgrenzung des Begriffes „Pygmäe" nur eine Absprache unter den physischen Anthropologen ist. Eine kulturelle Betrachtung darf nicht mit Zentimetern in den durchschnittlichen Körpermassen rechnen wollen und muss vor Augen behalten, dass es keine Kulturform gibt, die auf somatische Pygmäen eingeschränkt wäre oder die notwendig mit Pygmäen verbunden wäre. Das zeigt auch die Darstellung dieses Bandes deutlich.

Schebesta hilft sich dadurch, dass er für die in Betracht kommende Kulturform, die weit über die Pygmäen hinausgreift, den Terminus „Wilbeutertum" einführt. Dieser Ausdruck zeigt an, dass Schebesta bei der Beurteilung von Kulturformen

die Wirtschaft in den Vordergrund stellt. Das gibt er auch ausdrücklich als Grund dafür an, dass er hier die Wirtschaft als die erste von allen kulturellen Erscheinungen behandelt. Für ihn ist die Wirtschaft ,,das Rückgrat der Kultur", besonders bei Primitiven. Dabei dehnt er den Begriff ,,Wirtschaft" m.E. ungebührlich weit aus. Er versteht unter ,,Wirtschaften" nicht nur die Methoden der Nahrungsbeschaffung, sondern das gesamte Gebiet, das man auch fälschlich als materielle Kultur bezeichnet, also auch die Ergologie, ja sogar die Musik, Spiele und Vergnügungen, kurz, das gesamte äussere Bild einer Kulturgemeinschaft mit Ausnahme allein dessen, was zu Religion und Soziologie im strengen Sinne gerechnet wird.

In der Darstellung und Schilderung all dieser Dinge zeigt sich die hervorragende ethnographische Begabung Schebestas, die auf seiner ausgezeichneten Beobachtungsgabe beruht. Darum sind auch die Ausführungen über die Semang besonders gut und wertvoll; denn hier stützt sich Schebesta fast nur auf eigene Forschung. Für die Andamaner muss er sich dagegen ausschliesslich, für die Aeta weitgehend auf fremde Forschungen berufen.

Schebesta hat den vorliegenden Band seines Werkes seinem Lehrer gewidmet, dem um die Pygmäenforschung so hochverdienten P. Wilhelm Schmidt SVD, der im Erscheinungsjahr dieses Bandes so unerwartet aus einem langen, arbeitsreichen Leben abberufen wurde. So wertvoll die Forschungen von Wilh. Schmidt waren, so sind sie doch nicht in allen Einzelheiten mehr zu halten. Es scheint, dass Schebestas Erforschung und Darstellung der Wirtschaft und Soziologie der Negrito von Schmidt her mit zwei Vorstellungen belastet ist, die anscheinend nicht zu halten sind. Sie gehen hervor aus der Theorie von P. Schmidt, dass wir bei den Pygmäen die Urkultur der Menschheit vor uns haben und aus dem Bilde, das er sich von dieser Urkultur gemacht hat.

Danach soll es im Wirtschaften der Urkultur rein rational-zweckhaft zugehen, irrationale Momente religiöser oder magischer Art sollen also ausgeschaltet sein, so wie das bei uns der Fall ist.

Das ist nun von vorneherein unwahrscheinlich; denn die fein säuberliche Trennung von Wirtschaft, Soziologie, Religion usw. entspricht nur unserer europäischen isolierenden und mechanisierenden Sicht auf die Dinge, aber nicht der vitalen Zusammenschau des nichtzivilisierten Menschen. Religiöse und magische Gesichtspunkte, die auch im Wirtschaften der Pygmäen vorhanden sind, können also nicht einfachhin als hereingekommenes Fremdgut erklärt und ausgeschieden werden.

Eine zweite Vorstellung von der ,,Urkultur" hat Schebestas Forschungen auf soziologischem Gebiete vielleicht zu viel beeinflusst, das ist die Theorie, dass die soziale Ordnung in der Urkultur nur auf der bilateralen Kleinfamilie beruhe, also wieder wie bei uns.

Das Material, das Schebesta vorlegt, zeigt, dass die Dinge doch nicht so einfach liegen, dass Gruppierungen, die über die Kleinfamilie hinausgehen, doch vielleicht von grösserer Bedeutung sind als diese. Die soziologische Zugehörigkeit von Mann und Frau wird von Schebesta nicht so von allen Seiten beleuchtet, dass man entscheiden könnte, ob es sich bei diesen Gruppierungen tatsächlich nur um bilaterale Gebilde handelt oder auch um unilaterale. Schebesta spricht von Grossfamilie und Sippe, ohne deutlich anzugeben, was er damit bezeichnen und wie er diese beiden Phänomene auseinander halten will. Den Begriff Clan schliesst er aus, weil er, m.E.

zu Unrecht, von Clan nur in Verbinding mit Totemismus sprechen will, Totemismus aber nach der Theorie wieder nicht zur Urkultur gehört. Es müsste aber auf soziologischem Gebiete auch sehr darauf geachtet werden, ob die Gruppierungen wie die Kleinfamilie, die Horde und wohl auch die Grossfamilie, nur eine ökonomische Funktion haben oder ob auch ein wesentlicher Zusammenhang mit irrationalen, weltanschaulichen Momenten besteht.

Es wäre von grösstem Interesse zu wissen, ob etwa auch bei diesen sehr alten Kulturen das Strukturprinzip der ganzen Kultur doch nicht ein rationales Wirtschaften ist, sondern auch das Weltbild. Vielleicht würde man dann der Phänomenologie dieser Kulturen mehr gerecht als der Konstruktion.

Nijmegen R. J. Mohr

Dr. W. H. M. van der Marck O.P.: *Statuta Pro Missionibus Recentiora inter se ac praesertim cum iure ecclesiastico communi comparata.* XVI + 92 pag. Münster Westf. 1958.

De schrijver heeft 'n goed en nuttig werk verricht door aan deze statuten meer publiciteit te geven en er beschouwingen over te houden. Uiteraard zijn deze statuten niet voor ieder toegankelijk en toch bevatten zij veel, dat leerzaam is voor wie leiding heeft te geven bij het missiewerk, thuis of aan het front.

Zulke statuten regelen 'n gedeelte van de organisatie in het eigenlijke missiebedrijf en dragen aanmerkelijk bij tot de goede opbouw van het werk aan het thuisfront. Welhaast elk missieinstituut, ook wanneer het hoofdzakelijk gericht is op missiewerk alleen, voelt er behoefte aan door 'n statuut o.a. voor de zo belangrijke samenwerking tussen instituut en missie meer gedetailleerde richtlijnen vast te leggen.

Geeft de schrijver in zijn Conclusio (bldz. 86) wel juist de hoofdbedoeling aan van Statuten? „Imprimis ad obviandum difficultatibus et controversiis". Bij meerdere Statuta lag de bedoeling hoger: in het zo andersoortige werk toch de geest, en daarmede de kracht, van het eigen instituut veilig te stellen. Ook voor het missiewerk zelf is het van grote betekenis, dat de missionaris de geest van het eigen instituut, waartoe hij behoort, kan bewaren.

Bij het bespreken van de vraag, of de Superior van het Instituut zijn ondergeschikten bij de kerkelijke overste voordraagt (praesentat) of voorstelt (proponit) (bldz. 52 56) kunnen de door schrijver aangehaalde argumenten mij niet overtuigen. O.m. spreken bedoeling en text van de Instr. S.C. de Pr. F. van 8 december 1929 een taal, die niet misverstaan kan worden.

Meerdere vragen van praktische aard worden duidelijk en goed besproken en daarom worde dit boek gaarne aanbevolen aan allen, die met het praktische beleid van thuis- en missiefront te maken hebben.

Pontianak T. v. V

DR. ALPH. MULDERS

ROMEINSE DOCUMENTEN EN BESTUURSMAATREGELEN BETREFFENDE DE MISSIE UIT HET JAAR 1958

In onze jaarlijkse bijdrage tot de missiografie, welke thans voor de achtste maal verschijnt, hebben we wederom op de eerste plaats een chronologische lijst samengesteld van officiële documenten van Rome betreffende de missie uit het jaar 1958, ingedeeld in verschillende categorieën; we voegen hieraan telkens de vindplaats in de Acta Apostolicae Sedis toe.

In verband met het feit, dat dit „Commentarium officiale" de documenten niet zelden pas geruime tijd na datum en niet in chronologische volgorde publiceert, werden in deze lijst ook nog enkele documenten uit het vorig jaar opgenomen, voor zover deze nl. de vorige maal (H.M. 1958, blz. 66-75) nog niet konden worden vermeld of waarvoor althans nog niet naar de A.A.S. kon worden verwezen.

Op de tweede plaats geven we een overzicht van de oprichting, resp. afsplitsing van nieuwe kerkelijke territoria, van de verheffing van bepaalde missiegebieden tot een hogere rang, van de benoemingen van kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders (apostolische internuntii, delegaten, vicarissen, administratoren, prefecten enz.), van de naamsveranderingen en grenswijzigingen der missiegebieden, enz.

Terwijl de meeste van de door ons gebezigde afkortingen bekend verondersteld mogen worden, vermelden we hier nog de betekenis van enkele minder bekende: C.M.F. = Missionarissen Zonen van het Onbevlekt Hart van Maria (Claretijnen); C.R. = Congregatie der Verrijzenis; F.S.C.J. = Zonen van het H. Hart van Jesus; I.C. = Istituto della Carità (Rosminiani); M.F.S.C. = Missionarissen Zonen van het H. Hart van Jesus; M.M. = Sociëteit van Maryknoll voor de missies; M.S.F.S. = Missionarissen van de H. Franciscus van Sales; S.S.C. = Sociëteit van de H. Columbanus voor de Chinese missies; S.X. = Sociëteit van de H. Franciscus Xaverius voor buitenlandse missies.

LITTERAE ENCYCLICAE

29 Junii 1958. – *Ad Apostolorum Principis.* – Ad Venerabiles Fratres ac dilectos filios Archiepiscopos, Episcopos aliosque locorum Ordinarios ceterumque clerum ac populum Sinarum, pacem et communionem cum

Apostolica Sede habentes: Hortamenta ac normae impertiuntur in praesentibus rerum augustiis. A.A.S. 50 (1958) 601-614.

14 Julii 1958. – *Meminisse juvat.* – Publicae indicuntur supplicationes per novendialia sacra ante festum B. Mariae Virginis Caelo receptae. A.A.S. 50 (1958) 449-459.

CONSTITUTIONES APOSTOLICAE

5 Julii 1957. – Musomensis. *Quam pollicitationem.* – Praefectura Apostolica-Musomensis ad gradum et dignitatem dioecesis evehitur. A.A.S. 50 (1958) 137.

5 Julii 1957. – Kikuitensis – Kisantuensis (Kengen.) *Illa spei.* – Certis distractis terris ab Apostolicis Vicariatibus Kikuitensi et Kisantuensi, nova constituitur Apostolica Praefectura, Kengensis nomine. A.A.S. 50 (1958) 193.

13 Julii 1957. – Confinioris Californiae (Pacensis in California Inferiore). *Qui arcana Dei.* – A Vicariatu Apostolico Confinioris Californiae quaedam territoria distrahuntur, quibus nova Praefectura Apostolica constituitur, ,,Pacensis in California Inferiore'' appellanda. A.A.S. 50 (1958) 139.

15 Julii 1957 – Spinensis. *Summam animo.* – Vicariatus patriarchalis Syrorum, in superiore Gazira, ad Eparchiae gradum perducitur, ,,Spinensis'' appellandae. A.A.S. 50 (1958) 141.

3 Augusti 1957. – Puniensis (Juliensis). *Qui disponente.* – A dioecesi Puniensi quaedam territoria detrahuntur, quibus nova Praelatura ,,nullius'' efficitur, ,,Juliensis'' appellanda. A.A.S. 50 (1958) 144.

31 Octobris 1957. – Copiapoënsis. *Qui cotidie.* – Praelatura ,,nullius'' Copiapoënsis ad dignitatem dioecesis evehitur. A.A.S. 50 (1958) 347.

14 Novembris 1957. – Esmeraldensis. *Solet Apostolica.* – Apostolica Praefectura Esmeraldensis ad dignitatem Vicariatus Apostolici elevatur, iisdem finibus atque nomine servatis. A.A.S. 50 (1958) 349.

16 Decembris 1957. – Urawaënsis. *Qui superna Dei.* – Apostolica praefectura Urawaënsis, in Japonia, ad gradum dioecesis perducitur, nomine ac finibus immutatis. A.A.S. 50 (1958) 505.

14 Januarii 1958. – S. Josephi de Grajaú (Carolinensis in Brasilia). *Qui aeque.* – A Praelatura ,,nullius'' S. Josephi de Grajaú quaedam territoria

detrahuntur, quibus nova praelatura efficitur, ,,Carolinensis in Brasilia" appellanda. A.A.S. 50 (1958) 615.

24 Februarii 1958. – Thakhekensis. *Qui ad Ecclesiae.* – Apostolica praefectura ,,Thakhekensis", in regno Laotiano, ad gradum Apostolici vicariatus evehitur, nomine ac finibus immutatis. A.A.S. 50 (1958) 617.

24 Februarii 1958. – Niangaraënsis (Dorumaënsis). *Qui cotidie.* – Detractis quibusdam territoriis a vicariatu apostolico Niangaraënsi, nova praefectura apostolica constituitur, ,,Dorumaënsis" cognominanda. A.A.S. 50 (1958) 619.

24 Februarii 1958. – Tangaënsis. *Qui idcirco.* – Praefectura Apostolica Tangaënsis ad gradum et dignitatem dioecesis evehitur, servato nomine atque finibus. A.A.S. 50 (1958) 926.

28 Aprilis 1958. – Karachiensis (Hyderabadensis in Pakistan). *Ejus in terris Vicarii.* – Ab archidioecesi Karachiensi quaedam territoria detrahuntur, quibus nova dioecesis, ,,Hyderabadensis in Pakistan", constituitur. A.A.S. 51 (1959) 94.

7 Maii 1958. – Guyanae Hollandicae (Paramariboënsis). *Cum apostolicus.* – Apostolicus Vicariatus Guyanae Hollandicae in gradum cathedralis sedis evehitur, ,,Paramariboënsis" posthac appellandae. A.A.S. 51 (1959) 21.

23 Junii 1958. – Guluensis (Aruaianae). *Qui summam.* – E dioecesi Guluensi quaedam territoria detrahuntur, quibus nova ecclesia constituitur, ,,Aruaiana" cognominanda. A.A.S. 51 (1959) 28.

23 Junii 1958. – Kuduguensis (Uahiguyaensis). *Sollemne nobis.* – Ex dioecesi Kuduguensi in Africa Occidentali Gallica totum territorium distrahitur, quod regionem civilem de Ouahigouya complectitur ex eoque nova dioecesis conditur ,,Uahiguyaensis" appellanda. A.A.S. 51 (1959) 30.

LITTERAE APOSTOLICAE

8 Septembris 1957. – *Quod Venerabilis Frater.* – Beata Maria Virgo a Monte Carmelo eligitur in praecipuam caelestem Patronam pro tota Praelatura ,,nullius" Sancti Ferdinandi Apurensis, in Venetiola. A.A.S. 50 (1958) 932.

27 Novembris 1957. – *Gravissimum supremi.* – Malacensis Paeninsula ab Internuntiatura Apostolica in India sejungitur et Delegationi Apostolicae Thailandensi adicitur. A.A.S. 50 (1958) 251.

3 Martii 1958. – *Salutari fonti.* – Beata Maria Virgo, vulgo appellata „Nuestra Señora de Agua Santa de Baños", praecipua Patrona Sacrarum Missionum ad ethnicos regionum orientalium Reipublicae Aequatorianae eligitur ejusque simulacrum corona redimitur. A.A.S. 50 (1958) 464.

16 Julii 1958. – *Quidquid.* – Beata Maria Virgo Immaculata eligitur praecipua apud Deum Patrona pro universo Vicariatu Castrensi Insularum Philippinarum. A.A.S. 51 (1959) 32.

EPISTULAE

4 Martii 1958. – *Suavi animi.* – Ad Em̃um P. D. Petrum, tit. Sanctae Crucis in Hierusalem, S.R.E. Presb. Cardinalem Fumasoni Biondi, quintum ac vicesimum annum peragentem postquam Romanae purpurae dignitate ac Praefecti Sacrae Congregationis de Propaganda Fide munere cumulatus fuit. A.A.S. 50 (1958) 201.

ALLOCUTIONES

23 Septembris 1958. – Rectoribus Seminariorum majorum Americae Latinae Romae Coadunatis. A.A.S. 50 (1958) 947-952.

DECRETA S. CONGREGATIONIS DE PROPAGANDA FIDE

8 Novembris 1957. – *Djakartan.* – *Sukabumen.* – Decretum de finium mutatione. A.A.S. 50 (1958) 178.

14 Februarii 1958. – *De Thanh-Hoa-Vientianen.* – Decretum separationis et unionis. A.A.S. 50 (1958) 229.

20 Junii 1958. – *Likuniensis* (*Lilongwensis*). – Decretum mutationis nominis vicariatus Apostolici. A.A.S. 50 (1958) 543.

17 Septembris 1958. – *Gorakhpur* (De Benares-Gorakhpur). – Decretum de mutatione nominis. A.A.S. 50 (1958) 972.

28 Novembris 1958. – *Liberopolitanae* – *De Pointe Noire.* – Decretum de mutatione finium dioecesium. A.A.S. 51 (1959) 41.

28 Novembris 1958. – *Stanleypolitan.* – *Vambaën.* – Decretum de finium vicariatuum mutatione. A.A.S. 51 (1959) 109.

5 Decembris 1958. – *Leopoldopolitan.* – *Kisantuen.* – Decretum de finium vicariatuum mutatione. A.A.S. 51 (1959) 110.

19 Decembris 1958. – *Uagaduguen.* – *Kuduguen.* – Decretum de finium dioecesium mutatione. A.A.S. 51 (1959) 111.

Onder de organisatorische maatregelen, welke in 1958 door de S. Congregatio de Propaganda Fide werden getroffen of althans voorbereid – verschillende immers van de te nemen maatregelen geschieden niet door decreten van de Propaganda, maar krijgen hun beslag door apostolische constituties of brieven – noemen we op de eerste plaats de oprichting, resp. afsplitsing van *nieuwe kerkelijke territoria* in de gebieden, welke aan de rechtsmacht van de Propaganda zijn onderworpen.

Kerkprovincies: op 11 december 1958 werd de kerkprovincie van Libreville (Gaboen, Fr. Equatoriaal Afrika) opgericht door het bisdom van dezelfde naam tot aartsbisdom en metropool te verheffen, met als suffragaan-bisdom het nieuwe bisdom Mouila; op 11 december 1958 werd de kerkprovincie van Fianarantsoa (Madagascar) opgericht door het bisdom van dezelfde naam tot aartsbisdom en metropool te verheffen, met als suffragaan-bisdommen Fort Dauphin, Morondava, Farafangana en Tulear; op 11 december 1958 werd de kerkprovincie Diego Suarez (Madagascar) opgericht door het bisdom van dezelfde naam tot aartsbisdom en metropool te verheffen, met als suffragaan-bisdommen Majunga en Ambanja.

Bisdommen[1]*:* op 28 april 1958 werd het bisdom Hyderabad (Pakistan)

[1] In dit verband moet ik tot mijn spijt een voorbeeld van journalistieke ontsporing signaleren, dat men heeft kunnen aantreffen in een artikel van de Romeinse correspondent van De Tijd d.d. 23 januari 1959, waarin o.a. de volgende passage voorkomt, die blijkens de vette letters als een belangrijke passage werd beschouwd.

„De Missiecongregatie bestuurt dus 702 kerkelijke gebieden. In 1946 waren het er 556, maar de uitbreiding van de Kerk en de meer aangepaste vormen van bestuur deden dit getal tot het huidige klimmen. Met de naam (aarts)bisdommen duidt men gemeenlijk die diocesen aan, welke wat de zielzorg betreft, zelfstandig kunnen bestaan, hun eigen clerus opbrengen en dus geen zendingsgebieden zijn."

Dat de H. Congregatie tot Voortplanting des Geloofs met de laconieke benaming „de Missiecongregatie" wordt aangeduid, is weliswaar in het Nederlands taaleigen ongebruikelijk, maar kunnen we nog laten passeren. In de laatste zin komen echter drie misvattingen voor, die beslist niet door de beugel kunnen.

Vooreerst zal niemand, die ook slechts enigermate op de hoogte is, durven beweren, dat de bisdommen, die tegenwoordig in de missiegebieden worden opgericht, zelfstandig kunnen bestaan; schrijver heeft blijkbaar niet uit de missiegeschiedenis geleerd, waarom vanaf de zeventiende eeuw in de missiegebieden apostolische vicariaten in plaats van bisdommen werden opgericht.

opgericht, afgesplitst van het aartsbisdom Karachi; het werd toevertrouwd aan de Franciscanen; op 23 juni 1958 werd het bisdom Ouahigouya (Frans West-Afrika, Boven-Volta) opgericht, afgesplitst van het bisdom Koudougou, voortaan suffragaan-bisdom van het aartsbisdom Ouagadougou; het bisdom blijft toevertrouwd aan de Witte Paters; op 23 juni 1958 werd het bisdom Arua opgericht, afgesplitst van het bisdom Gulu (Uganda), voortaan suffragaan-bisdom van het aartsb. Rubaga, en toevertrouwd aan de Afrikaanse Missiën van Verona (Zonen van het H. Hart van Jesus); op 23 juni 1958 het bisdom Umuahia, afgesplitst van het bisdom Owerri (Nigeria); het nieuwe bisdom, suffragaan-bisdom van Onitsha, werd toevertrouwd aan de autochtone seculiere geestelijkheid; op 13 september 1958 werd het bisdom Malanga (Angola, Portugees-Afrika) opgericht door afsplitsing van het aartsbisdom Luanda en het bisdom Silva-Porto; op 11 december 1958 het bisdom Mouila, afgesplitst van het bisdom Libreville (Gaboen, Fr. Equatoriaal Afrika); het werd toevertrouwd aan de Paters van de H. Geest.

Apostolische vicariaten: op 23 juni 1958 werd het apost. vicariaat Cheongju (Korea) opgericht, afgesplitst van het apost. vicariaat van Seoul, en toevertrouwd aan de Sociëteit der Vreemde Missiën van Maryknoll (U.S.A.); op 23 juni 1958 werd het apost. vicariaat Daijeon (Korea) opgericht, afgesplitst van het apost. vicariaat van Seoul, en toevertrouwd aan de Missions Etrangères van Parijs.

Apostolische prefecturen: op 24 februari 1958 werd de apost. prefectuur Doruma (Belgisch Kongo) opgericht, afgesplitst van het apost. vicariaat

---

Vervolgens is ook de bewering, dat zij „hun eigen clerus opbrengen" (sic!), apert onjuist; immers in verschillende van bedoelde bisdommen vormt de autochtone geestelijkheid nog slechts een geringe minderheid van de aanwezige priesters.

Ten slotte behelst de conclusie, dat zij „dus geen zendingsgebieden zijn", een verkeerde voorstelling van zaken, die reeds herhaaldelijk weerlegd is, nog afgezien ervan, dat het, om verwarring te voorkomen, aanbeveling verdient van missiegebieden in plaats van zendingsgebieden te spreken.

Nog bonter misschien maakt Sch. het met zijn bewering, dat „ook de Congregatie voor de Oosterse Kerk voornamelijk een missiecongregatie is"; deze bewering wordt gelogenstraft door het feit, dat een van de redenen, waarom in 1917 een afzonderlijke en zelfstandige Congregatie voor de Oosterse Kerk werd opgericht, juist was: om zelfs de schijn van geringe waardering voor de Oosterse Kerk weg te nemen; het christelijk Oosten gevoelde het nl. min of meer als een vernedering te ressorteren onder een Congregatie, waaraan de zorg voor het missiewerk onder de niet-christenen was toevertrouwd.

Niangara en toevertrouwd aan de Paters Augustijnen; op 13 november 1958 Mendi, afgesplitst van het apost. vicariaat Port Moresby (Australisch Nieuw-Guinea).

Praelatura Nullius: op 3 augustus 1957 Julia, afgesplitst van het bisdom P'inia (Peru); op 14 januari 1958 Carolina in Brazilië, afgesplitst van de praelatura nullius van de St. Jozef van Grajaú.

Tot de rang van bisdom werden *verheven:* op 31 oktober 1957 de praelatura „nullius" Copiapoa (Chili); op 24 februari 1958 de apost. prefectuur Tanga (Tanganyika), met behoud van dezelfde benaming en voortaan ressorterend onder het aartsbisdom Das-es-Salam; het bisdom blijft toevertrouwd aan het Instituut van de Liefde (Rosminianen); op 28 april 1958 de apost. prefectuur Ibadan (Nigeria), met behoud van dezelfde naam en voortaan ressorterend onder het aartsbisdom Lagos; het bisdom blijft toevertrouwd aan S.M.A.; op 28 april 1958 het apost. vicariaat van Curaçao (Nederlandse Antillen), met wijziging van de naam in bisdom Willemstad, rechtstreeks ressorterend onder de H. Stoel; het bisdom blijft toevertrouwd aan de Dominicanen; op 7 mei 1958 het apost. vicariaat van Nederlands Guyana (Suriname), met wijziging van de naam in bisdom Paramaribo, rechtstreeks ressorterend onder de H. Stoel; het bisdom blijft toevertrouwd aan de Redemptoristen; op 11 december 1958 de apostolische prefectuur Tsiroanomandidy (Madagascar), ressorterend onder Tananarive; het blijft toevertrouwd aan de Trinitariërs.

Tot apostolisch vicariaat werden *verheven:* op 24 februari 1958 de apost. prefectuur Thakhek (Laos); op 23 juni 1958 de missio „sui juris" van Tarahumara (Mexico); deze bleef toevertrouwd aan de Sociëteit van Jesus; op 12 juli 1958 de apost. prefectuur Sulú (Filippijnen); de naam werd gewijzigd in Jolo en het apost. vicariaat bleef toevertrouwd aan O.M.I.

Behalve van de reeds genoemde kerkelijke ressorten werden bij decreet van de Propaganda nog de volgende *namen veranderd:* op 20 juni 1958 werd de naam van het apost. vicariaat Likuni (Nyasaland) veranderd in Lilongwe; op 17 september 1958 werd de naam van de apost. prefectuur Gorakhpur (India) gewijzigd in Benares-Gorakhpur.

Ook hadden er verschillende *grenswijzigingen* plaats: op 16 december 1957 werden de grenzen van de tot bisdom verheven apost. prefectuur Urawai (Japan) gewijzigd; op 21 februari 1958 werden de grenzen van de tot apost. vicariaat verheven prefectuur Thakhek (Laos) gewijzigd; op 22 november 1958 werden de grenzen tussen de bisdommen Leopoldville en Pointe Noire gewijzigd; eveneens op dezelfde datum tussen de vicariaten Stanleyville en Vamba; op 5 december 1958 werden de grenzen gewijzigd tussen de vicariaten Leopoldstad en Kisantu; op 19 december 1958 werden de grenzen tussen het aartsbisdom Ouagadougou (Boven-Volta) en het bisdom Koudougou gewijzigd; op 19 december 1958 werden de grenzen tussen het bisdom Karema en het aartsbisdom Tabora (Tanganyika) gewijzigd.

Volgens de jongste *statistieken* ressorteerden op 1 januari 1959 onder de jurisdictie van de S. Congregatio de Propaganda Fide 702 kerkelijke gebieden en wel 322 in Azië, 227 in Afrika, 53 in Oceanië, 81 in Amerika en 19 in Europa. Onder deze kerkelijke gebieden telde men 81 aartsbisdommen, 302 bisdommen, 6 abdijen „nullius", 201 apostolische vicariaten, 110 apostolische prefecturen en 2 zelfstandige missies. In Agenzia Internazionale Fides d.d. 10 januari 1959 verstrekte L. Schorer de volgende gedetailleerde gegevens.

Kerkelijke gebieden, die ressorteren onder de S. Congr. de Propaganda Fide op 1 januari 1959

Gebied	AB	B	AN	AV	AP	M	totaal
Afrika	28	98	3	58	40	—	227
Noord.	2	2	—	10	6	—	20
West	10	29	—	1	17	—	57
Midden	4	9	—	35	10	—	58
Zuiden	5	21	1	8	4	—	39
Oosten	4	24	2	4	3	—	37
Eilanden	3	13	—	—	—	—	16
Amerika	1	11	—	53	16	—	81
Noord.	—	—	—	10	1	—	11
Midden	1	8	—	7	1	—	17
Zuid	—	3	—	36	14	—	53

Azië	40	161	1	66	53	1	322
Zuid-West	—	—	—	2	-	—	2
Zuiden	15	54	—	—	7	—	76
Zuid-Oost	3	5	—	53	8	—	69
Oosten	22	102	1	11	38	1	175
Europa	4	11	1	3	—	—	19
Oost	4	6	1	—	—	—	11
Noord	—	4	—	3	—	—	7
Gibraltar	—	1	—	—	—	—	1
Oceanië	8	21	1	21	1	1	53
Australië. Nieuw-Zeeland	8	21	1	1	—	1	32
Oceanië	—	—	—	20	1	—	21
Totaal	81	302	6	201	110	2	702

Onder deze bevinden zich onder communistisch bewind	AB	B	AN	AV	AP	M	totaal
op de Balkan	4	6	1	—	—	—	11
in China	20	92	—	—	29	1	142
in Noord-Korea	—	—	1	2	—	—	3
in Noord-Vietnam	—	—	—	10	—	—	10
Totaal	24	98	2	12	29	1	166

Vroegere statistieken van de kerkelijke gebieden, die ressorteren onder de Propaganda

	AB	B	AN	AV	AP	M	totaal
30.6.1946	41	157	6	216	131	5	556
30.6.1951	46	187	6	238	126	2	605
30.6.1956	77	287	6	191	119	3	683

Nota: AB = Aartsbisdom, B = Bisdom, AN = Abdij „nullius", AV = Apost. Vicariaat, AP = Apost. Prefectuur, M = zelfstandige missie.

Dezelfde schrijver had reeds in genoemd blad d.d. 28 september 1958 de volgende statistische gegevens gepubliceerd, waaruit men de toeneming van het aantal katholieken en priesters, alsmede het ritme van de missiearbeid (doopsels van volwassenen) gemakkelijk kan aflezen.

Katholieken

Landen	1953	1954	1955	1956	1957
Oost-Azië					
Zuid-Korea . .	—	165.458	189.578	240.523	285.958
Formosa . . .	22.285	23.530	48.309	80.781	114.805
Japan.	185.297	197.151	211.826	226.708	241.679
Zuid-Azië					
Ceylon	605.367	631.395	651.576	675.489	697.493
India	3.532.346	3.398.158	3.664.772	3.744.151	3.838.957
Pakistan . . .	228.431	239.240	254.614	272.884	288.665
Afrika					
West	2.025.000	2.171.000	2.367.000	2.548.000	2.780.000
Centraal . . .	5.581.000	5.935.000	6.309.000	6.772.000	7.257.000
Zuid	1.311.000	1.388.000	1.471.000	1.576.000	1.656.000
Oost	2.903.000	3.079.000	3.275.000	3.480.000	3.741.000

Priesters

Landen	1953	1954	1955	1956	1957
Oost-Azië					
Zuid-Korea . .	—	232	254	333	349
Formosa . . .	185	311	375	516	462
Japan.	1.060	1.119	1.241	1.333	1.384
Zuid-Azië					
Ceylon	453	463	480	483	481
India	3.684	3.842	3.902	3.952	4.065
Pakistan . . .	296	302	312	322	335
Afrika					
West.	1.617	1.766	1.858	1.899	2.031
Centraal . . .	3.185	3.345	3.555	3.758	3.887
Zuid	1.495	1.506	1.561	1.618	1.659
Oost	1.815	1.893	1.988	2.093	2.170

Doopsels van volwassenen

Landen	1953	1954	1955	1956	1957
Oost-Azië					
Zuid-Korea . .	—	13.105	14.205	19.262	31.613
Formosa . . .	1.908	6.085	11.898	22.743	25.509
Japan.	11.004	10.984	10.843	11.471	10.583
Zuid-Azië					
Ceylon	1.431	1.516	1.588	2.308	1.865
India	24.114	25.312	25.513	21.981	22.365
Pakistan . . .	4.186	3.798	4.803	5.466	7.789
Afrika					
West.	73.984	76.160	84.567	97.958	103.120
Centraal . . .	159.352	183.362	204.153	211.008	236.988
Zuid	24.582	28.487	30.945	38.964	36.707
Oost	73.746	75.286	77.286	94.065	114.391

Wat de *benoemingen* betreft, valt dit jaar allereerst te vermelden, dat Z. H. Paus Pius XII in febr. 1958 Z. Em. Samuel Alphons Kardinaal Stritch, aartsbisschop van Chicago, benoemde tot Pro-prefect van de S. Congregatio de Propaganda Fide. Helaas, is Z. Em. op 27 mei 1958, een maand na zijn aankomst in de Eeuwige Stad, in de leeftijd van ruim 70 jaar overleden.

Tot zijn opvolger als Pro-prefect van de Propaganda benoemde Z. H. Paus Pius XII in juni 1958 Z. Em. Gregorius Petrus XV Kardinaal Agagianian, patriarch van Silicië der Armeense katholieken.

Met betrekking tot het kerkelijk bestuur in de missiegebieden hadden de volgende benoemingen plaats.

Op 30 januari 1958 werd Z. H. Exc. Mgr. Dom. Enrici, tit.-aartsbisschop van Ancusa, benoemd tot apostolisch nuntius in Haiti.

Op 21 maart 1958 werd Z. H. Exc. Mgr. C. Martini benoemd tot apostolisch nuntius in Paraguay.

Op 23 juni 1958 werd Z. H. Exc. Mgr. Gaetano Alibrandi benoemd tot apostolisch internuntius in Indonesië.

Op 10 juli 1958 werd Z. H. Exc. Mgr. E. Clarizio benoemd tot apostolisch internuntius in Pakistan.

Op 14 augustus 1958 werd Z. H. Exc. Mgr. Umberto Mozzoni, tit.-aartsb. van Side, benoemd tot apostolisch nuntius in Argentinië.

Tot *bisschop* werden benoemd: op 16 januari 1958 R. P. W. R. Field S.M.A. tot bisschop van Ondo (Nigeria); op 3 maart 1958 R.P. Rob. Hodapp S.J. tot bisschop van Belize (Brits Honduras); op 7 mei 1958 R.D. Jos. M. A. da Conceiçao Cordeiro, wereldgeestelijke, tot aartsbisschop van Karachi (Pakistan); Mgr. J. C. van Miltenburg O.F.M., tot dusver aartsbisschop van Karachi, tot bisschop van Hyderabad (Pakistan) met behoud van de persoonlijke titel van aartsbisschop; Mgr. Eug. Arthurs I.C. tot bisschop van Tanga (Tanganyika) tot dusver apost. prefect van de apost. prefectuur van dezelfde naam; Mgr. J. M. M. Holterman O.P., tot dusver tit.-bisschop van Vagada en apost. vicaris van het apostolisch vicariaat van Curaçao tot bisschop van het onlangs opgerichte bisdom Willemstad; Mgr. St. Kuijpers CssR., tot dusver tit.-bisschop van Termesso en apost. vicaris van het apost. vicariaat van Nederlands Guyana tot bisschop van het onlangs opgerichte bisdom Paramaribo; R.D. Ed. Ranaivo tot bisschop van Miarinarivo (Madagascar); op 18 juni 1958 R.P. Adolf van Sesto St. Jan O.F.M. Cap. (Al. Bossi) tot tit.-bisschop van Parnasse en coadjutor met recht van opvolging van mgr. Em. J. Lonati, tit.-bisschop van Epiphanië en prelaat van de praelatura nullius S. Joseph van Grajaú; op 4 juli 1958 mgr. L. M. J. Durrieu, tit.-bisschop van Atribi en oud-generale overste van de Witte Paters, tot bisschop van Ouahigouya (Frans West-Afrika, Boven Volta); op 6 juli 1958 mgr. N. Boucheix S.M.A., apost. vicaris van Heliopolis in Egypte en tit.-bisschop van Bagai, tot bisschop van Porto-Novo (Frans West-Afrika, Dahomey); op 5 augustus 1958 werd mgr. Holmes-Siedle W.P., tot dusver bisschop van Karema, benoemd tot bisschop van Kigoma (Tanganyika); op 15 augustus 1958 R.P. W. Fitzgerald O.P. tot tit.-bisschop van Zarna en tot hulpbisschop van mgr. Patrick Finbar Regan, aartsb. van Port of Spain (Trinidad); op 13 november 1958 R.P. Rich. Finn S.M.A. tot bisschop van Ibadan (Nigeria); op 13 november 1958 mgr. Manuel Nunas Gabriël tot bisschop van Malange (Angola, Portugees-Afrika); op 13 november 1958 R.D. Ch. Msakila, wereldgeestelijke, tot bisschop van Karema (Tanganyika-Territory); R.P. Jos. Pintado S.D.B. tot tit-bisschop van Foba en coadjutor met recht van opvolging van de apost. vicaris van Mendez (Ecuador); op 28 november 1958 mgr. Bern. Reyno O.S.B., tot dusver bisschop van Kandy, tot tit-. bisschop van Bagai; op 11 december 1958 mgr. J. H. Adam C.S.Sp., bisschop van Libreville, tot aartsbisschop van Libreville; Mgr. F. X. Thoyer S.J., bisschop van Fianarantsoa (Madagascar), tot aartsbisschop van Fianarant-

soa; Mgr. J. Wolff C.S.Sp., bisschop van Diégo Suarez (Madagascar), tot aartsbisschop van Diégo Suarez.

Tot *apostolisch vicaris* werden benoemd: op 14 november 1957 R.P. Fr. Gomez Marijuan C.M.F. tot tot tit.-bisschop van Sinna en apost. vicaris van Fernando Poo (Spaans Guinea, Afrika); op 7 januari 1958 R.P. Alph. Höfer C.M. tot tit.-bisschop van Thebe in Ftiotide en apost. vicaris van Limon (Costa Rica); op 16 januari 1958 R.P. René Toussaint O.M.I. tot tit.-bisschop van Calama en apost. vicaris van Ipamu (Belgisch Kongo); op 2 maart 1958 R.P. J. Arnaud M.E.P. tot tit.-bisschop van Tentiri en apost. vicaris van Thakhek (Laos); op 7 mei 1958 R.P. Nic. Kinsch S.C.J. tot tit.-bisschop van Mastaura in Azië en apost. vicaris van het apost. vicariaat Stanleyville (Belg. Kongo); op 4 juli 1958 R.P. S. M. Aguirre S.J. tot tit.-bisschop van Arca in Armenië en apost. vicaris van het apost. vicariaat Tarahumara (Mexico); op 4 juli 1958 R.P. J. V. Pardy M.M. tot tit.-bisschop van Irenopolis in Isaurië en apost. vicaris van Cheongju (Korea); op 4 juli 1958 R.P. Jos. Lecuona Labandibar M. E. Burgos tot tit.-bisschop van Vagada en apost. vicaris van San Jorge (Columbia); op 4 juli 1958 mgr. Adr. Larribeau M.E.P., tit.-bisschop van Dusa, tot apost. vicaris van het apost. vicariaat Daijeon (Korea); op 12 juli R.P. F. J. Mc Sorley O.M.I. tot tit.-bisschop van Sozusa in Palestina en apost. vicaris van Jolo; op 13 november 1958 R.P. Theobald van Gullegem (Leo Delaere) O.F.M. Cap., tot tit.-bisschop van Fessei en apost. vicaris van Ubangi (Belgisch Kongo); op 27 november 1958 R.P. Dan. Stuyvenberg S.M. tot tit.-bisschop van Dionysias en apost. vicaris van de Zuid-Salomonseilanden; op 10 december 1958 R.P. Jos. Fl. Cornelis O.S.B. tot tit.-bisschop van Tunes en apost. vicaris van Katanga (Belgisch Congo); op 11 december 1958 R.P. Adolf Fürstenberg W.P. tot tit.-bisschop van Termesso en apost. vicaris van Abercorn (Noord-Rhodesië).

Tot *prelaat van een praelatura nullius* werd benoemd: op 31 januari 1958 R.P. J. C. Ryan O.F.M. tot prelaat van de praelatura nullius van Santarema; op 15 mei 1958 R.P. Marcus Libardoni Obl. S. Josephi tot prelaat van de praelatura nullius Huaria; op 15 mei 1958 R.P. Ant. Kuhner y Kuhner M.F.S.C. tot prelaat van de onlangs opgerichte praelatura nullius van Tarma; op 30 juli 1958 R.P. Lucianus Metzinger S.S.C.C. tot prelaat van de onlangs opgerichte praelatura nullius Ayaviria.

Tot *administrator apostolicus* werden benoemd: op 4 januari 1958

R.D. Fr. Janssen C.M. tot apost. administrator van het apost. vicariaat Jimma (Ethiopië); op 24 januari 1958 R.P. Adolf Fürstenberg W.P. tot apost. administrator van het apost. vicariaat Abercorn (Noord-Rhodesië).

Bij decreet van de S. Congregatio de Propaganda Fide werden „ad suum beneplacitum" tot *apostolisch prefect* benoemd: op 3 januari 1958 R.P. Joh. Jobidon W.P. tot apost. prefect van Noord-Nyassa (Nyassaland); op 15 april 1958 R.P. J. Giordani F.S.C.J. tot apost. prefect van de onlangs opgerichte prefectuur La Paz in Beneden-Californië (Mexico); op 13 november 1958 R.P. Christoffel Ulyatt O.F.M. tot apost. prefect van de nieuw opgerichte prefectuur Volksrust (Zuid-Afrikaanse Unie); op 13 november 1958 R.P. W. van den Elzen O.E.S.A. tot apost. prefect van de pas opgerichte prefectuur Doruma (Belgisch Kongo); op 5 december 1958 R.P. J. B. Coudray C.S.Sp. tot apost. prefect van de apost. prefectuur Kankan (Guinea); R.P. Attilio Previtali O.F.M. tot apost. prefect van de apost. prefectuur Misurata (Lybië).

Bij decreet van de Propaganda werden benoemd tot *nationaal directeur van het Pauselijk Genootschap van de Voortplanting des Geloofs en van het St. Petrus Liefdewerk:* op 25 februari 1958 mgr. M. Lacroix, vicaris-generaal van Lyon, voor Frankrijk; op 12 juli 1958 werd R.P. Emmanuel Bereciartua S.J. voor Nicaragua; op 18 oktober 1958 R.P. Aug. Bariain S.J. voor de republiek Panama;

tot rector van een seminarie: op 21 juli 1958 R.P. P. Bouchaert S.J, tot rector van het regionaal seminarie van Mayidi (apost. vic. Kisantu. Belgisch Kongo).

Nijmegen

JOS. PETERS

DE AANPASSINGSTAAK VAN DE KERK IN DE NAAR EENHEID GROEIENDE WERELD[1]

De laatste decennia heeft het probleem van de aanpassing der Kerk aan de culturen de voornaamste plaats ingenomen in de missiewetenschappelijke literatuur, en zeker is over dat onderwerp de meeste inkt gevloeid. De reden hiervan moeten we zoeken in het besef, dat de tijd waarin de hedendaagse wereldmissie als een louter Europese aangelegenheid kon gezien worden, onverbiddelijk aan het aflopen is, en dat de Kerk zich thans eens en voorgoed moet richten op de culturen van alle volkeren ter wereld.

Intussen gingen er stemmen op die beweerden, dat de aandacht niet meer sterk genoeg gevestigd was op de eigenlijke en centrale missietaken, omdat men de blik te zeer beperkte tot het aanpassingsprobleem. Sindsdien wijdt men zich dan ook meer aan de theologische kernproblemen. Er worden weer meer congressen, studiedagen, enz., gehouden over de zin en het belang der prediking van het woord Gods en over de psychische gesteltenissen die vereist worden om dit woord in zich op te nemen. Naar deze zienswijze kon het probleem van de aanpassing als van ondergeschikt belang beschouwd worden, vooral als men er slechts de uiterlijke kanten van bekeek, die een beetje in het ongelukkige woord „aanpassing" of „accommodatie" liggen opgesloten. Indien men echter aan dit probleem zijn juiste plaats weet toe te kennen in het kader der theologie van Kerk en Missie, dan is het niet moeilijk te begrijpen, dat het hier gaat om een taak die voortvloeit uit het wezen van de Kerk, uit de opdracht die zij heeft ontvangen om het god-menselijke werk van de Verlosser voort te zetten, en Christus „opnieuw geboren" te doen worden, niet slechts in de individuen, maar ook in de volkeren en beschavingen. Datgene wat men kort en bondig „accommodatie" noemt is een integrerend deel van het verlossingsplan.

Nu heeft men gedacht, dat de éénwording van de wereld de culturele differentiëringen van de mensheid in ruime mate zou opheffen en de tegenstellingen van volkeren, naties en wereldbeschouwingen afslijpen. Wij komen daarop nog terug. Maar reeds hier moeten we er de aandacht

[1] Rede gehouden op de jaarvergadering van de Katholieke Missieraad te Würzburg, 20 juni 1958.

op vestigen, dat deze „éénwording" de eindeloos-gevarieerde structurele wetten van de schepping niet kan opheffen. De natuur kent geen eenvormigheid, zeker niet op de gebieden waar de menselijke vrijheid in het geding komt. Ervaren wij trouwens niet, dat tegenover de uitwendige groei van de wereld naar eenheid een verscherpt particularisme aan de dag treedt, bijzonder in aangelegenheden van geestelijke en culturele aard: tegenover de drang naar eenheid bestaat er een drang naar krachtiger isolement van volkeren, naties en wereldbeschouwingen.

Dat alles neemt intussen niet weg, dat de mensheid van vandaag zich, bij al het eigene, voor de noodzaak geplaatst ziet, naar een nieuwe innerlijke eenheid te zoeken in al datgene wat de mensheid gemeen heeft. Deze noodzaak wordt niet slechts van buiten af opgelegd, ze ligt ook in de aard der dingen. Want deze ontwikkelingsgang naar één wereld berust kennelijk, zoals Pius XII meermalen heeft betoogd, op een „entelechie", een evolutiewet die inherent is aan het scheppingsplan. Dat is dan ook de grond van het vurig verlangen der mensheid om voor de vormen van menselijke aaneensluiting, gelijk deze thans aan het groeien zijn, een nieuwe „ziel" te zoeken. Maar wij, katholieken, zien in deze groei meer dan de ontwikkeling van een natuurlijke evolutiewet. Immers, de wereld leeft in de heilsorde van de verlossing, waardoor de natuurlijke orde van de aanvang der tijden af op de bovennatuurlijke gericht was, en deze dient ter bereiking van haar doel. De éénwording van de wereld is aldus een nieuwe fase van de „praeparatio evangelica". De éne wereld groeit de éne Kerk als het ware tegemoet, deze Kerk, wier taak het is alle mensen en alle volkeren in de genade tot een eenheid te maken.

I

Het meeleven en de belangstelling voor de momentele ontwikkeling der wereld zijn voor ons stellig een sterke spoorslag om ons universeel, ons katholiek wereldbeeld te verdiepen. Getuigen daarvan zijn de grote bijeenkomsten en congressen van onze organisaties, alsmede de nieuwe literatuur, die ernaar streeft de taken en opdrachten van de Kerk te zien op een vlak van wereldformaat. Tot deze nieuwe „breed-beeld"-instelling van de Kerk draagt sterk bij het besef, dat met het einde van het koloniale tijdperk de suprematie van Europa voorgoed voorbij is, en dat de Kerk, tenzij zij een missiestrategie ontplooit die op heel de wereld is gericht, zal worden meegesleurd door deze ontwikkeling en op het Westen teruggeworpen.

De wijzigingen in het katholieke wereldbeeld worden eerst ten volle duidelijk bij een terugblik in de geschiedenis. Er is een tijd geweest, en dat is nog niet zo lang geleden, waarin het moeilijk viel de gedachte aan een theologie van een universele wereldkerk sterk naar voren te brengen. De culturele problemen werden immers meestal beperkt tot het Westers cultuurgebied. Een historisch-romantisch cultuurkatholicisme, dat de denkbeelden betreffende het Rijk Gods niet alleen theologisch maar ook praktisch-cultureel tot een te nauwe horizont beperkte, en dat het natuurlijke en bovennatuurlijke verwarde, heeft tot diep in de 20ste eeuw geduurd. Een tijdlang trachtte een apologetiek, die onder de invloed stond van een zeker cultureel minderwaardigheidscomplex, aan katholieken en niet-katholieken te laten zien wat voor prestaties de Kerk in het verleden en het heden had geleverd op het gebied van de cultuur; en deze wijze van voorstelling was doorgaans zeer eenzijdig op westers denken geschoeid. Naderhand gaf de discussie met het protestantisme over het cultuurprobleem aanleiding tot diepere bestudering van de vraag, of de aanpassing van de Kerk aan de Germaans-Duitse cultuur al dan niet voltooid was, en in hoeverre het culturele aanzicht van het Duitse katholicisme nog een te sterk Romaans stempel droeg. Professor Gonzague de Reynold kwam op voor een culturele „Romanitas" van de Kerk, die volgens hem inherent is aan haar. Veelal werd dogmatische Romanitas verward met culturele Romanitas, en de geünieerde Oosterse Kerken moesten wel zeer sceptisch staan tegenover heel deze discussie; zij waren immers fier op hun oosters cultureel erfgoed, dat juist in deze eeuw zo nadrukkelijk door de Kerk in bescherming werd genomen, en dat volstrekt niet identiek is met culturele Romanitas. De ideeën van Spengler over het cultuurdeterminisme, over een in biologische zin opgevat ontstaan en ondergaan van de beschavingen, riepen in het katholieke kamp een breed en diepgaand onderzoek op naar de verhouding tussen natuur en bovennatuur in het cultuurprobleem, en dit zowel principieel als historisch gezien. Omdat men vanzelfsprekend volstrekt moest vasthouden aan de stelling, dat een eventuele „Untergang des Abendlandes" de Kerk niet zou meesleuren in de afgrond, hield men met de uiterste zorg aards cultuurgebied, zichtbare kerkelijke cultuurvormen, en puur bovennatuurlijk wezen van de Kerk uit elkaar. De eigenlijke taak der Kerk, zo beklemtoonde men nu, is niet het voortbrengen van cultuur maar het bezielen ervan. Een duidelijke accentuering van de geestelijke invloed der Kerk werd merkbaar. Misschien ging men

hierbij zelfs te ver, want als zichtbare verschijning staat de Kerk in haar stoffelijke gedaante middenin de uiterlijke groei van de culturen: in zover is zij zelf een cultuurverschijnsel, die in haar aardse vorm andere culturen beïnvloedt en erdoor beïnvloed wordt. In elk geval droegen de ontzaglijke veranderingen in de laatste decennia, zoals de terugdringing van Europa uit zijn politieke en culturele overmacht, de kritieke toestand van een Kerk welke een zuiver Europees kleed droeg in een wereld van kleurlingen die zichzelf – ook op cultureel gebied – bewust werd, ten slotte de missiewetenschap die niet toevallig juist in deze tijden opkwam en de volle aandacht vestigde op de christelijke beheersing van alle culturen, – al deze factoren droegen ertoe bij om het thema „Kerk en cultuur", dat veelal slechts louter westers werd beschouwd, geleidelijk te laten overgaan in het thema „Kerk en culturen".

Ook de ontwikkeling van het vraagstuk der Oosterse Kerken droeg tot deze gang van zaken bij. Naarmate Rome de latinisering van de geünieerde Oosterse Kerken in een groot zuiveringsproces ongedaan trachtte te maken, werd het ons, in de westerse katholieke wereld, immer duidelijker, dat deze Oosterse Kerken met hun speciaal cultureel karakter een eigen recht hebben naast de Latijnse Kerk en, vanwege hun sterkere geestelijke verwantschap, in Azië en Afrika wellicht beter in staat zouden wezen om het aanpassingsproces van de Kerk aan de culturen van deze werelddelen te bevorderen. Heden ten dage wordt deze vraag steeds weer gesteld, zowel ten aanzien van Afrika als ten aanzien van India of Japan. Zeer in het algemeen gesproken mogen we wel zeggen, dat wij thans op het cultuurprobleem binnen de Kerk, zowel in geschied-theologisch als in dogmatisch en kerkelijk opzicht, een wereldvisie hebben die wij vroeger in de Westerse Kerk niet kenden. Ook de geünieerde Oosterse Kerken worden door deze ontwikkeling in zoverre gegrepen, dat zij beginnen in te zien, dat noch hun taak ten opzichte van de wereldmissie noch hun eigen groei gebaat worden, wanneer ze zich krampachtig vastklampen aan hun eigen beschaving, waartoe ze, zowel door de eenzijdige binding van Rome aan westerse politieke constellaties en door de ontactische westerse pogingen tot latinisering als door het isolement van hun Kerken vanwege de Islam, genoopt waren geworden.

Het heeft in de discussie over de cultuurproblemen van de naar eenheid strevende wereld niet ontbroken aan verdedigers van de stelling, dat de

Kerk ook in deze nieuwe „wereldtijd" de uitdrukkingsmiddelen van de Europese beschaving niet kan missen ter bezieling van nieuwe culturen. Een tussenstandpunt werd ingenomen door pater Alfons Väth S.I. in zijn boek „Das Bild der Weltkirche" (1931). Dit boek huldigde een gematigde these: dat namelijk bij de uitbreiding der Kerk een „echt Europeïsme" moest behouden worden. Onder dit „echt Europeïsme" verstond Väth de overplanting van al die verworvenheden der westerse cultuur, die in het Christendom geworteld waren en te allen tijde voor de uitbreiding van het geloof bevorderlijk zouden wezen. Het boek openbaart duidelijk de geesteshouding van het ten einde lopende tijdperk: het tijdperk van het Europeïsme in de wereldmissie. De innige wens die uit dit boek spreekt, verdient ook vandaag nog zeer ernstig te worden genomen. Wijzen we hier slechts op verschillende uitspraken van Paus Pius XII in zijn laatste levensjaren over de waarde van de christelijk-westerse cultuur. Maar de opvatting van Väth, dat de Kerk, nadat zij in de Grieks-Romeinse – resp. westerse – cultuur de hoogste cultuurwaarden der mensheid in zich zou hebben opgenomen, daarmee ook in hoofdzaak haar definitieve culturele vorm bereikt zou hebben, en dat volkeren die nu eerst tot de Kerk toetreden nog slechts konden bijdragen tot de randgebieden van de kerkelijke cultuur, – zo'n opvatting moet toch, psychologisch gezien, onmiddellijk de wrevelige indruk wekken, dat er op de Kerk een etiket geplakt wordt van Europa-Kerk. Bovendien is deze formulering van Väth in strijd met de dogmatische eisen van een waarachtige katholiciteit; ze kan niet anders dan onze verhouding tot de Oosterse Kerken, die op deze wijze als een niet tot de stam behorend aanhangsel van de universele Kerk lijken, moeilijker maken; en zij dringt de volkeren van de grote Aziatische culturen als het ware de taak op, dat zij eerst een hun vreemde cultuur grondig moeten leren begrijpen, voordat ze tot de wezenlijke waarden van de Kerk kunnen geraken; en ook dat is in strijd met de ware betekenis van de katholiciteit.

Er kan natuurlijk niet gepleit worden voor een aanpassing van de Kerk aan verouderde en verouderende cultuurvormen, die in het moderne bestaan van de betrokken volkeren geen praktische waarde meer hebben voor het leven. Op die manier zou de Kerk in haar culturele verschijning een cultureel museum worden. Maar de Kerk moet krachtens haar aard aan alle volkeren een rechtstreekse toegang, zonder omwegen, bieden tot haar bovennatuurlijk wezen. Verder dient er nota van

genomen te worden, dat vroegere aanpassingspogingen, waarvan thans erkend wordt dat ze volkomen gerechtvaardigd waren, hoewel ze toentertijd strandden op menselijke bekrompenheid en gebrekkigheid, dat dergelijke pogingen in de huidige verhoudingen niet blindelings overgenomen kunnen worden, maar slechts nagevolgd in hun diepste en wezenlijke bedoeling: de Kerk in staat stellen rechtstreeks toegang te krijgen tot de culturen, die nog niet in haar thuis horen. Ten slotte dient opgemerkt, dat het aanpassingsprobleem heden ten dage een nieuw aanzien heeft gekregen vanwege drie factoren:

1) – door het verlangen van de tot volledige zelfbeschikking gekomen volkeren om de technische civilisatie over te nemen, die voorheen uitsluitend Europese civilisatie was, maar thans tot wereld-civilisatie is geworden; 2) – door het feit, dat dank zij de moderne techniek, die afstanden overbrugde, de volkeren en culturen steeds dichter tot elkaar worden gebracht, met het gevolg dat alle culturen op elkaar inwerken en toegankelijk zijn voor alle grote ideeënstromingen, die met razende snelheid over elke grens heen om heel de aardbol worden uitgedragen; 3) – door het feit, dat de technische civilisatie in de structuur van alle wereldculturen – vanaf de primitiefste tot de hoogst-ontwikkelde toe – diepgaande veranderingen teweegbrengt, waarvan we de definitieve resultaten voorlopig slechts bij benadering kunnen bepalen.

Voor deze inderdaad complexe cultuursituatie, die zich in de geschiedenis van de missie en van het mensdom tot op heden voor de eerste en enige keer voordoet, kan de Kerk zich in deze naar eenheid strevende wereld niet meer terugtrekken op het terrein van een bepaalde cultuur, zoals zij dat deed na het grote Oosterse schisma, toen zij zich ten nauwste aansloot bij het Westen en, met een zeer uitgesproken westers cultuurgewaad bekleed, de expansie van het overheersende blanke ras op de voet volgend, een missiewerk van wereldformaat opbouwde. Zij kan ook niet meer het probleem omzeilen, dat zich in India en Japan voordeed bij de „ritenstrijd" van de 17de en de 18de eeuw, en dat ongeveer kan geformuleerd worden: „Zijn Christendom en Europeïsme op onverbrekelijke wijze met elkaar verbonden? Of kan het Christendom met de Aziatische cultuurkringen een even wezenlijk en nauw pact aangaan als vroeger met de middeleeuwse cultuurkring?" In principe heeft de Kerk toenmaals in de instructie aan de apostolische vicarissen, die door de Propaganda Fide werden uitgezonden en die de fouten en vergissingen der Europese staatsmissie van het Spaans-Portugese Patro-

naat zouden moeten goedmaken, haar standpunt tegenover de cultuurvormen, d.w.z. de transcendente waarde daarvan, op meesterlijke wijze gemotiveerd. In deze instructie van 1659 lezen we: „Op generlei wijze zult ge de volkeren ertoe dwingen hun gebruiken, gewoonten en zeden te wijzigen, wanneer deze niet kennelijk met geloof en goede zeden in strijd zijn. Wat zou er trouwens dwazer kunnen zijn dan Frankrijk, Spanje, Italië of een ander land naar China te willen overplanten! Niet dat, maar het geloof, dat de zeden en gewoonten, voor zover ze niet slecht zijn, van geen enkel volk verwerpt of bestrijdt, ja, ze veeleer ongeschonden wenst te handhaven, zult ge hun brengen . . . Daarom moet ge de zeden van die volkeren nooit kleinerend met de Europese vergelijken, ja, ze veeleer met nauwlettende zorg aanpassen." Maar bij de praktische toepassing van deze glasheldere beginselen deden zich de bekende moeilijkheden voor, die de felle ritenstrijd ten gevolge hadden, waarvan de afloop in feite hierop neerkwam, dat de missiekerk zich veiligheidshalve in haar Europees hokje terugtrok. In de ziel van de oosterse culturen binnendringen is tot op heden niet gelukt. Stellig was het in die tijd, waarin de innerlijke structuur van de Aziatische beschaving onbekend was in Europa, heel moeilijk uit te maken wat in deze cultuurvormen religieus-heidens was, wat religieus-neutraal, en wat inherent met de dwaling verbonden. Heden ten dage nog, nu men in de Oriënt-bibliotheken van de westerse landen de oosterse godsdiensten evengoed kan bestuderen als ter plaatse, is het onder de missionarissen nog steeds een hevig omstreden vraag bij voorbeeld, of men het hindoeïsme als zuiver maatschappelijk stelsel kan losmaken van het hindoeïsme als godsdienst. Het was voor het toenmalige Rome dan ook ontzaglijk moeilijk, zich uit de verslagen van de kloosterorden en van de kerkelijke legaten een duidelijk beeld te vormen over de toestand. Ook de legaten waren vanzelfsprekend geen hooggeschoolde Oriënt-kenners, en zij konden dat ook niet zijn. Al die moeilijkheden ware men echter te boven gekomen, wanneer de Kerk van die tijd niet zo principieel was uitgegaan van de noodzakelijkheid der westerse cultuurwaarden, wanneer de nationale rivaliteiten van de kloosterorden, gevoed door de rivaliteiten van Spanje en Portugal, de atmosfeer niet hadden vergiftigd. Daarbij kwam – en dit is van groot belang voor de beoordeling van de onzekere houding der verantwoordelijke kringen uit Rome –, dat, zoals door nieuwere geschiedvorsingen pas duidelijk aan het licht is gekomen, sterke jansenistische invloeden aan het werk

waren om elke toenadering van de Kerk tot de niet-christelijke culturen te dwarsbomen. Het anthropologisch pessimisme, dat zich beriep op de genadeleer van Sint Augustinus, was geen stimulans om zich aan een aanpassing aan heidense culturen te wagen. Over de grandioze mislukking van de accommodatie-pogingen der 17de en 18de eeuw was men echter spoedig heen, toen de missie in de 19de eeuw er, in het voetspoor van de koloniale mogendheden, in slaagde, zich opnieuw over heel de wereld uit te breiden. Onder de wereldheerschappij van het blanke ras trachtte men de wereldkerk in alle continenten te organiseren. Maar omdat men in die tijd de mening was toegedaan, dat de Europese cultuur de wereldcultuur zou worden, mocht de missionerende Kerk haar Europees cultuurkleed dan ook gerust blijven dragen! Men zag niet duidelijk genoeg in, dat de door de blanken geëxporteerde cultuur bij stukjes en beetjes van haar christelijke ziel werd ontdaan, en evenmin dacht men aan de vele verwikkelingen die dat voor de christelijke missie meebracht. Ook hield men niet voldoende de beginselen voor ogen, zoals deze in 1659 door de Congregatie de Propaganda Fide waren geredigeerd. En voor het geval men er al aan dacht, twijfelde men aan de volledige uitvoerbaarheid ervan. Stelden de koloniale mogendheden, op wier welwillendheid men was aangewezen en met wie men moest samenwerken, niet alles in het werk om de Europese cultuur te brengen? Zagen zij in elke poging om de maatschappelijke suprematie van de blanken te breken, niet een aanslag op hun koloniale politiek? Was het in de 19de eeuw niet gewoonweg onmogelijk een inlandse bisschop te benoemen, omdat de koloniale autoriteiten hem geen eigen maatschappelijke positie naast de blanken zouden hebben toegestaan? Heeft Frankrijk de benoeming van de zes eerste Chinese bisschoppen (1926) niet tot het laatst toe trachten tegen te houden? En wees de regering van Belgisch-Congo niet nog enkele jaren geleden de benoeming af van Congolese bisschoppen? Daar kwam nog bij, dat ook de missionarissen zelf veelal besmet waren met deze mentaliteit, en zózeer overtuigd van de superioriteit van het blanke ras en de westerse cultuur, dat zij de inboorlingen, zelfs die uit de hoogontwikkelde Aziatische landen pas in een verre toekomst voor rijp hielden om zelf de leiding van hun Kerk op zich te nemen.

Niemand heeft in woord en geschrift de missiemethoden van de laatste vier eeuwen zo scherp bekritiseerd als kardinaal Costantini, die zo vele

jaren secretaris van de Congregatie de Propaganda Fide is geweest en later Kanselier van de Roomse Kerk was, al stelde hij dan tevens de eis, dat voor het verleden niet de maatstaf van de hedendaagse tijd mag aangelegd worden. Van hem is o.m. deze uitspraak: „Men verloor de apostolische opdracht uit het oog, dat de Kerk moet gesticht worden met een eigen inheemse hiërarchie. In plaats daarvan stichtte en vervolmaakte men de zg. vreemde missiën". Elders zegt de kardinaal, dat wij in de overzeese gewesten koloniën van godsdienstige aard zouden gevestigd hebben, analoog aan de wereldlijke koloniën; dat sinds de geweldige Spaans-Portugese missie-expansie zelfs de kerkelijke Evangelie-verkondiging bepaalde koloniale methoden zou hebben aangenomen. Het is te begrijpen, dat een missiearbeid, die gedurende vele eeuwen niet tot oprichting van een inheemse hiërarchie kwam, de prooi moest worden van het rampzalig vooroordeel, dat de Kerk in dienst stond van vreemdelingen, en dat christen-worden overeenkwam met uitroeiing van de eigen cultuur. Vanzelfsprekend heeft in de 19de en het begin der 20ste eeuw het nationalisme van de Europese mogendheden, die zich tegelijkertijd opwierpen als beschermvrouwen der missiën, dit ernstig misverstand nog verscherpt.

Al in de laatste fase van de eerste wereldoorlog begon de grote hervorming. Het doel ervan was, de missie-activiteit te bevrijden van alle uitwendige bindingen, en de missiemethoden der Apostelen weer in ere te herstellen. De Kerk maakte zich los van alle „protectoraten", en vormde de vreemde missiën om tot plaatselijke Kerken met een eigen inlandse hiërarchie. In het laatste decennium werd deze gang van zaken in hoge mate verhaast. Uiteraard is samenwerking van de Kerk met de koloniale bestuursorganen, waar deze nog bestaan, niet te vermijden, in de schoolkwestie bij voorbeeld; en dat wordt natuurlijk dàn een waar struikelblok, wanneer het koloniale bestuur niet de wil aan de dag legt radicaal gedaan te maken met het nationaal egoïsme. Wanneer men politieke unies tussen koloniën en moederland, of zogenaamde overzeese provincies van de moederstad, de „metropolis", in het leven roept, om in gecamoufleerde vorm de oude bezitstoestand veilig te stellen, dan blijven bij de inboorlingen de antikoloniale gevoelens bestaan. Veertig jaar hervorming van de missiemethoden zijn trouwens niet voldoende om een paar eeuwen gebrekkige methoden te doen vergeten, en de missiekerk als geheel zal aan bedreigingen blootgesteld blijven, zolang er nog ergens broeinesten van het kolonialisme schuilen.

De leuze „Terug tot de methoden van de Oude Kerk" houdt vanzelfsprekend in, dat, voor een dynamische aanpassing aan de nieuwe cultuurwereld van thans, de Kerk zo weinig mogelijk ballast moet meebrengen uit vreemde culturen. Ik zeg: „zo weinig mogelijk", want zelfs de heilige Schrift draagt immers het stempel van de haar omringende wereld, waarin en waarvoor ze geschreven werd. Het Christendom is een historische godsdienst, en zijn goddelijke Stichter heeft het vlees aangenomen uit een bepaald volk. Verder moeten we bedenken, dat elke missionaris persoonlijk het Christendom heeft gekregen in een bepaalde culturele uitdrukking, en dat hij – zelfs wanneer hij vóór de aanvang van zijn apostolaatswerk missiewetenschap zou gestudeerd hebben – de culturele eigenheden daarvan in veel gevallen pas bij de confrontatie met de cultuur van het hem vreemde volk geleidelijk ontdekt door de aanschouwelijke ervaring van de contrasten. Hierin vindt het „Europeïsme" der missionarissen van de Nieuwe Tijd goeddeels zijn psychologische verklaring. Uiteindelijk moet de missionaris weliswaar alles voor allen worden, maar voor zijn eigen persoon kan het daarbij slechts gaan om een volkomen aanpassing van hart, want zijn specifieke volksaard kan hij niet afleggen. Hij moet het nieuwe volk liefhebben als zijn eigen volk, maar in de concrete beleving van zijn mens-zijn blijft hij Duitser, Fransman of, van de overzijde bezien, Indiër, Japannees, enz. De pogingen om niet slechts in zijn gemoedsleven en psychologisch meevoelen, maar ook in zijn feitelijke natuur stamgenoot te worden van het gemissioneerde volk, moet op de duur stranden op de ijzeren natuurwetten zelf, die door de Schepper zijn ingestort. Dat voelen zelfs de volkeren, tot wie hij als gezant van het Evangelie komt. Zij verlangen zo iets niet van hem. Integendeel, wanneer hij de perken van de hem mogelijke aanpassing te buiten gaat, bestaat er veel kans, dat hij zich belachelijk maakt.

Even moeilijk als de persoonlijke aanpassing van de missionaris is het, de uitwendige cultuurgestalte *onmiddellijk* aan te passen aan al het nieuwe in een vreemde cultuur. In laatste instantie kunnen dat alleen de eigen landskinderen zelf doen, nadat ze een grondige kennis hebben opgedaan van het Christendom, dat in andere cultuurvormen tot hen is gekomen. We mogen nooit vergeten, dat Christus een zichtbare – geen louter geestelijke – Kerk heeft gesticht: een Kerk, die tegelijkertijd zowel Gods werk als 's mensen werk is. Voor de Kerk is, gezien haar menselijke verschijningsvorm, het cultuurprobleem onvermijdelijk. Zeker, de Kerk is volstrekt onafhankelijk van welke cultuurvorm dan ook, zoals

Pius XII eens heeft betoogd, maar hier op aarde bestaat noch de universele Kerk noch een of andere plaatselijke Kerk de facto in een cultuurloos gebied, wanneer men „cultuur" beschouwt in haar eerste en oorspronkelijke betekenis: als een vormgeving aan het levensmilieu door de met verstand begiftigde mens. Welnu, in de laatste decennia is herhaaldelijk beweerd, dat de Kerk niet naar de missie mag worden overgeplant als een volwassen boom, die in nieuwe bodem geen wortel meer zou kunnen schieten, maar als een zaadkorrel of als een loot, die zich dan zoals in de Oude Kerk vanzelf verder zal ontwikkelen. Kardinaal Costantini heeft dezelfde vergelijking gebruikt en gezegd, dat de Kerk van de Middeleeuwen en van de Nieuwe Tijd, in tegenstelling met de methoden van de Apostelen, als boom werd overgeplant. Hij heeft daar echter een woord, dat meestal over het hoofd gezien wordt, aan toegevoegd, namelijk „*noodzakelijkerwijze*". In het licht van nieuwe gegevens kon en kan het missioneringswerk van onze dagen de methode van de Apostelen in zake aanpassing van de cultuur hier slechts navolgen in haar doelgerichtheid. Want de Kerk is als organisch groeiende stichting in de loop van 2000 jaar niet slechts door vele culturen heen gegaan, maar zij heeft ook de wezenlijke waarden van die culturen tot de hare gemaakt; en deze waarden hebben mede aan het kerkelijk cultuurgewaad geweven, dat uiteraard allereerst wordt gedragen door de missie zelf. De elementen van de meest verscheiden culturen zijn benut voor de wijsgerige en taalkundige formulering van het dogma, voor de vormgeving aan het recht, aan de liturgie, aan de ascese, aan het kerkelijk gemeenschapsleven. Bovendien mogen we niet vergeten, dat de Kerk in den beginne nog slechts een „mosterdzaadje" was; maar heden ten dage is dat zaadje uitgegroeid tot een reusachtige boom. Denk slechts aan de ontwikkeling van het dogma, van de moraal, van het kerkelijk recht, van de vormen van kerkelijk leven; denk aan de jarenlange priesteropleiding van onze tijd. De Latijnse Kerk, die heden ten dage praktisch alleen een georganiseerde missie-activiteit leidt, heeft vooral van de Latijnse cultuur een – in vergelijking tot de Oosterse Kerk – zeer uitgesproken verschijningsvorm gekregen, die zich, gehuld in het gewaad van een moderne westerse organisatie, in volle rijkdom heeft ontplooid. Daarom is het juist voor de Latijnse Kerk niet gemakkelijk, ja, uitermate moeilijk, de theorie der planting van een loot metterdaad toe te passen op cultureel gebied. En wanneer dit gelukt, dan rijst het nieuwe probleem: Hoe kan dit takje zó groeien, dat het, bij alle rechtmatige culturele eigen ontwikkeling,

toch ten slotte weer het nodige cultureel verband met de ganse Kerk bekomt? Het bovennatuurlijk verband is hier geen probleem. Het gaat hier om het organisch ingroeien in het geheel van de culturele waarden, die reeds in de Kerk aanwezig zijn.

Wie zou zeggen, dat datgene wat mogelijk was in de Oude Kerk, die zich zo gemakkelijk aanpaste, ook mogelijk zou moeten wezen in de groeiende Kerk van de 20ste eeuw, ziet het feit over het hoofd, dat de uitbreiding van de Kerk alstoen plaatsgreep in een wijd cultureel gebied, waarin zij was ontstaan. Zij behoefde daar alleen maar te groeien en zich te organiseren, nadat het Concilie van de Apostelen de nationale en culturele begrenzing binnen het Jodendom had verhoed. Totaal anders is echter de toestand van de Kerk, wanneer zij – gelijk dat in de overzeese missiën het geval was – met culturen in aanraking komt, waarin zij niet is ontstaan en niet organisch opgegroeid, respectievelijk waarmee ze niet in rechtstreeks cultureel contact stond. Daarop komt het hele probleem neer van de aanpassing aan de culturen in andere continenten, te meer omdat voor de aanpassing naar de kanten van Azië en Afrika de cultuurbrug van de Oosterse Kerken naar de Oriënt verloren ging ten gevolge van het grote Oosterse schisma; een onmetelijk verlies, dat wij juist thans weer zo diep moeten betreuren. Nu komen daar nog de problemen bij van de naar eenheid groeiende wereld. Natuur en bovennatuur in een door God gewilde harmonie in deze situatie binnen de Kerk te waarborgen, is voorzeker een buitengewoon moeilijke opdracht. Christofoor Dawson heeft in zijn boek „Religie en Cultuur" erop gewezen, dat geen enkele van de grote wereldreligies er tot op heden toe in slaagde geestelijke eenheid tot stand te brengen, die alle culturen in zich verenigde. De taak, die hier aan de Kerk wordt gesteld, schijnt louter menselijk vermogen te boven te gaan. Het welslagen ervan zou beslist het zichtbaarste bewijs zijn, dat de Kerk geleid wordt door Gods Geest.

Aken (Wordt vervolgd)

R. DIJKER S.M.M.

HET BEGRIP 'MISSIE'

Er is heel wat geschreven omtrent term en begrip 'missie'. Men heeft de laatste jaren een wantrouwen kunnen constateren in de jonge staten waar de Kerk sinds lang haar missionaire activiteit uitoefent. Dit wantrouwen heeft een echo gevonden binnen kringen van missionaire leken, die, om deze staten van hun goodwill blijk te geven bij voorkeur de term 'missie' vervangen door een omschrijving die het begrip 'missie' geenszins dekt.

Zelfs ten aanzien van het begrip 'missie' moet nog worden geconstateerd, „dasz der Begriff Mission als solcher nur aus philosophisch-theologischen Grundprinzipien erarbeitet werden kann, was bis jetzt noch nicht geschehen ist"[1].

Prof. dr. Jos. Schmidlin, die de grote verdienste heeft als eerste onder de katholieke theologen systematisch een missiologie te hebben opgebouwd en uitgewerkt, deelt de Missio Ecclesiae in: missie in brede zin en missie in enge zin. Deze laatste heeft als object de niet-christenen[2].

Echter, waar Schmidlin de vraag beantwoordt: hoelang of hoever strekt zich deze missie in strikte zin uit, verklaart hij: „Erst wenn die Bekehrten mehrere Generationen hindurch im Christentum eingewurzelt sind, und zwar nicht blosz als isolierte Individuen, sondern auch als sozialer Komplex, wenn sie also in ihrem ganzem Volkstum christlich geworden sind, scheiden sie allmählich aus dem engen Rahmen des eigentlichen Missionsobjekt aus und werden zu regulären Kirchengliedern".

Er is niemand, die momenteel Schmidlin in deze opvatting nog zou durven of willen volgen. Volgens Schmidlin immers zouden de binnenlandse christenen zelf dus nog missie-object zijn. Sinds Schmidlin zijn baanbrekend werk heeft verricht, zijn reeds zovele theologische reflexies aan de dag getreden en zijn door de Kerk reeds zovele disciplinaire maatregelen ten aanzien van de missie-gebieden genomen, dat deze opvatting allang achterhaald is.

1 R. Vögele O.F.M.Cap., „Das Kardinalproblem der Missiologie", ZMR 42 (1958), 2, 143.
2 Kath. Missionslehre², 201-3.

Dr. E. Loffeld CSSp. omschrijft het begrip 'missie' als volgt: „Het goddelijk-menselijk voortbrengen en grootbrengen zelf van volledige nieuwe kerkgemeenschappen naar de innerlijke en uiterlijke structuur, die Christus zelf verordend heeft"[1].

In zijn werk „Le problème cardinal de la Missiologie et des Missions" werkt Loffeld deze these in den brede uit en komt, naar het oordeel van pater Vögele tot „die adaequate Gleichsetzung von unvollendeter Kirche und Mission", een stelling, waarmee Vögele – mijns inziens terecht – het niet eens kan zijn. Immers katholieken, die nu eenmaal binnen de grenzen van een normaal diocees van de gevestigde Kerk wonen, vallen wel terdege onder de Missieplicht van de Kerk[2].

In deze these volgt Loffeld zijn leermeester P. Charles S.J., die als missiedoel aangaf: la plantation de l'Église. Charles keerde zich in deze tegen Schmidlin, die als doel van de missionering aangaf „die Einzelbekehrung".

Prof. Mag. G. Philips stelt deze beide aspecten van 'Missie' tegenover elkaar en vraagt terecht: „Wanneer de Kerk eenmaal ter plaatse gevestigd en ingeplant is, zal men opnieuw de vraag stellen: waartoe moet deze organisatie, die zogezegd autochtoon geworden is, dienen? We hebben haar uiteindelijke finaliteit dus nog niet vast. De Kerk om de Kerk is niet het hoogste doel. Zij is, zelfs in haar meest volmaakte vorm, niet meer dan een middel, zij het dan hèt middel of het Ursakrament, zo u dat verkiest. Zij is geen eindpunt. Zij spreekt het laatste woord niet. De kerkelijke gemeenschap moet steeds gezien worden in verband met het eerste Woord dat er aan ten grondslag ligt en dat geen ander is dan het levende Woord Gods"[3].

Zou men het christelijk begrip 'missie' niet zo moeten weergeven: „de authentieke verkondiging van de christelijke waarheid aan hen die buiten de Kerk staan"?

Deze definitie doet ten volle recht aan de taak van degenen, die missionaris zijn – en het oog blijft open voor de wezenlijke plicht tot apostolaat onder de niet-katholieken binnen de gevestigde Kerk[4].

'Missie' is op de eerste plaats en radicaliter een theologisch begrip: de

[1] E. Loffeld, „De missionarisroeping als basis voor de missionaire vorming", HM 34 (1955) 2, 65-81, 6e Missiol. Week te Nijmegen, 19-22 april 1955.

[2] art. cit.

[3] G. Philips, „Theologische beschouwingen over de missionering in Kongo". Kerk en Missie 38 (1958) 182.

[4] C.J.C. cn. 1350, par. 1, coll. schema praeparat. gecit. bij Loffeld op. cit. p. 353.

zending door de Godmens toevertrouwd en opgedragen aan zijn Apostelen en hun opvolgers met hun medewerkers[1]. Of zoals Vögele weergeeft: „Ihren (d.h. der Mission) Gegenstand finden wir in dem Gesandt- und Geschicktsein zur Werbung und Bekehrung der Aussenstehenden, d.h. all jener Menschen, die der Kirche fremd gegenüberstehen, von ihr noch nicht erfaszt sind . . ."[2].

De definitie, die we hier zojuist voorstelden, beperkt zich tot het wezenlijke; de omstandigheden, waarin de Missie zich voltrekt, komen niet in beschouwing.

In deze definitie wordt allereerst recht gedaan aan de plicht tot 'verkondiging', door Christus aan de Apostelen toevertrouwd voor de gehele 'oikoumènè' voor de gehele wereld. In de apostoliciteit van de Verkondiging ligt tevens haar authenticiteit, waardoor ze zich onderscheidt van 'menselijke' verkondiging, welke niet van het Apostelcollege uitgaat; elke vorm van niet-katholieke zending wordt per definitie dus uitgesloten.

De definitie geeft ook aan tot wie de Missie zich richt, m.a.w. wie het object der Missie zijn: 'hen die buiten de Kerk staan'.

Is dit 'buiten de Kerk staan' een endemisch verschijnsel, dan is de voornaamste en eerste activiteit der Kerk daar ter plaatse missionair.

Uit het theologisch begrip 'Missie' hebben zich analoge begrippen ontwikkeld, die het gehele complex van organisatorische voorwaarden aanduiden, welke de Kerk in de uitvoering van haar Missio min of meer het aanzien van een bedrijf geven. Zodoende gaat het theologisch begrip 'Missie' de facto schuil onder dit complexe fenomeen. Immers die geestelijke opdracht kan slechts uitgevoerd worden, als alle voorwaarden zo goed mogelijk aanwezig zijn, die de heidenen kunnen doen opzien tot de Kerk en de jonge christenheid op dreef kunnen brengen.

Men spreekt van missie-scholen, missiekerken, missie-ziekenhuizen, maar ook van missie-ondernemingen, missie-tuinen, missie-auto, missieboot enz. enz. De Missie vertoont het gezicht van een bedrijf, van een apparaat, en dit vaak ten koste van het eigenlijke aanzicht, dat moest gaan lichten in die landen: de KERK. – Het valt niet te ontkennen, dat deze verschijning van de Kerk in de Missie als een apparaat schade kan doen aan haar eigenlijke en ook steeds door Haar bedoelde Missie.

Het lijkt me daarom van buitengewoon belang – terwille van de zaak

[1] Mt. 28, 18-19; Mk. 16, 15-16; Lk. 24, 47-48 coll. Act. Ap. 1, 8; Jo. 15, 27; 20, 21.
[2] „Sindeutung von Mission", ZMR 37 (1953), 2, 81-93.

zelve, welke de missionarissen dienen – het begrip en de term 'Missie' te beperken tot haar theologische inhoud. De verkondiging van de Blijde Boodschap – Euanggèlion –: verlossing uit zonde en dood, de prediking van de vergiffenis – verzoening met God in Christus – en de verkondiging van de verrijzenis uit de doden, dàt is de eerste opdracht van Christus aan zijn Apostelen, waaraan onmiddellijk verbonden wordt: „leert hen onderhouden al wat Ik u bevolen heb", m.a.w. de zielzorg onder al haar aspecten en zoals die door de Kerk in haar wijsheid van eeuwen ervaring, gegroeid onder leiding van de H. Geest – „zie, Ik ben met u tot aan de voleinding van de tijd" (Mt. 28, 20) – de voorwaarde tot de menselijke volkomenheid in het christendom uitmaakt. En waarom is dit zo belangrijk?

Naarmate de mensen zich bekeren en in Christus tot God komen, groeit de Kerk daar ter plaatse.

Door het feit van het Geloof, dat in het Doopsel bekrachtigd (volwassenendoop) of gegarandeerd (kinderdoop) wordt, wordt de mens lid van de Kerk. „Baptismate homo constituitur in Ecclesia Christi persona cum omnibus christianorum iuribus et officiis, nisi, ad iura quod attinet, obstet obex, ecclesiasticae communionis vinculum impediens, vel lata ab Ecclesia censura"[1].

De Kerk is overal aanwezig, waar de missio Christi wordt uitgevoerd. Historisch, genetisch in den beginne slechts aanwezig in de persoon van de eerste buitenlandse priesters en hun helpers, wordt ze toch min of meer spoedig binnenlands door de Doop van de bevolking, door de aanwas van de Gemeenschap in Christus daar ter plaatse.

„Door het Doopsel wordt de mens een persoon in de Kerk van Christus met alle rechten en plichten van christenen . . ."

Dit dient voorop te staan in de zielzorg der Kerk, ook in de Missie.

Er bestaat niet zo iemand als een 'missie-christen', waarover Schmidlin sprak, – die maar mooi mag meedoen en wiens deelname aan de kerkelijke taak – het apostolaat zowel actief als passief – niet altijd beantwoordt aan zijn juridische status in de Kerk.

Ik geloof, dat een reflexie op deze canon zeer lichtgevend moet zijn voor de houding van de missionaris ten opzichte van zijn gelovigen.

Vraagt het begrip voor de ontwikkeling der volken, zoals we die momenteel overal ter wereld waarnemen, van ons missionarissen niet de

[1] C.J.C. cn. 87.

juiste en prudente toepassing van de theologische bezinning op de geopenbaarde waarden ten aanzien van de leden onzer Gemeenschap in Christus?

Het zou te ver voeren om hier in den brede uit te werken welke de rechten en welke die plichten der christenen zijn. Ze zijn dezelfde als die van hun broeders in de gevestigde Kerk, „tenzij, wat hun rechten aangaat, een belemmering in de weg staat, die de band der kerkelijke gemeenschap tegenhoudt, ofwel een door de Kerk uitgevaardigde straf"[1].

Hun rechten op een goede ministeriële bediening en op een verzorgde eredienst; hun recht om aan die eredienst deel te nemen, zoals de richtlijnen of de voorschriften der Kerk hierin voorzien. Met name zij hier vermeld hun actieve deelname aan de kerkelijke vieringen vooral aan de viering van de Eucharistie. Niet maar een passief 'naar de kerk komen', maar een vorming tot vruchtbare deelname. Met name denk ik hier aan de kerkzang, die ze zelf in hun kerk moeten uitvoeren en waar ze niet maar moeten luisteren naar de zang door religieuzen uitgevoerd.

Hun plichten . . . Apostolische plichten op de eerste plaats. Wat kan in de missionerende Kerk niet het sponsorschap – peter of meter zijn – voor een apostolische draagwijdte hebben; apostolisch verantwoordelijkheidsbesef. Materiële plichten: opkomen voor de behoeften van de Kerk ter plaatse; verantwoordelijkheid in een canoniek opgericht kerkbestuur voor de kerkelijke eigendommen; schoolbestuur, besturen van charitatieve aard enz. enz.

Zeker, het zal niet overal even vlot gaan. En in het begin zal het overal moeilijk zijn. Maar een goede christelijke vorming mag aan die rechten en plichten niet voorbijgaan. En waar de ondervinding zou uitwijzen, dat het niet gaat, moet noodzakelijkerwijze geconcludeerd worden, dat de voorafgaande en voortdurende vorming zeker niet doelmatig en afdoend is.

De christen is nu eenmaal niet minder berecht de iure, omdat hij toevallig in een missie-land woont. Wat hij dus de iure bezit, moet de facto ook tot ontwikkeling gebracht worden.

Hij valt niet meer onder de 'Missie' in strikte zin; hij is passief en actief ingeschakeld in de zielzorg, of anders gezegd, in de missio in brede zin.

Ik geloof, dat een doordenken van deze begrippen 'Missie' en 'persoon in de Kerk van Christus' waardevol kan zijn voor een wijze houding en

[1] cn. cit.

inspirerend voor de praxis van de missionaris: verkondiger te zijn van de verlossende waarheid van Christus aan de heidenen, leraar der gelovigen die het Doopsel verlangen, priester voor de christenen in de veelomvattende taak van het katholieke priesterschap.

Het paternalisme, dat in het gunstigste geval ingegeven wordt door een niet-ontplooide liefde, moet verdwijnen uit het arsenaal van missieapparatuur. Hierin mag enkel plaats zijn voor de Geest Gods, die inspireert tot de waarheid, beweegt tot het Geloof, zich meedeelt in het Doopsel, bezegelt in Christus en de Kerk, d.i. de Gemeenschap in Christus tot volmaaktheid voert.

Bika (Kalimantan Barat)

Adressen van medewerkers aan deze aflevering:

P. DR. ANASTASIUS O.F.M.Cap., Via Piemonte 70, Roma (347).

P. DR. ANGELINUS O.F.M.Cap., Capucijnenklooster, Udenhout.

LR. J. COOLS O.P., Albertinum, Nijmegen.

PROF. DR. H. CORNÉLIS, Albertinum, Nijmegen.

PROF. DR. L. H. CORNELISSEN, Albertinum, Nijmegen.

REV. R. DIJKER S.M.M., Kepastoran, Bika (Kalimantan Barat). R.I.

P. DR. GREGORIUS O.F.M.Cap., Korvelseweg 165, Tilburg.

REV. H. HAAS S.A.M., Bishop's House, Chilaw (Ceylon).

PROF. DR. J. J. HOUBEN S.J., Stijn Buysstraat 11, Nijmegen.

MGR. PROF. DR. ALPH. MULDERS, Sterreschansweg 45, Nijmegen.

M. VAN OSS C.I.C.M., Missiehuis Bisschop Hamer, Nijmegen.

JOS. PETERS, Hermanstrasse 14, Aachen, Deutschland.

P. A. VRIENS M.S.C., R.K. Missie, Merauke, N.-Guinea.

A. VRIENS M.S.C.

MISSIONEREN OP ZUID-NIEUW-GUINEA

Een land dat voortdurend nieuwe mogelijkheden biedt tot verdere ontdekking en waar telkens nieuwe contacten gelegd worden met volkeren die voordien onbereikbaar waren voor invloed van buiten, vertoont op de duur een merkwaardig karakter. Zo zijn er streken, die men gekerstend kan noemen en waar alle aandacht komt te vallen op het vormen van een katholieke gemeenschap, terwijl men elders nog aan het eerste begin staat in een pogen om de dorpsgemeenschap te benaderen.

Allerlei factoren zijn van invloed geweest op de grillige ontwikkeling, waaronder wij voornamelijk willen noemen: het landelijk karakter dat overal zijn eigen eisen stelt en de typisch verschillende geaardheid van de bevolking in deze streken. Er zijn missionarissen die in hun werkgebied het hele missionaire gamma moeten bespelen: het centrum waar men min of meer aan een volledige kerstening toe is, terwijl in de naaste omgeving voorbereidingen getroffen worden voor een eerste doopfeest, en elders in de uithoeken nieuwe dorpen ontdekt worden.

Daarom moet een statistiek van het Vicariaat van Zuid-Nieuw-Guinea noodzakelijk een vals beeld geven van de gewonnen vooruitgang, tenzij men op de hoogte is van de plaatselijke situatie. Het is om deze redenen dat wij hieronder een sobere schets willen geven van het missiewerk op Zuid-Nieuw-Guinea.

Het heeft de katkolieke missie bijna 20 jaren tijd gekost voordat zij vaste voet had gekregen op de zuidkust, in de omgeving van Merauke. De Marind die voortdurend op sneltocht trok en zich verder uitleefde in wilde feesten, had in het begin van deze eeuw naar schatting een sterkte van bijna twintig duizend zielen. In de crisisjaren van 1910-1920, toen allerlei ziekten dit volk decimeerden en volkomen met de ondergang bedreigden, heeft pater Vertenten met alle energie de aandacht gevraagd voor dit uitstervende volk. Gesteund door subsidie van het Nederl. gouvernement kwam men tot een nieuw actie-plan: de sanering van de gemeenschap door de bouw van modeldorpen en het geven van onderwijs. Na vijf jaren kon men reeds van een voldoend succes spreken en werd een verdere uitbreiding langs de zuidkust mogelijk tot aan

Frederik-Hendrik-eiland, en verder in het binnenland achter Merauke. (1925)

Met de mogelijkheid tot subsidiëring van onderwijs kreeg men in de volgende jaren de gelegenheid de resultaten van de ondernomen verkenningen te benutten: dorpen werden geopend en met het onderwijs kreeg men invloed op het dagelijks leven van deze mensen, zowel langs de kust als op Frederik-Hendrik-eiland, alsook in het rivierengebied van Bian, Koembe en Maro.

Vanuit het binnenland achter Merauke kwam men tot contacten aan de Digoelrivier waar verscheidene groepen mensen uit noordelijker streken zich hadden gevestigd. En dit werd opnieuw een uitgangspunt voor verdere exploratie en verkenning aan de Boven-Digoel en vooral het gebied tussen Tanah-Merah en de Australische grens: het nu bekende Moejoe-gebied.

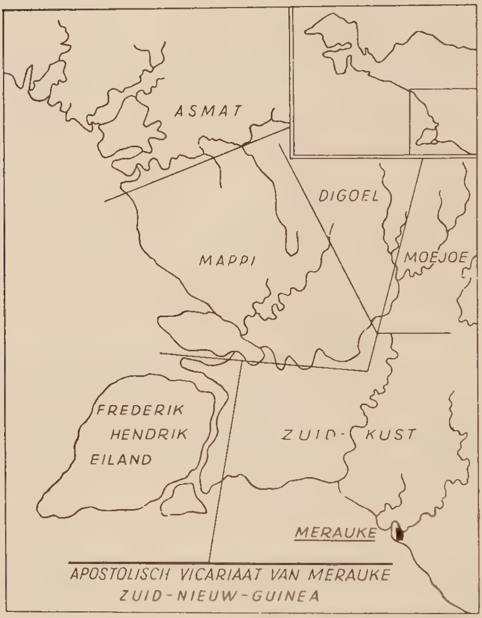

Na het volhardende werk van pater P. Vertenten, die de Zuidkust wist te bewaren, stond deze grootse uitbreiding onder leiding van de missie-overste van Merauke, pater Nic. Verhoeven (nu Apost. Vicaris te Manado).

Frederik-Hendrik werd een eigen werkterrein waar men nog jaren te werken had, eer al de schuilhoeken van dit moerasseneiland bekend waren en het onderwijs een nieuwe ontwikkeling kon bieden.

Daarnaast groeide het Moejoegebied uit tot een zelfstandig onderdeel, waar men naast verdieping in de bewerkte dorpen nog voortdurend nieuwe dorpen naar zich toe haalt en binnen zijn invloedssfeer brengt.

De algehele leiding van de Missie op de Zuidkust lag tot aan 1950 op

de Molukken, te Langgur op de Kei-eilanden. Vanuit dit centrum werd een rechtstreeks begin gemaakt aan de West-kust van Nieuw-Guinea. Rond 1930 vond de definitieve vestiging plaats te Fak-Fak en breidde zich vandaaruit over de Vogelkop. Rond diezelfde tijd ontwikkelde zich een nieuw werkterrein aan de Mimika-kust. En terwijl daar dorp voor dorp zich begon te ontwikkelen onder leiding van de katholieke missie en gesteund door het onderwijs, werd met veel moeite en opoffering een weg gezocht en gevonden naar het Centraal-bergland: de Wisselmeren. (Het missiewerk in de Vogelkop werd in 1937, de Mimikastreek in 1951 overgedragen aan de Paters Fransiskanen).

De aansluiting tussen de werkgebieden aan de Westkust en Zuid-Nieuw-Guinea wordt gevormd door het Asmatgebied en het Mappigebied. Dit Asmatgebied wordt bewoond door een talrijke bevolkingsgroep, die al uit de jaren 1930 bekend was aan de Mimika vanwege de vele snel- en moordtochten die deze Asmatters ondernamen naar de Mimika-streek. Met tientallen prauwen ondernamen zij voortdurend aanvallen en konden ternauwernood worden teruggedreven. Pas in latere jaren kwam men tot een meer vreedzaam contact toen enkele groepen Asmatters, verdreven uit hun eigen woongebied aan de Eilandenrivier, zich aan de Mimika vestigden. Uit deze contacten ontwikkelden zich een tijdelijke vestiging in het Asmatgebied rond 1940, door de oorlog overigens te niet gedaan, en een definitieve vestiging na 1951.

Vanuit Zuid-Nieuw-Guinea was intussen rond 1936, een nieuw werkterrein aangepakt in het Mappigebied onder de destijds even beruchte Jakai, die met hun sneltochten de Digoelrivier onveilig maakten. In vijftien jaren tijd slaagde men er in vaste vorm te geven aan het werk, ondanks de voortdurende spanningen van oorlog en sneltochten. Een serie van verkenningen ontwikkelde zich vanuit dit centrum, waarvan ons de ontdekking van de Koningin Julianarivier het meest bekend is.

De katholieke Missie heeft zich in de jaren vertrouwd moeten maken met allerlei omstandigheden van klimaat en aard van de bevolking. Het koppensnellen werd teruggedrongen bij de Marind, die leeft langs de kust en in de savanna's van het achterland; bij de Jakai in zijn land van rivieren en moerassen; en bij de Asmat komt langzaam maar zeker ook een einde aan de moorddadige explosies tussen de dorpen door het vaste contact met de missionaris.

En op Frederik-Hendrik-eiland waar in de moerassen kleine eilandjes

woonplaatsen vormen voor de bevolking, vaart men van huis naar huis, van eilandjes naar eilandjes.

In het heuvelland en in de bergen woont een meer huiselijke bevolking schuw teruggetrokken en eenzelvig uit angst voor de omgeving, waar nieuwe dorpsgemeenschappen de saamhorigheid bevorderend, een geheel nieuw levensklimaat scheppen.

Elke streek heeft zijn eigen volk, met eigen taal en opgegroeid naar eigen levensgewoonten. In haar uitbreiding omspant de katholieke Missie al deze volkeren in haar activiteit: vanaf de lage kust, door de moerassen en over de rivieren tot in het bergland.

De ontwikkeling die gaande is op Zuid-Nieuw-Guinea blijft zich kenmerken door allerlei verschillen. De landelijke omgeving heeft een eigen karakter. En daar huizen mensen met eigen taal en gewoonten. Pater Drabbe deed hier al meer dan vijf en twintig jaren fantastisch werk door van al deze volkeren de taal te bestuderen en vast te leggen in woordenboek en spraakkunst, ten behoeve van de daar werkende missionaris; terwijl direct voor het werk bruikbaar, een katechismus, gebedenboek en bijbelse geschiedenis werden opgesteld.

Wat echter ondanks de verschillen, het geheel typeert is de sociale inslag die het missiewerk kenmerkt.

Onder de uitstervende Marind heeft men niet de oplossing gezocht in ziekenhuisjes en polikliniek ofschoon ook deze overal werden opgericht bij de revalidatie van de zuidkust na 1920, maar wij hebben het rechtstreeks gezocht in een sanering van de gemeenschap. Het gezonde volksdeel werd bijeengebracht in modeldorpen en dorpsschooltjes brachten een nieuwe ontwikkeling.

Dit schoolsysteem is jarenlang de graadmeter geweest in hoeverre de katholieke Missie de gegevens van de ondernomen verkenningstochten kon omzetten in een definitieve aanpak. Gezien de plaatselijke omstandigheden waarin deze dorpen opnieuw gesaneerd moesten worden, werd het inbrengen van beschavingsnormen eerste eis en voorwaarde voor een verdere vorm van ontwikkeling. De waarde van dit „beschavingswerk" mogen wij niet onderschatten en miskennen, ook niet nu in de meeste streken deze tijd voorbij is en het onderwijs zich gaat perfectioneren tot een meer technisch instituut waarbij het zuivere onderwijs, de vorming van het intellect op de voorgrond staat. De

dorpen moesten gevormd worden tot levende gemeenschappen, waarbinnen voldoende activiteiten tot hun recht kwamen om zin en betekenis te geven aan de nieuwe maatschappij, die ontwend aan onrust en onveiligheid, in vrede en rust uiteen dreigde te vallen.

Zo werd in de voorbije jaren het onderwijs meer en meer aangepast aan de plaatselijke behoeften en stond volkomen in dienst van de primaire dorps-ontwikkeling. De onderwijzers hebben als beschavingscontacten enorme verdiensten, zonder welke nu op het moment geen sprake zou zijn van een beter georiënteerd onderwijs. De openlegging van gebieden, het pacificeren dat in sommige gebieden koppenjacht en moordzaken uit moest bannen, en elders eenzelvige enkelingen bijeenbracht in gevormde dorpen, legde de basis voor een verdere ontwikkeling, die aan allerlei instanties de mogelijkheid gaven van een succesvol optreden.

Dit sociale werk ligt ten grondslag aan de latere uitbreiding van het bestuurs-apparaat, die eerst na het tot stand komen van een maatschappij daarover gezag kan uitoefenen. De dienst van volksgezondheid, die anders naar mensen had moeten zoeken voor haar belangrijke taak, vindt nu bestaande dorpen. De dienst van Landbouw is een noodzaak geworden om dit volk dat zichzelf hervonden heeft, economisch op hoger peil te brengen.

Na 1948 is het onderwijs uitgegroeid tot een technische dienst, met een eigen karakter. Het onderwijspeil werd opgevoerd en in verschillende streken ontstonden eigen centra's waar de meest verstandige leerlingen verder tot ontwikkeling werden gebracht. De opleiding kwam tenslotte samen in Merauke waar leerlingen uit allerlei richtingen van het Vicariaat samenkwamen voor een verdere opleiding, gespecialiseerd naar aanleg en behoeften. Naast de vakopleiding op gebied van landbouw, timmer- en smeedwerk, kwam de kweekschool tot opleiding van dorpsonderwijzers. Ook de meisjes kregen hun opleiding, zelfs tot onderwijzeres. Anderen kwamen op het ziekenhuis als verpleegster, of bekwaamden zich op de huishoudcursus.

Met deze stuwing naar beter onderwijs ontstond al meteen een tekort aan leerkrachten in de verschillende dorpen, zodat uitbreiding van het werk niet meer mogelijk werd via het onderwijs-systeem.

Enorme gebieden waren door allerlei verkenningen bekend geworden. Bij deze voortdurende contacten ontstond een nieuwe samenleving, terwijl het wrede karakter van oorlog en moord werd teruggedreven

naar de uithoeken waar het onbekend bleef hangen, wachtend op de tijd dat ook daar de missionarissen zouden doordringen. Er waren geen onderwijzers meer voorhanden om al deze bevolkingsgroepen te bewaren en te verzorgen bij de nieuwe ommekeer die plaats greep.

Zo loopt er momenteel dwars door heel het Vikariaat van Zuid-Nieuw-Guinea een grenslijn tussen de gebieden die met behulp van gesubsidieerd onderwijs zich verder ontwikkelen, en al die andere volkeren. Beide groepen zijn even sterk. Bijna veertigduizend mensen profiteren van de vooruitgang, dank zij het werk dat door gesubsidieerd onderwijs mogelijk werd. Wij bedoelen hier niet enkel het onderwijs als zodanig, maar vooral de sociale waarden die dit onderwijs-systeem met zich meebrengt.

En meer dan veertigduizend mensen staan aan de overkant: voor hen is onderwijs niet mogelijk. Wat voor hen echter wel mogelijk is, en tegelijk een eerste vereiste om tot verdere ontwikkeling te komen dat is de sanering van deze volkerengemeenschap. Dorp voor dorp, en van dorp tot dorp in harmonische samenhang.

Na de herhaalde contacten van de missionaris in deze gebieden zijn uit gekerstende gebieden actieve katholieke huisgezinnen gehaald en ingezet bij de sociale ontplooiing van deze streken. Deze Voorlopers die de katholieke Missie geheel op eigen kosten heeft ingezet, leggen overal de basis voor een gezonde gemeenschap. Hun taak is dezelfde als in vroeger dagen van „beschavingsonderwijs". Zij vormen het middelpunt van het dorp, beslechten ruzie en onenigheid, brengen contacten tot stand tussen vijandelijke groepen, komen binnen het dorp tot betere verhoudingen en entameren betere bewoning en geregelde arbeid, zoals het aanleggen van tuinen die een betere voeding verschaffen.

Voor elk dorp zijn zij de contactman bij interne aangelegenheden, die men zelf niet weet op te lossen, en bij de eerste ontmoetingen met bestuur, dokter en andere instanties.

Hun eigen taak voor de katholieke Missie is het kerstenen zodat zij niet enkel de zorg hebben bij de catechisatie maar ook later bij de vorming van een katholieke mentaliteit en de ontwikkeling van een katholieke maatschappij.

Afgezien van het feit dat deze Voorlopers zelf stijgen in waarde door de uitoefening van hun functie en door de praktijk gevormd worden tot een katholieke zelfstandigheid die belangrijk is in deze jonge katholieke gemeenschap, hebben wij vooral in het bovenstaande tot uitdruk-

king willen brengen dat van het begin af de katholieke Missie zich tot taak genomen heeft de godsdienstige vorming te binden aan de ontwikkeling van de gemeenschap.

Kon zij in vroeger jaren voor dit sociale werk de subsidiaire steun krijgen langs het beschavingsonderwijs, nu dit onderwijs zich op haar eigen specifieke taak heeft teruggetrokken, blijft de katholieke Missie voortgaan met eigen middelen de sociale ontwikkeling bevorderen.

Statistisch Overzicht van het Apostolisch Vicariaat van Merauke Zuid-Nieuw-Guinea

werkgebieden	onderwijscentra	ontwikkelingscentra
Zuidkust[1]	10.595 inwoners	686 inwoners
Frederik-Hendrik	5.645 ,,	—
Moejoe	8.675 ,,	9.443 inwoners
Digoel.	888 ,,	3.687 ,,
Mappi.	10.883 ,,	14.343 ,,
Asmat.	1.380 ,,	18.245 ,,

nota: in bovenstaande gegevens beperkten wij ons tot de autochtone bevolking: een totaal van ca. 85.000 inwoners.

Het totaal aantal katholieken in het Vicariaat bedraagt ongev. 40.000 katholieken, waarvan een 8.000 uit de ontwikkelingscentra.

[1] Onder Zuidkust werd ook begrepen het missie-centrum Merauke, alwaar uit de andere gebieden ca. 1.000 leerlingen een meer uitgebreid onderwijs genieten.

H. HAAS S.A.M.

BEURZEN EN BEURSSTUDENTEN

Sinds het tweede wereldcongres voor lekenapostolaat te Rome schijnt er wat schot te zijn gekomen in de zo noodzakelijke coördinatie betreffende de vraag van de Afrikaanse en Aziatische studenten in het Westen. Deze bijdrage daartoe is ontstaan uit eigen ervaring, die natuurlijk het onderhavige aspect niet kan uitputten. Aanleiding tot dit artikel was een diepgaand gesprek met een missionaris, waaruit bleek dat het tijd wordt, althans deze beperkte ervaring toegankelijk te maken voor alle geïnteresseerden.

Het is bijzonder interessant een studie te maken van de aanvragen om een beurs, die bij een centrale instantie binnenkomen. Daar was een student, die een veel te kleine beurs had, zelfs niet toereikend voor zijn levensonderhoud, terwijl religieuze zusters, overgekomen voor dezelfde studie, met een bedrag werden ondersteund dat meer dan een derde hoger lag. Op een voorstel, de zusters te helpen in een klooster onderdak te vinden waar het levensonderhoud gratis zou worden verstrekt en met het vrijkomende geld de student een menswaardig studentenbestaan te bezorgen, antwoordde de betrokken bisschop – die kennelijk meer op aantal dan op omstandigheden lette – dat hij nog wel twee „jolly good girls" wilde oversturen, die bovendien bereid waren zich voor tien jaar in dienst van de missie te binden. Het bleek eenvoudig niet mogelijk de bisschop op zuiver zakelijke gronden een overzicht van de situatie te geven. Hij dacht een nieuwe bron te hebben aangeboord. Studenten werden louter gezien als een verlengstuk van de missie, de armoede van de missie scheen reden genoeg te zijn om de student aan zijn benarde lot over te laten, de gebondenheid van de religieuze zusters aan de missie werd ook financieel hoger gewaardeerd dan de betrekkelijke vrijheid van de student, de dienstwillige jolly good girls voldeden kennelijk aan het ideaal, dat de bisschop zich stelde van lekenapostolaat van de academicus.

Legio zijn de teleurstellingen, ondervonden bij de door bisschoppen warm en langdurig aanbevolen studenten. Schaars zijn de gevallen, waar men te maken heeft met een planning, die uitgaat boven de klassieke arts, verbonden aan het missieziekenhuis. Niet zelden blijken aanbevolen studenten niet tot de beursbehoeftigen te behoren, eerder tot de finan-

cieel geprivilegieerde klasse. Voorbereiding, selectie, voorlichting, vorming, al deze fundamentele aspecten van een verstandige verstrekking van beurzen laten veel te wensen over. De voorlichting moet vooral van degenen komen, die uit de praktijk enige ervaring hebben opgedaan. Vandaar deze eerste poging.

Ik moet eerst opmerken, dat de hele vraag van de opleiding van katholieke intellectuelen uit Azië en Afrika, in het land zelf en/of in het Westen, fundamenteel samenhangt met het vraagstuk van de plaats van de leek in de Kerk en in de wereld. Ik meen te moeten vaststellen dat de meeste moeilijkheden bij de kwestie van de beurzen en de beursstudenten hierop terug te voeren zijn. Om het schematisch te zeggen: de „missie" is nog te veel instituut, nog te weinig kerkgemeenschap, de missiebisschoppen zijn nog te veel bisschop van de missie, nog te weinig bisschop van de plaatselijke kerkgemeenschap, de leken voelen zich nog te veel bevoogd door de missie als instituut, nog te veel „missie-kinderen", een gevoel dat hen of tot volgzame passiviteit brengt, of tot onvolgzaam anticlericalisme.

De missiebisschop lijkt mij noch de per se aangewezen, noch de competente persoon om de opbouw van een academische elite te leiden, wat het academische aspect betreft. Hij beschikt noch vanwege zijn ambt, noch vanwege zijn „normale" ervaring over de competenties die een dergelijke opbouw veronderstelt. Zijn leiding is onontbeerlijk, maar ligt op een ander gebied, daar waar hij niet alleen bisschop van zijn kerkgemeenschap is via de missie als instituut, maar waar hij rechtstreeks de herder der gelovigen is, de leraar en de profeet. In deze ambten ligt zijn leiderschap verankerd hiërarchisch en sacramenteel, maar niet per se sociaal-maatschappelijk. De leek staat misschien wel in rechtstreekse dienst van de missie als instituut, eventueel voorlopig, maar daarmee is zijn dienst aan de kerk nog niet volledig vervuld, en zeker niet zijn dienst aan zijn volk. Ook binnen de kerkgemeenschap kan de leek, zeker de academicus, daarmee niet volstaan en maatschappij, volk en staat vragen van hem diensten, die zich op een ander terrein bevinden. Ook daar is de leiding van de bisschop onontbeerlijk, maar zij komt anders tot haar recht, is van een andere structuur dan binnen het instituut van de missie en binnen de kerkgemeenschap.

In de volwassen kerk zal de verhouding tussen de bisschop en de mondige christen een andere zijn dan in de beginnende missie, maar ook in de „oude" kerken van Europa voltrekt zich een verandering in de

verhoudingen, die evenveel te maken heeft met de theologische verdieping van het bisschopsambt als de emancipatie van de leek in de Kerk.

De bisschop zal veel van zijn sociaal-maatschappelijke functies die hij tot nu toe vervullen moest, kunnen afstaan aan degenen die er voor zijn bestemd en opgeleid. Zijn herderlijk ambt zal daardoor eerder benadrukt dan verzwakt worden.

In een overgangsstadium zal hij deze sociaal-maatschappelijke functies nog ten dele moeten uitoefenen, maar niet dan ten nadele van de opbouw van de kerkgemeenschap en van de maatschappij, wanneer hij niet reeds alle raadgevers, specialisten en opgroeiende lekenleiders in de uitoefening van zijn functies op dit terrein betrekt. Hierbij diene men niet alleen te denken aan plaatselijke krachten en organen, maar ook aan instituten, organen en personen, die nationaal of internationaal ervaring, advies en hulp aan te bieden hebben. Van de andere kant moet men dit alles werkelijk aan de bisschoppen ter beschikking stellen, ter kennis brengen en het hun praktisch hanteerbaar maken.

Alle ter beschikking gestelde beurzen moeten gesteld worden binnen dit kader. Ook de arts die in dienstverband van een missieziekenhuis zal komen te staan, moet zo worden opgeleid en zo worden tegemoetgetreden, dat hij in staat is zoveel mogelijk het terrein te bestrijken, dat hem als leek en academicus toekomt. Nu spreek ik niet eens van de vrijheid van de wetenschapsman en van de technicus, die hem moet worden gegeven, of tenminste gelaten. Hoeveel desillussies van beide kanten zijn niet terug te voeren op niet doordachte of niet doorgevoerde verhoudingen op dit gebied?

Een intellectueel is alleen deze naam waard, wanneer hij inzicht heeft in de bestaande en de wordende structuren en wanneer hij daaraan mee leiding wil en kan geven. Anders kan men inderdaad beter uitsluitend religieuzen of jolly good girls opleiden, ofschoon ook deze, als zij ware academici zijn, geen abstractie kunnen maken van hun of haar intellectuele taak. Men denke aan de problematiek van een boek als „Zuster Luc".

Daarmee is meteen het probleem gesteld, of het aanbevelenswaard is, beurzen van katholieke zijde, eventueel missie-zijde, te verstrekken onder zuiver omschreven voorwaarden van dienstverband bij het instituut van de missie. Praktische resultaten hebben getoond dat een omschreven dienstverband zeer hachelijk is. Ik ken gevallen die zich bijzonder gunstig ontwikkelen, maar alleen wanneer de voorwaarden van wederzijdse verhoudingen van vertrouwen en partnership vervuld zijn. Te veel

gevallen zijn mij echter bekend, waarin hetzij een missieprocurator, hetzij een missie-bisschop, een moeder-overste van een missie-ziekenhuis of een directeur van een missie-instelling niet over het nodige vertrouwen, respect en inzicht beschikten om deze verhouding van hun kant te funderen en voort te zetten, dan dat ik niet in het algemeen een dringende waarschuwing zou laten horen bij alle vormen van dienstverband. Wanneer men tot deze vorm van beursverstrekking wil komen, dan moge men toch de leiding en de uitvoering ervan in handen van de juiste personen leggen en zich van te voren terdege rekenschap geven van de omvang van de problematiek.

Elke financiële binding vraagt van beide partijen veel meer dan men zich meestal bij het aangaan er van realiseert. De bindende partij heeft het recht, dankbaarheid, dienstwilligheid, samenwerking te vragen. De gebonden partij hoeft echter nooit te vervallen tot onvrijheid, onderdanigheid en dienstbaarheid. Alleen wanneer men samen tot heel zuiver omschreven, maar vooral in hun samenhang duidelijke financiële regelingen komt, waarbij men voortdurend in onderlinge samenwerking en in een echte teamspirit bouwt aan een gemeenschappelijk ideaal, brengt een beurs vruchten voort. Titels en specialiteiten als zodanig hebben weinig waarde, kunnen zelfs leiden tot het vormen van onuitstaanbare, onhandelbare personen, zichzelf en hun omgeving tot last.

Grof of subtiel bespelen van plichtsgevoelens leiden beide tot schijnheiligheid of tot rancunes. Plicht krijgt pas zin wanneer de wederzijdse verhoudingen berusten op menselijkheid en op vertrouwen, op partnership. Men kan de eisen niet te hoog stellen, integendeel, hoe hoger de eisen, des te meer zal de betrokken student geïnspireerd worden tot idealisme en offervaardigheid. Maar die eisen moeten niet de eisen zijn van de instelling aan deze persoon, maar de eisen aan de gezamenlijke inspanning om het gezamenlijke ideaal te bereiken. Binnen deze verhouding heeft het inderdaad zin, realistisch alle financiële kwesties te bespreken en wederzijds diensten en zelfs offers te vragen.

De praktijk heeft uitgewezen, dat de instelling die de beurs verstrekt, in de daarbij betrokken personen, een zeer grote invloed kan hebben, ten goede en ten kwade, op de vorming tot verantwoordelijkheid van de betrokken beursstudent. Kleinzieligheid en kruideniersgeest is even funest als sinterklaasmentaliteit en koffie-met-koek-atmosfeer.

Prettige menselijke verhoudingen alleen zijn even onvoldoende als voortdurende aansporingen tot plichtsbetrachting.

Onder instelling versta ik hier zowel missiecongregaties, die beurzen ter beschikking stellen, als speciale fondsen, lekenmissiegroepen en dergelijke.

Het is duidelijk, dat bepaalde instellingen, wanneer ze beurzen verstrekken, daarmee bepaalde doeleinden op het oog hebben. Zowel selectie als opleiding zullen dan meestal vanuit dit doel geschieden. Hier zal men terecht vaak voorwaarden stellen, of bindingen vastleggen. Een beroep op menselijke verhoudingen alleen is hier niet voldoende, het gaat ook bijzonder om academische verhoudingen, inclusief de academische vrijheid. Wanneer het gaat om kloosterlijke instellingen die over beurzen beschikken, moet men daar de studenten graag zien komen, maar even graag weer zien gaan: ze hebben ook hun eigen leven op te bouwen.

Dit moet ik hier dan meteen nog eens duidelijk zeggen: op de een of andere manier, liefst op vele wijzen moet de student, zeker de beursstudent, zijn eigen verantwoordelijkheid kunnen dragen. Daarbij denk ik aan zijn academische vrijheid, die ook zijn eigen organisatie of groep omvat. Men versta mij niet verkeerd, het gaat er volstrekt niet om ergens hem een eigen schijnwereldje te laten, waar hij student mag spelen. Als student heeft hij een heel eigen wereld, die van hem is en door hem wordt gedragen. Hij is er direct verantwoordelijk voor, voelt er zich thuis, vormt zijn eigen groep en bereidt zich daarin voor op zijn toekomstige taak als leider van zijn volk. Het is ook in zijn groep (meestal neemt hij deel aan het leven van verschillende groepen en sub-groepen) dat hij tot rust komt, waar hij de vele elementen samen met zijn vrienden kan integreren, waar hij organisch kan groeien tot een volwassen intellectueel. Het studentenleven is van onschatbare waarde en is een onvervangbaar element in de persoonlijkheidsvorming. De beursstudent moet over de geldelijke middelen kunnen beschikken, om op redelijk wijze aan het studentenleven deel te nemen. Hij moet niet alleen vrij worden gelaten in deze, maar hij moet ook weten en voelen dat men zijn eigen leven respecteert en ernstig neemt.

In dit verband moet ik, zonder er verder op in te gaan, bijzonder wijzen op het belang van de eigen nationale groep voor de Aziatische of de Afrikaanse student. Zowel de katholieke groep als de algemene. Vrijheid en vertrouwen zijn hier in het verleden niet altijd gegeven.

Uit dit alles moge men concluderen, dat de rol van de studentenmoderator, vooral van de speciale studentenmoderator voor Afrikaanse en/of Aziatische studenten belangrijk is. Coördinatie en samenwerking

tussen hem en de verschillende instellingen en vice versa is volstrekt onmisbaar.

Ik wil daarbij nog aanstippen, dat de moderator tenslotte toch vaak de enige is, die werkelijk op de hoogte is van de situatie van de student.

Men moet aannemen dat beursstudenten idealistisch genoeg zijn (niet omdat ze een beurs hebben maar omdat juist aan hen is gedacht in verband met een beurs) om speciale belangstelling te hebben voor alles wat de katholieke gemeenschap kan bieden aan ervaring en experiment, tevens om het op prijs te stellen hun eigen kerkgemeenschap, hun volk en hun cultuur bekend te maken. Die kansen moeten dan ook geboden, eventueel georganiseerd worden. Waar een katholieke groep van Afrikaanse en/of Aziatische studenten bestaat, ligt het voor de hand dat zij op deze gebieden hun verantwoordelijkheid voelen. Nog eens: hier gaat het niet om eisen die men hun stelt, ik wil alleen dingen aangeven die bij de selectie bepalend kunnen zijn.

Verdere beschouwingen over taak en plaats van de Afrikaanse en Aziatische studenten in het Westen hoeven hier niet te worden gegeven. Het is nu misschien mogelijk enkele concrete punten op te stellen.

1. Er staan van katholieke kant veel te weinig beurzen ter beschikking. Het gaat overigens niet uitsluitend om academische studies, maar ook om andere opleidingen. De stages, vooral van leiders van organisaties e.d. laat ik hier buiten beschouwing, het hoofdstuk grants and travel-grants is een hoofdstuk apart.

Velen zouden zeker te inspireren zijn tot grotere giften, wanneer men op hun niveau het probleem kan stellen en bekend maken. Dit blijkt uit het succes van het St. Petrus-Liefdewerk en aan de actie van het Aartsbisdom Keulen voor de priesteropleiding in Tokio.

2. Nog minder is er systematisch gebruik gemaakt van de beurzen die door algemene instanties als regeringen, Unesco, en andere instellingen worden verstrekt. Deze beurzen lopen meestal over de regeringen; het gaat er dus om, geschikte kandidaten tijdig en op geschikte wijze te presenteren.

3. Aangezien het gaat om de opbouw van een maatschappij-structuur, van een wetenschappelijke en culturele wereld, moet men kunnen komen tot planning en coördinatie. Met veel goede wil en veel inspanning worden soms beurzen verkregen, die niet zelden aan ongeschikte personen toekomen (ongeschikt binnen het raam, waarin wij boven ge-

tracht hebben het hele vraagstuk te plaatsen), in ieder geval heel zelden volgens een plan dat de belangen van een vicariaat of bisdom te boven gaat. Ik meen dat het geringe getal beschikbare beurzen niet toelaat, dat iedereen maar op eigen houtje beurzen verwerft en plaatselijke plannen maakt, terwijl grote en grootse projecten niet kunnen worden gerealiseerd of zelfs niet eens doordacht en besproken. Om wille van de totaliteit van het vraagstuk zal ieder bereid moeten zijn tot coördinatie, ook wanneer dit hem zelf tijdelijke offers kost. Oprichten van universiteiten, van instituten in de sociaal-economische sector, vormen van politici en journalisten moet in zekere zin de voorrang hebben boven plaatselijke actuele noden. Het spreekt vanzelf dat dit niet mag leiden tot absolute centralisatie en tot het doden van het persoonlijke initiatief. Maar wanneer de bereidheid tot samenwerking en coördinatie er is en deze hangt weer af van het inzicht in de materie en in de structuren, moet een soepele werkwijze kunnen worden gevonden die niet vervalt in de extremen van concurrentie of van centralisatie.

4. Daarvoor moeten echter organen beschikbaar zijn. De bischoppenconferenties hebben hier een bijzondere taak en mogelijkheid. Maar, zoals reeds gezegd, meer in verband met herderlijke leiding en broederlijke samenwerking dan met diepgaande studie en effectieve uitvoering. Daarvoor moeten de bestaande of te vormen groepen van intellectuelen in de Afrikaanse en Aziatische landen, met de competente missionarissen, de socio-religieuze research-instituten, de missiologen in het beraad worden betrokken en met de uitvoering worden belast. Een vast orgaan, eventueel onder te brengen bij een bestaand instituut, is daarbij onontbeerlijk. Studie van de situatie, opstellen van plannen, selectie van de studenten, contacten met de instellingen die beurzen verstrekken, zoeken van beurzen, contact met de studenten die naar het buitenland gaan en met hen die terugkomen, dit alles is een belangrijk arbeidsgebied voor een dergelijk orgaan.

5. In de verschillende landen van Europa zouden deze dingen ook centraal samen moeten komen en op efficiënte wijze verwerkt. In Duitsland is Katholischer Akademischer Ausländer-Dienst het voorbeeld van een dergelijk orgaan. De Verenigde Staten trachten een dergelijke dienst op te bouwen in Foreign Visitor's Office van NCWC te Washington. Frankrijk en Nederland zoeken in dezelfde richting.

6. Het is zeker dat alleen landelijk niet tijdig de nodige gegevens ter beschikking komen, die nodig zijn om efficiënt te werken en alle be-

staande middelen aan te spreken. Organen als het Centre Catholique de Coordination auprès de l'Unesco, Parijs, kunnen reeds onschatbare diensten bewijzen. Maar een centrum, waar alle gegevens samenkomen, vanwaar geregeld berichten uitgaan, waar een algemeen overzicht kan worden verkregen, lijkt mij daarenboven onmisbaar. Het gaat niet om een apart lichaam, het zou een onderdeel moeten worden van de zo vaak reeds bepleite algemene, centrale dienst voor Afrikaanse en Aziatische studenten.

7. Waar het gaat om gebieden, waar de beurzen bij voorkeur moeten worden gezocht en geplaatst, lijkt mij de sociaal-economische sector van primaire betekenis.

8. Men zou als beginsel geen student moeten aannemen, die niet in zijn eigen land reeds een zekere studie heeft afgesloten met een graad, gelijkstaand met B.A. of kandidaats. Uitzonderingen moeten natuurlijk worden gemaakt voor die landen, waar een bepaalde studierichting niet bestaat.

Dit is de meest economische manier om het beschikbare geld te besteden, tevens de meest vruchtbare. De student heeft al een overzicht van het vak, neemt dus sneller en kritischer op. Hij heeft al bewust kunnen nadenken over de integratie van de nieuwe wetenschap in zijn traditionele cultuur. Hij kan een bewuste vertegenwoordiger van zijn kerkgemeenschap, van zijn volk en zijn cultuur zijn. Hij kan meer opnemen, maar vooral ook meer geven. Zijn verblijf in het Westen wordt niet te lang gerekt, bepaalde spanningen worden minder groot.

9. Men zou, in het algemeen geproken, niet alleen moeten kijken naar de puntenlijst van de betrokken student, maar ook naar zijn sociale kwaliteiten. Hij moet immers spontaan en overtuigd in het Westen ook te midden van zijn landgenoten een rol kunnen spelen, ook apostolisch, hij moet met zijn westerse collega's tot uitwisseling kunnen komen en hij moet open staan voor alles, wat hij geestelijk kan opdoen. Zijn overkomst naar het Westen zal zelfs bewust moeten worden gezien als een onderdeel van de oplossing van het grote probleem der Afrikaanse en Aziatische studenten in het Westen, omdat hij positief er mee toe kan bijdragen, in en buiten zijn eigen nationale groep.

10. Men denke niet te economisch. Vaak hoort men de opmerking, dat beurzen voor meisjes verloren geld is. Natuurlijk zullen velen van haar trouwen, dat dient zelfs bevorderd te worden. Maar hoe wil men een nieuwe maatschappij opbouwen zonder ontwikkelde (huis)vrouwen?

Hoe wil men de Afrikaanse en Aziatische student tot rust laten komen binnen zijn eigen groep in het Westen, wanneer hij er geen meisjes van zijn volk vindt?

11. Het gaat niet om een maximaal aantal beurzen. Het gaat om de gelegenheid voor zoveel mogelijk studenten, zich harmonisch te ontwikkelen tot leiders van hun volk in deze tijd. Daarom deze laatste waardevolle suggestie: van het totale bedrag, dat voor beurzen ter beschikking staat, diene men 10% te reserveren voor vorming, in enge en in algemene zin. Ook reizen kunnen daartoe behoren, prettige vakanties, deelname aan cursussen en congressen, financiële hulp aan het studentenleven. Natuurlijk kan die 10% ook in diensten worden uitgedrukt.

Chilaw (Ceylon)

DR. ALPH. MULDERS

INTERNATIONAL STUDY WEEK ON MISSION AND LITURGY

Het ligt in de bedoeling van 12 tot 19 september 1959 te Nijmegen een „*internationale studieweek over missie en liturgie*" te houden. De *opzet* hiervan is de problematiek van de liturgische vernieuwing in de missiegebieden in pastoraal opzicht te behandelen; de studieweek zal een missionair *karakter* dragen.

Als *organisatoren* van deze studieweek fungeren: Institute for Mission Apologetics, Manilla; Missiologisch Instituut van de R.K. Universiteit, Nijmegen; Interdiocesaan Liturgisch Secretariaat, Nijmegen. Zij hebben zich de instemming en medewerking verzekerd van verschillende andere missiologische instituten en liturgische centra.

Na de plechtige *openingsvergadering* van het congres te Nijmegen op zaterdagmiddag 12 september a.s., waartoe naast de autoriteiten een talrijker publiek zal worden uitgenodigd, zullen de deelnemers vanaf maandag 14 tot en met vrijdag 19 september hun eigenlijke *werkvergaderingen* in besloten kring houden, zulks ter bevordering van de openhartigheid der besprekingen. De organisatoren hebben gemeend hiervoor, alsmede voor de gezamenlijke huisvesting van de deelnemers, een geschikte gelegenheid te hebben gevonden in het retraitehuis te Uden.

Deelname staat slechts open voor degenen, die hiervoor een persoonlijke uitnodiging hebben ontvangen. Tot de categorieën van personen, die hiervoor in aanmerking komen, behoren: missiebisschoppen; vertegenwoordigers van de Generalaten der missionerende Orden en Congregaties; vertegenwoordigers van de organiserende en medewerkende instituten; missionarissen (ook autochtone geestelijken), missiologen en liturgisten, die geacht kunnen worden een positieve bijdrage te kunnen leveren voor de aan de orde komende vraagstukken. Mede in verband met de beschikbare plaatsruimte moest, helaas, een beperkte keuze worden gemaakt; de intussen reeds bereikte numerus clausus bedraagt ongeveer 110.

Z.Em. Gregorius Petrus Kardinaal Agagianian, Pro-prefect van de S. Congregatio de Propaganda Fide, heeft bij schrijven d.d. 4 februari 1959 zijn goedkeuring aan de te behandelen onderwerpen gehecht en zijn beste wensen voor het welslagen van dit internationale missiecongres geuit.

Z.Em. Valeriano Kardinaal Gracias, aartsbisschop van Bombay, za het voorzitterschap van het congres bekleden.

Het voorlopig *program* luidt in de Franse tekst als volgt:

SEMAINE INTERNATIONALE D'ETUDES: MISSION ET LITURGIE

Nimègue – Hollande – 12-19 Septembre 1959.

Allocution:	Mgr. Alphonse Mulders, Directeur de l'Institut de Missiologie de l'Université, Nimègue.
Discours d'Ouverture:	Son Eminence le Cardinal Valérien Gracias, Archevêque de Bombay.
Mission et Liturgie :	S. Exc. Mgr. J. Blomjous, Evêque de Mwanza (Tanganyika).

I) PRINCIPES FONDAMENTAUX

1. Le Primat du Spirituel et du Religieux dans l'entreprise missionnaire.
   R.P. J. Schütte S.V.D., Supérieur général S.V.D., Rome.
2. Le problème liturgique à la lumière de l'histoire des Missions.
   R.P. André Seumois O.M.I., professeur à l'Institut de Missiologie de la Propagande, Rome.
3. Urgence de Renouveau liturgique dans la situation missionnaire d'aujourd'hui.
   S. Exc. Mgr. Maurice Otunga, évêque tit. de Tacapa, Kenya (pour l'Afrique).
   S. Exc. Mgr. C. van Melckebeke C.I.C.M., Visiteur Apostolique, Singapore (pour l'Extrême Orient).
   S. Exc. Mgr. A. Nelson O.S.B., Stockholm, (pour les Pays scandinaves),
   S. Exc. Mgr. A. Sarrain, Talca (Chile) (pour l'Amérique latine).

II) LE SACRIFICE EUCHARISTIQUE

1. Les formes possibles de la Messe en Mission. Principes généraux.
   S. Exc. Mgr. J. Duschak, Vicaire Apostolique de Calapan (Philippines)

2. L'efficacité d'une Messe communautaire pour l'apostolat missionnaire
   R. D. Angelo Fernandes, Bombay.
3. Importance missionnaire et forme des Services religieux célébrés en absence du prêtre.
   R. P. J. Hofinger S.J., Directeur de l'Institute for Mission Apologetics, Manila.

III) LA LITURGIE DES SACREMENTS

1. Importance des Sacrements en Mission.
   S. Exc. Mgr. Tarcisius van Valenberg O.F.M. Cap., Pontianak, Bornéo.
2. La liturgie du Baptême et le Catéchuménat.
   R. Dijker S.M.M., Bika, Indonésie.
3. Le Diaconat dans les Missions?
   S. Exc. Mgr. E. D'Souza, Archevêque de Nagpur (India).
4. Le Sacrement de Mariage.
   M. l'Abbé Dr. Robert Sastre, Porto-Novo (Dahomey).

IV) LE RITUEL

1. Importance missionnaire d'une révision des Rituels.
   S. Exc. Mgr. Lino Gonzaga y Rasdesales, Evêque de Palo (Philippines).
2. Coutumes locales - surtout coutumes funéraires - et Liturgie.
   S. Exc. Mgr. J. van Cauwelaert C.I.C.M., Vicaire Apost. d'Inongo (Afrique).
3. La musique sacrée au service de la liturgie dans les missions.
   Rev. Swami Amaladasam, Kumbakonam, India.

V) LA FORMATION LITURGIQUE ET COLLABORATION

1. Formation liturgique des futurs missionnaires.
   R. P. J. Hirtz C.S.Sp., Recteur du Séminaire regional, Brazzaville (Afrique).
2. Le rôle des Evêques missionnaires dans le renouveau liturgique.
   S. Exc. Mgr. Thom. Pothacamury, Archevêque de Bangalore, India.
3. Centres de renouveau liturgique.
   S. Exc. Mgr. Jos. Cordeiro, Archevêque de Karachi, Pakistan.
4. Sommaire et Clôture.
   Son Eminence le Cardinal Valérian Gracias.

Zoals uit het bovenstaande blijkt, zullen verschillende missiebisschoppen op het congres het woord voeren, hetgeen voor de S. Congregatio de Propaganda Fide een reden tot bijzondere verheugenis was.

Reeds heeft te Madras een congres voor Zuid-India plaats gehad (december 1958), dat was aangekondigd en doorgevoerd als regionale voorbereiding op de internationale studieweek van Nijmegen. Ook de conferentie van meer dan 100 bisschoppen uit het Oosten en Zuid-Oost-Azië te Manila (10–17 december 1958) heeft met belangstelling van de komende „internationale studieweek over missie en liturgie" kennis genomen. De verwachting lijkt gewettigd, dat dit – nu eens in de eigenlijke betekenis van het vaak misbruikte woord – internationale congres een gebeurtenis van ingrijpende betekenis zal worden voor de liturgische vernieuwing in de missie.

Nijmegen

DR. ALPH. MULDERS

DE NEDERLANDSE MISSIOLOGISCHE WEEK 1959

Een nabeschouwing

VAN verschillende zijden en bij herhaling mochten de organisatoren van de achtste Nederlandse Missiologische Week, die van 7–9 april 1959 te Nijmegen werd gehouden, vernemen, dat men over het verloop ervan uitermate tevreden was. Inderdaad mag dit tweejaarlijks-missiecongres wel bijzonder geslaagd heten, al zullen er uiteraard wel altijd desiderata overblijven.

Vooreerst was het aantal *deelnemers* groter dan ooit tevoren en bleef de opkomst bij alle bijeenkomsten minstens constant, hetgeen uiteraard een gunstig teken is. Blijkens de presentielijsten, die geregeld circuleerden, bedroeg het aantal aanwezigen telkens meer dan 200, soms bijna 250; deze behoorden tot 25 verschillende priester-orden of congregaties, 22 congregaties van vrouwelijke en 6 congregaties van mannelijke religieuzen, enkele groot-seminaria en leken-instituten, terwijl ook afzonderlijke leken blijk van daadwerkelijke belangstelling gaven. Helaas bleek van deze belangstelling weinig of niets van bepaalde zijden, vanwaar men haar terecht had mogen verwachten. We willen echter de hier bedoelde categorieën van personen niet met name signaleren, omdat van de ene kant de ervaring leert, hoe men soms bij de tegenwoordig veelal druk bezette tijd wel noodgedwongen verstek moet laten gaan en we hun van de andere kant de kans willen gunnen een volgende keer op onopvallende wijze hun gezicht te redden. Daartegenover dient vermeld, dat de aanwezige missiebisschoppen, Z.H. Exc. Mgr. Constans Kramer O.F.M., bisschop van Luanfu en Z.H. Exc. Mgr. N. Hettinga M.H.F. bisschop

van Rawalpindi, spontaan uiting gaven aan hun hoge waardering en oprechte dank voor het gebodene.

Vervolgens bleek het aan de orde gesteld *onderwerp : missie en maatschappij*, sterk de aandacht te trekken. In zijn openingsrede heeft de voorzitter op het belang, de omvang en de urgentie van dit onderwerp als volgt gewezen.

* * *

Nog nooit, ook niet in de eeuwen van de volksverhuizing en van de ontdekkingen, werd het missiewerk in bijna alle gebieden met zo talrijke en moeilijke vraagstukken geconfronteerd als in onze tijd, die ongetwijfeld het begin van een nieuwe periode in de missiegeschiedenis inluidt. Een van de meest belangrijke problemen, die in de missie om een oplossing vragen, is het sociale vraagstuk. Vooral door de tweede wereldoorlog is dit in sommige gebieden nog meer accuut geworden, doordat miljoenen mensen naar de grote centra trekken, waar zij blootgesteld zijn aan het gevaar van volledige zedelijke verwildering. Socialistische en communistische propaganda zijn daar de wegbereiders van het moderne atheïsme. Daardoor wordt niet alleen de toekomst van de missie bedreigd, maar verkeert ook datgene, wat reeds werd bereikt, in het grootste gevaar. Elders heerst nog steeds een onbeschrijflijke sociale ellende onder de bevolking, o.a. ten gevolge van de armoede van de grond en de grofste onrechtvaardigheid van de groot-bezitters, en zijn de arbeidsvoorwaarden en woningtoestanden vaak onmenselijk. Tegen deze achtergrond moet men de passage zien, die Paus Pius XII in de encycliek Evangelii Praecones (1951) – de eerste missie-encycliek, die het sociale vraagstuk uitdrukkelijk ter sprake bracht – aan dit onderwerp heeft gewijd.

Bij de bespreking van het sociale vraagstuk en zijn oplossing volgens de normen van de rechtvaardigheid en de naastenliefde wijst genoemde encycliek er nadrukkelijk op, dat voor de vestiging van de Kerk in de missielanden een rechtvaardige en christelijke maatschappijorde dringend noodzakelijk is. Zo is b.v. in het zwarte continent, waar de sociale vraagstukken bijzonder moeilijk liggen, het kernprobleem: de nieuwe structuur, waarnaar de gehele Afrikaanse samenleving zoekend op weg is. Het gaat niet allereerst om de bekering van afzonderlijke personen, maar om de penetratie van de christelijke gedachte in de volksgemeenschap; pas als het milieu, waarin de christen leeft en werkt, christelijk is, zal hij een werkelijk houvast voor zijn geloof hebben. De organisatoren van de Nederlandse Missiologische Week hebben dan ook gemeend door de keuze van het algemeen onderwerp: Missie en maatschappij, een *belangrijk* vraagstuk aan de orde te stellen.

* * *

Zoals van zelf spreekt kan het niet in de bedoeling liggen op deze Nederlandse Missiologische Week de problematiek van ,,Missie en maatschappij'' in haar gehele *omvang* te doen behandelen; we moeten volstaan met enkele facetten ervan ter discussie te stellen.

We hebben gemeend allereerst een leerstellige uiteenzetting te moeten laten geven over ,,*Christendom en menselijke samenleving*'', die zoveel als de theologische

grondslag zou leggen voor de verdere beschouwingen. Het missiewerk begiftigt immers de mens met een goddelijk levensbeginsel, heft hem op tot het niveau van Gods innerlijk leven. Daar is de bron van steeds stromende energie, daar is ook het beginpunt van de activiteit, die mens en maatschappij zal hervormen, die alle inheemse waarden door het contact met de Weg, de Waarheid en het Leven op christelijke wijze zal louteren en veredelen. In Christus keert het niet-christelijke volk terug tot God, zijn eerste levensbeginsel en laatste doel, en vindt in deze ontmoeting een nieuwe levensinhoud. Wij moeten ervan overtuigd zijn, dat de fundamentele beginselen van het christendom alleen in staat zijn, de grondslag te vormen voor de nieuwe wereld, die op het punt staat geboren te worden.

Vanuit deze tijdloze beginselen stuwt de missie en haar dagelijkse praktijk welbewust in de richting van een geleidelijke penetratie van de leer van het Evangelie in alle sectoren van het maatschappelijk leven. Dat zij daarbij voor problemen komt te staan zullen na de eerste, meer theoretisch-gehouden voordracht de volgende, meer praktisch-georiënteerde inleidingen in het licht stellen.

De titel van de tweede inleiding luidt: *de missie en het inheemse gemeenschapsleven.* In menig missiegebied heeft de verspreiding van de moderne techniek in overijld tempo de inheemse samenleving en de structuur van haar gemeenschap aangetast. Het zou van ernstige wereld-vreemdheid getuigen te blijven zweren bij het beeld van een voorbije tijd; men moet uitgaan van de huidige realiteit, van de botsing die zich in de missiegebieden tussen tradionele waarden en moderne verworvenheden voltrekt. En in dit verband stelt zich o.a. de klemmende vraag, of en in hoeverre de inheemse gemeenschapsvormen voor de missie van vandaag nog bruikbaar zijn?

De derde inleiding, getiteld: *de missie en de westerse maatschappelijke verhoudingen*, plaatst ons, zoals J. Daniélou heeft opgemerkt, voor een geweldige paradox: op het moment zelf waarop het westen zijn politieke hegemonie gaat verliezen, is het bezig in ideologisch opzicht de wereld te veroveren; en deze twee dingen hangen samen omdat juist de mate waarin de jonge volkeren zich van de westerse techniek weten meester te maken, bepaalt in hoeverre zij zich van het westen los kunnen maken. En nu is het merkwaardig, dat er juist Westerlingen zijn, die b.v. in Afrika de traditionele gebruiken willen handhaven en het betreuren, als deze verdwijnen. Maar men vergete niet, dat er voor die volkeren vitale problemen bestaan, waaraan zij slechts het hoofd kunnen bieden voor zover zij ook het goede van de Westerse cultuur in zich weten op te nemen en zich weten aan te passen bij deze wenteling der tijden, waarin een nieuw recht en een nieuwe orde hun intrede doen.

„*Missiewerk en maatschappelijke welvaartszorg*'' is de titel van de vierde inleiding, waaromtrent ik kan volstaan met de opmerking, dat de meeste missiegebieden behoren tot de zgn. minder ontwikkelde of achtergebleven gebieden. In deze gebieden leeft tweederde van de gehele wereldbevolking. Het grootste gedeelte van de bevolking lijdt er aan ondervoeding, de kindersterfte is tienmaal hoger, de gemiddelde levensduur driemaal korter dan in Nederland. In vele van de minder ontwikkelde gebieden blijft de opvoering van de agrarische produktie achter bij de toeneming der bevolking. Het analfabetisme ligt er meestal boven de 50%. Terwijl er in de ontwikkelde landen gemiddeld één arts is per duizend mensen, is dit in de minder ontwikkelde gebieden vaak één per tienduizend, soms één voor honderdduizend mensen. Dit alles zijn slechts voorbeelden, doch ze geven een

indruk van de achterstand bij datgene wat in westerse landen in dit opzicht als normaal geldt. Ongetwijfeld heeft de missie een taak bij de verbetering van het welvaartspeil en loont het de moeite na te gaan, hoe zij deze taak ten uitvoer brengt en zich te beraden over de problemen waarvoor zij komt te staan, o.a. in verband met de internationale organen van hulpverlening.

De laatste voordracht zal ons inleiden in het interessant, maar moeilijk vraagstuk over ,,*het missiewerk en het organisatiewezen*''. Algemeen is thans de overtuiging, dat de deelname van buitenlandse missionarissen aan het wereldapostolaat een dienend karakter moet dragen en dat zij tezamen met de autochtone geestelijken moeten werken aan de diepere kerstening van het volk in al zijn maatschappelijke geledingen en sociale verhoudingen. Hierbij ziet in de missiegebieden b.v. de arbeidersbeweging zich voor de keuze geplaatst, ofwel zich aan te sluiten bij het ideologisch neutraal en socialistisch getinte I.V.V.V. (Internationaal Verbond van Vrije Vakbewegingen), ofwel bij het I.C.V. (Internationaal Christelijk Vakverbond). Reeds is gebleken, dat mohammedanen en boedhisten als gelovigen, religieus-gebonden mensen, gedeeltelijk als bewuste monotheïsten wensen mee te werken aan een sociale vakbeweging, die gebaseerd is op een geestelijke wereldbeschouwing. Nu stelt zich het probleem: kan een christelijke beweging gelovige niet-christenen opnemen of moet zij het riskeren hen aan een agnostische, neutrale organisatie over te laten? In dit verband herinneren we aan een uitspraak van de heer Vanistendael, de secretaris-generaal van het I.C.V.: ,,Wij mogen onze christelijke aard niet verloochenen, maar wij zullen wel een organisatie moeten worden zonder confessioneel karakter. Alleen op die wijze zal het I.C.V. zijn groeiende invloed in Azië en Afrika bij volkeren, die niet christelijk zijn, maar wel de christelijk-sociale gedachte onderschrijven, kunnen versterken.'' Ook op de internationale studiebijeenkomst te Saigon (Zuid-Vietnam) in februari van dit jaar, georganiseerd door het Internationaal Christelijk Vakverbond in samenwerking met de Unesco en het Internationaal Arbeidsbureau, werd duidelijk geformuleerd dat de veilige basis voor een blijvende vruchtbare samenwerking tussen de Aziatische en de Westelijke volkeren gelegen is in de religieuze fundering van het levensbesef.

* *
*

Is het na het gezegde niet overbodig nog uitdrukkelijk de *urgentie* van het hier aan de orde gestelde vraagstuk te gaan bepleiten? Deze urgentie is immers zonder meer duidelijk voor wie let op de geweldige veranderingen, die zich in de missiegebieden op sociaal-cultureel gebied in stormachtig tempo voltrekken. Bovendien hebben pauselijke uitspraken van de laatste jaren herhaaldelijk op de urgentie van het vraagstuk gewezen, en richtlijnen gegeven voor de oplossing van de sociale problemen, die overigens in de verschillende missiegebieden verschillend van aard zijn. We herinneren slechts aan een passage uit het apostolisch schrijven van Paus Pius XII, naar aanleiding van het internationaal missiecongres te Rome (september 1950) tot Z. Eminentie de Kardinaal-Prefect van de Propaganda gericht: ,,Sociale vraagstukken, bijzonder die betrekking hebben op de arbeid en het rechtvaardig loon, verder de zgn. sociale voorzieningen en verbetering van de levensomstandigheden voor de werknemers, zijn alle zeer gewichtige onderwerpen,

waarvan de missionarissen op de hoogte moeten zijn, die ijverig bestudeerd en zo goed mogelijk in praktijk gebracht moeten worden, omdat de christelijke liefde zulks eist en met de dag daartoe steeds meer dringt". En in de encycliek Evangelii Praecones schreef dezelfde Paus aan het adres van de missiebisschoppen: ,,Het behoort ook tot Uw taak, Eerbiedwaardige Broeders, die in de katholieke missiegebieden met ijver Uw werk verricht, om zorgvuldig te waken, dat deze beginselen en normen worden nagekomen. Rekening houdend met de verschillende omstandigheden van plaats en tijd en na met elkaar overleg te hebben gepleegd op de bisschoppelijke conferenties, synoden en andere bijeenkomsten, moet gij naar vermogen al die economische en sociale groeperingen, verenigingen en instellingen in het leven roepen, die onze tijd en het karakter van Uw volk vereisen. Dit vraagt ongetwijfeld Uw herderlijke plicht, opdat de U toevertrouwde kudde niet door nieuwe dwalingen, die schuil gaan onder het uiterlijk van rechtvaardigheid en waarheid en door slechte invloeden, van de rechte weg afwijkt. De predikers van het Evangelie, die naarstig met U samenwerken, moeten ook op dit gebied boven allen uitblinken en hen voorgaan. Het zal echter goed zijn, telkens als dat mogelijk is, de hulp in te roepen van leken, die door hun uitmuntende levenswandel en praktische ervaring bekwaam zijn deze werken te ondernemen en te bevorderen".

* * *

Met grote ernst en intense belangstelling volgde men de referaten, die men over het algemeen voortreffelijk mag noemen; het ligt in de bedoeling deze in ,,Het Missiewerk" te publiceren, zodat men de soms diepgaande beschouwingen nog eens rustig zal kunnen nalezen. Ook ditmaal had men voor de gedachtenwisseling na elke voordracht – slechts één op elke bijeenkomst – telkens een afzonderlijke leider uitgenodigd, die reeds tevoren met de inleider een bespreking had gevoerd; een en ander heeft er ongetwijfeld toe bijgedragen om de aan de orde gestelde vraagstukken nog nader toe te lichten en te preciseren.

Ten slotte voelden de talrijke aanwezigen van verschillende schakering zich blijkbaar één in begeestering voor het missiewerk en behoefte aan bezinning op deze wezenlijke aangelegenheden van de Kerk, in verlangen ook naar onderling contact, en wisten zodoende een *sfeer* te scheppen, die aangenaam en voor de goede gang van zaken bevorderlijk was.

Sinds de achtste Nederlandse Missiologische Week zijn we nog meer dan voorheen overtuigd, dat de problematiek omtrent missie en maatschappij uitermate belangrijk is; dat talrijke vraagstukken hiermede verband houden en een oplossing eisen; dat deze oplossing meer dan ooit urgent is. Het vertrouwen is gewettigd, dat dit missiecongres hiertoe een bijdrage zal hebben geleverd, die, onder Gods zegen, te zijner tijd vruchten zal dragen tot lof van Gods heerlijke genade.

Nijmegen

Miscellanea

Missionarissen in Afrika. – Volgens de jongste gegevens zijn thans 11.199 priesters werkzaam in de missiegebieden van Afrika, die onder de S. Congregatio de Propaganda Fide ressorteren, nl. 2197 Fransen, 2159 Belgen, 1811 Afrikanen, 1149 Ieren, 1136 Nederlanders en nog 27 andere nationaliteiten. Van hen zijn 9320 religieuzen, behorend tot 69 orden, congregaties of instituten en 1879 seculieren. De Witte Paters (W.P.) tellen er 1643 leden; de Paters van de H. Geest (C.S.Sp.) 1357; de missionarissen van Afrika (S.M.A.) 657; de Jezuïeten 575; de Oblaten van de Onbevlekte Maagd Maria 545; Scheutisten 529; enz.

Missionarissen in Zuid-Azië. – Volgens de jongste gegevens zijn thans 4903 priesters werkzaam in de missiegebieden van Zuid-Azië (Ceylon, India en Pakistan), die onder de S. Congregatio de Propaganda Fide ressorteren, nl. 3182 Aziaten en 1721 buitenlanders. Onder eerstgenoemde categorie zijn de Indiërs het talrijkst, nl. 2765; onder de tweede categorie vullen 348 Italianen, 257 Fransen, 253 Belgen, 176 Amerikanen van de V.S., 163 Spanjaarden en 154 Nederlanders.

Van de 4903 priesters zijn 2333 seculieren en 2570 regulieren, onder wie 1004 Jezuïeten, 211 Capucijnen, 210 Salesianen, 197 Oblaten van de Onbevlekte Maagd Maria, 103 Carmelieten, 103 van de Missions Etrangères van Parijs.

Z.H. Exc. Mgr. A. Riberi. – Z.H. Exc. Mgr. A. Riberi, tot dusver apostolisch internuntius bij de nationalistisch Chinese regering op Formosa, is benoemd tot Apostolisch internuntius in Ierland. Als internuntius in China heeft mgr. Riberi een belangrijke rol gespeeld in het verzet van de Kerk tegen de beweging van de „drievoudige onafhankelijkheid." Op 4 september 1951 werd hij verbannen en verbleef sindsdien te Taipeh.

Nieuw-Guinea. – Met ingang van 1 maart 1959 heeft Z.H. Exc. Mgr. Dr. Manfred Staverman O.F.M., apostolisch vicaris van Hollandia, de Z.E. Pater Malachias van Diepen O.E.S.A. benoemd tot zijn vicarius delegatus voor dat gedeelte van het apostolisch vicariaat, hetwelk samenvalt met de civiele bestuursafdeling West Nieuw-Guinea (Vogelkop), en waarvan de missionering sinds 1953 toevertrouwd is aan de Nederlandse Paters Augustijnen.

Lekenmissionarissen. – Op Palmzondag l.l. heeft Z.H. Exc. Mgr. W. Bekkers, bisschop-coadjutor van 's-Hertogenbosch, in de kapel van de Maartenskliniek te Nijmegen aan twaalf meisjes, afkomstig uit Nederland, Duitsland en Oostenrijk, het missiekruis uitgereikt. Deze lekenkrachten hadden als voorbereiding op haar missietaak een cursus van zes maanden gevolgd aan het Missionair vormingscentrum van de Graal te Ubbergen. Binnenkort zullen zij vertrekken naar Ghana, Uganda, Tanganyika, Suriname en Nieuw-Guinea.

Missiologische Week te Leuven. – Van 25 tot 28 augustus 1959 zal voor de 29e maal een Missiologische Week worden gehouden, waarvan het algemeen onderwerp is: „*De Kerk en de niet-christelijke culturen*". Nadere inlichtingen verstrekt het Secretariaat van de Missiologische Weken, 95 route de Mont-St-Jean, Leuven.

Wereldcongres van zwarte schrijvers en kunstenaars. – Na afloop van het tweede wereldcongres van zwarte schrijvers en kunstenaars in maart 1959 te Rome gehouden – het eerste had plaats te Parijs in 1956 – heeft Z.H. Paus Joannes XXIII de ± 80 afgevaardigden in audiëntie ontvangen en in zijn antwoord op het adres van de voorzitter, de heer dr. J. Price-Mars, gezant van Haïti te Parijs, o.a. het volgende gezegd: „Partout où d'authentiques valeurs de l'art et de la pensée sont susceptibles d'enrichir la famille humaine, l'Eglise est prête à favoriser ce travail de l'esprit. Elle-même, vous le savez, ne s'identifie à aucune culture, pas même à la culture occidentale à laquelle pourtant son histoire est étroitement mêleé. Car sa mission propre est d'un autre ordre: celui du salut religieux de l'homme. Mais l'Eglise, pleine d'une jeunesse sans cesse renouvelée au souffle de l'Esprit, demeure disposée à reconnaître, à accueillir, et même à animer tout ce qui est à l'honneur de l'intelligence et du coeur humain sur d'autres plages du monde que ce bassin méditerranéen qui fut le berceau providentiel du christianisme.

On ne peut donc que suivre avec intérêt, Messieurs, vos efforts pour rechercher les bases d'une communauté culturelle d'inspiration africaine, en formant le voeu qu'elle repose sur de justes critères de vérité et d'action.

En aidant les élites qui se tournent vers elle pour développer les possibilités culturelles de leur patrie ou de leur race, l'Eglise les invite à le faire dans un esprit d'harmonieuse collaboration et de sympathie profonde avec les autres courants issus d'authentiques civilisations."

Grail Review. – Deze driemaandelijkse publikatie van de internationale Graal, geschreven in de Engelse taal, richt zich tot allen die deelnemen aan of geïnteresseerd zijn in de apostolische werkzaamheid van de Graal en is bedoeld als een middel om geïnformeerd te blijven over en contact te houden met de Graalbeweging in de verschillende delen van de wereld. Men kan zich abonneren (f 5,60 per jaargang) bij het Nationaal Secretariaat van de Graal, Zilkerweg 38, Vogelenzang.

Boekbespreking

METODIO DA NEMBRO, O.F.M.CAP., *I Cappuccini nel Brasile, Missione e Custodia del Maranhão (1892–1956)*, Centro Studi Cappuccini Lombardi I, Milano 1957 (Centro Studi Cappuccini Lombardi Viale Piave 2), XXIV–511 pp.

De Lombardijnse Provincie van de Orde der PP. Capucijnen heeft in P. Methodius van Nembro een kundige en accurate schrijver gevonden voor haar missies. De Schrijver doctoreerde in de Letteren aan de Katholieke Universiteit van Milaan in

1941; van 1948 tot 1951 volgde hij de colleges in de Missiologie aan het Pauselijk Athenaeum van de Propaganda Fide in Rome. Van 1951 tot 1953 verbleef hij in de Capucijnen-missie van Eritrea, waarna hij in Rome zijn thesis verdedigde (La Missione dei minori cappuccini in Eritrea (1894–1952), Romae 1953, XXIV–503 pp.).

Op verzoek van zijn Oversten vertrok hij in 1953 naar de andere missie van zijn Provincie, Maranhão in Brazilië, om ook hiervan de geschiedenis te beschrijven. Na ongeveer 2 jaar van intensieve studie publiceerde hij ,,Notas sôbre os Indios da Prelazia de Grajaú (Maranhão)'', Fortaleza 1955, Edições ,,A voz de São Francisco'', 169 pp.; ,,São José de Grajaú, primeira Prelazia do Maranhão'', Fortaleza-Ceará 1955, Edições ,,A voz de São Francisco'', 155 pp.

Het werk ,,I Cappuccini nel Brasile, Missione e Custodia del Maranhão (1892-1956)'' is, in tegenstelling met de voorgaande studies over dit gebied, van strikt wetenschappelijke, historische aard. Doel van de schrijver was de bestaande publikaties over deze missie te complementeren en, zo nodig, te corrigeren door persoonlijk onderzoek van de verschillende archieven, zowel hier in Europa als in Brazilië zelf.

De missie van Maranhão ligt in de Braziliaanse Staten Maranhão, Ceará, Piauí, Pará en, van 1894 tot 1909, Amazonas.

In het eerste hoofdstuk wordt de voorgeschiedenis van deze missie behandeld, d.w.z. de groei van het Commissariatus Generalis der Orde, dat reeds bestond vanaf 1846, en de consequenties van de reorganisatie der Capucijnenmissies o.l.v. Bernardus van Andermatt met betrekking tot de Braziliaanse missies; het vertrek van de eerste missionarissen naar Pernambuco en de aanleiding van de stichting der uiteindelijke missie onder de ,,Indios''. In het volgende hoofdstuk wordt uitvoerig de officiële stichting der missie, en het apostolaatswerk tussen de jaren 1894 en 1897 behandeld, terwijl het derde de uitbreiding te zien geeft in de Staten Pará en Ceará. Heel het daaropvolgende hoofdstuk besteedt schrijver aan het ,,massacro'' van Alto Alegre (13 maart 1901), dat hij in details beschrijft en waarvan hij de oorzaken met de grootste nauwkeurigheid onderzoekt. De 5 resterende hoofdstukken geven een chronologisch overzicht van de missie tot 1956. In de conclusie geeft de auteur met enkele woorden de hedendaagse problemen van de Kerk in Brazilië aan.

Na het lezen van dit, meer dan 500 blz. tellende, boek over 62 jaar missie-arbeid van de Lombard. Capucijnen in Maranhão, staat men in bewondering voor Schr.'s grote nauwkeurigheid in het verzamelen van alle, maar dan ook alle gegevens. Feiten, personen, data enz. worden heel precies aangegeven met duidelijke opgave van bronnen. Soms echter te overdadig: Schr. heeft al zijn moeizaam verworven aantekeningen willen publiceren en hier en daar vergeten, dat zich juist in de beperking de meester toont. Deze beperking zou de wetenschappelijke aard van zijn studie geenszins benadeeld hebben, terwijl het de lezing van zijn boek ten goede zou zijn gekomen. Zonder ook maar enigszins de waarde van zijn studie over het ,,massacro'' van Alto Alegre te willen verkleinen, menen we toch dat Schr. verhoudingsgewijze te veel plaats hieraan besteed heeft. Daar het in dit boek over een zeer recente geschiedenis gaat (tot 1956), is het duidelijk dat men slechts met de grootste voorzichtigheid een oordeel kan vellen over verschillende gebeurtenissen en personen. Men kan immers nog niet alles overzien, omdat men nog zelf te midden

van de geschiedenis staat. Het bevreemdt ons daarom enigermate dat P. Methodius zich daaraan waagt. Vooral daar sommige personen (Oversten) nog leven!

Dit alles neemt echter niet weg, dat we deze studie als zeer waardevol beschouwen voor de missiegeschiedenis in het algemeen, en voor die van de Capucijnen-Orde in het bijzonder.

Rome P. Dr. Anastasius, O.F.M.Cap.

P. Metodio da Nembro O.F.M.Cap., *Storia dell'attività missionaria dei Minori Cappuccini nel Brasile* (1538?–1889). Bibliotheca Seraphico-Capuccina, sectio historica t. XVI. Institutum historicum Ord. Fr. Min. Cap., Via Boncompagni 71, Romae 1958, XXXIV–543 pp.

De schr. behandelt de geschiedenis van de Capucijnen in Brazilië. De eerste formele missioneringspogingen hebben plaats vanuit Frankrijk, toen de eerste vier Capucijnen onder leiding van P. Ivo d'Evreux met een Franse expeditie onder de Rasilly in 1612 naar Maranhão vertrokken. De Franse periode wordt afgesloten op het einde van de 17e eeuw en vanaf 1705 begint de Italiaanse periode, waarbij de Capucijnen vanuit Italië door de Propaganda Fide als missionarissen worden uitgezonden; deze loopt tot de onafhankelijkheidsverklaring in 1822. Vooral onder Dom Pedro II vanaf 1840 kon zich de missieactiviteit van de Capucijnen in Brazilië volop ontplooien. Er is ruimschoots documentatie voorradig om de missiemethode onder de Indianen en de reeds bekeerde christenen uitvoerig weer te geven. Deze periode loopt tot 1889, toen de republiek werd uitgeroepen. Het is een zeer belangrijk historisch werk, dat bibliografisch aan de strengste wetenschappelijke normen voldoet. De schr. publiceert op het einde van zijn werk een aantal documenten en een uitvoerig personen- en zaken-register. De missiegeschiedenis van de Capucijnen in Brazilië heeft in P. Metodio da Nembro een uitstekende geschiedschrijver gevonden.

Tilburg P. Dr. Gregorius O.F.M.Cap.

Ugo Bianchi: *Il dualismo religioso. Saggio storico ed etnologico.* 215 pp. „L'Erma" di Bretschneider, Roma 1958.

De schr. behandelt het belangrijke thema van het religieuze dualisme. Hij beschouwt dit niet in wijsgerige zin, nl. in tegenstelling tot het monisme, want aldus zou elke godsdienst, die de transcendentie van God boven de wereld aanneemt – dus ook het Christendom –, dualistisch zijn. Schr. beperkt het dualisme als verschijningsvorm binnen de kring van de godheden en geesten en speurt naar het antagonisme tussen de schepper-god en zijn eventuele tegenspeler, de goddelijke bedrieger, die soms van de schepper-god afhankelijk wordt gedacht en soms een zekere zelfstandige oorsprong en zelfs een zekere creatieve macht bezitten kan. Als voornaamste bron gebruikt hij de mythen bij de afzonderlijke stammen. Zijn studie heeft een bijzondere waarde in de scherpe distinctie, die de schr. steeds doortrekt, tussen het dualisme van de hoogcultuur, met name van Iran, en het autochthone dualisme van de diverse stammen. In het eerste gedeelte gaat hij uit van de dualistische gedachte in de gnosis en in Iran. In het tweede gedeelte onderzoekt hij

het dualisme in de mythen bij de Paleo-Aziaten (waartoe hij blijkbaar niet de Ainu rekent), bij de Noordamerikaanse Indianen (Californië, Algonkin, Irokezen), in Oceanië, bij de Ainu en Samojeden, bij de Mongolen en Turken en bij de Ugriërs en Finnen. Hierbij wordt steeds kritisch nagegaan of invloed vanuit Iran of zelfstandige ontwikkeling aanwezig geacht moet worden. De studie van Ugo Bianchi is met deze publikatie niet afgesloten. Op de eerste plaats bestaan er mythen ook bij andere stammen als de hierboven aangehaalde (Afrika is nog geheel buiten beschouwing gelaten), die in dezelfde richting wijzen; op de tweede plaats liggen de bronnen voor het onderzoek niet alleen op mythologisch gebied; het religieuze dualisme heeft ook zijn weerslag gevonden in het maatschappelijk vlak, b.v. in de huwelijksklassen. Maar met dit detail-onderzoek heeft de schr. al een prachtige prestatie geleverd.

Tilburg P. Dr. Gregorius O.F.M.Cap.

Een wereld beweegt. De volken van Azië en Noord-Afrika op de weg naar onafhankelijkheid. Hun geschiedenis van omstreeks 1900 tot de Conferentie van Bandoeng. 264 blz. W. L. & J. Brusse N.V., Rotterdam, 1958. Prijs geb. f 23,50.

De uitvoerige ondertitel van deze platen-atlas geeft voldoende de opzet weer: de geschiedenis van het nationalisme in het Oosten (en Noord-Afrika, omdat dit door de Islam met Voor-Azië is verbonden) en wel in platen (ruim 675 afbeeldingen!) weergegeven. De ene fase na de andere komt uit de foto's te voorschijn; men ziet de stage ontwikkeling in de diverse landen en soms in scherpere kleuren als men met een beschrijving bereiken kan. Het is een geweldig documentatiemateriaal en het zijn dikwijls pakkende foto's; alleen een enorme speurzin heeft deze serie kunnen verzamelen.

De eerste uitgave verscheen in 1954 in het Indonesisch onder de titel „Asia bergolak", uitgegeven door de Uitgeverij N.V. Djambatan te Amsterdam/Djakarta. De inhoud werd samengesteld volgens een schema van gebeurtenissen en data, opgesteld door prof. J. M. Romein en prof. W. F. Wertheim, die ook de inleidingen schreven, waarin ze de grote historische samenhang trachten te schetsen. Ze onderscheiden daarbij vijf perioden: I Het ontwaken van Azië (1900–1914), II De ontluistering van het Westen (1914–1919), III Azië komt tot bewustzijn (1919–1941), IV Typhoon over Azië (1941–1945), V Vervulling en teleurstelling (1945–1955). De Nederlandse uitgave werd nog uitgebreid met een „Laatste rondgang", die de laatste gebeurtenissen geeft tot de Conferentie van Bandung in 1955. Het bijeenbrengen, selecteren en rangschikken van dit geweldige foto-materiaal werd door de medewerkers van Djambatan verricht onder leiding van H. M. van Randwijk, die ook bij de afbeeldingen de verbindende tekst en de bijschriften schreef. In deze verbindende tekst zijn helaas teveel herhalingen van de betreffende inleiding binnen geslopen. Het werk sluit met een uitvoerige vergelijkende tijdtafel.

Het is in een publikatie over de Aziatische vrijwording van het Westen vanzelfsprekend, dat de geschiedenis wordt opgebouwd vanuit de Oosterse volken; daarmee is echter nog niet gezegd of beweerd, dat elk koloniaal beleid onrechtvaardig

is geweest en met onderdrukking gelijk stond. Toch wordt deze indruk door de schrijvers van inleidingen begeleidende tekst op de lezer gemaakt; blijkbaar hebben zij zich van de koloniale tijd al zodanig gedistancieerd, dat het hun moeite kost begrip ervoor op te brengen. Waarom de Russische communistische expansie niet onder koloniaal imperialisme wordt gerekend, is me niet duidelijk; de argumentering op blz. 103 is erg zwak: ,,Hoewel ook Rusland door de eeuwen heen een geweldige gebiedsexpansie had bereikt en vele Tartaarse en Mongoolse volken onder Russische heerschappij had gebracht, schijnt het, op het eerste gezicht, niet thuis te horen in de rij der koloniale mogendheden. De oorzaak daarvan ligt in de voor Rusland gelukkige omstandigheid dat het vanwege de enorme aaneengesloten continentale ruimten zijn gebiedsuitbreidingen kon zoeken aan de eigen landsgrenzen. Hier werden door Rusland talrijke volken aan zijn heerschappij onderworpen". Zo schijnt het op het eerste gezicht! Maar waarom bij nader toezien Ruslands expansie wel een vorm en zelfs een brute vorm van kolonialisme is (denk aan Hongarije!), wordt niet aangetoond. Al het goede in de Aziatische landen (bestrijding van het analfabetisme, hygiënische verbetering, sociale hervorming enz.) geschiedt naar het voorbeeld van Rusland. Dat ook de gewelddadige onderdrukking van de godsdienst naar dit voorbeeld gebeurt, blijft onvermeld. Sommige mensen worden blijkbaar sterker geraakt door de lichamelijke nood dan de geestelijke nood van een volk. Men had hier een ongedwongen gelegenheid gehad om op de gruwelijke geloofsvervolging in de communistische landen van het Oosten heen te wijzen en pakkende foto's van gemartelde missionarissen en inheemse christenen waren heel gemakkelijk te krijgen. We vinden 't jammer, dat men dit (uit toeval of uit beginsel?) dood gezwegen heeft!

Tilburg P. Dr. Gregorius O.F.M.Cap.

Henry J. Koren, C.S.Sp., S.T.D., *The Spiritans. A History of the Congregation of the Holy Ghost* [Duquesne Studies. Spiritan Series I] XXXIX-641 pp., 1958. Voor Nederland: Uitgaven Spiritus, Stokweg 12, Rhenen.

Het is een genoegen dit monumentale werk, uitgegeven bij gelegenheid van de 250ste verjaardag van het overlijden van de stichter der congregatie van de H. Geest, C. F. Poullart des Places (1679–1709), te bespreken. Dit is nu eens niet een gelegenheidsgeschrift, dat zijn waarde verloren heeft, als de herdenking voorbij is.

Het werk bevat twee ongeveer gelijke delen: de algemene geschiedenis van de congregatie (1–303) en de verspreiding ervan over de wereld, met name de ontwikkeling van de haar toevertrouwde missiegebieden (304–571), waarna enige speciale kwesties worden behandeld, statistieken en grafieken als ,,appendices" worden gegeven (572–600) om met een bibliografie, namen- en zakenregisters te sluiten (601–641).

In het eerste deel wordt een levensschets gegeven van Des Places, die in 1703, met goedkeuring van de aartsbisschop van Parijs, een seminarie begon met het doel bij voorkeur behoeftige jongelingen op te leiden voor het priesterschap, na welke opleiding dezen vrij waren in een bisdom of instituut te treden. Om het werk te bestendigen sloten enige helpers en leraren zich bij de stichter aan. Dezen vormden tezamen de congregatie van de H. Geest, leefden gemeenschappelijk, maar legden,

in de geest van de tijd, geen geloften af. Aanvankelijk werkten zij nauw samen met de H. Louis Grignion de Montfort. Wettelijke erkenning verkregen zij in 1734. Ofschoon vanaf het begin afgestudeerden naar een of andere missie gingen, werden aan de congregatie als zodanig eerst missiegebieden toevertrouwd in 1766, en wel de Franse kolonies in Amerika, in welk jaar ook de directeur van het seminarie de titel van generaal-overste aannam, en waarna besloten werd leden aan te nemen, die niet als leraren aan het seminarie verbonden zouden zijn.

Na de Franse revolutie maakte de congregatie verschillende crises door, totdat Fr. Libermann, die in 1841 de congregatie van het heilig Hart van Maria gesticht had en reeds missionarissen naar Afrika had gezonden, zich in 1848 met zijn volgelingen bij haar aansloot en tot generaal-overste werd aangesteld. Hij kreeg daardoor de zorg voor nieuwe missiegebieden en bracht een nieuwe ,,geest" in de oude stichting, terwijl deze, wegens haar wettelijke erkenning, het voortbestaan van zijn werk in Frankrijk zou waarborgen. De bijdrage van Libermann wordt terecht uitvoerig besproken (67–184). Wat zijn missie-ideeën betreft, hadden wij liever gezien, dat, in plaats van te verwijzen naar encyclieken van latere pausen – wat in een historisch werk irriterend is –, werd duidelijk gemaakt, of en in hoeverre hij daarbij afhankelijk is van anderen – ik denk hier aan J. F. O. Luquet, *Lettres à Mgr. de Langres sur la Congrégation des Missions Etrangères* (Parijs 1842), met wie ook M. Marion de Brésillac geestverwant is – en naar aanleiding van welke situaties hij deze ideeën geformuleerd heeft. 'n Heel andere kwestie is het natuurlijk, in hoeverre deze ideeën gerealiseerd zijn. Ook achten wij het minder gelukkig, dat nogal ophef wordt gemaakt van Libermann's inderdaad juiste opvatting over de splitsing van de jurisdicties van bisschop en provinciaal. Hiervoor wordt verwezen naar de bekende instructie van 8 december 1929. In feite was dit reeds de door de Propaganda Fide gesuggereerde of opgelegde gedragslijn vanaf de tachtiger jaren der 19e eeuw. Het is alleen verwonderlijk, dat zij in de congregatie van de H. Geest zo laat werd ingevoerd (p. 296). Naar deze laatste plaats wordt niet verwezen in het zakenregister s.v. *superiors*.

Van de generalaten na Libermann tot 1950, gemiddeld van een tijdsduur van 24 jaren, worden interessante bijzonderheden meegedeeld betreffende de innerlijke geschiedenis van de congregatie, o.a. de strijd over de ,,fusie", de spanningen tussen congregatie en missie, de aanpassing van regel en constituties, en de van buitenaf komende moeilijkheden door oorlogen, vervolgingen en politieke verwikkelingen.

Wordt in het eerste deel reeds de oorsprong van de verschillende stichtingen in Frankrijk en andere landen en het aanvaarden, of opgeven, van missiegebieden geschetst, de geschiedenis van de verdere uitbreiding over Europa en Noord-Amerika wordt hervat in het tweede deel en verder gevoerd tot de beschrijving van de huidige toestand: Europa (304–340); Noord-Amerika (341–360); de West Indiën (Haiti, Guadeloupe, Martinique, Trinidad, Puerto Rico) (361–396); Zuid-Amerika (Frans Guiana, Brazilië, Peru en Argentinië) (397–417); de ,,Indische Oceaan" (Réunion, Mauritius, Madagascar en naburige eilanden, Pondicherry, Chandernagor en Australië) (418–438). Na de op p. 439 geplaatste grafiek over de groei van de Kerk in de missies van de paters van de H. Geest, welke buiten Afrika dertien kerkelijke gebieden, behalve het werk onder de negers van U.S.A., omvat

en eenendertig in Afrika, volgt de beschrijving van de historische ontwikkeling van deze laatste (440–571). Met rechtmatige trots wordt de „spiritan priority" voor dit gebied in de 19e eeuw bewezen, welke prioriteit geen monopolie wilde zijn (441–453). Zij wordt geïllustreerd door de „appendices" over de ontwikkeling van het vicariaat van de twee Guinea's (opgericht in 1845) en van de prefectuur van Zanzibar (1860), waaruit alle kerkelijke jurisdicties resp. in West- en Oost-Afrika zijn voortgekomen. Zij geven tevens een zeer interessant beeld van de groei der kerkelijke hiërarchie in Afrika. Aan de hand van Engel's monografie over de missiemethode van de paters van de H. Geest worden de algemene kenmerken van hun missiewerk beschreven (454–507), waarna een schets volgt van de afzonderlijke missiegebieden, voorzien van kaartjes en lijsten van kerkelijke en religieuze oversten, en met vergelijkende statistische gegevens van de laatste jaren (507–571).

Met het bovenstaande menen wij voldoende op de rijke inhoud van dit boek te hebben gewezen. De grote waarde ervan is m.i. gelegen in het feit, dat het de prestaties van een der grootste missionerende instituten beschrijft met gegevens uit de eerste hand, waarvoor bovendien telkens op een ingenieuze manier naar de bronnen wordt verwezen, en dat het de kijk van de „Spiritans" op hun werk weergeeft. Het is een goed leesbaar en objectief boek, waarmee wij de schrijver, Nederlander van afkomst en thans verbonden aan de Duquesne University, en de paters van de H. Geest gaarne gelukwensen.

Nijmegen M. VAN OSS C.I.C.M.

HERMANN KÖSTER SVD, *Über eine Grundidee der chinesischen Kultur.* [Veröffentlichungen des Missionspriesterseminars St. Augustin, Siegburg, Nr. 1]. Steyler Verlagsbuchhandlung, Kaldenkirchen 1957, 28 pp.

In deze voordracht stelt de sinoloog Köster, dat de fundamentele houding van de Chinees tegenover de wereld en het leven er ene is van „Entsprechen". Hij bewijst dat uit de Chinese opvatting van de kosmos, welke in stand gehouden wordt door de wisselwerking van *yin* en *yang*, licht en het donker, boven en beneden, leven en dood, enz. Zo moet ook de mens beantwoorden aan de dingen, op de eerste plaats aan de hemel, maar vervolgens in overeenstemming zijn met de kosmische elementen en in het dagelijkse leven moet hij rekening houden met de *feng-shui*, wind en water. Vandaar ook het belang van de kalender. Noodzakelijk heeft deze houding invloed op zijn doen en laten. De taoïsten preken daarom het *wu-wei*, het „niet-handelen", de confucianen spreken van de *te*, de magische kracht van de keizer, die het rijk in evenwicht houdt. In het leven geeft de Chinees blijk van „seine hohe Kunst der Diplomatie, seine Schwäche des charakterlosen Sich-Anpassens, seine Scheu vor klarer Entscheidung". Tenslotte vindt Köster enige aanknopingspunten in het moderne existentiële denken, waarbij hij zich op Heinemann beroept, en bij de *solertia* van St. Thomas.

Ofschoon het bij de beoordeling van een volk zeer gevaarlijk is te generaliseren, toch lijken mij de door Köster naar voren gebrachte eigenschappen typisch Chinees, maar wij willen daarmee niet zeggen, dat de Chinezen singulier zijn, al zijn zij in sommige opzichten anders.

Nijmegen M. VAN OSS C.I.C.M.

JOS. PETERS

DE AANPASSINGSTAAK VAN DE KERK IN DE NAAR EENHEID GROEIENDE WERELD

II

Vóór we nu in het probleem dat ons bezig houdt nader zullen toelichten wat zowel heden ten dage als in de toekomst moet en kan gedaan worden, lijkt het ons raadzaam eerst de dogmatische grondslagen van de aanpassing op te delven: alleen zó kunnen we de juiste weg leren.

Daarom snijden we het probleem aan 1) — vanuit de katholiciteit der Kerk, 2) — vanuit de werkelijkheid van Christus' menswording, 3) — vanuit de hiërarchische structuur der Kerk.

1) – De katholiciteit der Kerk werd en wordt terecht een der vier *kentekenen* der Kerk genoemd. Maar zij is meer: ze is een wezenseigenschap van de Kerk. Omdat men vaak geen rekening hield met het onderscheid tussen wezenlijke of constituerende katholiciteit en daadwerkelijke of in ruimte en tijd verwezenlijkte katholiciteit, ontstond er heel wat verwarring. In verband met al deze onduidelijkheden moeten we er allereerst aan vasthouden, dat de Kerk — ongerekend de mate waarin haar zichtbare katholiciteit verwerkelijkt is — haar wezenlijke innerlijke katholiciteit van den beginne af bezat: universeel doel, geschikt voor iedereen, een op heel de wereld gerichte dynamische kracht. Zij moet de gehele aarde vervullen, niet slechts alle volkeren tot het geloof brengen, maar ook alle culturen heiligen, om ze aan Christus, het Hoofd van al het geschapene, aan te bieden. Juist dat laatste aspect heeft de Oosterse Kerk, wier afscheiding van de eenheid wij zo pijnlijk betreuren, theologisch ontwikkeld in de stijl van haar fijnaanvoelende spiritualiteit: de ganse schepping, zowel de levende als de levenloze, die door de erfzonde uit de oorspronkelijke orde werd losgerukt, moet door de verlossingsgenade wederom in hoogste volkomenheid met God worden verzoend.

2) – De visie op de menswording van Christus stelt de katholiciteit in een nieuw licht. Christus is een waarachtig mens geworden. En de door Hem aangenomen mensheid beleefde Hij in een bepaald volk. Daarmee heeft Hij niet slechts de mens als zodanig en al het waarachtig menselijke geheiligd, maar tevens de concrete beleving van het mens-zijn in de nationaliteit die Hij aannam. Welnu, de Kerk is de voortlevende Christus.

Zij moet zijn werk voltooien. Op mystieke wijze moet zij de menswording van God voortzetten, door Christus niet slechts in de individuen maar ook in de rassen en culturen als het ware opnieuw te laten geboren worden. Zij moet het Germaans-zijn evenzeer heiligen als het Indisch- of Chinees-zijn. Zij moet, gelijk Christus de concrete Joodse natuur aannam, de natuur van alle volkeren op mystieke wijze tot één maken met zichzelf; al hun cultuurwaarden kerstenen; ze richten op het laatste doel van de mens; ze christologisch vormen, gelijkvormig maken aan Christus. Dat aspect van de katholiciteit is juist in de laatste tijd grondig door de missiewetenschap bestudeerd, en zij heeft daaruit tal van kostbare en vruchtbare ideeën met betrekking tot de leer van de aanpassing geput. Zolang de Kerk de schatten van alle culturen nog niet heeft geïntegreerd, ontbreekt er iets aan haar feitelijke katholiciteit, en de christenheid kan het leven van de Kerk niet volledig beleven, voordat elke cultuur het hare daartoe heeft bijgedragen. In deze visie is er geen plaats meer voor de bewering, dat het „cultuurgewaad" van de Kerk — overigens een zeer oppervlakkige benaming voor de theologische inhoud van het begrip — in de westerse cultuurkring in hoofdzaak al definitief is gevormd. Zolang de Kerk nog niet al het mogelijke heeft gepuurd uit de waarden van hoge culturen, die ouder zijn dan de cultuur van het Avondland, en ze geïntegreerd in haar universaliteit, zolang is dat gewaad eenvoudigweg niet af. Maar de natuurlijke waarden die gekerstend en geheiligd moeten worden, groeien vanzelfsprekend niet in de Kerk in door een simpele toevoeging, doch door kwalitatieve selectie. Dat wil zeggen, wanneer een pas tot de Kerk toegetreden volk zijn werkelijke cultuurwaarden aanbrengt aan het Corpus Christi mysticum, dan zullen zij — zelfs in geval van een geheel andere manier van uiting en een andere onderlinge connectie — dikwijls reeds in de Kerk aanwezig zijn, en ze behoeven dus niet als nieuwe waarden opgenomen te worden; maar zo'n nieuw volk brengt mogelijk ook waarden mee, die nog ontbreken aan de schat van de Kerk. In dit opzicht is het werk van pater Maurus Heinrichs O.F.M. over de Chinese kardinale deugden buitengewoon leerzaam. Daaruit blijkt duidelijk, dat deze deugden in de grond van de zaak overeenkomen met de kardinale deugden gelijk de door het Christendom geïnspireerde westerse filosofie ze in baanbrekende onderzoekingen ontwikkelde. Maar de wijze van hun onderlinge connectie in de Chinese ethiek levert nieuwe gezichtspunten op, waarvan een grondige bestudering ook onze ethiek kan verrijken. Bij een dusdanige vergelijkende studie van

waarden blijkt nu, dat de Kerk de essentiële waarden van elke menselijke cultuur, nodig voor de vervulling van haar verlossingsopdracht, feitelijk reeds in de loop van haar bijna tweeduizendjarige geschiedenis in haar schoot heeft opgenomen. Maar de uitdrukkingsmogelijkheden van deze waarden zijn nog lang niet uitgeput, en hier ter zake is een belangrijke verrijking mogelijk. Wanneer wij dat erkennen, werken wij geen soort betrekkelijkheid van waarden in de hand, maar buigen we ons veeleer eenvoudig voor de rijkdom van het goddelijke Wezen, dat Zich in de afspiegeling van het geschapene altijd opnieuw openbaart. Het zou dan ook de grootste fout zijn, indien wij de volkeren die nog vóór de poort der Kerk staan, zouden verplichten om een stelsel van westerse cultuurwaarden zo maar zonder meer aan te nemen. Zij bezitten het natuurlijke recht om, onder de moederlijke breeddenkendheid en bijstand van de universele Kerk, zelf de toegang te banen tot deze waarden; en wij, Westerlingen, zullen er dan verbaasd over staan, hoe groot de verscheidenheid is in de manieren van uitdrukking, voornamelijk op het gebied van het devotieleven en de ascese. Zo wij er niet van overtuigd zijn, dat de andere culturen ons in de Kerk nog iets te bieden hebben; dat zij ons ook kunnen corrigeren wat betreft onze uiterlijke activiteitsdrang, onze manie tot organiseren, de opgelopen infectiekiemen van een op deze wereld gerichte civilisatie, de overschatting van de actie tegenover de contemplatie, ons veelal verstard rechtsformalisme dat liefde en openheid mist; zo wij niet bereid zijn met eerbied kennis te nemen van de wegen, waarlangs de van nature christelijke ziel zich bij andere volkeren, en wel op de hun eigen wijze, de toegang tot het goddelijke baande, — dan moesten we het woord „aanpassing" maar liever helemaal niet meer in de mond nemen. Maar dan klampen wij ons ook veel te krampachtig vast aan vormelijkheden, die geen apostolische vruchten zullen dragen. Dan blijven op een of andere manier de zo goed als onvruchtbare of innerlijk-gebrekkige methoden bestaan van het Europeïsme, waarover kardinaal Costantini sprak. Het moet ons, die behoren tot een Kerk welke wereldkerk is, moet zijn en wil zijn, maar wier leden heden ten dage, na tweeduizend jaar, nog voor meer dan negentig procent tot de westerse cultuurkring behoren, het moet ons klaar en duidelijk wezen, dat in de kring van andere culturen de Kerk op het eerste gezicht beschouwd wordt als een product van de westerse geest. De overleden bekende abt van de Benedictijnen Dom Celestinus Lu Tseng-Tsiang formuleerde dit als volgt: „Voor een Chinees is er een reusachtige stap nodig om zich over alle slagbomen van de be-

schaving heen, bijzonder van de taal, thuis te kunnen voelen in dit Instituut, te meer omdat de kern van de universaliteit der Kerk tot heden toe altijd nog min of meer schuilgaat achter een uitsluitend Latijnse en westerse façade". Professor dr. Ohm uit Münster drukt in een van zijn publikaties dezelfde gedachte uit, waar hij schrijft: „Het Europees Christendom bezit schatten in overvloed. Maar ‚Christendom' en ‚westers Christendom' zijn niet helemaal hetzelfde. Juist Azië maakt ons daarop attent. Daar in Azië is mij pas duidelijk geworden wat Europa is. In Azië ook wordt het iemand pas duidelijk wat westers Christendom is . . . Sinds de laatste eeuwen hebben wij ons type van Christendom in Azië en Afrika met een gewoonweg ongelooflijke vanzelfsprekendheid ingevoerd". We zouden hieraan kunnen toevoegen: en mét het Christendom ook de specifiek westerse cultuur, niet alleen maar de waarden van de mensheid, waarvan de Kerk in het Westen de bewaarster is geweest. Ter gelegenheid van de opening der Panindische katholieke Studieweek te Nagpoer in December 1956 vertelde de rasechte Indiase aartsbisschop dr. Eugenius D'Souza, dat een lid van de „Gandhi-Ashram" (het kluizenaarsverblijf te Wardha, waar Gandhi vroeger met zijn vrienden leefde) enkele jaren geleden toevallig de godsdienstige plechtigheden van de Goede Week in de bisschopsstad bijwoonde. „Maar de arme man hield het niet lang uit", zei de aartsbisschop. „Toen men hem vroeg, waarom hij zo ontstemd was, gaf hij bitter teleurgesteld ten antwoord: ‚Alles was zo westers'. En deze bisschop, medelid van een episcopaat dat momenteel voor twee derden uit inheemsen bestaat, voegde erbij: „Daarin schuilt zeker een ernstige waarheid". Ook in het zwarte Afrika, waar de elite heden ten dage een kritische terugblik werpt op het proces van de europeïsering en zich bewust wordt van de specifieke waarden der Afrikaanse cultuur, wordt het verlangen naar een Christendom met eigen Afrikaans karakter steeds groter. Door de katholieke deelnemers aan het eerste zwarte-auteurscongres, dat in september 1956 te Parijs werd gehouden, werd deze wens nog schuchter uitgesproken. Maar op de bijeenkomst van katholieke studenten uit Frans-Afrika, met Pasen 1957 te Rome, werd in een resolutie frank en vrij geëist, dat het Christendom in Afrika meer en meer een Afrikaans karakter behoort te krijgen, en dat de katholieke broeders in het Westen metterdaad en praktisch waardering aan de dag dienen te leggen voor de katholiciteit van de Kerk, die aan geen enkele speciale cultuur is gebonden. En zij wijzen er dan op, dat de gespletenheid tussen godsdienstige overtuiging en dagelijks leven bij

zovele Afrikaanse katholieken voor een stuk hierin zijn oorzaak vindt, dat de christelijke boodschap wordt voorgesteld op een wijze die te weinig is aangepast aan de Afrikaanse mens. Er zijn katholieke Europeanen en Amerikanen, die als pakkende bevinding van hun reizen door Azië en Afrika weten te vermelden, hoe wonderbaar de universaliteit van de Kerk tot uiting zou komen in het feit, dat men overal de heilige Mis kan bijwonen in de vertrouwde Latijnse taal. Die mensen verwarren universaliteit met uniformiteit. Zij denken er niet aan, dat de Kerk tien miljoen leden telt van de velerlei oosterse riten, die hun eigen liturgie hebben, en dat Rome voor de emigranten uit de oosterse riten in Noord- en Zuid-Amerika en in Australië voortdurend eigen exarchaten opricht, waardoor voor die gelovigen het volgen van de godsdienstige oefeningen in hun eigen ritus wordt gewaarborgd. Men moet dan toch bij deelneming aan deze religieuze plechtigheden de universaliteit van de Kerk kunnen beleven. Want ook deze christelijke gemeenten zijn volkomen katholiek. En zou de katholieke Oosterling, wanneer hij ergens ter wereld aan een Latijnse godsdienstplechtigheid deelneemt, zich niet meer ten volle katholiek mogen voelen? ,,Haar doel (van de Kerk) immers is eenheid, gevormd en onderhouden door de bovennatuurlijke liefde, die allen daadwerkelijk moet bezielen; maar niet een algehele eenvormigheid, die louter uiterlijk is, en daardoor de innerlijke krachten verzwakt'', zeide Pius XII in zijn eerste encycliek. Leo XIII heeft er meermalen op gewezen, dat precies in de grote verscheidenheid van de oosterse riten de universaliteit van de Kerk op indrukwekkende wijze tot uiting komt. Men herinnere zich hier ook de passage van de encycliek ,,Mit brennender Sorge'', gericht tot de Duitse katholieken (1937): ,,Onder haar koepel (van de Kerk), die als Gods firmament de gehele aarde overwelft, is plaats en woning voor alle volkeren en talen, is ruimte voor de ontplooiing van alle bijzondere eigenschappen en talenten, door God de Schepper en Verlosser in ieder individu en in ieder volk neergelegd, voor de vervulling van elke taak en roeping hun toegewezen. Het moederhart der Kerk is ruim en groot genoeg, om in de met Gods bedoelingen strokende ontplooiing van zulke persoonlijke karaktereigenschappen en zulke persoonlijke begaafdheden meer de rijkdom der verscheidenheid te zien dan het gevaar voor afscheiding''. In dit verband is van belang het woord uit de brief van de Paus aan de bisschop van Augsburg (1955): ,,De katholieke Kerk valt niet samen met de westerse cultuur. Ze kan in geen enkel opzicht vereenzelvigd worden met

welke cultuur dan ook. Wel echter is zij bereid met elke cultuur een pact aan te gaan". Paus Benedictus XV heeft in zijn Motu Proprio „Pro Ecclesia Orientali" (1918) het vermaarde woord gesproken, dat de Kerk van Jesus Christus niet Latijns noch Grieks of Slavisch is, maar veeleer katholiek. Jaren geleden heeft de toenmalige pauselijke delegaat van Congo, Mgr. Dellepiane, dat woord als volgt omschreven en tegelijkertijd de paradox ontwikkeld, dat de Kerk des te katholieker is, naarmate ze meer bezit heeft genomen van een cultuur: „De katholieke Kerk", zo zei hij, „is noch Belgisch, noch Frans noch Engels noch Italiaans of Amerikaans, zij is katholiek. *Daarom* is zij Belgisch in België, Frans in Frankrijk, Engels in Engeland, en moet zij in de Congo Congolees zijn". Dat woord heeft de volle goedkeuring van Rome weggedragen. — Resumeren we: Christus moet Zich incarneren in elke cultuur, en de alleen echte, rechtmatige en tevens vereiste aanpassing bestaat erin, de goddelijke volheid te doen doordringen in alles wat waarachtig menselijk is bij elk volk en bij elke cultuur. Dat betekent, dat de godsdienstig-zedelijke waarden van de volkeren verheven worden tot de bovennatuurlijke orde; dat betekent, dat de waarden die, godsdienstig-zedelijk beschouwd, indifferent zijn, georiënteerd worden op het bovennatuurlijke doel van de mens.

3) – Nog een derde punt zal ons de geest van de katholiciteit openbaren. In de tot alle Apostelen gerichte zendingsopdracht des Heren lezen we bij Mattëus: „Onderwijst alle volkeren". Met deze woorden bedoelt Christus niet alleen de kerstening van de individuen, maar ook van de volksgroeperingen in de mensheid. Maar, waar Christus de Apostelen tot de volkeren zendt, past Hij ook, in overeenstemming met die zending, de kerkindeling aan de natuurlijke geledingen van de mensen aan, om zodoende Zijn mystiek Lichaam zo nauw en zo vast mogelijk te doen aansluiten aan de inrichting en de wetten van de samenleving. Zeker, de Kerken van de bisschoppen behoeven niet uitsluitend en per se samen te vallen met de volksgroeperingen. Dat kan men ook niet opmaken uit de zendingsopdracht. Maar het is toch de natuurlijke gang van zaken. Wanneer niet overwegingen van zielszorg een uitzondering noodzakelijk maken, streeft de Kerk er dan ook naar dat beginsel overal te eerbiedigen. Elke nationale, culturele en gewestelijke groepering kan zo op haar manier de goddelijke volheid dieper en duurzamer in de zielen doen binnendringen. Van kerkelijk standpunt beschouwd is dat ook de voornaamste reden waarom wij voor de volkeren de innerlijke en uiterlijk-

zelfstandigheid moeten opeisen. De Kerk kan haar zending eerst dán volledig ontplooien, wanneer een volk in het volle genot is van zijn zelfbeschikkingsrecht. Pas dan ook is zij in staat deze zedelijke waarde te kerstenen en te heiligen. Daarbij blijft alke afzonderlijke Kerk, de Kerk van de bisschop, enz., als lid van de éne grote universele Kerk, — waarvan ze een stuk is en die ze bij de aanpassing aan gebieden en volkeren vertegenwoordigt, — natuurlijk verplicht in alles katholiek te handelen. Een grondige bestudering van de aanpassingsbeginselen der Kerk kan ook onze inheemse Kerken in hoge mate doelgerichtheid verlenen in cultuurkwesties, en ze duidelijk laten zien, dat de levenszenuw van de Kerk wordt getroffen, wanneer deze Kerk uit de cultuurgebieden wordt teruggedrongen. Want de ziel der Kerk kan niet buiten haar menselijk lichaam. De mensen echter, met wie de Kerk het mystiek Lichaam van Christus uitmaakt, worden gevormd door de cultuur. Zonder integratie van de eigen cultuurwaarden kan de Kerk geen vaste voet vatten, zoals ook omgekeerd een Kerk niet kan leven, wanneer zij haar transcendent karakter, dat alle culturen ver te boven gaat, uit het oog verliest. De christenheden in de missie lopen ernstig gevaar, zolang de culturele aanpassing niet is voltooid.

III

Nu moeten we nog onze aandacht wijden aan de overweging, die we in het begin van ons artikel hebben vermeld: dat de aanpassing heden ten dage niet meer zo noodzakelijk en niet meer zo goed uitvoerbaar zou wezen, omdat we nu eenmaal toch op weg zouden zijn naar een eenheidscultuur. De wereld, waarmee de missie vandaag geconfronteerd wordt, zou niet meer zo sterk verschillen van de westerse. Men behoeft slechts te kijken naar Japan, dat zich in uiterst snel tempo verwestelijkt. En is het ook in India, China, in het Nabije Oosten en in de landen van de Islam niet te zien, hoe de geest van de natuurwetenschappelijk-technische beschaving knaagt aan de trotse bouwwerken van de oude culturen, om ze geleidelijk aan tot ineenstorting te brengen? Heeft de technische beschaving tot nu toe niet overal de primitieve culturen vernietigd? In verhandelingen en publicaties wordt betoogd, dat het gemeenschappelijk element in de mensheid toch veel sterker zou wezen dan het eigene. Er was een bijdrage die tot titel droeg: „*Aanpassing*, jawel, maar *waaraan*?" Is aanpassing dus op de huidige dag overbodig geworden of nog slechts

in zeer geringe mate nodig? Als dat zo zou zijn, dan hadden onze Pausen zich de laatste decennia eigenlijk hun uitvoerige betogen kunnen besparen, dat de culturen een eigen recht hebben en dat de Kerk verplicht is daarvoor achting en waardering te koesteren. Dan had Pius XII in zijn eerste encycliek niet behoeven te spreken over de karakteristieke krachten en aanleg der volkeren, waarvan de oorsprong ligt in de diepste schuilhoeken van ieder ras. Dan zou het paradoxaal aandoende feit, dat door eenieder die de situatie van de wereldcultuur nauwlettende gadeslaat wordt geconstateerd, onverklaarbaar zijn: hoe namelijk in onze tijd „een verhoogd bewustzijn van de eenheid der mensheid gelijke tred houdt met een nooit gekende hartstochtelijke beleving van de culturele eigenheden" (Daniélou). Dan had Pius XII in 1946 niet het woord behoeven te citeren, dat de volkeren en de mensen ondanks alle verkeersmiddelen geïsoleerder leven dan voorheen. Dan zou de moderne eenheidscultuur de natuurlijke nationale differentiëringen in aanleg, tradities en levensgewoonten — nog versterkt door klimaat, bodemgesteldheid, enz. — uit de weg te ruimen.

Nu staat het vast, dat wij op het gebied van de louter materiële beschaving de éénwording van de wereld tegemoet gaan. De technische, stoffelijke voorzieningen van de volkeren worden steeds meer aan elkaar gelijk, en achtergebleven technieken worden opgeheven voor de dominerende westerse techniek. Maar deze technische civilisatie mag niet gelijkgesteld of verward worden met de geestelijke cultuur in de eigenlijke betekenis van het woord. Dat is een begripsverwarring, die in de hand wordt gewerkt door sommige westerse volkeren, omdat ze er niet toe kunnen komen in hun spreken en denken onderscheid te maken tussen „civilisatie" en „cultuur". Cultuur toch betekent eigenlijk de uiting-naar-buiten van het *psychisch* leven van een volk, op de eerste plaats de beleving van en de vormgeving aan zijn waarden: kunst, recht, moraal, enz. Hieronder vallen algemeen-menselijke waarden, die alle volkeren steeds gemeen hadden, maar ook andere, die volkomen van elkaar verschillen en zich bijgevolg op andere manier openbaren. Ras, geschiedkundige invloeden, milieu, levensvoorwaarden zijn hier oorzaak van grote verschillen, die vanwege de natuur geconditioneerd zijn. Een politieke wereldregering behoort tot de toekomstmogelijkheden. Maar als zo'n wereldregering zou proberen een „standaardcultuur" tot stand te brengen, dan zou ze aan dat experiment te gronde gaan. Wanneer men

de natuur met een gaffel uitdrijft, dan komt ze, naar het Latijnse spreekwoord zegt, toch altijd weer terug. Een dergelijke standaardcultuur voor heel de wereld is dan ook een ware utopie. Van de andere kant valt het niet te ontkennen, dat de mensheid van vandaag sterker dan voorheen haar gemeenschappelijk mens-zijn beleeft; dat de onderscheiden culturen door het inkrimpen van de wereld onder de invloed van een techniek die de ruimte beheerst, altijd nauwer met elkaar in contact komen en elkaar steeds sterker beïnvloeden. Als inductiestromen varen bepaalde ideeën — men heeft ze de naam gegeven van „idées-forces"—, die onder een of andere vorm door de samenleving van de hedendaagse wereld gedragen worden, door alle culturen heen. De technische beschaving, die alle volkeren aannemen en aannemen moeten, indien ze willen leven en hun toenemende mensenmassa's willen voeden, brengt onvermijdelijk nieuwe sociale en economische structuren mee, die niet meer tot het gebied van een bepaald volk beperkt kunnen blijven. Zij brengt in de volkeren gelijkaardige levensvormen, gedragingen en opvattingen teweeg, ze stelt hen voor een enorm aantal gelijkaardige vraagstukken. Welnu, we zouden al van een heel oppervlakkige kijk op de dingen blijk geven, als we de diepgaande invloed van de technische beschaving op het terrein van de cultuur ontkenden. De beginselen van het mechanisatieproces brengen ook een omwenteling teweeg in de wereld van het denken. Men heeft gezegd, dat de culturen door de technische civilisatie een gemeenschappelijke noemer kregen. Maar ook de tellers — om de vergelijking vol te houden — worden uitermate door deze technische beschavingsvorm beïnvloed. Tot staving hiervan wil ik er slechts op wijzen, dat, dank zij de natuurwetenschappelijk-technische wereldbeschouwing, de houding van de primitieve gekleurde volkeren tegenover de natuur totaal gewijzigd is: zij voelen zich niet meer zo blind en willekeurig in deze natuur geplaatst, er zich niet meer zo aan onderworpen in vrees en beven, want ze worden nu met de natuur geconfronteerd en leren deze te beheersen; — welnu, dat alles moet fundamentele veranderingen in het wereldbeeld, en daarmee in het cultuurbeeld oproepen. De natuurmythen, waarop zoveel godsdienstige tradities, zoveel religieuze zeden en gewoonten bouwden, worden vernietigd, Ja, de aan plaats gebonden primitieve godsdiensten worden door de geest en de structuur van de nieuwe beschaving losgerukt van hun wortels. Slechts universele godsdiensten kunnen zich nog handhaven.

De invloed van de technische civilisatie op de culturen gaat nog verder. De techniek op zichzelf is van wereldbeschouwelijk oogpunt weliswaar indifferent, maar mét haar verbreiding over de aarde brengt de technische beschaving een hele wereld van aards-gerichte, materialistische ideeën mede, die niet inherent zijn aan deze civilisatie. Ten slotte zijn die ideeën de wrange vruchten van het feit, dat deze in Europa ontstane beschaving is losgerukt uit haar oorspronkelijke christelijke cultuurbodem. Zo zijn op de dag van vandaag alle wereldculturen op een gelijkwaardige wijze blootgesteld aan het offensief van een aards-gestichte civilisatie, die reeds diepe bressen heeft geslagen in hun structuur. Het spiritualisme als wereldbeschouwing schijnt in het defensief gedrongen. „Schijnt", zeg ik. Want wie dieper kijkt, ziet reeds dat er een reactie op komst is, die — al zou het op de puinhopen van een wereldcatastroof zijn — haar vruchten dragen zal. Wij zien, hoe de elite van alle landen, Azië en Afrika inbegrepen, zich reeds ernstig begint te bezinnen op de geestelijke, de onstoffelijke, natuur van de mens en diens binding aan transcendente waarden. Van de andere kant bevordert de technische beschaving met haar materialistische satellieten ongewild en onverwacht het herontwaken en de herleving van de oude godsdiensten van Azië alsook de verbijsterende renaissance van de Islam. Ook het Christendom vindt in zeker opzicht baat bij deze ontwikkeling, niet slechts omdat het tot nadenken wordt gestemd in het aangezicht van het wereldgevaar van het materialisme, maar ook omdat een dusdanige ontwikkeling bevorderlijk is voor de uitbreiding van het Christendom. In de stroom van het aards-gerichte denken, die door de wereld heen spoelt, drijven onder het hulsel en het etiket van een verwereldlijkte beschaving een menigte oerchristelijke waarden, die door de volkeren geaccepteerd worden, zonder dat zij zich van hun oorsprong bewust zijn. Deze waarden nu worden vastgelegd in de nieuwe constituties en maatschappelijke instellingen van de gekleurde volkeren. En de over gans de wereld verbreide these van het communisme, dat zich uitgeeft als tegenspeler van het Christendom, moet zonder het te willen ook de antithese van het Christendom aan het licht brengen. Dat kan van zeer grote providentiële betekenis zijn, wanneer het communisme, dat reeds thans zijn geestelijke kracht tot vormgeving aan de geschiedenis verloren heeft, aan zijn innerlijke onnatuur te gronde zal gaan.

Het komt er dus op neer, dat de evolutie naar de uitwendig éénwordende wereld, waartoe talrijke negatieve en positieve invloeden van de ver-

technizeerde beschaving medewerken, wel geen standaardcultuur zal bewerkstelligen, maar toch machtige, nieuwe gemeenschappelijke verworvenheden, terwijl zij tevens de eigenheden van de volkeren sterk naar voren zal brengen. Dat geeft feitelijk aan het aanpassingsprobleem een nieuw aspect, alhoewel dan zeer gecompliceerd. De Kerk heeft te doen met een wereld op drift. De culturen zijn in beweging; nergens dan ook vinden we gevestigde cultuurvormen, die zich gemakkelijk voor aanpassing lenen. En elke poging tot aanpassing — wat te allen tijde en te aller plaatse een eis is die voortvloeit uit het wezen van de Kerk — moet rekening houden met een wereld die uiterlijk, en deels ook innerlijk, naar eenheid toegroeit.

Het naar elkaar toegroeien van de volkeren maakt de totstandkoming van de eenheid der Kerk in de veelheid der culturen thans veel gemakkelijker dan ooit tevoren tijdens haar lange en toch korte geschiedenis van tweeduizend jaar sinds haar uitbreiding in het Middellandse-Zee-gebied. Deze verenende krachten zijn even zoveel tegenmiddelen tegen de verleiding, die culturen binnen de Kerk ertoe wil brengen zich in zelfgenoegzaamheid in te kapselen. De mensheid leert in onze dagen inzien, dat een natuurlijk humanisme op verscheidene wijzen tot uitdrukking kan komen, en dientengevolge leren ook de westerse christenen, dat hun cultuur niet de enige is, waarin het Christendom gestalte kan aannemen. Daardoor slijt het Europees karakter van de missiearbeid, dat door de volkeren van Azië en Afrika wordt afgewezen, ook in de eigen Europese gelederen, louter natuurlijk bekeken al, vanzelf af. IJzeren levensnoodzaak maakt de economische banden tussen de volkeren van de hele wereld steeds hechter. Een definitieve splitsing in Westen en Oosten wordt onmogelijk. Ook dát heeft zijn providentiële betekenis voor de toekomstige structuur van de wereldkerk. Voor de eerste keer beleven en creëren de volkeren gezamenlijk wereldgeschiedenis; en de volkeren van de wereldkerk moeten voor de eerste keer op wereldvlak ook gezamenlijk kerkgeschiedenis creëren; en het is gemakkelijker, in de Kerk een eenheid tot stand te brengen onder culturen die door de wereldevolutie tot confrontatie worden gedwongen, dan onder culturen die er in een of ander besloten gebied tot op de huidige dag naar streefden een volkomen eigen leven te leiden. De universele Kerk zowel als de plaatselijke Kerken worden in onze dagen genoopt tot een waarlijk oecumenische gedragslijn, niet slechts tegenover de afgescheiden christenheid, maar ook tegen-

over de hele menselijke onderbouw, het substraat waarop de Kerk het Rijk Gods moet optrekken. Alleen zó wordt in de Kerk de totale Christus gevormd, de „totus Christus", over wie Sint Augustinus spreekt, de mystieke incarnatie van Christus in de gehele mensheid.

IV

Wanneer ge mij nu vraagt, hoe ik mij het culturele aanzicht van de toekomstige feitelijke wereldkerk voorstel, dan is het wel duidelijk, dat daarin de eenheid in de verscheidenheid sterker tot uitdrukking zal komen. De elementen van goddelijke structuur hebben geen aanpassing nodig. Christus Zelf heeft ze aan de mensheid aangepast, en er bestaan in geen enkele cultuur moeilijkheden deze structuur te verwezenlijken. Maar zoals wij een Europees-Westerse en een Oosterse Kerk hebben, zo zullen er ook Afrikaanse en Aziatische Kerken moeten groeien met een hun eigen cultuurvorm. Deze ontwikkeling zal voor de geuniëerde Oosterse Kerken, die tot nu toe cultureel in de schaduw stonden van de reusachtig gegroeide Latijns-Westerse Kerk en die vroeger vaak voorwerp waren van een onduldbare latinisering, een psychologische verademing betekenen in een wereldkerk, die in cultureel opzicht steviger organisch is gevormd; en voor de hereniging met de schismatieke Oosterse Kerk zal dat nieuwe perspectieven openen. Ik ben er mij weliswaar zeer goed van bewust, dat de grootste struikelblokken voor de hereniging met de Oosterse afgescheidenen dieper liggen dan op het vlak van de cultuurproblemen. Wij verhopen van de nieuwe ontwikkeling der cultuurkwestie in de Kerk een beter evenwicht tussen actie en contemplatie, tussen een te sterk beklemtonen van de vorm en een te sterk beklemtonen van het zuiver geestelijke, alsook een krachtiger uitwisseling tussen de Kerken onderling, ook in culturele aangelegenheden. De graad van differentiëring onder de diverse Kerken op cultureel vlak zal echter in hoge mate afhankelijk wezen van de collectieve cultuurontwikkeling van de éne wereld. Een omschakeling met schokken is niet nodig en niet gewenst, maar dringend vereist — en door dagelijkse jobstijdingen uit de missielanden wordt deze eis des te klemmender — is een geleidelijke organische ontwikkeling, die in de landen van de kleurlingen het specifiek-westerse in de cultuurvorm der Kerk opgeeft en daartegenover het specifiek-Japanse, -Chinese, -Indische, -Afrikaanse, enzovoort, opneemt. Dat moet echter gebeuren door een scheppend, een oorspronkelijk proces,

dat nieuwe wijn in nieuwe zakken giet, dat wil zeggen, dat onder de Geest van God en uit de vermogens van de culturele aanleg en de energiebronnen van deze volkeren nieuwe, met het Christendom strokende cultuurvormen in het leven tracht te roepen. Daarbij kunnen en moeten bestaande gebruiken en tradities, wanneer ze in aanmerking komen voor accommodatie en het gevaar van misvatting vanwege de niet-christenen is uitgesloten, gekerstend worden, zoals dat ook bij de kerstening van de Germanen gebeurde. De eerste en hoogste gave evenwel, die door de Westerse en de geuniëerde Oosterse Kerk voor dit omschakelingsproces wordt aangeboden, bestaat in de waarden van de mensheid, welke de Kerk tot op heden, onder medewerking van de Geest Gods, bij haar tocht door de geschiedenis in het Oosten zowel als in het Westen reeds in haar schoot heeft geborgen. Wil de assimilatie van deze waarden echter mogelijk worden, dan moeten zij uit het geestelijke erfgoed van de respectieve cultuur zichtbaar naar voren treden, minstens de kiemen ervan, die in die cultuur aanwezig zijn. Een missionaris die beweert dat er niets is om aan te knopen, — hij mag dan in Japan of in de Congo leven, — zit of wel nog boordevol Europeïsme ofwel zijn opleiding is niet voldoende geweest voor een diepe kijk op de cultuur. In 1955 vertelde de hoogste functionaris van de Congregatie de Propaganda Fide, mgr. Sigismondi, die jarenlang apostolisch delegaat in Congo was, bij de opening van de grote Zwitserse missietentoonstelling volgende anecdote: „Een oude missionaris zei vaak smalend: 'Monseigneur, daar beneden bij mij vindt men weinig behoorlijks, en zelfs dat is niets waard. Met zulke stenen kan men in het hart van Afrika de Kerk niet opbouwen'. „Maar ik", zo zeide de delegaat, „ben integendeel de mening toegedaan, dat men met de stenen daar beneden een prachtige Kerk kan bouwen, en niet alleen een Kerk, maar ook een burgerlijke maatschappij". Evenzo vindt men in Azië, waar de vloed van het westers materialisme overheen is gespoeld, in de onderbouw van de beschaving deze bouwstenen, die in de van nature christelijke ziel van een volk zijn geankerd. De inlandse culturen kunnen in de volwassen wordende jonge Kerken dan medewerken aan de verdere ontwikkeling van deze werkelijkheden; zij zullen dan veel in een nieuw licht zien en er tevens toe bijdragen de theologie te verrijken. Heel ons besef immers van het goddelijke, ook onze dogma's, bestaat in een analoog begrip van het goddelijke. De theologische uitspraken zijn in zichzelf zeker waar en juist, maar zij putten in het kenproces het goddelijke Wezen nooit uit. Zo blijft ook voor de volkeren die

pas tot de Kerk toetreden, een brede mogelijkheid open om mede de christelijke waarheid te ontplooien en te verdiepen en om het devotieleven van de universele Kerk te vormen. Wij kennen altijd slechts ten dele, en nimmer zullen wij het oneindige uitputten. Op de specifieke kwesties van de dogmatische aanpassing, die onze materie deels overschrijden, kunnen we hier niet ingaan. Het proces van de infiltratie der Kerk in de culturen van de volkeren, die nog niet uit eigen kracht volledig gestalte kunnen geven aan hun leven, kan slechts doeltreffend geleid worden door de inheemse hiërarchie, die daarbij moet gesteund worden door de geestelijkheid en het volk, vooral door de hoger-ontwikkelden uit het volk. Er is tijd nodig geweest om tot dat inzicht te geraken. Maar geleidelijk hebben wij dat inzicht toch gekregen. Rome moet aan het aanpassingsproces richting geven, maar ook de vrijheid laten tot scheppende vormgeving. De beginselen kunnen vanuit Rome worden ingescherpt en hun correcte toepassing gecontroleerd. Maar de eigenlijke aanpassing kan niet gefabriceerd worden in de bureaus van Rome, zoals ook de missiewetenschap slechts de helpende hand kan bieden.

Men heeft betreurd, dat de huidige generatie van inheemse bisschoppen en priesters een westerse opleiding heeft ontvangen. Tot op heden heeft men haast uitsluitend leerboeken voorgelegd, die in het Westen werden samengesteld. Maar het is voor het aanpassingsproces geen ramp, wanneer deze generatie nu priesters opleidt, die, gebruik makend van de kennis van twee culturen — de westerse en de inheemse —, langzaam omschakelen en oplossingen vinden van de dringende aanpassingsproblemen, die in een cultureel in gisting zijnde wereld voldoen aan de behoeften van de universele Kerk en aan die van de eigen Kerk. Bij de accommodatie is echter bovenal de medewerking van de meer-ontwikkelde leken der missiekerk onmisbaar. Want hoe interessant en belangrijk o.a. de kwesties van de dogmatische en van de liturgische aanpassing ook zijn mogen, ze betekenen toch niet alles. De Kerk immers moet het cultuurgebied in zijn gehele breedte en diepte doordringen, het gebied dus, dat voor het grootste stuk in de handen berust van de leken en waarin wij een eigen bevoegdheid en apostolische zending hebben. Maar de specifieke taak van de missionerende Kerk blijft toch, het Evangelie door prediking in de culturen binnen te leiden en het te doen verstaan vanuit de culturen zelf, opdat het Woord daar vlees zal worden bij de aanneming van dit Evangelie. Bij alle hulp, die wij bieden in dit bovennatuurlijk-natuurlijk

proces, moet onder ons dezelfde gezindheid heersen die ook in Christus Jesus was bij de menswording: zijn ootmoed die zich vernederde tot de gestalte van een slaaf, zijn liefde die zover ging dat Hij Zich van alles ontdeed en zo de weg vrijmaakte voor de verlossing van de mensheid. Zonder deze zichzelf opofferende deemoed en overgave is geen verwezenlijking mogelijk van de katholiciteit, waarvan de uit God geboren liefde de laatste beweegkracht is. Sint Augustinus heeft in zijn commentaar op de brief van Sint Jan in wonderschone bondigheid alles uitgedrukt wat er te zeggen is over de geest, die de leden van de Kerk in de naar eenheid groeiende wereld moet bezielen, woorden die deels in de missie-encycliek „Fidei donum" zijn opgenomen: „Breidt uw liefde uit over de gehele wereld, indien ge Christus wilt beminnen, want de ledematen van Christus zijn overal op de wereld. Als ge slechts een deel liefhebt, dan zijt ge verdeeld. Indien ge echter verdeeld zijt, dan zijt ge niet meer in het Lichaam (van Christus). Maar als ge niet meer in het Lichaam zijt, dan staat ge niet meer onder de invloed van het Hoofd" (In Epist. Joannis, X, 8–PL 35, 2060).

Aken.

BOEKBESPREKING

Getuigenis. Tijdschrift voor bijbels-liturgische vroomheid. Derde jaargang 1958-1959, n. 1, 2 en 3. — J.J. Romen en Zonen, Roermond.

Bij het ingaan van de derde jaargang heeft dit tijdschrift een verandering en enigermate een koerswijziging ondergaan, al blijft het zijn oorspronkelijke doelstelling getrouw: een bijdrage leveren tot verbreiding van een bijbels-liturgische vroomheid. Getuigenis meent een leemte te vullen, omdat het authentiële kerkelijke vroomheidstype, zoals dit spreekt uit bijbel en liturgie, in onze dagen opnieuw is ontdekt en een speciaal orgaan voor verdieping en verbreiding behoeft. Zoals uit de eerste drie afleveringen van deze jaargang, resp. getiteld Kerstening, Vastentijd en Paasnummer blijkt, vinden zielzorgers en predikanten, godsdienstleraren en katecheten hier voor de grote tijden van het kerkelijk jaar uitmuntende stof voor hun werk van geloofsverkondiging. Maar ook voor persoonlijke overweging biedt dit tijdschrift voortreffelijke bijdragen. Het verschijnt viermaal per jaar in een omvang van ongeveer 80 bladzijden per nummer.

Nijmegen A.M.

MAG. DR. F. MALMBERG S.J.

CHRISTENDOM EN MENSELIJKE SAMENLEVING*

De titel, waaronder deze inleiding zich bij U aandient, is naar onze mening een zeer gelukkige. (De bescheidenheid verbiedt ons niet dit compliment te maken; want het zijn de organisatoren van de Nederlandse Missiologische Week en niet wijzelf, die deze titel uitdachten.) „Christendom en menselijke samenleving" roept immers in zijn formulering meteen de voornaamste theologische problemen op, die ons ter behandeling werden toevertrouwd.

„Christendom" is zelf een „menselijke samenleving", ja de hoogste vorm van menselijke samenleving: godmenselijke samenleving. God de Zoon zelf is in Jezus Christus in de meest eigenlijke en volle zin des woords onze medemens geworden, Hij heeft er zich niet voor geschaamd ons broeders te noemen (vgl. Hebr. 2,11), Hij heeft op onze aarde samen met ons geleefd, Hij leeft nog inniger met ons samen nu Hij is verheerlijkt: want door zijn dood en verrijzenis is Hij niet enkel de bewerker maar ook het inwendig levensbeginsel en het Hoofd geworden van het Christendom, van een nieuwe alomvattende menselijke samenleving bezield door zijn Heilige Geest. „Ik ben met u alle dagen tot aan het einde der wereld" (Mt. 28,20).

Een nieuwe *alomvattende* menselijke samenleving. Om het alomvattende van deze nieuwe menselijke samenleving, die het Christendom is, naar zijn breedte en diepte te peilen, behoeven wij slechts de ogen des geloofs te vestigen op het ons geopenbaarde mysterie der verlossing. Want deze nieuwe menselijke samenleving heeft geen ander doel dan het heilbrengend verlossingswerk van de Godmens te bestendigen — „ut salutiferum redemptionis opus perenne redderet", zo leert het Vaticaans Concilie (Denz. 1821) — maar dit dan ook in zijn geheel. Welnu: Christus' verlossingswerk beoogde het heil van *alle* mensen: ziehier a.h.w. zijn breedte-dimensie; en Christus' verlossingswerk beoogde het heil van *heel* de mens: ziehier a.h.w. zijn diepte-dimensie.

Het heil van alle mensen. „God wil dat alle mensen zalig worden en tot de kennis der waarheid geraken", schrijft de Apostel aan zijn „vicarius apostolicus" in de missie van Efese, Timotheus; en wel door de „éne middelaar tussen God en de mensen, de Mens Christus Jezus" (1 Tim.

* [1] Referaat op de Nederlandse Missiologische Week te Nijmegen, 7 April 1959

2,4–6). Wij kunnen deze woorden niet ernstig genoeg nemen. Voor Christus bestaat er geen onderscheid tussen Jood en Griek, tussen man en vrouw, tussen vrije en slaaf, tussen verleden, heden en toekomst: niemand die *mens* is wordt uitgesloten van de heilswerking, van het verplichtend heilsaanbod van de *mens*geworden God.

Maar er is meer. Het verlossingswerk van Christus beoogde niet alleen het heil van alle mensen, het beoogde ook het heil van *heel* de mens. Alle menselijke levensfuncties van hoog tot laag, geen enkele uitgezonderd, kwam Jezus verlossen en heiligen. God de Zoon nam niet slechts een gedeelte aan van onze menselijke natuur: Hij is *volledig-mens* geworden, „per omnia nobis similis absque peccato", in alles aan ons gelijk behalve in de zonde, zoals het Concilie van Chalcedon het in aansluiting aan Hebr. 4,15 formuleerde (Denz. 148). En zo betrok Hij ook geheel het menselijk levensgebied, alle sectoren des levens, in zijn Gode-welgevallige, heilige en heiligende Godsdienst.

Hij heeft geleefd in het verband van een gezin, evenals wij. Hij was kind van zijn tijd en kind van zijn volk, zoals wij. Hij heeft voor zijn bestaan gearbeid gelijk wij. Geen ander vóór Hem en geen ander nà Hem heeft als Hij in zijn eigen individuele mensheid gedragen en ervaren die oneindig bonte mengeling van al wat menselijk is. Hij is dè mens, de enige naar wie wij ons in al ons menselijk doen en laten richten kunnen: *ecce Homo*. Zo heeft Hij alle facetten van ons aardse leven in zijn aardse leven opgenomen en, waren zij alle in onze eerste vader Adam gevallen en gevloekt, in Hem, „le second premier homme" (Lagrange), de tweede eerste mens, zijn zij alle, althans in beginsel, verlost en wonderbaarder dan voorheen gezegend.

Welnu, het is juist in en door zijn Kerk, in en door het Christendom, dat Christus dit alle mensen en al het menselijke omspannend heilswerk de eeuwen door bestendigt. Dit is voor ons, gelovigen, de diepste grond waarom het Christendom met volle recht, „iure divino", er aanspraak op mag maken een waarlijk alomvattende menselijke samenleving te zijn; een aanspraak die het vanzelfsprekend nooit verloochenen kan.

En hier worden wij onmiddellijk geconfronteerd met het probleem, dat er, ondanks deze alomvattendheid van het Christendom, nog sprake zijn kan van een andere menselijke samenleving. Wanneer wij over „de menselijke samenleving" spreken, plegen wij immers met deze benaming *niet* het Christendom te betekenen. De titel zelf van onze inleiding is hiervan een welsprekend voorbeeld: „Christendom *en* menselijke samen-

leving". Maar indien het Christendom de allen- en alles-omvattende menselijke samenleving is, wordt dan niet eo ipso, althans rechtens, iedere vorm van menselijke samenleving naast en buiten het Christendom, m.a.w. iedere vorm van *profane* menselijke samenleving uitgesloten? De vraag stellen is ze beantwoorden: zeer zeker niet; de uitdrukkelijke leer van het Christendom zelf spreekt onmiskenbaar duidelijke taal hierover (denk b.v. aan de vele kerkelijke uitspraken over de verhouding van Kerk en Staat). Het is echter niet zo eenvoudig om dit negatieve antwoord tot in zijn laatste theologische grondslag te verantwoorden; en toch hangt van deze verantwoording geheel ons verder inzicht af in de betrekkingen tussen Christendom en menselijke samenleving. Het zal dus zaak zijn nog enigszins nader in te gaan op dat *alomvattende* karakter van het Christendom.

En wij menen dan, bij scherper theologisch toezien, twee factoren te ontdekken, waardoor deze alomvattendheid toch ruimte openlaat voor profane menselijke samenleving, en wel vooreerst: de alomvattendheid, die aan het Christendom krachtens zijn wezen toekomt, is hier beneden nog een *wordende* alomvattendheid, dus wel een ware en werkelijke alomvattendheid doch nog verkerend in een stadium van wording, van voorlopigheid en groei naar haar eschatologische voltooiing. En ten tweede: deze wording is niet een pacifieke zelfontwikkeling zonder stoornis, maar ten gevolge van de erfzonde, een proces dat voortdurend over heel de lijn te kampen heeft met weerstand van binnen en van buiten, en dat deze eschatologische voltooiing eerst kan bereiken doorheen 's mensen dood.

Het zou ons te ver voeren deze twee stellingen in al hun mysterievolle aspecten toe te lichten. Wij menen voor deze inleiding te kunnen volstaan met een enkele korte beschouwing over de *afheid* èn *onafheid* van Christus' verlossingswerk.

Met het door de Vader in hoogste welgevallen aanvaarde levensoffer van zijn mensgeworden Zoon was de verlossing van het gevallen menselijk geslacht „volbracht". Dit betekent dat Jezus, verheerlijkt uit de dood verrezen, eo ipso was geworden — om met Sint Paulus te spreken — „tot levendmakende Geest" (1 Kor. 15,45), tot „oorzaak van eeuwig heil voor allen die naar Hem luisteren" (Hebr. 5,9). Dit betekent, dat uit zijn doorboorde zijde de Kerk geboren werd „zonder smet of rimpel, heilig en onbevlekt" (Ef. 5,27), bezield door Jezus' H. Geest, gesterkt door de drievoudige heilige en heiligende macht van haar Bruidegom en Heer: de priestermacht, de leermacht, de bestuursmacht; en zo in staat, uit de

kracht van de hemelse Jezus, om over alle mensen en geheel het mensenleven de vruchten van zijn kruisdood uit te storten. De Kerk, die Jezus zich won door zijn eigen bloed (Hand. 20,28), is onverbreekbaar aan Jezus verbonden door zijn H. Geest, die bij haar blijft voor eeuwig (Joh. 14,16): daarom is zij uiteraard en onvergankelijk heilig, want Jezus leeft in Haar; daarom is zij ook in al haar specifiek kerkelijke activiteit uiteraard godsdienstig en bijgevolg de mensen heiligend, want Jezus werkt door haar. „Hij is het zelf, die door middel van de Kerk doopt, onderwijst, bestuurt, ontbindt, bindt, opdraagt en offert", zegt de encycliek over het Mystieke Lichaam (29 juni 1943).

Doch naast en tegenover dit *uiteraard heilig en godsdienstig* zijn der Kerk, waarin al haar leden, priesters zowel als leken, ieder op zijn wijze mogen delen, ja, waaraan geen enkel mens en geen enkel menselijk levensgebied zich geheel onttrekken kan — niets onttrekt zich aan de warmte van haar stralen, zong de Psalmist van de zon (Ps. 19,7) —, blijft hier beneden toch ook onze eigen, *allesbehalve uiteraard heilige en godsdienstige menselijke natuur*, het rijk van de oude Adam, waar de begeerlijkheid des vlezes, de begeerlijkheid der ogen en de hovaardij des levens (1 Joh. 2,16) hoogtij willen vieren. Dit is het immens terrein van het nog niet volledig door Christus in de Kerk verloste, van het uit zich zelf ook nu nog steeds onheilige, profane. Hier wordt, tot Jezus glorievol zal wederkeren, de strijd tussen Hem en de duivel nog doorgestreden, m.a.w. hier heeft de Kerk op aarde de nooit voltooide taak van strijdend kerstenen. Denken wij b.v. aan de domeinen van wetenschap, van kunst, van de techniek, de politiek, economie, lichaamscultuur, ontspanning; aan al die vele menselijke uitingen die niet wezenlijk en uit zichzelf godsdienstig zijn.

Laat ons trachten dit moeilijke begrip van *het profane*, waar enerzijds de boze begeerlijkheid, litteken van Adams zonde dat ons tot zonde heenneigt, en anderzijds het door Christus in beginsel reeds verlost-zijn en het reikhalzen naar volledige verlossing, onverzoend samenwonen, deze kampplaats van een dubbele wet (vgl. Rom. 7,23), theologisch enigszins nader te beschrijven.

Vooreerst: het profane levensgebied is niet enkel niet uit zichzelf godsdienstig, het staat niet alleen-maar-onverschillig, „neutraal" t.o.v. de godsdienst, doch het weerstreeft ook krachtens onze gevallen natuur aan het beïnvloed worden door de godsdienst; het draagt in zich de in dit leven onverwoestbare neiging om zich volkomen te verzelfstandigen, om zichzelf te laïciseren en te seculariseren, om zich op zichzelf terug te

trekken, zich binnen zichzelf op te sluiten en dus praktisch God en zijn Christus uit te sluiten buiten geheel het eigenmenselijk denken en willen en doen. Het tracht zo in te gaan tegen zijn eigen diepere natuur, zich af te snijden van zijn laatste levensbron, zichzelf dus te verminken en te vermoorden, en het individuele, het familiale, het nationale en internationale leven onvermijdelijk naar de ondergang te voeren.

Want ten tweede: ook het profane levensgebied is door God geschapen tot zijn verheerlijking; dit is zijn meest innerlijke en fundamentele bestaansgrond. Ondanks de zonde van de eerste Adam is het niet totaal in zich bedorven, en de tweede Adam, de Godsdienaar bij uitstek, betrok het in zijn christelijke godsdienst daar Hij het mede-opnam in zijn volledig-menselijke natuur en het als vrucht van zijn zoendood een eerste onverliesbare wijding schonk om gebruikt te kunnen en te moeten worden voor christelijke godsdienst. De inherente neiging tot de zonde is bijgevolg niet de enige of overheersende wet van het profane; het heeft ook een wezenlijke goedheid behouden — „al wat door God is geschapen is goed", schrijft Paulus aan Timotheus (1 Tim. 4,4) —, het is in principe reeds door Christus verlost — „Ik heb de wereld overwonnen" (Joh. 16,33) —, het hunkert naar volledige verlossing, die echter in dit leven niet verwezenlijkt wordt.

Want ten derde: al het profane is als zodanig tijdelijk en vergankelijk: „de gedaante dezer wereld gaat voorbij" (1 Kor. 7,31). Tot de gevolgen van de erfzonde behoort de dood, en de volledige verlossing van onze gevallen menselijke natuur komt eerst tot stand wanneer „als laatste vijand" de dood door Christus is ontkracht (1 Kor. 15,26): eerst dan kan God alles in allen en in alles zijn (1 Kor. 15,28), eerst dan kan ons menselijk leven in zijn totaliteit uiteraard-godsdienstig zijn.

Waaruit, ten vierde, de wezenlijke betrekkelijkheid en ondergeschiktheid van de profane waarden overduidelijk blijkt. „Zoekt eerst het Rijk van God en Zijn gerechtigheid en al die dingen zullen u als toegift erbij geschonken worden", zeide Christus (Mt. 6,33). Hij kwam niet op de wereld om ons tot grote geleerden of vaardige technici of bekwame economen of all-round sportsmen te maken, Hij leefde en leed en verrees uit de doden om ons tot heiligen en apostelen te maken. God dienen in navolging en uit de kracht van Jezus Christus is het doel van geheel ons leven; het profane is er slechts en heeft slechts waarde omwille van de godsdienst. „Hetzij gij eet, hetzij gij drinkt, of wat ge ook doet, doet alles ter ere Gods" (1 Kor. 10,31) en „al wat ge doet, door woord of door

daad, doet alles in de naam van de Heer Jezus Christus onder dankzegging aan God de Vader door Hem" (Kol. 3,17) en „niets is verwerpelijk zo het onder dankzegging wordt genomen, want dan wordt het geheiligd door Gods woord en gebed" (1 Tim. 4,4v).

Ja, eenmaal gegeven de houding van onthechting tegenover het profane, die uit de voorafgaande punten onmiddellijk voortvloeit, heeft, ten vijfde, de godsdienst de profane levenswaarden nodig om hier op aarde te kunnen bestaan, zich in stand te houden en zich te ontwikkelen tot volle wasdom. Ook in de eigen taal der diepste wetenschap, der schoonste kunst, der meest ontwikkelde techniek, van het gezondste lichaam, enz. enz. wil het Christendom Gods lof verkondigen en aan God in al zijn schepselen ere brengen door Jezus Christus onze Heer. „Alles is van u, maar gij zijt van Christus en Christus is van God" (1 Kor. 3,22v), leert ons Sint Paulus; en op het feest van Christus-Koning zingt de Kerk: „U moeten de heersers der volken openbaar hulde betuigen, onderwijs en rechtspraak zij eredienst aan U, wetten en kunsten moeten uw stempel dragen" („Te nationum principes — Honore tollant publico — Colant magistri, iudices — Leges et artes exprimant").

Wat eist nu deze katholieke visie op het profane van het Christendom, dat van zijn Stichter de opdracht ontving om alle mensen en geheel het menselijk leven voor Hem te winnen, om dus ook geheel de profane menselijke samenleving te kerstenen?

Tegenover de zondige neiging naar opsluiting binnen zichzelf en secularisatie, die zoals wij zagen inherent is aan het profane levensgebied, moet het Christendom dit zoveel mogelijk trachten te ontsluiten en open te stellen voor de heilzame inwerking van de christelijke godsdienst. Het Christendom vindt hiervoor een aanknopingspunt binnen dit profane zelf, in de neiging namelijk naar godsdienstigheid en naar volledige verlossing, die immers ook aan het profane innerlijk eigen is. De tijdelijkheid en de betrekkelijkheid van de profane waarden brengen met zich mee dat dit „toegankelijk maken voor de invloed van de godsdienst" slechts vruchtbaar kan geschieden vanuit de christelijke grondhouding der onthechting en der offerbereidheid; de goedheid, de belangrijkheid en de noodzakelijkheid van de profane waarden voor de godsdienst brengen met zich mee, dat het moet geschieden vanuit de christelijke grondhouding der liefde. Kortom, het Christendom zal geheel de profane menselijke samenleving en al haar geledingen moeten benaderen met een strijdbare en vertrouwvolle, geregelde en onthechte, offerbereide

en voortdurend offerende liefde, die alles op zijn „juiste" en daarom op zijn „volle" waarde schat, en alles tracht te „be-leven" en te „consacreren" tot eredienst aan God in Jezus Christus. Een liefde dus, die genezend en verheffend is, zoals de liefde van God die zich aan ons openbaarde en mededeelde in de liefde van zijn mensgeworden Zoon.

Samenvattend mogen wij dus zeggen: de „godmenselijke" samenleving moet de „menselijke" samenleving, die haar door Christus ter kerstening werd toevertrouwd, beminnen met een onthechte en juist daarom oprechte liefde: verlossende liefde die, „sanans et elevans", genezend en verheffend, ook deze profane samenleving op hare wijze Gods lof doet zingen in Christus haar Koning en Heer. Vreemdeling in de wereld (1 Petr. 1,1; 2,11), waar het immers „geen blijvende stad" heeft (Hebr. 13,14), pelgrim naar het vaderland dat de hemel is (Fil. 3,20), mag het Christendom toch niet „wereldvreemd" zijn, maar moet het, zich onbesmet bewarend voor haar verleiding (Jac. 1,27), „zo door de aardse goederen heengaan dat het de eeuwige niet verliest" (gebed van de 3e zondag na Pinksteren) en alle profane waarden trachten te wijden tot eredienst en offer aan de Vader. Dit vraagt een harde en continue inspanning en strijd: Christus is niet de vrede komen brengen maar het zwaard (Mt. 10,34); doch toegerust met de wapenrusting Gods (Ef. 6,11), gelovend dat Christus de wereld reeds heeft overwonnen (Joh. 16,33) en dat de velden wit staan van de oogst (Joh. 4,35), moet het toch leven in diepe zielevrede (Joh. 16,33 enz.), met het vertrouwen van de leliën des velds (Mt. 6,28) en van de vogelen des hemels (Mt. 6,28), niet bezorgd voor de dag van morgen (Mt. 6,34), zich nù gevend als Christus' gezondene aan de wereld van nù. En zoals iedere christen zijn eigen en onvervangbare plaats heeft in het lichaam van Christus dat de Kerk is, zo heeft hij ook zijn eigen en onvervangbare roeping en opdracht t.o.v. de profane menselijke samenleving, de roeping en de opdracht om, vanuit zijn plaats in het Lichaam van Christus, „zijn eigen wereld" te verlossen, in zijn eigen milieu namens Christus en de Kerk een kerstenende functie te vervullen die niemand van hem overnemen kan.

Wij mogen in dit verband wel een enkel woord wijden aan de bijzondere en zo belangrijke taak die, t.o.v. de kerstening van de profane menselijke samenleving, binnen het Christendom aan de *leken* toekomt. Want onder de verlichtende inspiratie van Christus' H. Geest dringt het in onze tijd meer en meer tot het kerkelijk geloofsbewustzijn door, dat juist „de kerstening van het profane leven" het kerkelijk apostolaatsgebied is waar

op de eerste plaats de katholieke leek Christus' heilbrengend verlossingswerk moet bestendigen. Citeren wij een beroemd geworden uitspraak van Paus Pius XII z.g. (20 februari 1946):

„De gelovigen, en nauwkeuriger gesproken de leken, staan in de voorste linie van het leven der Kerk; door hen is de Kerk het levensbeginsel van de menselijke samenleving. Daarom moeten zij, speciaal zij, er zich steeds klaarder van bewust zijn, niet alleen dat zij behoren tot de Kerk, maar dat zij de Kerk zijn, d.w.z. de gemeenschap der gelovigen op aarde onder de leiding van het gemeenschappelijk Hoofd, de Paus, en van de Bisschoppen samen met hem. Zij zijn de Kerk („Essi sono la Chiesa"), en daarom hebben de gelovigen, vanaf de eerste tijden van haar geschiedenis, zich met de toestemming van hun Bisschoppen verenigd in bijzondere groeperingen betreffende de meest verschillende uitingen des levens. En de heilige Stoel heeft nooit opgehouden deze goed te keuren en te prijzen."

Onder de leiding van de kerkelijke Hiërarchie zijn het primair de leken, door wie de Kerk het bovennatuurlijk levensbeginsel moet zijn van de menselijke samenleving. Het profane levensgebied is primair hùn terrein; hier hebben primair zij de taak om namens Christus en de Kerk een kerstenende functie uit te oefenen. In deze functie „zijn zij de Kerk".

In een hoogst leerrijke „Note de l'Assemblée des cardinaux et archevêques de France" (maart 1946) lezen wij het volgende: „La vie profane est le domaine propre des laïques. Ils ont la mission de la rendre chrétienne, en faisant pénétrer, dans toutes leurs relations sociales, leur vie de grâce et de charité. S'ils ne jouent pas ce rôle, personne ne le tiendra à leur place".

Wat is bij de uitoefening van deze leken-taak de verhouding van de leken tot hun priesters? Het eerste antwoord op deze ingrijpende vraag volgt onmiddellijk uit het geloofsgegeven, dat het hier gaat om een *bovennatuurlijke* taak, een taak waartoe de leek geroepen is en die hij slechts vervullen kan uit kracht van Gods genade. Deze genade echter is vrucht van Jezus' kruisoffer. En het is enkel door middel van de priester, dat de verheerlijkte Jezus dit kruisoffer — in het offer van de heilige mis — bestendigt en tegenwoordig stelt. Zo deelt de priester, in Jezus' kracht, aan de leek de genade mede die wordt vereist voor de kerstening van het profane; en in deze zin kan de kerstening van het profane slechts geschieden in afhankelijkheid van de priester.

Maar er is nog een andere afhankelijkheid. Want geheel het apostolaat

in Christus' Kerk, en dus ook het apostolaat der kerstening van het profane, staat onder de zending en de continue leiding van de opvolgers der Apostelen, van de Paus en de Bisschoppen dus. Bij hen, en bij hen alleen, berust ook ten slotte de macht en het recht om dit leken-apostolaat te organiseren. De door hen bij deze organisaties aangestelde priesters hebben tot taak om de band met en de gehoorzaamheid aan de hiërarchische gezagsdragers levend te houden; zij moeten, zoals de kardinalen en aartsbisschoppen van Frankrijk het uitdrukten, „se mettre *au service* de ces apôtres du laïcat pour les aider à réaliser leur vocation, respecter cette vocation particulière, ne pas se substituer à eux dans le domaine des applications, leur donner la vie spirituelle qu'ils attendent, faire passer et laisser souffler constamment l'Esprit pour que le mouvement reste lui-même fidèle à sa mission" (maart 1946).

„Respecter cette vocation particulière, ne pas se substituer à eux dans le domaine des applications" : in dienende eerbied voor de eigen taak der leken, moet de priester hun zijn geestelijke bijstand bieden opdat zij opgewassen zijn tegen en berekend voor dit verheven en gecompliceerd apostolaat; voortdurend er op bedacht om het christelijk geweten van de leek aldus te helpen vormen, dat deze zelf in staat is „om ieder ogenblik en in iedere situatie van zijn privé- en openbaar leven te vinden — of althans goed te begrijpen en toe te passen — de christelijke oplossing van de veelvuldige problemen, die zich in de verschillende omstandigheden van het leven voordoen" (Pius XI in zijn encycliek „Ubi Arcano", 23 dec. 1922: eerste Italiaanse tekst).

Wij moesten ons in deze korte beschouwing over de taak die, t.o.v. de kerstening van de profane menselijke samenleving, binnen het Christendom aan de leken toekomt, noodzakerlijkerwijze aan het meer algemene houden. Wij konden natuurlijk niet afdalen tot in concrete bijzonderheden over de roeping van de katholieke leek als huisvader, staatsburger, politicus, geneesheer, leraar, technicus, kunstenaar, zakenman, en wat dies meer zij. Het profane heeft nu eenmaal onnoemelijk veel schakeringen en in veruit de meeste voelen wij ons bovendien werkelijk niet competent. De concrete toepassingen hoe dit of dat bijzonder gebied volgens de door het leergezag van de Kerk voorgehouden katholieke beginselen dient benaderd te worden, moeten voornamelijk door de goedgevormde en zuiver ingestelde katholieke leken zelf gevonden worden. Hiervoor is grondige kennis en intieme beleving van hun godsdienst nodig en bovendien theorie en praktijk van dit profane gebied. Zij kun-

nen dat niet ineens en zij kunnen dat niet elk voor zich; het vraagt volhardend geduld en onderlinge samenwerking. Het Christendom eist dus veel, zeer veel, van zijn leken. Zij moeten in denken en doen een brug trachten te slaan over twee, hier beneden altijd tegelijk disparate terreinen: het terrein van het uiteraard godsdienstige en het terrein van het profane. Doch indien hun denken en hun doen in alles uiteindelijk bepaald wordt door hun geloof, of, wat hetzelfde is, door de H. Geest van Christus, dan „zal Hij zijn Geest zenden en alles zal worden herschapen — en Hij zal het aanschijn der aarde vernieuwen" (vgl. Ps. 103,30).

Toen Pater Lombardi een naam zocht voor de grote wereldkruistocht, door middel waarvan hij de beginselen van het Evangelie weer in geheel het leven tot gelding wilde brengen, gaf hij de voorkeur aan „crociata della bontà", kruistocht van de goedheid, boven „crociata del' amore", kruistocht van de liefde, omdat dit eigenlijk meest aangepaste woord, het heilige woord *liefde*, in de geest der mensen van onze tijd al te zeer geprofaneerd was. Dit is één voorbeeld, één uit de duizenden, hoever de ontkerstening van onze maatschappij, van onze oorspronkelijk toch christelijke westerse beschaving, is voortgeschreden. De geestelijke lucht waarin wij ademen, het geestelijk klimaat waarin wij leven, de sfeer, de stijl, de vormen, de normen, de zeden, de instellingen, de objectieve structuren, „het openbare gelaat des levens" (ds. L. Nieuwpoort), dat alles wat het Franse woord „l'ambiance" uitdrukt, is — enkel bevoorrechte maar zeer beperkte uitzonderingen daargelaten — *niet christelijk meer.* En in de missielanden — gij zijt daar door uw kennis en ervaring veel beter van op de hoogte dan ik — moet de menselijke samenleving gekenschetst worden als: *nog niet christelijk.* In dit licht krijgen de aansporingen, met steeds groeiende nadruk door de laatste Pausen tot alle christenen, en speciaal tot de leken-ledematen van Christus' Kerk gericht, wel een heel bijzondere betekenis, wijzen zij op een hoge roeping èn een hoge verantwoordelijkheid. De Pausen zijn de Stedehouders van Christus, zij verkondigen de leer van Christus, zij spreken de taal van Christus. Wij herkennen dan ook in hun oproep de toepassing van het program, dat Jezus zelf in de Bergrede aan ons allen voorhield: „Gij zijt het zout der aarde; als echter het zout zijn kracht verliest, waarmee zal men het zouten? . . . Gij zijt het licht der wereld. Een stad kan niet verborgen blijven als ze boven op een berg ligt; ook ontsteekt men geen lamp en zet ze onder de schepel, maar op de lichtstander; dan schijnt ze voor allen die in huis zijn. Zo schijne ook uw licht voor de mensen, opdat zij uwe

goede werken zien en uw Vader verheerlijken die in de hemel is" (Mt. 5,13–16).

Ik moge nu, om de discussie te vergemakkelijken, deze inleiding over „Christendom en menselijke samenleving" in een drietal stellingen samenvatten:

I. Het Christendom richt zich, als bestendiging van het heilbrengend verlossingswerk van Christus, tot alle mensen en tot geheel de mens. Ondanks dit alomvattend karakter van het Christendom, laat het hier beneden ruimte voor een profane menselijke samenleving.

II. Het Christendom heeft echter, krachtens zijn wezen, krachtens goddelijk recht, de taak deze profane menselijke samenleving te kerstenen; maar het „profane" kan hier beneden nooit „uiteraard-godsdienstig" worden. Eerst in het eschaton zal God „alles in allen en in alles" zijn.

III. De kerstening van de profane menselijke samenleving is, primair, apostolische opdracht van de leek. De urgentie van dit kerstenings-apostolaat blijkt uit het *niet meer* christelijk karakter der westerse menselijke samenleving en uit het *nog niet* christelijk karakter der menselijke samenleving in de missielanden.

Maastricht.

Adressen van medewerkers aan deze aflevering:

PROF. DR. H. CORNÉLIS, Albertinum, Nijmegen.

P. DR. GREGORIUS O.F.M.Cap., Korvelseweg 165, Tilburg.

PROF. DR. J. J. HOUBEN S. J., Stijn Buysstraat 11, Nijmegen.

DRS. F. O. G. KHO, Heydebloemstraat 143, Nijmegen.

PROF. MAG. DR. F. MALMBERG S. J., Tongersestraat 53, Maastricht.

PROF. DR. R. J. Mohr, Mr. Franckenstraat 12, Nijmegen.

MGR. PROF. DR. ALPH. MULDERS, Sterreschansweg 45, Nijmegen.

P. M. VAN OSS C.I.C.M., Missiehuis Bisschop Hamer, Nijmegen.

JOS. PETERS, Hermanstrasse 14, Aachen, Deutschland.

FATHER J. DE REEPER M.H.F., St. Joseph's College, Mill Hill, London N.W.7

MGR. PROF. DR. F. VAN WELIE, Vredestraat 6, Nijmegen.

P. DR. GREGORIUS O.F.M. CAP.

DE MISSIE EN HET INHEEMSE GEMEENSCHAPSLEVEN *

OFSCHOON ook in het buiten-Europese gemeenschapsleven het gezinsverband niet over het hoofd gezien mag worden en dit zelfs een belangrijke en fundamentele eenheid vormt, treedt hierbij toch ongetwijfeld de familie-eenheid sterk op de voorgrond, zó sterk, dat het belang van het gezin door meerdere vertegenwoordigers van de „Social Anthropology" al te zeer verwaarloosd wordt. In zijn boek „Social Structure"[1] meent George P. Murdock om deze reden zijn collega R. Linton te moeten becritiseren, omdat R. Linton in zijn bekend boek „The Study of Man"[2] de universele betekenis van het gezin niet voldoende erkent: „He even goes to the extreme of stating, that 'spouses are of only incidental importance' ". In zijn „Inleiding tot de Culturele Anthropologie van Indonesië"[3] komt de Utrechtse culturele anthropoloog Prof. H. Th. Fischer met betrekking tot de volkenkunde van Indonesië tot dezelfde conclusie: „In de cultuur-anthropologische literatuur betreffende Indonesië komt de betekenis van deze kleinste, maar niettemin zo belangrijke familiale groep, het gezin, weinig uit. Er wordt daar veel gesproken over de grotere familiegroepen . . . Het gezin werd lange tijd als functionele eenheid zelfs niet opgemerkt, hetgeen waarschijnlijk verklaard wordt door het feit, dat bij deze volken een gezinsleven in de intieme afgeslotenheid, waaraan men in Nederland in het algemeen zulk een waarde hecht, niet bekend is."[4]

Omdat we echter bij een andere gelegenheid bijzondere aandacht voor het gezinsverband in de niet-westerse sociologie hebben gevraagd, zullen we ons hier beperken tot het familieverband.

De familieband steunt wel steeds op het beginsel van de afstamming. Het genealogisch beginsel kan evenwel meer beperkt of ruimer worden genomen. In het eerste geval zal de band meestal versterkt worden door het beginsel van de nederzetting en daardoor een lokaal karakter dragen.

* Referaat op de Nederlandse Missiologische Week te Nijmegen, 8 april 1959

[1] New York 1949,40

[2] New York 1936.

[3] Haarlem 1952³,95.

[4] Wegens dit hiaat in de literaire behandeling van het gezinsleven bij vele cultureel anthropologen schreef hij in Mens en Maatschappij (18e jrg., 1-11) een artikel, getiteld: „Het gezin als functionele eenheid bij enkele Nederlands-Indische volken".

Men gebruikt dan de term „joint family", terwijl de termen „sibbe" en „stam" het ruimere genealogische verband aanduiden. Hierdoor wordt de structuur van het familieverband verder uitgebreid.

A. De „joint family".

Zij bestaat uit een aantal gezinnen, die genealogisch met elkander zijn verbonden en die een lokale, sociale en economische eenheid vormen. Ook dit type begint natuurlijk met een conjugale groep: man, vrouw en kinderen. In de vooronderstelling, dat we te maken hebben met een patrilineale samenleving, zal dit gezin echter aldus uitgroeien: als de zonen trouwen, brengen ze hun vrouwen naar het ouderlijk huis of minstens naar de nederzetting[1] van de vader; hier bouwen ze voor hun gezin een woning of wordt een tent opgericht. De dochters verlaten weliswaar het ouderlijk huis, maar de band met de joint family blijft; over hun kinderen heeft de vader geen zeggingsmacht meer, want die behoren tot de joint family van de mannen, waarmee ze getrouwd zijn. Wel heeft de vader toezicht over de kinderen van zijn getrouwde zonen. Al de mannelijke leden van de familie werken samen op het veld, b.v. op de rijstvelden en de opbrengst behoort aan de vader, die aan de zonen zoveel toedeelt als hun gezinnen nodig hebben. De rest houdt de vader in bewaring en hij ontvangt ook het bedrag voor hetgeen verkocht wordt. Als de vader sterft, neemt de oudste zoon de rechten van de vader over; hij ontvangt als erfenis ook het grootste deel van vaders bezit en moet zijn broers helpen, als deze in nood zijn. Maar zijn rechten zijn beperkt, want elke broer heeft de patriarchale rechten over zijn eigen kinderen en kan ook beginnen zichzelf te verrijken, omdat hij niet verplicht is het overschot van zijn oogst aan zijn broer af te geven. De samenwerking in de joint family wordt evenwel gehandhaafd. Als de joint family echter een te grote omvang gaat nemen (wat bij de economie van de shifting cultivation of roofbouw spoedig het geval is) of de afzonderlijke groepen een grote rijkdom aan kudden en daardoor weidegebrek hebben gekregen[2], kan de joint family zich splitsen en twee nederzettingen vormen. De stichters van de joint family zullen in de dodenherdenking steeds een

[1] het dorp, de kraal of de horde in geval van nomadische veeteelt.
[2] vgl. Gen. 13: Abraham en zijn oomzegger Lot.

voorname plaats blijven innemen; op de duur zelfs in verering toenemen en tot de rang van geesten worden verheven.

De uitstoting uit deze groep en daardoor de onteigening van het gemeenschappelijk grondbezit of van het bezit van de kudden is een van de zwaarste straffen, want hierdoor wordt de betreffende een lichamelijk en geestelijk eenzaam mens, afgescheiden zelfs van zijn voorouders.[1]

B. De sibbe.

Meerdere joint families zijn verbonden in de natuurlijke bloedverwantschap van de sibbe; deze heeft echter meestal geen lokaal karakter. Ook de verbindingsfactor is niet het levend familiehoofd (zoals bij de joint family), maar de lineage, d.w.z. de genealogische band, die de generaties met elkander verbindt, die op traditie berust en niet op de werkelijk presente genealogische groep.

Overigens heeft de sibbe dezelfde sociale functie: gemeenschappelijk jachtterrein, zeggingsmacht in huwelijkszaken, exogaam karakter, gemeenschappelijke cultus enz. De belangen van de sibbe kunnen die van het gezin en zeker die van het individu doorkruisen; vooral is dit het geval bij een ruilhuwelijk.

In een dorp zijn meestal meerdere sibben vertegenwoordigd; soms bewonen ze afzonderlijke wijken, bepaald door de noord-zuid of oostwest richting of door de rechter- of linker-oever van de rivier.

Een belangrijke functie heeft het sibbe-hoofd; de voornaamste norm voor zijn keuze is wel de ouderdom. Hij heeft de leiding bij de offers, de dans en de rechtspraak, zowel binnen de sibbe zelf alsook in geval van onenigheid met andere groeperingen. Bij de Pygmeeën beslist hij over de plaats en de duur van de kampering, verdeelt hij de jachtbuit en zorgt hij gewoonlijk ook voor de verweesde of zieke kinderen.

C. De stam.

Ofschoon het genealogisch verband bij de sibbe steunt op de traditie, zo is de genealogische samenhang nog sterk in het bewustzijn van de leden aanwezig. Bij de stam is deze ook wel aanwezig, maar wordt ze veel minder aangevoeld. De genealogie is niet meer te controleren en verloopt in de mythologie. Vandaar geven sociologische motieven de

[1] vgl. de beschrijving van de Tanala op Madagascar in : R. Linton, The Study of Man, l c. 189–191.

doorslag zoals taaleenheid, gemeenschappelijk overleg onder een stamhoofd, gemeenschappelijke belangen bij een aanval van buiten enz.

De stam is steeds een territoriale eenheid, ofschoon ze een grotere uitgestrektheid heeft als de sibbe, waaruit ze door splitsing is ontstaan. Ook is ze niet zo homogeen als de sibbe, want groeperingen met vreemde culturen kunnen zich erbij aansluiten en zich langzamerhand in de stameenheid integreren. Door haar territoriale uitgestrektheid en haar geringere innerlijke binding staat ze meer aan de invloed van vreemde culturen bloot. De stameenheid geeft aan de leden vooral een gevoel van zekerheid; men is tegenover stamvreemden vijandelijker als tegenover stamleden. In stamverband praktizeert men dan ook een huwelijksendogamie, zodat zowel de sibbe van vader als die van moeder ertoe behoren: de stam is een bilaterale gemeenschap.

Wil de stameenheid zijn gemeenschapsfunctie uitoefenen, dan heeft zij een centraal gezag nodig en een georganiseerd verband. Op grond van hun gemeenschappelijke beschaving is het zeer wel mogelijk en is het ook dikwijls gebeurd, dat een grote groep van genealogisch verbonden sibben zich hiërarchisch organiseren in stamverband, waarbij de ene sibbe wegens haar uitgebreidheid en rijkdom zich verheft boven de andere en de basis wordt gelegd voor de ontwikkeling van het koningschap met staatsvorming. Hierdoor worden de verschillende sociale functies van de stam geaccentueerd en invloedrijker. De economische, politieke en zelfs religieuze krachten binnen de stam zullen zich gemakkelijker tegenover „verwesterlijking" teweer stellen als dit bij enkel sibbeverband mogelijk is. Georges Balandier[1] heeft dit enige jaren geleden duidelijk aangetoond bij zijn sociografische studie over de Ba-Kongo en de Fang, waarvan de eersten een koningschap hebben ontwikkeld, de tweeden niet boven het sibbe-verband zijn uitgegroeid.

II. HET BELANG VAN DE AUTOCHTONE GEMEENSCHAPSVORMEN

A. De invloed van de gemeenschap in de niet-westerse sociologie

Ondanks de rechtmatige kritiek op de „représentations collectives" van L. Lévy Bruhl staat het wel vast, dat de niet-westerse mens — al is hij reeds enigermate door het individualisme van het Westen aangetast — van natuur een gemeenschapsmens blijft. De niet-westerse sociologie

[1] Sociologie actuelle de l'Afrique Noire. Dynamique des changements sociaux en Afrique Centrale. Paris 1955.

kent evenwel maar weinig maatschappelijke groeperingen, die zuiver op nuttigheidsoverwegingen gebaseerd zijn; haar gemeenschapsvormen zijn territoriaal, genealogisch, bloedverbonden en religieus.

Laten we twee zelfgetuigenissen van ontwikkelde mensen over de mentaliteit van hun volk aanhalen, een uit India en een uit Afrika.

Op het wereldcongres van het Universele Christelijke Humanisme op 27–28 mei 1958 te Brussel sprak P. Jerôme D'Souza s.j. over de ziel van India; hij wees erop, dat „kaste en een buitengewoon sterke familieband samengaan. Zij vormen een van de kentekenen van de Indiase beschaving en zijn een typische manifestatie van de ziel van India. Er is een wederkerig oorzakelijk verband tussen beiden. Gevoel voor bloedverwantschap is in India zeer sterk ontwikkeld. Daardoor is het gezamenlijk familiesysteem ontstaan, waarin het bezit niet verdeeld of verspreid wordt of overgegeven aan de oudste zoon, maar familiebezit blijft van alle broers en hun kinderen, die samenleven onder één dak, zich laten leiden door het oudste lid van de familie."[1]

Voor Afrika is deze mentaliteit uit eigen ervaring beschreven door Joseph Thiam uit Senegal in „Du clan tribal à la communauté chrétienne"[2]: „De sleutel van de negergemeenschap, de verklaring voor het gedrag van de Afrikaan ligt in de meeste gevallen in het min of meer uitgesproken terugtreden van het individu voor de collectiviteit. De neger wordt inderdaad minder bepaald door zijn individualiteit als veel meer door zijn verhouding tegenover het sociale milieu. Voor hem is bestaan: leven *in* de groep, zelfs *voor* de groep. Zijn handelingen, zijn verbintenissen staan in voortdurende correlatie met de collectiviteit . . . Duizend verborgen vezels hechten hem vast aan zijn clan."[3] Na een schildering van het dagelijks leven schrijft hij: „Zo verloopt het leven van de neger in de traditionele maatschappij, een leven a.h.w. vastgesoldeerd aan de clan."[4] „Zijn familie? Wachten we ons aan dit woord een westerse betekenis te geven. De familie strekt zich hier soms uit tot heel een dorp of tot meerdere . . . Een bewonderingswaardige geest van broederschap bezielt neven en nichten tot een graad, waar het Europese geheugen geen verwantschap meer erkent. En allen zijn evenzeer aan de eer van de familie gehecht als onderworpen aan de richtlijnen van de ouden."[5] De

[1] Mill Hill, 1958,42.
[2] Des prêtres noirs s'interrogent. Paris 1956.
[3] ib.42.
[4] ib.43.
[5] ib.43.

Afrikaan heeft zich in de korte tijd, dat hij kennis maakte met het Westen, nog niet kunnen integreren in het individualisme van de westerse sociologie en evenmin in de persoonlijkheidscultuur van de christelijke ethiek. „De bekeerde neger vindt in het christendom niet voldoende morele kracht; hij heeft zijn evenwicht nog niet teruggevonden. Het vooruitzicht van eschatalogische sancties, die bovendien nog verzacht worden door de efficiency van de biecht, imponeren hem niet zo als zijn vroegere sociale bindingen".[1] De westerse geest heeft alleen desintegrerend gewerkt. „De overgang tot het christendom betekent voor de neger: meer vrijheid, gelijkstelling met de blanke, vooruitgang, een breuk met de traditie, twijfel aan de oude morele waarden. Van het ene heidendom valt hij gemakkelijk in een nieuw heidendom!"[2]

Moeten de ongeregeldheden van de laatste maanden in Leopoldstad ook niet mede in dit licht worden bezien? De missie genoot in Belgisch Congo sinds jaren de bescherming van de blanke koloniale regering. Daarop is het socialistisch regiem aan de regering gekomen, dat de Kerk publiek trotseerde en haar in een hoek drukte. Het was niet deze of gene minister, die anti-christelijke maatregelen trof, maar het was de gemeenschap van de blanken, die de „Missie" negeerde en haar prestige bij de neger-bevolking afbreuk heeft gedaan, waardoor deze nu zo fel kon reageren.

B. De schaduwkanten van het inheems gemeenschapsleven bij de beleving van het christendom.

Zoals sommige missionarissen een te pessimistische kijk hebben op de inheemse gemeenschapsvormen, zo hebben sommige ethnologen een te optimistische visie erop. De waarheid ligt ook hier in het midden. Zoals het christendom westerse gemeenschapsvormen gunstig heeft beïnvloed, zo is het wegens de innige samenhang van godsdienst en gemeenschap a priori te verwachten, dat heidense gemeenschapsvormen gecorrigeerd dienen te worden. De hulp, die bij hen de sibbe verschaft, leidt gemakkelijk tot een gebrekkig ontwikkeld verantwoordelijkheidsbesef, een rem ook op de stoffelijke ontwikkeling bij gebrek aan concurrentie, het kweken van luiaards, die parasiteren op een werkzame „rijke" in de familie. De druk van de familie kan inderdaad een ongunstige invloed hebben op de persoonlijke verhouding van man tot vrouw zowel bij de huwe-

[1] ib.45.
[2] ib.47.

lijkskeuze als in het huwelijk zelf. Jean-Marie Habig schrijft in zijn „Initiation à l'Afrique"[1]: „Het inheemse huwelijk is een heterogene verbinding van twee krachtlijnen, die elkaar raken, zeer zelden door de wilsbeschikking van de verbondenen en meestal door de wilsbeschikking van de clans". Het huwelijk wordt allereerst gearrangeerd door de gemeenschap, waartoe de huwelijkspartner behoort. Elk individu ligt in de vertikale krachtlijn van de afstamming en de nakomelingschap. In de afstamming zijn beide partners heterogeen; in de nakomelingschap worden ze homogeen, verwant. „In Ruanda ziet men man en vrouw nooit samen wandelen als ze b.v. naar de kerk gaan; de man gaat aan de ene kant van de weg, de vrouw aan de andere kant. Als de kinderen wat groter zijn, doen ze hetzelfde".[2] De unilaterale verwantschapsgroepering is kenmerkend voor de meeste Afrikaanse stammen; deze gaat samen met clanvorming. De leidende figuur is daarbij het clanhoofd, soms bijgestaan door een raad van ouderlingen. Ook bij matrineale verhoudingen is het gezagsbeginsel, wat de clan betreft, gelegen bij de man. Het clanhoofd is de familiale en juridische band van alle clanbelangen; zijn gezag ontleent hij aan zijn intermediaire functie tussen de voorouders en de nog levende generatie van de clanleden.[3] Op het congres van Leopoldstad in 1955 over de godsdienstige vorming bracht Sr. Marie-André in dit verband twee bezwaren naar voren:

1. De inheemse familiestructuur beknot de menselijke persoonlijkheid in haar ontwikkeling; ze benadrukt het gezag van de gemeenschap ten koste van dat van de persoonlijkheid. Vooral is dit gemakkelijk het geval bij de vrouw zowel in haar huwelijkskeuze als in haar huwelijksbeleving.
2. De inheemse familiestructuur brengt vervolgens het christelijk gezinsleven te weinig tot ontwikkeling, omdat het clanleven domineert. De huisgezinnen hebben voor de opvoeding van de kinderen en voor de wederzijdse verhouding van man tot vrouw een eigen woning nodig; het gebruikelijke gemeenschapsleven komt daarin tekort. De belangen van de familiegroep kunnen bij onvruchtbaarheid van de vrouw aansturen op een polygaam huwelijk. De familie van man of vrouw —en niet de ouders zelf — hebben de eerste rechten op de kinderen. De ouders kunnen slechts in geringe mate beschikken over een eigen bezit en dit

[1] II (Bruxelles 1948), p. 466.
[2] Marcel Pauwels, Coutumes du Ruanda, in: Grands Lacs, Mars 1947; Habig l.c.467.
[3] Sr. Marie-André, La structure sociale coutumière en face du christianisme, in: Formation religieuse en Afrique Noire. Bruxelles 1956, 56–57.

niet zonder meer aan hun eigen kinderen overerven. De ouderlijke macht is bij de unilaterale familiestructuur niet gelijkelijk verdeeld over vader èn moeder.

Vooral bij de matrineale verhouding komt er gemakkelijk conflict met de christelijke ethiek. De kinderen staan hier meer onder het gezag van moedersbroer dan van de natuurlijke vader. Het erfrecht is eveneens matrineaal opgebouwd.

Het sterkst komt het inheemse gewoonterecht wellicht met de rechten van de ouders in conflict bij het matrilokale huwelijk. De man trouwt in bij de nederzetting van de vrouw. De kinderen behoren tot de clan van de moeder. Als deze sterft, moet de vader dikwijls het dorp verlaten, d.w.z. zijn plantages en zijn woning achterlaten en afstand doen van zijn kinderen, zo was het b.v. in Zuid-Nyassaland. In het begin van 1955 heeft de provinciale raad op initiatief van de stamhoofden een wettelijke vernieuwing van het gewoonterecht ingevoerd: de bezittingen van de overleden man komen voortaan niet meer aan de kinderen van zijn zuster, maar aan de weduwe en de kinderen; als de vrouw sterft, behoudt de man het recht op de kinderen en kan hij in zijn woning blijven. De inheemse rechtbanken moeten hun rechtspraken aan deze nieuwe decisie aanpassen.[1]

Van de zijde van het inheemse gemeenschapsleven dreigen dus inderdaad gevaren voor de persoonlijke vrijheid, vooral van het meisje, en voor de christelijke huwelijksbeleving.

III. DE BRUIKBAARHEID VAN INHEEMSE GEMEENSCHAPSVORMEN VOOR DE MISSIONERING

A. *Sterk meningsverschil onder de missionarissen*

Onder de buitenlandse missionarissen alsook onder de inheemse clerus, die helaas soms het sterkst aan zijn autochtone gemeenschapsstructuur ontgroeid is, bestaat er dikwijls een scherpe *afwijzing* tegenover inheemse gemeenschapsvormen. Dit kan men vaststellen zowel in kringen van zending als missie.

In verband met het sociografisch onderzoek van de godsdienstige situatie van de „jonge Kerken”, dat het „International Missionary Council” heeft geëntameerd, behandelt John V. Taylor dit probleem voor

[1] ib. 64–65.

Oeganda. Het opinie-onderzoek komt tot dit resultaat: sommige van de meest ontwikkelde christelijke leiders beweren steeds meer, dat het clansysteem volledig moet verdwijnen, vóórdat het nieuwe begrip van „partnership" in het huwelijk zich kan ontwikkelen. Zij leggen er de nadruk op, dat tegenwoordig man en vrouw meer verbonden zijn aan hun clan dan aan elkander. Het eigendom van elk behoort tot zijn of haar clan; niets wordt gedeeld. Het huwelijk is slechts zó hecht, als het wisselvallige contact tussen beide clans bestaat. Bij gebrek aan de oude sancties en solidariteit laat het gemakkelijk los. Daarom moet men noodzakelijk en volkomen breken met hetgeen van het clan-systeem is overgebleven om man en vrouw meer met elkander in het huwelijk te kunnen verbinden. John V. Taylor tekent echter hierbij aan, dat zulke argumenten gedeeltelijk kunnen worden aangemoedigd door het natuurlijk ongeduld van de rijkere jonge ontwikkelden, omdat hun verwanten onredelijke eisen aan hen stellen.[1]

Op het bovengenoemd congres van Leopoldstad van 22–27 aug. 1955 meende Sr. Marie-André, dat de idee van de christelijke familie zich slecht laat verbinden aan de clan-structuur, omdat bijna altijd de rechten van een van de ouders daarbij worden miskend.[2]

Andere missionarissen staan evenwel veel *positiever* tegenover het inheemse gemeenschapsleven. Uit een studie over het huwelijksprobleem in Nieuw-Guinea blijkt, dat men hier twee jonge mensen niet tot een kerkelijk huwelijk toelaat, tenzij tevoren het huwelijk door de betreffende sibben is geregeld en de bruidsprijs is betaald; de consensus van de sibben beschouwt men hier als een noodzakelijke voorwaarde en als een garantie voor de stabiliteit van een christelijk huwelijk.[3] Over het algemeen kan en moet men als christen positiever staan tegenover natuurlijke biologische gemeenschapsvormen als joint family, sibbe en stam, die op de genealogie van een werkelijke afstamming steunen, als tegenover nietbiologische gemeenschapsvormen als clan of huwelijksklas; deze laatsten zijn wel genealogisch opgebouwd, maar steunen in laatste instantie veelal op de denkbeeldige gemeenschappelijke afstamming van eenzelfde totem. De missiologische literatuur geeft slechts weinig voorbeelden van aan-

[1] Processes of Growth in an African Church. London 1958,25–26.

[2] Formation religieuse en Afrique Noire, l.c. 67; zij heeft haar opvattingen nader toegelicht in: La condition humaine en Afrique Noire. Paris 1953.

[3] P. Alfons Schäfer, Ein eherechtliches Problem in Neuguinea. Veröffentlichungen des Missionspriesterseminars St. Augustin, Siegburg, Nr. 2, Kaldenkirchen Rhld. 1957.

passing aan inheemse gemeenschapsvormen. De neutrale of zelfs afwijzende houding van vele missionarissen komt echter gedeeltelijk voort uit een gebrek aan inzicht in de structuurvormen van de niet-westerse sociologie. Dit gebrek aan inzicht treft men zelfs bij de missiologen. In het overigens voortreffelijke boek „Die Missionsmethode der Missionare vom Hl. Geist auf dem afrikanischen Festland",[1] verdedigt P. dr. Alois Engel C.S.Sp. de *vorming van afzonderlijke christendorpen* onder het hoofdstuk „Bildung christlicher Ansiedlungen als Mittel zur Volkschristianisierung"(!). Wat was daarbij de bedoeling? „Om zoveel mogelijk een terugval in het heidendom tegen te werken, wilde men vooral de christelijke families scheiden van hun heidense stamgenoten".[2] Een ander geluid t.o.v. het inheemse gemeenschapsleven klinkt uit het werk van P. dr. Fridolin Rauscher, „Die Mitarbeider der einheimischen Laien am Apostolat in den Missionen der Weisen Väter:"[3] in de kampen voor de *initiatie*-pelchtigheden wordt het godsdienstonderricht voortgezet, de *besnijdenis* voor jongens en meisjes wordt niet verboden en de *ouderdomsklassen*, die bij vele stammen worden aangetroffen, kunnen in christelijke verenigingen worden omgezet.[4]

B. Enige voorbeelden van integratie van inheemse gemeenschapsvormen

Naast de houding van de missie tegenover de initiatie, ouderdomsklassen en besnijdenis kan men wijzen op het standpunt, dat de missie inneemt tegenover de bruidsprijs. Dit standpunt is allerminst gelijkluidend. We kennen de krasse maatregelen van mgr. Graffin van Yaounde (Kameroen) in dec. 1958, waarbij zelfs verdere discussie werd verboden. In zijn commentaar op de Statuten van de Witte Paters[5] schrijft mgr. Gorju: „De bruidsprijs moet in stand gehouden worden. Ze is voor een volk zonder schrift de oorkonde voor de huwelijkssluiting en het fundament van familie en maatschappij . . .; het komt aan de hoofden toe deze vast te leggen."

Voorbeelden van integratie van het *sibbe-verband* in de christelijke ge-

[1] Missionswissenschaftl. Studien hrsg. von Prof. J. Schmidlin, 3. und 4. Heft, Knechtsteden 1932.
[2] ib. 191.
[3] Missionswissenschaftl. Abhandl. und Texte hrgs. von Prof. Thom. Ohm, Bd. 17, Münster i.W. 1953.
[4] ib. 126–134; vgl. P. van den Eynde, Sociétés et clans indigènes, bases des associations chrétiennes, in: Comptes rendus de la Semaine de Missiologie, 10 (1932), 14–26.
[5] Kabgaye 1937, 124.

meenschap zijn zeldzaam. Toen de protestanten rond de helft van de vorige eeuw hun werk in de Bataklanden (Sumatra) begonnen, was er de indeling in sibben (marga's) nog volledig intact; het voornaamste gezagsbeginsel lag bij het sibbe-hoofd. Toen men er het christendom bracht, integreerde men het autoriteitsbeginsel van het sibbe-hoofd in de opbouw van de christelijke gemeente, doordat men aan dit hoofd bij voorkeur ook de leiding gaf over de christenen. Naderhand heeft de Nederl.-Indische regering in de dorpen een eigen gezagsvertegenwoordiger benoemd en ook van de kant van de Zending kregen de onderwijzers en catechisten meer bevoegdheid. De sibbe-oudste verloor daardoor tegenover zijn christelijke onderdanen steeds meer aan gezag en de inculturatie van het christendom in de autochtone gemeenschapsstructuur werd doorbroken.[1] Bij de Bataks heeft de sibbe, die de bruidgeversgroep vormt (de hoela-hoela), een groot overwicht over de bruidnemersgroep (boroe). De missionarissen hebben hiervan dikwijls gebruik gemaakt door hun invloed het eerst bij de eerste groep aan te wenden. Deze sibben zijn patrilineaal; de grootste bezwaren van de missionarissen vooral i.v.m. de christelijke huwelijksopvatting gelden het eventuele matrilineale karakter van de sibben. Het zou aanbeveling verdienen, als men door studie van de niet-westerse sociologie tot een grotere waardering van deze matrilineale gemeenschapsvorm zou komen, vooral in Afrika.

Gemeenschapsstructuren, die op bloedverbondenheid berusten, hebben een groot en taai uithoudingsvermogen; ze zijn daarom ook van grote waarde; ze bezitten een natuurrechtelijk karakter. Belangrijk is, dat de gemeenschapsvorming van het christendom zich zoveel mogelijk hierbij aansluit. Op Flores in Indonesië heeft de sibbe-indeling nog grote invloed. In de kampongs van Ngada (Midden-Flores) richt men overal een „Peo", een offerpaal op, waarop de karbouw voor het offer wordt geslacht. Hij is het symbool, het centrum van de sibbe. De missie heeft hier en daar dit ritueel symbool laten staan, maar de paal met een kruisteken voorzien. Verder heeft men veelal een „Mbaga", een gebedshuisje ter ere van de stammoeder; het is een symbool van saamhorigheid, van de gemeenschappelijke grond, waarop men woont. In de kampong Were staat een mbaga nu met christelijke emblemen. Op het kampongplein heeft men dolmen en menhirs geplaatst; we zijn hier in het verspreidingsgebied van de megalith-cultuur. Op de dolmen dalen de gees-

[1] vgl. A. J. van Zanen, Voorwaarden voor maatschappelijke ontwikkeling in het centrale Batakland. Leiden 1934.

ten van de voorouders neer bij de vergaderingen. In Toda heeft men enige dolmen opnieuw gerangschikt en ze bestemd tot een altaar in de open lucht.[1]

Besluit

Wat verwacht de christenheid in de buiten-Europese gebieden van het Christendom? Laten we nog eenmaal de gedachtengang volgen van de Senegalees Thiam in zijn artikel „Du clan tribal à la communauté chrétienne": Het christendom is openbaring, maar niet *enkel* openbaring; het is transcendent in zijn oorsprong, maar menselijk in zijn vormgeving. De Kerk is de ontmoeting van God met de mens, de concrete mens in ruimte en tijd, d.w.z. in de concrete geografische, historische en psychologische situatie. Zij wordt niet alleen van boven af opgebouwd en van onder enkel vanaf het nulpunt opgetrokken! Zij vraagt een basis in de concrete geografische ruimte en in het natuurlijk bestaande gewoonterecht. Zoals echter Christus in Zijn menselijk bestaan niet kwam om de wet op te heffen, is het evenmin de taak van de missionaris de bestaande sociale orde te verbreken; integendeel: het gemeenschapsleven van deze volken vormt het natuurlijke en providentiële kader van de evangelische boodschap. Evenals de joden vóór Christus zijn ook deze volken in een adventssituatie voor de gemeenschap van de heiligen in het christendom.[2]

Tilburg

[1] P. Th. Verhoeven S.V.D., De Kerk een thuis voor alle volken, in: Missie nu. Deurne 1958, 87–88.

[2] vgl. Des prêtres noirs s'interrogent, l.c. 49–51.

M. VAN OSS C.I.C.M.

DE MISSIE EN DE WESTERSE MAATSCHAPPELIJKE VERHOUDINGEN*

SEDERT het einde van de eerste wereldoorlog is er veel veranderd in de houding van het Westen tegenover de niet-Europese volken en hun culturen. Onder de druk van de politieke omstandigheden, de vrijheidsdrang van de gekoloniseerde volken en het tanen van de Westerse hegemonie, ten gevolge ook van het intense intercontinentale verkeer heeft de westerse zelfverzekerdheid van vóór 1914 plaats gemaakt voor een beter inzicht in de ware verhoudingen. Voor sommigen hebben deze veranderingen weliswaar geleid tot een overschatting van de westerse waarden, zoals bij Henri Massis *Défence de l'Occident* (1927), of tot vertwijfeling daaraan, zoals in *Der Untergang des Abendlandes* van Osw. Spengler (1918), en dit cultuurpessimisme heeft na de tweede wereldoorlog nog scherpere vormen aangenomen, getuige het boek van K. Sieburg *Die Lust am Untergang*. Voor velen echter was deze kennisname een reden om zich te beraden op de tekorten van het Westen ten opzichte van de niet-Europese volken en tot bezinning op de taak welke het alsnog te vervullen had. We herinneren hier slechts aan de Franse Sociale Weken van 1930, 1936 en 1949, welke respectievelijk gewijd waren aan de bespreking van het sociaal probleem in de kolonies, aan beschavingsconflikten en het probleem van de overzeese volken en de westerse beschaving. Had men op politiek terrein tussen de twee wereldoorlogen reeds getracht de volken samen te brengen in de volkenbond, na het einde van de tweede wereldoorlog komt men meer en meer tot de overtuiging, dat er alleen door internationale samenwerking iets blijvends te bereiken is en stelt men zijn vertrouwen in een organisatie, waarbij ieder volk zijn plaats zal hebben en van het zijne kan bijdragen voor een wereldcultuur in een éne wereld.

Ook van kerkelijke zijde hebben deze vraagstukken de aandacht getrokken en de missiologie, waarvan de opkomst samenviel met deze veranderde wereldsituatie, heeft zich vanaf het begin bij voorkeur geworpen op die problemen welke met de zelfbewustwording van de niet-Europese volken verbonden waren en voor de missie van belang waren. Aanvankelijk deed zij dit op een zeer negatieve manier. Sedert Anton

* Referaat op de Nederlandse Missiologische Week te Nijmegen, 8 april 1959.

Huonder s.j. in 1919 zijn voordracht *Der Europäismus in Missionsbetrieb* uitgaf, is het gebruikelijk geworden het missiewerk van de vier laatste eeuwen te beoordelen vanuit het huidig wereldbeeld en vanaf het standpunt, dat het, uitgaande van West-Europa en verbonden met de West-europese expansie over de wereld hiervan een zodanige invloed heeft ondergaan, dat het op een mislukking is uitgelopen. De missionarissen van deze vier eeuwen zouden niet doordrongen zijn geweest van de contingente vormen waarin het christendom in het Westen was opgegroeid, en ze zouden niet voldoende rekening hebben gehouden met de eigen waarden van de volken tot wie zij zich richten. Het resultaat hiervan was geweest, dat zij een christendom hadden overgeplant dat geen wortel had geschoten in de vreemde, niet-Europese culturen. Wilde men, zo redeneerde men in een volgende fase verder, het christendom alsnog aanvaardbaar maken, dan diende men zich eerst te bezinnen op het essentiële in de leer en de eredienst van de Kerk, deze van het bijkomstige Europese cultuurgewaad ontdoen, teneinde zich in zuiver evangelische vormen te kunnen aanbieden. Daarbij kwam het er dan op aan, zich aan de ter plaatse bestaande sociale, culturele en cultische vormen aan te passen en deze in het kersteningsproces op te nemen. Het thema „aanpassing" werd bijgevolg het studieonderwerp van missiologische weken, van dissertaties en talrijke tijdschriftartikelen. Noemde ik de brochure van Huonder welke nogal plaatselijke oneffenheden brandmerkte, als het vertrekpunt van deze beweging, het voorlopig eindpunt ervan kunnen we wel zien in de toespraak van de Afrikaan Alioune Diop op de bijeenkomst van de Franse katholieke intellektuelen over *Occident chrétien et colonialisme culturel* welke een fel requisitoir is tegen het onbegrip van het Westen ten opzichte van Afrika.

Deze richting in de missiologie had voor velen, speciaal voor missionarissen een onaangename bijsmaak, omdat er zoveel onmondige kritiek op hun werk werd uitgebracht en zij droeg niet bij tot het winnen van hun sympathie voor de jonge wetenschap, welke daarom in deze tijd werd gelijk gesteld met aanpassingstheoriën en negatieve kritiek. Zij werd door de meesten afgewezen wegens haar methode, al had zij voor haar inhoud ook de missionarissen wat te leren.

Toch mag de thans algemene en goede tendens om het eigene in de te bekeren volken naar voren te brengen ons niet blind maken voor het feit, dat de grote beschavingen juist door beïnvloeding van buiten en uitwisseling groot zijn geworden. Ik denk hier aan de Chinese cultuur,

waarvan men het ontstaan en de ontwikkeling lange tijd aanvaard had als die van een monolithische eenheid en waarvan achteraf blijkt, dat zij een rijke variëteit omvat en ontstaan is uit meerdere plaatselijke culturen, dat zij in haar geschiedenis allerlei revoluties heeft doorgemaakt en tijdens haar groei gunstig is beïnvloed van buitenaf. Men zou haar met W. Eberhard (*Lokalkulturen im alten China*, I en II resp. Leiden en Peking 1942) kunnen vergelijken met de Europese kultuur die ook een grote verscheidenheid vertoont, waarvan tot nu toe echter meer de afzonderlijke uitingen volgens de landen bestudeerd zijn, terwijl men het er nog niet over eens is, welke elementen nu essentiëel tot de Europese cultuur behoren. Het is mijn bedoeling niet de verspreiding van Europese cultuurgoederen over de wereld goed te praten of af te keuren. Mijn taak is het, meen ik, alleen om, gezien de verbreiding van westerse levensopvattingen over de wereld, na te gaan, welke consequenties dit voor de missie heeft meegebracht en meebrengt. Van die uitbreiding meen ik eerst een korte schets te moeten geven, misschien ook als nuttige voorbereiding op de volgende inleidingen. Daarna zal ik slechts enkele aspekten van het vraagstuk trachten te belichten, met name hoe de missie ervan voor haar doel heeft geprofiteerd, vervolgens hoe de missie de modernisering in de hand heeft gewerkt, met name betreffende de familieverhoudingen, om tenslotte aan te geven welke taak voor haar in dit opzicht schijnt weggelegd.

Sprekend over de „Missie" zult u mijn beperktheid wel willen verontschuldigen. Bij analyse van het begrip „missie" komen bij mij nu eenmaal steeds spontaan beelden en associaties op uit mijn Chinees verleden. Mijn illustratie-materiaal zal ik daarom noodgedwongen noodzakelijk uit het Verre Oosten moeten halen.

In de verbreiding van de westerse invloed over de wereld kan men gevoeglijk twee perioden onderscheiden: die van ± 1500 tot ± 1850 en dan van 1850 tot heden. We laten dus buiten beschouwing de middeleeuwse episode, waarin door de invallen van de Mongolen tot in Europa tijdelijk een bres geslagen was in de muur welke de Islam rond de westerse Christenheid gebouwd had en welke een uitbreiding naar het Oosten langs deze weg duizend jaar lang onmogelijk maakte. Deze afsluiting werd als het ware buiten dienst gesteld, toen Portugese zeevaarders de kusten van Afrika aftastend de zeeweg naar het Verre Oosten openden, later gevolgd door Hollanders, Fransen en Engelsen. Het kenmerkende van de betrekkingen in deze periode is, — als we de beide

Amerika's buiten beschouwingen laten, — dat het zuiver handelsbetrekkingen waren. Zoals de diplomaat-historicus Panikker in zijn boek *Asia and Western Dominance. A Survey of the Vasco da Gama epoch of Asian History* 1498-1945 (Londen 1953), hier terecht, opmerkt, beheersten de Europeanen de zeeën, maar zij lieten, anders dan in Amerika, de inheemse rijken bestaan. Portugal en de Oostindische compagnieën veroverden havens, richtten er factorijen op en legerden er een garnizoen ter bescherming van hun handel. Culturele en sociale invloed gingen er hiervan nauwelijks uit tenzij door de missionarissen die van de handelswegen gebruik maakten om hun taak te vervullen. Om zich bij de inheemse vorsten aanvaardbaar te maken boden zij hun westerse wetenschappen in allerlei vorm aan, vooral de jezuïeten in China en India , en zij hebben daardoor enige tijd een soort legaal statuut weten te veroveren waarvan ook andere missionarissen zouden profiteren, al werd van de graag aangeboden wetenschap geen gebruik gemaakt en verkoos men voorlopig tenminste nog het isolement. Wel is er in deze periode een beïnvloeding geweest van Oost op West. Door de geschriften van de missionarissen over deze en andere landen, vooral over de godsdiensten in verband met de ritenstrijd, kwamen de westerse „filosofen" op de hoogte van levensbeschouwingen die voor hen zeer aanneemlijk waren omdat deze buiten alle christelijke invloed stonden. Zij trokken hieruit het besluit, dat het christendom ten onrechte aanspraak maakte op universaliteit, waardoor het ook zijn betekenis voor Europa zou verliezen. Zo droegen niet-Europese levensopvattingen bij tot de eerste „crisis van het Europese geweten," zoals Paul Hazard de opkomst van rationalisme in het Westen typeert. Het is ook opmerkelijk, dat op het einde van deze periode, einde 18e begin 19e eeuw, de beide Amerika's welke het diepst de Europese invloed hadden ondergaan zich onafhankelijk verklaarden, al kan men dit ook zien als een verlengstuk van de geschiedenis van Europa. Zeker is echter, dat deze strijd plaats had onder invloed van westerse vrijheidsidealen.

De grote expansie van Europa op allerlei gebied begint in de tweede helft van de 19e eeuw. In 1854 sluit Japan het eerste verdrag met een westerse mogendheid; in 1858 en 1860 wordt China gedwongen „ongelijke verdragen" aan te nemen; in 1857 neemt Engeland het bestuur over van de Engelse Oostindische Compagnie; Nederland begint een meer actieve en liberale politiek in Indonesië en het Franse koloniale rijk in het Verre Oosten wordt gevestigd. Wat Afrika betreft, worden de ontdek-

kingen en veroveringen der verschillende landen in 1885 op de conferentie van Berlijn bezegeld, waarna de bezetting kan beginnen.

Geven genoemde jaartallen het begin aan van de Europese uitbreiding, moeilijker is het de uitgebreidheid van de invloed te schetsen welke hierop gevolgd is. Op politiek terrein liet men de oude regeringsvormen dikwijls nog wel bestaan, of men herstelde ze in vroegere waardigheid — dat deed ook Japan —, maar daarnaast werd er een bestuurapparaat opgebouwd dat de macht feitelijk in handen had en ging het sacraal karakter van de oude vormen, waarop het gezag gebaseerd was, verloren. Door de handel en de industrialisering werd het zwaartepunt van de maatschappij verlegd van het platteland naar de steden en de industriecentra, waarmee de overgang van een landbouwgemeenschap naar een fabrieksproletariaat samenging. Het onderwijs diende niet meer om de jeugd in te wijden in de wijsheid der ouderen, maar het werd een middel om zich in de nieuwe maatschappij een plaats te veroveren. Terwijl talrijke Europeanen zich in Azië en Afrika gingen vestigen, kwamen Aziaten en Afrikanen, in steeds groeiend aantal in het Westen studeren. Tenslotte werden door de moderne publiciteit, pers, film, radio en televisie als het ware de grenzen van het weten opgeheven. Overal voltrok zich, soms met geweld, dan weer geleidelijk, een omvorming van de maatschappij, waarin Dawson (*The Revolt of Asia*) terecht een voortzetting ziet van de Franse revolutie.

Welke waren nu de consequenties hiervan voor de missies?

De politieke expansie van Europa bracht in de daardoor beïnvloede landen een grote mate van veiligheid voor de buitenlander en tevens — we zijn ná de Franse revolutie — vrijheid van godsdienst, twee essentiële voorwaarden om te kunnen missioneren welke nog nooit zo algemeen vervuld waren geweest. Het zou een onvergeeflijke fout zijn geweest, indien de Kerk van deze gunstige faktoren niet had geprofiteerd om haar zending te vervullen. Maar de aanwezigheid van de missionaris is niet voldoende. Het idee, dat men de komst van de missionaris ongeduldig zit af te wachten is natuurlijk niet op de werkelijkheid gebaseerd, evenmin het idee, dat hij zich maar met het kruis in de hand tot de menigte hoeft te wenden om geloofd te worden. Motieven om de vreemdeling bij zijn eerste verschijnen te geloven zijn niet aanwezig. De „van nature christelijke ziel" komt niet spontaan naar voren. Bij nadere kennismaking kan een soort religieuze behoefte of onrust iemand in kontakt met de missionaris brengen. Dit behoort echter tot de uitzonderingen en Fran-

ciscus Xaverius had reeds opgemerkt, dat zij die de meest toegewijden waren in hun oude godsdienstige overtuiging de ergste tegenstanders waren van de missie. Het moeilijkste in de taak van de missionaris is dan ook contact te leggen met het volk waarvoor hij gezonden wordt. Gewoonlijk wordt de eerste stap naar de missie gedaan om andere dan godsdienstige motieven en dikwijls bieden sociale noden daartoe de gelegenheid. Deze zullen van land tot land en van tijd tot tijd verschillen, maar over het algemeen kan men zeggen, dat de modernisering van een land welke behoefte brengt aan tolken, geschoold personeel, ambtenaren, enz. voor velen de gelegenheid is geweest de kloof te overbruggen en van de missiescholen te profiteren. Dit bracht kennismaking met de godsdienst mee en leidde dikwijls tot bekeringen. Dat sociale omwentelingen de bekeringen bevorderen blijkt uit een vergelijking van de missionering van Centraal-Afrika en die van Centraal-Azië. Ze werd me gesuggereerd bij de lezing van hetgeen de redactie van de Missions Catholiques van 1884 aantekende bij een brief van de eerste missionarissen van Scheut over hun reis naar Ili in Centraal-Azië: ,,Partout de consolants résultats; partout se montre un admirable mouvement: pendant que les missionnaires d'Alger s'approchent hardiment du centre de l'Afrique, les missionnaires de Bruxelles plantent la croix au coeur même de l'Asie'' (p. 377). Als men nu 75 jaar later, het missiewerk van beide soorten pioniers vergelijkt, dan blijkt dat de paters van Scheut in Ili op gebied van missionering niets bereikt hebben, terwijl de Witte Paters in Centraal-Afrika er dicht bij zijn om de droom van Lavigerie van een christelijk koninkrijk in het hart van dit werelddeel te verwezenlijken. Nu zou men dit succes ook kunnen toeschrijven aan de betere missiemethode van de Witte Paters, maar dan verwijs ik naar het werkterrein van dezelfden onder de Islamieten van Noord-Afrika. Zij waren hier, naar ik meen, voorlopers door hun voorbeeldig ascetisch leven, hun werken van liefdadigheid en de studie van de islam, maar bekeringen zijn tot heden uitgebleven. Dat sociale en politieke faktoren dikwijls de doorslag geven bij een bekeringsbeweging zal ons minder verwonderen als wij bedenken, dat deze een grote rol gespeeld hebben in de kerkgeschiedenis, o.a. bij de kerstening van West-Europa in de vroegere middeleeuwen, bij de protestantisering of het behoud van het oude geloof tijdens de Hervorming en bij de ontkerstening van velen in de 19e eeuw.

De missie heeft de modernisering van de opvattingen ook in de hand gewerkt. Niet dat alle missionarissen voorstanders waren van scholen

of de trek naar de stad bevorderden. Laatst hoorde ik nog, dat een confrater in Belgisch Kongo die als etnograaf zijn verdiensten heeft, al wat naar Europeanisme zweemde uit zijn parochie weerde. Een school wilde hij niet hebben, nauwelijks een kerk. Het liefst zou hij zijn christenen in de open lucht rond een kruis hebben bijeengebracht. Maar het is te begrijpen, dat noch hij, noch heel de missie in Afrika de vestiging van industriën, het openen van mijnen en de opbloei van de handel zouden hebben kunnen tegenhouden, afgezien nog van de vraag of ze daarmee een goede daad gesteld hadden. Ook niet het nadoen van Europese manieren, b.v. het dragen van Europese kleren. In China droegen missionarissen in navolging van Ricci gewoonlijk Chinese kleren en dat werd hun over het algemeen ten goede geduid. Die zaten ook veel prettiger dan het Europese colbertcostuum of toog. Een paar maanden geleden echter liet de Chinese aartsbisschop van Formosa enigen onzer paters, die vroeger in China geweest waren, weten, dat het beter was geen Chinese kleren meer te dragen omdat de mensen daarover verwonderd waren. Dit belet natuurlijk niet, dat een missionaris hier op een tentoonstelling Chinese kleren aandoet of een Chinees priester, zoals onlangs op een receptie te Rome, in kleurrijke kleren verschijnt, want dan is het juist om die miratio populi te doen.

Maar dit en dergelijke nabootsingen zijn slechts bijkomstigheden. Een grotere inbreuk werd op het leven gemaakt door de ontbindende invloed op de familieverhoudingen, en wel vooral in drie opzichten: de keuze van de huwelijkspartner, de ontwikkeling van groot-familie naar klein-familie en de vrijere omgang der geslachten. Ik denk hier weer aan China. Wat het huwelijk betreft werd het aangaan hiervan als zo'n normale zaak beschouwd, dat het celibaat de oorzaak was van de eerste vervolging der christenen in dit land. Het betrof hier de nestoriaanse monniken en nonnen, die in 845 gedwongen werden tot het leven der leken terug te keren en, zoals de tekst van het dekreet verder luidt, op te houden de zeden van China in de war te sturen. Het is wel merkwaardig dat hetzelfde motief — het verstoren der traditionele familieverhoudingen — in latere vervolgingen telkens weer werd aangegeven tot de vervolging van 1900 toe; die van na dit jaar zijn, als ik het zo mag zeggen, geen Chinese vervolgingen meer, maar die van het moderne ongeloof tegen het christendom. In China kende men weliswaar het celibaat van de boeddhistische monniken en dat van de taoïsten, die het van de boeddhisten hadden overgenomen, maar ook de boeddhisten waren meermalen wegens

het onchinese van het celibaat vervolgd. Het is ook bekend dat Mattheus Ricci aanvankelijk het kleed van de boeddhisten had aangenomen, in de mening, dat dit het religieuze kleed van China was. Later echter veranderde hij het, op advies van zijn confuciaanse vrienden, voor het gewone burgerlijke kleed. Maar het feit van het celibaat te onderhouden bleef steeds zowel voor de geletterde als de gewone man, het grootste curiosum in het leven van katholieke priesters en religieuzen. In China stond de openbare zedelijkheid zeer hoog. Zelden zag men openbare dronkenschap of vechtpartijen. De scheiding der geslachten was welhaast tot het onnatuurlijke doorgedreven. Toen de Franse gezant in 1845 een bezoek bracht bij de Chinese gevolmachtigde Ch'i Ying en voor deze gelegenheid zijn vrouw meenam, wekte dit de verwondering op van zijn gastheer. In zijn rapport, waarin meermalen het woord ,,barbaren" voorkomt, zegt deze, dat hij zich daarom helemaal niet op zijn gemak gevoelde. In latere jaren zou dit telkens de ergernis van het Chinese hof wekken. Dat er in dit opzicht in het Verre Oosten veranderingen hebben plaats gehad, viel me dezer dagen op, toen ik las dat de eerste minister van Burma bij een herdenkingsplechtigheid voor Pius XII begon met de woorden: ,,Mijn vrouw en ik . . . zijn er trots op Zijne Heiligheid Pius XII ontmoet te hebben . . .". Zelf heb ik het volgende meegemaakt. Een van onze leraren van Chinees in Peking, niet christen — en die er ook niet aan dacht het te worden — was ten diepste verontwaardigd, dat jongens en meisjes naast elkaar over straat gingen. Nog erger maakten het de Japanse soldaten die zich in het publiek vriendelijk toonden tegenover Chinese meisjes, en de Russen die in 1945 Mandsjoerije binnenvielen en zich onbehoorlijk gedroegen, noemde men ,,beesten die kunnen spreken" (Een Chinees in normale toestand zal nooit een mens met een dier vergelijken). Wat de ontwikkeling van groot-familie naar klein-familie betreft, deze wordt vooral bevorderd door het trekken naar havensteden en industrie-centra. Maar ook het zelfstandig worden van de vrouw onder andere invloeden werkt eraan mee. Zo vertelde me onlangs een missionaris uit Japan over een vrouw die gescheiden was van haar man van wie ze twee kinderen had. Haar familie stelde haar voor de kinderen aan de familie van de man te geven en zelf in haar eigen familie terug te komen, en dat zou heel normaal geweest zijn. Zij was inmiddels katholiek geworden en verkoos bij haar kinderen te blijven en trachtte voor haarzelf — zij had een goede ontwikkeling gehad — als verpleegster de kost te verdienen. Haar beide zoons studeren voor priester.

In verschillende opzichten heeft ook het christendom een disintegrerende invloed gehad op de verhoudingen in de groot-familie of clan. Het christendom plaatst het welzijn van het individu op de voorgrond; het legt hem persoonlijke plichten op en geeft hem persoonlijke rechten. Voor het aangaan van een huwelijk eist zij op de eerste plaats de vrije toestemming van beide partijen. In de gesloten maatschappijen, waar het huwelijk meer een zaak is van de betrokken families, geeft dit dikwijls aanleiding tot botsingen. Gewoonlijk zal een missionaris, om ernstige moeilijkheden te voorkomen, trachten de partijen tot instemming te brengen. Maar meer en meer eist de jeugd, dat zij haar toekomstige partner vóór het huwelijk heeft leren kennen. Toen een jongen van het seminarie wegging, zei hij me: „Maar ik zal zorgen dat ik mijn toekomstige vrouw eerst zie". Anders zou het kunnen gebeuren, zoals in Hankow het geval was, waar twee vooraanstaande families een huwelijk voor hun kinderen hadden besproken, dat de jongen, die juist uit Parijs was teruggekeerd, in de kerk zijn ja-woord weigerde te geven. De stoet begaf zich daarop naar de sacristie; daar werd de grote bruidssluier opgeheven en toen de jongen zijn instemming betuigd had, trok men weer naar de kerk. In deze streek heeft deze scène een zeer groot effect gehad.

Moeilijkheden komen ook voor, als het meisje te kennen geeft geloften te willen afleggen, of, zoals de uitdrukking is, te gaan studeren. In oud christelijke families zal men zich daar minder tegen verzetten. Het is trouwens al een eeuwenoud gebruik, en het aantal meisjes die maagd willen blijven is opvallend groot. In de provincie Jehol zijn er ongeveer tienmaal meer vrouwelijke religieuzen dan mannelijke religieuzen. Men kan hen geen eigenlijke religieuzen noemen, zij leggen de private gelofte van zuiverheid af en beloven gehoorzaamheid aan de bisschop. Dikwijls trekken zij zich na enige tijd terug in de familie om later weer in dienst van de kerk te treden. Zij hebben zeer grote verdienste voor de missionering. In Japan is er één op de 27 katholieke vrouwen religieus. Daartoe zullen verschillende factoren hebben meegewerkt, maar mijns inziens zeker ook deze, dat zij niet wensen in de grootfamilie te worden opgenomen en daar behalve haar taak van echtgenote, welke dikwijls als bijkomstige beschouwd wordt, haar schoonmoeder te dienen. Dat men soms niet trouwt om die dienstbaarheid te vermijden, blijkt ook uit het antwoord van enige maagden op de vraag van een missionaris waarom zij niet trouwden. Enigen antwoordden: „Geef ons maar een Europeaan". Dan waren ze er zekerder van een gelijke partij te vormen. Ook in ge-

vallen dat er tussen families voor hun kinderen een huwelijk wordt vastgelegd ontstaan er moeilijkheden. Zo wilde na een dergelijke verloving de jongen naar het seminarie gaan. De tegenpartij stemde hiermee in, indien hij met het meisje zou trouwen als hij terug zou komen. In feite heeft het meisje gewacht met huwen tot de jongen was priester gewijd.

Bij dit alles moet de missionaris letten op het persoonlijk belang van de betrokken personen. Waar dit gewaarborgd is zal hij de inheemse gebruiken moeten respecteren. Zo ook voor de zogenaamde bruidsprijs. Niettegenstaande alle nadelen welke hieraan zijn verbonden, zo schrijft een missionaris uit Belgisch Kongo, eisen tot nu toe de missionarissen over heel Kongo de uitbetaling van de gehele of tenminste het grootste gedeelte van de overeengekomen prijs alvorens het huwelijk in te zegenen en over het algemeen zullen zij nooit een huwelijk inzegenen wanneer er tussen de twee families geen overeenkomst gesloten werd over de bruidsprijs. Dat is voor hen een waarborg van de duurzaamheid van het huwelijk, al trachten zij tegelijkertijd de nadelen ervan te verzachten (P. Van Reeth C.I.C.M., *De Bruidsprijs bij de huwelijken in Kongo. Oprichting van hulpkassen.* XIIe Semaine de missiologie de Louvain 1934, Mariage et Famille au Mission 192–215) Hetzelfde geldt voor de matriarchale familie-inrichting, waarover dezelfde missionaris schrijft: „Nooit hebben de missionarissen rechtstreeks iets ondernomen tegen deze familie-inrichting . . . de inlanders zouden hen niet begrepen hebben . . . ze zouden oorzaak geweest zijn van vernietigende stoornissen. De hervorming zal er geleidelijk komen. De missionarissen bereiden er de geesten en de gemoederen op voor". (P. Van Reeth C.I.C.M. *Evangelisatie en Matriarkaat in Neder-Kongo* XIIIe Missiologische Week van Leuven 1935. Expectatio Gentium 280–299) Ofschoon ik niet houd van polemiek kan ik in dit verband toch niet nalaten te vermelden wat de bekende ethnoloog W. Schmidt over het moederrecht dacht. Op de *Düsseldorfer Missionskursus 1919* waar het matriarchaat ter sprake kwam zei hij dat dit een omverwerping der natuur was omdat de broer van de moeder hier boven de vader werd gesteld. Toen de apostolische prefect Wolf opmerkte dat het matriarchaat bij hem in Togo geen bijzondere moeilijkheden meebracht antwoordde Schmidt dat dit zo wel zou zijn omdat het reeds met het vaderrecht vermengd was. Tenslotte zei hij tamelijk apodictisch: „Het vierde gebod gebiedt de missionaris deze onnatuurlijke verhouding af te schaffen" (verslag, p. 301).

Wat is nu, op meer algemeen vlak, de taak van de missie tegenover de

moderne stromingen? Wellicht zullen meerderen onder u reeds eerder deze probleemstelling verwacht hebben. Hoe belangrijk deze vraag voor de toekomst van de missie ook is, toch ben ik zeer huiverig om hierover een bepaald standpunt in te nemen. Als het over het verleden gaat, kan men uit de ter beschikking staande gegevens een reconstructie opbouwen en er een oordeel over wagen. Het leven is echter zo rijk en het biedt zovele mogelijkheden, vooral op de grensvlakken van godsdienst en maatschappij, van godsdienst en cultuur, dat het mij zeer gevaarlijk schijnt een vaste richtlijn aan te geven. Op de eerste plaats zijn er een menigte factoren welke buiten de missie om beslist worden. In moderne landen wordt de taak van de missionaris meer en meer tot het zuiver religieuze beperkt. Ingevolge de verbreiding van de Europese cultuur is het moderne ongeloof ook internationaal geworden. Al maken de in Europa reeds verouderde vooroordelen tegen de Kerk daar nog opgang, toch zijn er vele godsdienstige problemen welke niet verschillen van die in Europa. Het is dus zijn taak op de hoogte te zijn van de moderne stromingen in het Westen. Reeds Benedictus XV eiste in *Maximum illud* een naarstige voorbereiding op theologisch gebied voor de missionarissen. Boeken die opgang maken in het Westen worden bij wijze van spreken vlugger vertaald dan zij per zeepost kunnen worden overgezonden. Vervolgens, op meer plaatselijk of landelijk terrein, moeten we ons niet voorstellen, dat de vreemde cultuur en bloc op ons afkomt. Denkt slechts aan de ontmoeting van het christendom met de Romeinse beschaving. Naargelang de omstandigheden wordt een woord, een idee of een kunstuiting overgenomen en gekerstend. Het onderzoek b.v. naar het ontstaan van het christelijk Latijn is thans nog gaande, de geschiedenis ervan moet nog geschreven worden. Het blijkt een groeiproces te zijn geweest. Zij verliep niet volgens een vast schema, en men wist van te voren niet waar men zou uitkomen. Naast zijn algemene vorming als priester mag hij in de kennis van de cultuur van het land waarheen hij gezonden wordt niet onderdoen voor een intellektueel van hetzelfde land. Vooral dient hij de taal ervan goed te kennen. Ik heb de indruk, gelet op de publikaties van de laatste jaren, dat de missionarissen van thans daar minder werk van maken dan b.v. 50 jaar terug. Wellicht is het beter in vroegere gekoloniseerde gebieden. We moeten belangstelling hebben voor alles wat ons tweede vaderland aangaat en over ons eerste vaderland moeten we maar zo min mogelijk zeggen behalve de antwoorden op de beleefdheidsvragen. Een overste in mijn studiejaren zei ons, dat al wat we met betrek-

king tot China studeerden goed was, al was het maar over keien. Niet dat we alleen belangstelling moeten hebben voor archeologie enz., waarvoor deze jonge volken nog niet veel voelen. Maar we moeten ook een open oog hebben voor hun moderne prestaties op gebied van kunst en wetenschappen, en daarbij o.a. de sport niet vergeten. Niet dat we alles mooi moeten vinden. Van iemand die dat gewoonlijk deed zei Mgr. Lucas Tsjao, onder wie ik twee jaar heb mogen werken, dat die meer Chinees was dan de Chinezen. Toen ik naar Europa moest terugkeren, gaf hij mij als souvenier een daar gemaakt kazuifel mee: „Dat zullen ze in Europa wel mooi vinden". (Toch niet allemaal; denk nu niet dat ik tegen de Chinese christelijke kunst ben. Maar ik gun de Chinese en andere jonge kunstenaars gaarne ook de vrijheid om zich in andere dan in traditionele vormen uit te drukken; waarom zouden zij niet modern mogen zijn?) Als Europeaan heeft de missionaris weliswaar veel van zijn prestige verloren en hij draagt bovendien de last van een niet altijd glorieus verleden. In zijn verhouding tot zijn mensen zal hij zich meer en meer moeten laten leiden door de katholieke leer van de gelijkheid van de volken wegens hun gemeenschappelijke oorsprong en de verlossing van allen door Jesus Christus, zoals Pius XII in zijn eerste encycliek Summi Pontificatus tegenover de pretenties van het nazisme uiteenzette. Dat vragen ook de niet-Europeanen van ons en wij moeten bereid zijn tot een gesprek, le dialogue. De bekende Chinese priester François Houang die als communist uit China gekomen, ten gevolge van zijn contact met een christelijke familie katholiek werd, zei dat ook op een lezing te Utrecht vier jaar geleden. Na een conventionele speech over de betrekkingen tussen Oost en West waarin wel sommige historische onjuistheden voorkwamen, sprak hij in zijn peroratie met gevoel zijn hart uit. „Wij allen, zei hij, hebben in het buitenland een gevoel van minderwaardigheid. Wij vragen niet om uw medelijden maar ook niet om vleierij alsof wij superieur zouden zijn. Wij verzoeken slechts, dat gij ons als gelijken zoudt behandelen."

En wat kon hij minder aan Christenen vragen?

Nijmegen

DRS. F.O.G. KHO

MISSIE EN WESTERSE MAATSCHAPPELIJKE VERHOUDINGEN*

Het is voor mij als niet-westerse leek een groot genoegen in dit overwegend gezelschap van priesters, broeders en zusters de discussie van hedenmiddag te mogen leiden.

Na de interessante inleiding van pater van Oss moet deze inleiding van mij niet als een afwijkende mening beschouwd worden van wat pater van Oss ons medegedeeld heeft. Wij zijn dankbaar voor zijn verhelderende lezing waar hij een historische schets gaf van het contact van het westen en de Aziatische samenleving en hoe de situatie van de missie was in bepaalde gebieden. Ik zou echter meer de contemporaine situatie naar voren willen brengen. Ik hoop dat mijn korte inleiding een wederzijdse aanvulling moge zijn van wat pater van Oss U medegedeeld heeft.

Ik prijs me gelukkig dat ik nu in een situatie ben gekomen die naar mijns inziens in de missie kan zijn, namelijk in die van een type samenwerking tussen de europese missionaris en de niet westerse katholieke leek.

Ondanks de politieke en culturele verschillen is zo'n samenwerking op voet van gelijkheid en wederzijds respect voor de ontwikkeling van de missie noodzakelijk. Pater van Oss is priester, europeaan en missioloog en ik sta hier voor U als leek, aziaat en socioloog. Priester en leek zijn in de missie elkaars complement, zij vullen elkaar aan, daar zij beiden eigen specifieke taken hebben, die door de ander niet gedaan kunnen worden.

De missie, opererende vanuit zijn Europese basis ontmoet in de missielanden maatschappijen met andersoortige sociale en culturele structuren. De meeste niet-westerse volken van de missiegebieden bevinden zich in een snelle ontwikkeling, een ontwikkeling die oog heeft voor westerse cultuurelementen, vooral in zijn technische aspecten, maar zeker niet het westen in cultureel en sociaal opzicht wil imiteren. In deze social and cultural change zien wij-schematisch gezien-in de missielanden een traditionele maatschappij (dit was het onderwerp van vanmorgen) en een moderne of beter gezegd een modernwordende maatschappij wat het onderwerp van deze middag is. Heel summier, daar mijn tijd voor een

* Inleiding tot de gedachtenwisseling over de gelijknamige voordracht op de Nederlandse Missiologische Kerk te Nijmegen, 8 april 1959

inleiding van discussieleider zeer beperkt moet zijn, zou ik iets van de moderne situatie willen aansnijden.

Wanneer wij door studie of door participatie in de niet-westerse maatschappij over deze landen onze gedachten laten gaan dan zal de vraag bij ons opkomen: wat is nu in deze landen gaande. Waardoor worden deze landen bewogen? Wij zoeken naar de algemene lijnen die ons een inzicht kunnen geven naast de verschijnselen van alle dag. Het is de vraag naar de tijdgeest in deze landen.

Onder tijdgeest verstaan wij, zoals de Duitse filosoof Herder dat eens naar voren bracht, de overal aanwezige uitdrukking van de wil, het gevoel, de leidende gedachte van een geschiedkundige periode, die het denken en doen der mensen vorm geeft.

Wat is nu de tijdgeest van de niet-westerse volken? Ondanks de grote diversiteit naar sociale en culturele vormen en inhouden zie ik in de niet-westerse volken een zelfde tijdgeest.

De tijdgeest in de niet-westerse volken omvat meer dan alleen analfabetismebestrijding, ziekenhuizen bouwen en alle andere soorten technical assistance van de talrijke internationale organen, al omvat zij dat ook.

De tijdgeest is niet alleen het nationalistisch zelfbewustzijn in al deze volken, al is het dat zeker ook. De tijdgeest betekent meer dan het industrialisatieproces en het bouwen van stuwdammen zoals die van het Voltaproject in Ghana of 'swerelds langste dam, de Hirakuddam in India of het streven van Nasser voor zijn Assuandam, of al die vele ontwikkelingsplannen en communityprojects in China, India, Indonesia of andere gebieden, al is het dat zeker ook. Ik zie de tijdgeest van al deze niet-westerse landen, die ook missielanden zijn, ondanks hun diversiteit en veelvormigheid van sociale en cultuurpatronen, ondanks hun rijke verscheidenheid aan vorm en stijl, allereerst in de politieke, sociale en culturele revolutie een emancipatiestrijd van boeren en arbeiders naar een menswaardige samenleving. Vergun mij dit in het kort, vanwege mijn beperkte tijd, toe te lichten.

De politieke revolutie zien wij in het proces van de kolonisatie; reeds voltooid in Azië, in Afrika in volle gang en is een kwestie van tijd en wanneer de gegevens niet bedriegen — U hebt het in de kranten gelezen van de onlusten in Kongo, Nyassaland en andere gebieden —, van zeer korte tijd. Eind vorig jaar is een Afrikaans congres in Ghana georganiseerd over de onafhankelijkheid van Afrikaanse gebieden. Deze politieke revolutie is gekoppeld aan de sociale revolutie; Sjahrir zei eens dat van de

politieke en sociale revolutie de laatste de voornaamste is. De politieke revolutie brengt met zich mee dat het volk zelf haar eigen lot wil bepalen en zelf de historie van zijn land wil schrijven. De sociale revolutie is een strijd tegen de armoede, de sociale en geestelijke ellende. De Castro schreef een boek over de geografie van de honger, een werk dat ieder christen mijns inziens dynamisch moet maken als hij het ernstig neemt met zijn liefde voor de medemens.

Gandhi, de vader des vaderlands van India zei eens: Ik zou evengoed die hond daar de boodschap Gods kunnen brengen als deze hongerende miljoenen . . . miljoenen wier ogen zonder glans zijn en voor wie het brood de enige God is . . ."

Moeilijker om direct te zien is de culturele revolutie. Beter is te spreken van acculteratie zoals Malinowski dat noemde of met de socioloog Sorokin's terminologie de social and cultural change. Dit is een ingewikkeld en zeer complex probleem. Wij moeten voorzichtig zijn met alarmerende berichten, vooral daar wij zo weinig concreet onderzoek hebben. Termen zoals totale desintegratie en desorganisatie of social class worden vaak gebezigd, vooral voor de situatie in Afrika. Wij willen deze processen niet minimaliseren maar vaak is ons oog meer gescherpt voor sociale ontbindingsverschijnselen dan voor de middelpuntvliedende krachten. Er vindt, mijns inziens, gelukkig ook integratie plaats.

De tijdgeest in de niet-westerse landen is zo, dat men als doel van zijn eigen maatschappij niet de westerse ziet. Deze volken willen zich zelf zijn. Men wil vooral door het technologisch overwicht van het westen enige elementen opnemen, maar hun eigen cultuurstijl zal prevaleren. Wij zien dit b.v. in Japan met zijn sterke industrialisatie, waar de levensstijl weliswaar modern maar niet-westers is.

De beroemde 4 Mei-beweging van 1919 in China die een modernisering van de Chinese cultuur streefde werkt nu nog steeds door in zijn intellegentia. In de Islamitische landen van de Magreb (Noord Afrika) tot Pakistan krijgen de hervormingsbewegingen meer vaste voet. Habib Bourguiba, Nasser, Kasem van Irak, de sultan van Marokko hebben onomwonden het Islam-modernisme gekozen, een hervorming naar godsdienst, maar in het bijzonder in de modernisering van het sociale en culturele leven.

In India hadden wij de bewegingen zoals de Brahma Samay en de Arya Samay en nu het streven van de Hindu-renaissance.

Overal is een tendens aanwezig om westerse techniek en economie

over te nemen, maar men waakt zich voor geestelijke verwestering.

Van belang is de elite van deze landen die de richting en de dynamiek bepalen van de verandering. Deze elite is de voorhoede die luistert naar de tijdgeest. Deze groep, is die meestal op westerse scholen geweest is, zeker geen westerse groep. Deze elite is geen homogene groep. Er zijn natuurlijk verwesterste Afro-Aziatische intellectuelen, zoals er ook veroosterste westerse intellectuelen bestaan. Bij de waarneming zou men misleid kunnen worden daar deze groep de westerse techniek en economie als een goed beschouwen. De Engelse historicus Toynbee sprak over de gedachte van de radioactieve straling. Sommige radioactieve deeltjes vertonen een grotere doordringende kracht dan andere. In de sfeer van het cultuurcontact worden dikwijls de uiterlijkheden zoals westerse techniek direct overgenomen. De inwendige houding van het grootste gedeelte van deze elite, zijn omgangsvormen, reactiepatronen zijn niet-westers.

Het identiek stellen van de aziatische intellectueel of de Afrikaanse évolué als verwestersd is te simplistisch gesteld, als wij kijken naar de nationale leiders van het land. Typen als Nehru, Hatta, Nkwameh Krumah en nog vele andere Aziatische en Afrikaanse leiders die op westerse scholen geweest zijn staan op het standpunt van hun andersoortige cultuur iv.m. het westen. Men wil *vreemd cultuurgoed opnemen en verwerken in eigen levenspatroon.*

Deze modernisering vindt niet alleen plaats in de stedelijke centra, maar breidt zich ook snel uit naar de dorpen. De Indiase en Chinese vijfjarenplannen willen het gezicht der dorpen veranderen. Langzaam maar zeker wordt de inkrimpende traditionele maatschappij nog meer teruggedrongen naar moeilijk toegankelijke delen van het land. Wij hebben nog te weinig empirisch onderzoek om te weten hoe snel dit gaat. Wij weten b.v. uit de microsociologische studie van de Indiase socioloog Dube in zijn boek Indian Village dat dit proces sneller aan de gang is dan wij kunnen vermoeden.

De missie moet bij haar arbeid rekening houden met de tijdgeest, anders zal de tijdgeest de missie tegenwerken. In welke vormen deze tijdgeest zich manifesteert is afhankelijk van de plaatselijke omstandigheden. Als de missie vruchtbaar wil werken is het goed dat de missie met deze politieke, sociale en culturele revolutie rekening houdt Het is daarom geen overbodige luxe de a.s. missionaris naast zijn missiologische scholing ook kennis te doen nemen van de culturele anthropologie en de sociologie van de niet-westerse volken.

Nijmegen

Miscellanea

Bisschoppelijke Hiërarchie in Noord-Rhodesië en Nyasaland. – Op 25 april 1959 heeft Z.H. Paus Joannes XXIII de bisschoppelijke hiërarchie ingesteld in Noord-Rhodesië en Nyasaland door de oprichting van de kerkprovincies van Lusaka en Blantyre. Eerstgenoemde kerkprovincie (in Rhodesië) omdat het aartsbisdom Lusaka met de suffragaan-bisdommen Abercorn, Fort Jameson, Kasama, Livingstone en Indola; laatstgenoemde kerkprovincie (in Nyasaland) omvat het aartsbisdom Blantyre en de suffragaan-bisdommen Dedza, Lilongwe en Zomba.

Internuntius in China. — De H. Vader heeft mgr. Jos Caprio, tot dusver beheerder van de Apostolische delegatuur in Indochina voor Zuid-Vietnam, Cambodja en Laos, benoemd tot apostolisch internuntius in China.

Missiologische Week te Burgos. — Van 6–13 augustus 1959 zal te Burgos de XII Semana de Orientación Misionera worden gehouden, gewijd aan het thema: „La Unión de todos los Christianos, exigencia vital de las Misiones".

Mgr. M. Lucas S.V.D., apostolisch visitator in Noord-Europa. — Mgr. M. Lucas S.V.D., tit. bisschop van Adulis, tot 1957 apostolisch internuntius in India, is benoemd tot permanente apostolisch visitator in de Noordelijke landen van Europa. Tot zijn ambtsgebied behoren de diocesen Kopenhagen, Oslo, Stockholm en Helsinki, alsmede de apostolische vicariaten IJsland, Centraal-Noorwegen en Noord-Noorwegen, met tezamen ongeveer 61.500 katholieken op een bevolking van bijna 20 miljoen.

Nederlands Volkenkundig Missiemuseum. — Het bestuur van de Stichting Nederlands Volkenkundig Missie-Museum, gevestigd te Tilburg, heeft de Zeereerw. Pater Prof. Drs. F. van Trigt S.M.A. benoemd tot conservator van genoemd museum. Als adjunct-conservator werd Pater L. Beeloo M.S.C. aangesteld.

Apostolisch Vicaris van Gimma. — Mgr. F. Janssen C.M., tot dusver administrator apostolicus, werd benoemd tot titulair bisschop van Seliniana en apostolisch vicaris van Gimma in Ethiopië. Het apostolisch vicariaat telt momenteel 8.500 katholieken op een bevolking van 1.200.000 inwoners.

Afrika-Centrum. —De Sociëteit voor Afrikaanse missies (S.M.A.) heeft te Cadier en Keer een Afrika-Centrum geopend. Dit instituut, dat op wetenschappelijke basis is geplaatst, werd opgericht om inlichtingen over Afrika te verstrekken en interesse voor dit werelddeel te wekken. Tot directeur werd benoemd pater Prof. drs. F. van Trigt S.M.A., professor aan het missieseminarie te Aalbeek.

Medische Missiezusters. —De H. Stoel heeft haar officiële goedkeuring (decretum laudis) verleend aan de Congregatie van de Medische Missiezusters, in 1932 door dr. Anna Dengel gesticht.

Boekbespreking

P. DR. JEAN MESOT S.M.B.: *Die Heidenbekehrung bei Ambrosius von Mailand.* (Supplementa der Neuen Zeitschrift für Missionswissenschaft, VII). 154 S. Beckenried 1958.

Robert Streit O.M.I. schijnt de eerste geweest te zijn, die thans een halve eeuw geleden de aandacht heeft gevestigd op de schatten, welke de beoefenaars van de missiewetenschap uit de geschriften van de H.H. Vaders zouden kunnen opdelven. Inderdaad vormt de missiegedachte bij de H.H. Vaders een uitgebreid studieterrein, waarop nog veel te doen is. Naast losse artikelen en summiere overzichten werden op katholieke zijde nog slechts enkele monografieën aan dit aantrekkelijk thema gewijd. Vandaar dat bovenstaande studie een welkome bijdrage vormt voor de patristische missieleer.

Sch. onderzoekt niet de theologische opvattingen van de H. Ambrosius over heidendom en bekering, maar zijn praktische werkzaamheid en methode bij de bekering van de heidenen. Allereerst schetst hij het geschiedkundig milieu, waarin Ambrosius leefde: Trier, Rome, Sirmium, Milaan, belangrijke centra van politiek en godsdienstig leven in de vierde eeuw (blz. 5–21).

Een volgend hoofdstuk, getiteld: Politik im Dienste der Bekehrung (blz. 22–49), toont aan, dat de politieke scholing van Ambrosius als bisschop van de keizerstad Milaan wel zeer van pas kwam in zijn betrekkingen met de keizers.

Het belangrijkst is wel het omvangrijkste hoofdstuk: „Seelsorge und Bekehrung" (blz. 50–117), waarin allereerst wordt betoogd, dat Ambrosius' werkzaamheid als metropoliet van Noord-Italië zich verder uitstrekte dan de grenzen van het bisdom Milaan. Bij de bekeringsarbeid van Ambrosius' eigen gebied beschrijft de auteur achtereenvolgens de prediking voor heidenen en joden, het catechumenaat, de uitnodiging om het doopsel te ontvangen in verband met het bestaande misbruik van het ontvangen van het doopsel voor onbepaalde tijd uit te stellen, de voorbereiding tot het doopsel, de initiatie in de christelijke mysteriën, die behoorde tot de disciplina arcani en karakteristiek was voor de missie-methode van de vierde eeuw.

Het slot-hoofdstuk (blz. 118–132) handelt over de resultaten van Ambrosius' bekeringsarbeid, die niet met cijfers kunnen weergegeven worden; hij is de echte evangelie-verkondiger geweest van Milaan en omgeving en Augustinus' bekering is de schoonste vrucht ervan.

Deze inhoudrijke, op bronnen en literatuur gebaseerde en tevens leesbare studie geeft een aantrekkelijke schets van de missionaire werkzaamheid van de bisschop van Milaan, die typerend is voor de tweede helft van de vierde eeuw. Moge zij de voorloopster en baanbreekster zijn voor een grondig en meeromvattend onderzoek naar de uitbreiding van het christendom in de tijd na Constantijn; het nog altijd waardevolle werk van Harnack, Mission und Ausbreitung des Christentums in den ersten drei Jahrhunderten, gaat immers niet verder dan het jaar 325; en ook G. Bardy, La Conversion au christianisme durant les premiers siècles, beperkt zich hoofdzakelijk tot de eerste drie eeuwen; de vierde eeuw tot de val van Rome in 410 moet in dit opzicht nog ontgonnen worden.

Nijmegen A.M.

Josef Funk S.J.D.: *Einführung in das Missionsrecht.* 156 S. Kaldenkirchen 1958.

Als derde nummer in de reeks: ,,Veröffentlichungen des Missionspriesterseminars St. Augustin, Siegburg," publiceerde P. Josef Funk deze beknopte inleiding in het missierecht.

Na een korte inleiding (blz. 11–18) behandelt de eerste afdeling, getiteld: Primäres Missionsverfassungsrecht, achtereenvolgens: Die Kirche, eine Missionskirche (19–21); die Missionskirche und der Staat (23–26); Missionskirche und protestantische Mission (27); die Träger des Missionswerkes, absolut (28–31), resp. bedingt verpflichtet. (32–34) De tweede afdeling, getiteld: Sekundäres Missionsverfassungsrecht, behandelt: die klerikalen Träger des Missionswerkes en wel die Zentralen (35–44) en die peripheren Kräfte (45–86); die laikalen Träger des Missionswerkes (87–102). De derde afdeling, getiteld: Missionsverwaltungsrecht, omvat het personenrecht (103–112) en het zakenrecht (113–156).

Reeds uit dit summiere overzicht en meer nog uit de volledige inhoudsopgave is duidelijk, dat ook een andere indeling mogelijk zou geweest zijn; maar variis modis bene fit. Blijkbaar is dit handige boekje hoofdzakelijk op de praktijk ingesteld en bedoeld als handboek voor missionarissen en toekomstige missionarissen; ook de verwijzing naar de desbetreffende literatuur, eerder te weinig dan te veel, getuigt van deze opzet. Als zodanig mag het zeker geslaagd heten en kan het goede diensten bewijzen om enig inzicht te verschaffen in de kerkrechtelijke structuur van de missie.

Nijmegen A.M.

Aspirations Nationales et Missions. Rapports et compte rendu de la XXVIIIe Semaine de Missiologie Louvain 1958. — Desclée de Brouwer, Bruges 1959. 240 pag.

Eertijds zijn er geweest, die twijfel konden koesteren omtrent de nationale aspiraties in Azië en Afrika; de loop van zaken in de laatste tien en meer nog in de laatste vijf jaar zal hun ongetwijfeld hebben opgeschrikt. De missionerende Kerk moet rekening houden met dit verschijnsel van bewustwording; verkondigt zij niet, meer dan wie ook, het recht van de mensen en volkeren op een vrije en harmonieuze ontwikkeling?

Maar waar begint en waar eindigt hier het rechtmatige en het geoorloofde? Hoe is de feitelijke situatie, zozeer verschillend in de verschillende landen? Hoe moet de vestiging van de Kerk geschieden om in deze situatie te passen? Welke rol moet de priester en de christelijke leek als zodanig vervullen in de opmars der volkeren van Azië en Afrika om de onafhankelijkheid te verwerven of te consolideren?

In dit verslagboek van de 28e Missiologische Week van Leuven zetten vakkundigen de beginselen uiteen en behandelen missionarissen en inheemsen van Azië en Afrika concrete vraagstukken, die zich in verschillende missiegebieden van Azië en Afrika voordoen. Zij zoeken het niet in welsprekende woorden noch in persoonlijke standpunten; maar zij zetten een soliede leer uiteen en maken concrete toepassingen, al lopen hieromtrent de meningen wel eens uiteen.

Wel ware het m.i. gewenst geweest de desbetreffende uitspraken van de kerkelijke hiërarchie in een afzonderlijk referaat samen te vatten en te commentariëren; dit zou door velen ongetwijfeld een openbaring geweest zijn.

Alle referaten, ook die in het Nederlands werden gehouden, worden hier in het Frans gepubliceerd; wel worden korte samenvattingen in het Vlaams en het Engels toegevoegd, alsmede enkele bibliografische gegevens.

Nijmegen A.M.

Prof. dr. K. H. Schelkle: *Leerling en Apostel.* Bijbelse beschouwingen over het priesterschap. 133 blz. Roermond 1959.

Schrijver, hoogleraar in het Nieuwe Testament aan de katholieke theologische faculteit der Universiteit van Tübingen, had bij gelegenheid van zijn zilveren priesterjubilé „fratribus symmistis" als feestgeschenk een doordacht en inhoudrijk boekje opgedragen, getiteld: Jüngerschaft und Apostelamt. Eine biblische Auslegung des priesterlichen Dienstes, Freiburg i. Br. 1957. Met het oog op de vertaling in het Nederlands door Dr. W. van Zoeterwoude werd de Duitse tekst door de schrijver opnieuw doorgezien en op tal van plaatsen verbeterd of aangevuld. Het boekje onderscheidt zich van andere geschriften over het priesterschap o.a. hierdoor, dat het uitsluitend bijbels gefundeerd is.

In diepgaande beschouwingen behandelt Sch. achtereenvolgens: de leerlingen en het apostolaat; de zielzorg; de prediking; de eredienst; de apostel als priester; de opvolging in het apostolisch ambt. Wie zich de moeite wil getroosten deze gecondenseerde uiteenzettingen van de professor — van wie men zegt, dat men aan hem nog steeds bespeuren kan, dat hij pastoor geweest is — met ingespannen aandacht te volgen, wordt voor zijn moeite rijkelijk beloond. Het boekje lijkt me bijzonder geschikt om allen, die tot het priesterschap geroepen of als priester werkzaam zijn, een verdiepte kennis van hun waardigheid, taak en verantwoordelijkheid bij te brengen.

Nijmegen A.M.

H.P. Gale, B.A., Ph.D., (Lond.), Dip. Ed. (Cantab.): *Uganda and the Mill Hill Fathers.* Uitgevers Macmillan & Co Limited, St. Martin's Street, London, W.C. 2; 1959, pp. 334, prijs 13/6.

Zo vaak een land is opgetreden als koloniale macht, heeft het die taak nooit kunnen volvoeren zonder de hulp van en tesamen met missionarissen. Een vredige penetratie en onderwerping van primitieve volkeren kan niet tot stand komen door louter machtsvertoon en stoffelijke bijstand. Geest en hart van de koloniale bevolking moeten gepredisponeerd worden om nieuwe meesters te kunnen aanvaarden, om de hogere cultuur en verfijning van beschaving te kunnen waarderen, om het accent in hun leven te kunnen verplaatsen van een atavistisch-geankerde levensstructuur van grof-materiële gewoonten en gebruiken naar een hogere geestelijke aspiratie. En dat is precies de taak van de missionarissen, en slechts nadat zij hun invloed over de primitieve bevolking gevestigd hebben en hun levensdoel en aspiraties op een hoger niveau gebracht hebben, staan zij ook open voor een hogere levens-standaard zowel op moreel als op politiek en cultureel gebied. Er is echter altijd gevaar dat een te nauwe samenwerking van de missionarissen met de kolo-

niale macht, bij de inheemse bevolking de indruk zal wekken dat beiden dezelfde macht en regering vertegenwoordigen, de ambtenaren op politiek gebied, de missionarissen op geestelijk gebied. Deze verkeerde indruk en identificatie werd gevestigd door de Spaanse en Portugese missionarissen in de late Middeleeuwen en dezelfde fout werd gemaakt door de protestantse zendelingen in Oeganda. Het is een grote verdienste van het boek van Dr. Gale dat hij de eerste moeilijkheden voor de katholieke missionarissen in Oeganda schildert tegen de historische achtergrond van misleidende identificatie van protestantse zending met Engeland en katholieke missie met Frankrijk. Dit spel van misleiding werd bewust en doordacht gespeeld door de protestantse zendelingen, die zich de „Bangaresa" (de Engelsen) lieten noemen, terwijl de Franse Witte Paters en hun volgelingen de „Bafransi" (de Fransen) genoemd werden. Om deze misleiding uit de wereld te helpen werd kardinaal Vaughan, de stichter van de St. Joseph Congregatie van Mill Hill, door mgr. Livinhac van de Witte Paters verzocht Engelse missionarissen te zenden. Bij decreet van Propaganda van 13 juli 1894 werd een gedeelte van het Witte Paters Vicariaat aan Mill Hill toegewezen en op 16 september, 1895, bereikte de eerste Mill Hill karavaan onder leiding van mgr. Henry Hanlon de hoofdstad van Oeganda. Vanaf dit moment ontvouwt zich, in dit boek, de ontwikkelingsgeschiedenis van het Vicariaat van de Boven-Nijl, een langzame stille strijd van katholieke Engelse missionarissen tegen protestantse Engelse zendelingen, een politieke strijd om verruiming van invloeds-sfeer, over het recht van bekering der koningskinderen, over de infame regeling van verlies van rechten bij overgang naar het katholicisme, over land-rechten voor missie-staties, kortom over het recht om te mogen leven en werken in Oeganda als katholieke missionarissen. Scherp tekent dr. Gale de heldhaftige pioniersarbeid der Witte Paters, de vervolging waaraan zij blootstonden, maar die dank zij de eerste „Zwarte Hosties" het zaad der Kerk in Oeganda werd. De Mill Hill Fathers hebben hun werk voortgezet en in dit werk ziet men ze langzaam statie na statie oprichten, moeizaam het land doortrekkend, blootgesteld aan achterdocht, ziekten, misverstanden.

Het is een boeiend verslag van de harde pioniersjaren, welke zo rijpe vruchten afwierpen in latere jaren. Het is een bezielend boek, een dankbaar boek, een inspirerend boek, vooral voor onze moderne missie-apostelen. Het herinnert ons nogmaals aan Adema van Scheltema's woorden: „Want werd er ooit iets moois geboren, Waar een mens niet al zijn hartebloed voor gaf."

Mill Hill J. DE REEPER.

P. DR. HUBERTUS VAN GROESSEN O.F.M. CAP. en P. DR. CLEMENTINUS VAN VLISSINGEN O.F.M. CAP.: *Het Kerkelijk Recht.* Roermond en Maaseik, J.J. Romen en zonen, 1958.

Het is de tweede druk van het eerste werk in het Nederlands, dat geheel de Codex behandelt en op eenvoudige wijze commentarieert. Pater Clementinus neemt de twee eerste boeken van de Codex voor zijn rekening en geeft dus de Algemene Normen en het Personenrecht; Pater Hubertus behandelt het Zakenrecht, Procesrecht en Strafrecht, de stof van de drie andere boeken van de Codex. Het Nederlands Burgerlijk- en Strafrecht last mr. L. Keijzer in en dr. W. Leen het

Belgische. In dit werk van 1361 bladzijden kan zelfs iedere leek in het vak met behulp van de trefwoorden van een zakenregister van 62 bladzijden summiere, maar accurate voorlichting vinden op het gebied van geheel het Kerkelijk Recht, ook van het Particulier Recht van de Nederlandse en Belgische Kerkprovincie, alsook van de verschillende Bisdommen.

In deze nieuwe uitgave zijn talrijke aanvullingen en wijzigingen aangebracht. We noemen de saeculiere instituten (nr. 364 a), b) en c), de Goede Week-liturgie (nr. 414), de avondmissen (nr. 415), de eucharistische vasten (nr. 436), het gemengde huwelijk in verband met de zg. strenge praktijk in Nederland (nr. 555 b/), de vasten- en onthoudingswet (nr. 673). In de bijlagen vindt men de Vijfjaarlijkse Faculteiten der Bisschoppen en van hun wettige plaatsvervangers, alsook van de Missie-Ordinarissen; eveneens het Reglement voor het R.K. Kerkgenootschap in Nederland, dat op de 7de december 1925 ter kennis is gebracht van de regering.

Ook de vakman zal dit werk dikwijls met succes raadplegen, al was het maar alleen om de nederlandse vertaling van de juridische termen, welke vertaling dikwijls de zaak aanmerkelijk verduidelijkt.

Nijmegen F. van Welie

Prof. Dr. Otto Wolff, *Ghandi en Christus*. Baarn, Bosch & Keuning N.V., 1958 256 blz.

Wie zal ooit de raadselen kunnen ontknopen, die er verstrikt liggen in de persoon, het werk en het denken van een mens als Ghandi? Als er ooit iemand dicht toe genaderd schijnt te zijn die diepste kern van zijn wezen en streven te treffen, dan is het dr. Otto Wolff, wiens werk „Ghandi en Christus" hier voor ons ligt. Dit is een waardevolle karakterstudie, die de persoon weet te treffen en er de tegenstrijdigheden en heldhaftigheden van bloot legt. Met grote trefzekerheid wordt hier nagegaan hoe Ghandi's karakter slechts van uit zijn jeugdjaren te verklaren valt; een verstarring van jeugdervarens, die latere reacties doen begrijpen.

Is het Christendom overtroffen door Ghandi's leer van de satyagraha, welke laatste hijzelf „het Christendom van de daad" noemt, in tegenstelling tot het christendom van de theologische verhandeling?

Oordelen over Ghandi zijn er vele. Er zijn schrijvers die hem de onschuldig gekruiste en de weer opgestane wereldheiland maken van wie groter heil te verwachten is dan van die dogmatiek verengde, onbeduidende godsdienst van het christendom. Radhakrishaan zegt, dat „Ghandi's leven en werken op zichzelf reeds doen twijfelen aan de pretentie van het Christendom, dat het enig is".

Op boeiende wijze toont de schrijver aan, dat, hoezeer Ghandi's leven ook gestaan heeft in het teken van het offer, van waarheidsliefde, afgrijzen van geweld (ahinsa) – „het verzaken van geweld is de hoogste godsdienst" – en van satyagraha (standvastigheid in de waarheid), hij dubbelzinnig is in de verklaring van die leuzen en in de praktische toepassing van waarden, die, zoals andere Hindoes hem bewijzen (p. 34) hij valselijk aan Indische bronnen toeschrijft. Hoe hij onbuigzaam en stijfhoofdig in betweterij vasthoudt aan waarden, die hem zijn jeugd in bepaalde traumata heeft meegegeven, toen zijn persoonlijkheid verminkt werd op het gebied van het natuurlijke, waarmee hij nooit in het reine kwam (p. 43). Hoe Ghandi

slachtoffer was van de maatschappij waarin hij leefde en van het onnatuurlijke in haar. Deze verminking bepaalt zijn oordeel over huwelijk en sexe, staat en politiek en ook de godsdienst. Een rechtvaardiging, die hij aanwendt tegen de aanklacht, dat hij in de eerste wereldoorlog en reeds daarvoor in de Boerenoorlog de zijde van Engeland – ,,het satanische'' – koos, wordt een zelfbeschuldiging als hij eerst de tegenstrijdigheid daarvan erkent en toch in één adem beweert, dat zijn houding juist geweest is en deze houding dan verklaart met de woorden: ,,Ik hoopte mijn eigen positie en die van het Britse Imperium te verbeteren'' (p. 63).

Zoals zijn leerling Diwakar later schrijft was zijn methode van stakingen, welke hij zijn volgelingen oplegde, niets anders dan morele tirannie.

In de brochure Hind Swaraj (Home Rule) blijkt hoezeer hij zich kan laten gaan in zijn woede (zo tegengesteld aan zijn principe van satyagraha en ahinsa), waar hij de techniek en wetenschap van het Westen als ,,het boze'' betitelt. De westerse wereld is ,,het huis des doods''; zich daaraan onderwerpen wil zeggen ,,zich aan de duivel overgeven''. Spoorwegen, telegraaf, telefoon, alle zogenaamde triomfen van de westerse techniek, zijn ,,uit den boze''. ,,Elke keer dat ik in een trein of in een autobus stap, weet ik dat ik mijn gevoel voor goed en kwaad geweld aandoe''. ,,Maar het kwaad heeft vleugels''; de spoorwegen, die de Britten hebben aangelegd, verbreiden slechts ziekten, pest en zedeloosheid; alleen het moderne verkeer heeft schuld dat heilige plaatsen als Benares stinken van het vuil. ,,De westerse medische wetenschap is de essentie van zwarte toverkunst''. ,,Hospitalen zijn de werktuigen van de duivel zelf''; ,,Zij verbreiden ondeugden, ellende, vernedering en werkelijke slavernij'' (p. 105).

Geweld, ruwheid, onzedelijkheid, materialisme, duivels, dit rijtje begrippen vormt van nu af aan een vast scheldwoordenlijstje tegenover het westen, terwijl om Indië te karakteriseren op een lijst van deugden de woorden humaniteit en moraal, idealisme en spiritualiteit worden onderstreept en vóór alles een universele godsdienstigheid, wier boodschap zich tot de hele wereld richt.

Te zeer blijkt hoe dictatoriale eigengereidheid geen plaats meer laat voor objectieve waarden noch voor zichzelf noch voor zijn volgelingen. De vroomheid, offermoed en heldhaftigheid van Ghandi zijn te zeer getekend door de Wet, zij zijn een wetstucht; zijn onverbiddelijkheid, zijn onwil om ook maar iets toe te geven, het ligt alles in de lijn van deze wetsvroomheid, die de kern van Jezus' leer niet raakt en onbegrepen laat. Gods liefde krijgt in deze gedachtegang de rang van ,,de wet der liefde'', Gods waarheid wordt de ,,wet der waarheid'', en God wordt een onwerkelijk, abstract en onpersoonlijk God, zozeer dat God niet meer de waarheid, maar de waarheid God wordt.

Ghandi moge waarlijk gemeend hebben dat zijn leer het Christendom overtrof; in dat geval geeft hij er een des te eklatanter bewijs van dat hij het niet begrepen heeft, hoezeer hij ook schermde met Bergrede en leer van het Kruis. Dit alles wordt door dit boek uit citaten en psychologische interpretatie aangetoond.

Nijmegen J. J. HOUBEN S.J.

Maurice Queguiner, M.E.P.: *Introduction à l'Hindouisme, exposé critique*. Editions de l'Orante, Parijs, 1958; 310 pp.

De laatste tijd zijn er verschillende inleidingen verschenen op het hindoeisme, die, ofschoon voor een groter publiek bedoeld, toch kunnen bogen op volledigheid en eerlijkheid. Ofschoon het hindoeisme, in tegenstelling tot het boedhisme, vrijwel zonder proselytisme is, moet men erkennen dat deze Indische godsdienst van ver strekkende invloed is, en haar tradities vinden heden ten dage weerklank over heel de wereld. Het kritisch exposé van Quéguiner kan men zien als een christelijk, of beter, als een katholiek antwoord op deze invloed.

Men kan zich vele manieren voorstellen, waardoor de westerse mens ingeleid zou kunnen worden tot de mysteries van het Oosten. Het hangt er maar van af wat als bekend verondersteld wordt. Geschreven door een priester, richt dit boek zich tot een lezer die over zijn eigen godsdienst heeft nagedacht, en is bij gevolg in grote lijnen begrijpelijk voor hen die een opleiding hebben genoten aan een katholieke middelbare school. Hier en daar vereist het gebruik van technische uitdrukkingen (b.v. p. 193: „dichotomie hypostatique") evenwel een minimum aan theologische en wijsgerige scholing.

De indeling van het boek is zeer doeltreffend. Het eerste deel beschrijft en klassificeert de voornaamste feiten die men in zijn concrete benadering van het religieuze milieu van het hindoeisme ontmoet: riten en zedelijk gedrag, heilswegen en heilsmiddelen, sekten en hervormingsbewegingen. Het tweede deel gaat dieper in op een van de voornaamste aspecten van het religieuze denken van de hindoe: de „mystieke theologie" van de Vedanta. Terecht maakt de Auteur een onderscheid tussen een abusievelijk gesimplificeerde Vedanta, zoals men deze herhaaldelijk heeft gevulgariseerd, zowel in Voor-Indië als in het Westen, en een meer authentieke Vedanta. De schreeuwende tegenstrijdigheden van de eerste worden hier onomwonden weerlegd. In de meer authentieke Vedanta, door de beste exegeten van Shankara aan het licht gebracht, ziet de schrijver, in navolging van verschillende katholieke missionarissen en theologen, sommige belangrijke overeenkomsten met de christelijke theodicee. Maar hoe komt het dat de baanbrekende werken van P. Johanns, *Vers le Christ par le Vedanta*, en G. Dandoy, *L'ontologie du Vedanta*, in de bibliografie ontbreken?

Deze bibliografie, welke zeker gewonnen zou hebben door een grotere omvang en een kort kritisch commentaar, laat een zwakheid zien, die heel dit overigens zeer verdienstelijke boek aankleeft. De schrijver is duidelijk uitgegaan van twee verschillende bases: de werken die de Indische mystiek in Indië zelf vulgariseren, en de werken die de westerse wetenschap aan de Indische godsdiensten heeft gewijd. De ongunstige gevolgen van zijn dubbel uitgangspunt had de schrijver kunnen voorkomen, en zelfs tot een voordeel maken, indien hij de kritiek op en de synthese van deze twee gezichtspunten opgebouwd had vanuit zijn persoonlijke ervaring. Zoals het werk er nu ligt, loopt het het gevaar noch het beschaafde westerse publiek te voldoen, dat geprikkeld wordt door lichte onnauwkeurigheden en het gebrek aan overeenstemming en exactheid in de transcriptie van het sanscriet, noch de gemiddelde voor de Indische godsdiensten geïnteresseerde katholieke priester of

student, die afgeschrikt zal worden door een te grote hoeveelheid abstracties. Het zou ons echter spijten dat het boek daarom geen belangstelling zou vinden, want, hoe het ook zij, het verdient een grote lezerskring.

Het werk van Quéguiner doet de wens opkomen naar een zowel wetenschappelijke als pedagogische christelijke apologie, die speciaal betrekking zou moeten hebben op de problemen van het hindoeisme, een apologie die nog niet geschreven is, maar waarvan dit boek hier en daar toch een aanzet geeft. De beste eigenschap van het werk van Quéguiner is de oprechte en verstandige sympathie t.a.v. zijn object, of beter, de grote caritas waardoor de Auteur in staat was de religieuze ziel van de hindoe te benaderen en te doordringen met de eerbied die zij vereist, en welke hem ervoor heeft behoed, op een enkele uitzondering na, iets uit onbegrip te veroordelen.

Nijmegen H. Cornélis O.P.

Dr. J. Boelaars M.S.C., *Papoea's aan de Mappi*. De Fontein. Utrecht–Antwerpen, 1958.

Das vorliegende Buch ist die Frucht einer Feldforschung, die der Verfasser als Ethnologe während der Jahre 1951–1957 im Süden von Holländisch Neuguinea bei dem Jaqaistamm durchgeführt hat.

Boelaars stellt zunächst im ersten Teil eingehend und ausführlich die alte Kultur dieser papuanischen Sammler und Jäger dar, sodann im zweiten Teil die beiden Phasen des Zusammentreffens dieser alten Kultur mit der westlichen Zivilisation.

Als Folge davon ist in der kurzen Zeitspanne von etwa 15 Jahren die Jaqaikultur in ihren wesentlichen Aspekten vernichtet worden. Boelaars konnte darum nicht mehr mit eigenen Augen beobachten, was die unberührte Jaqaikultur war. In wichtigsten Dingen konnte er sich nur auf die Berichte der Eingeborenen stützen. Das vermindert natürlich die wissenschaftliche Zuverlässigkeit seiner Darstellung. Es ist nicht auszumachen, wie weit man sich auf die von christlichen Jaqai erhaltenen Informationen verlassen kann und besonders wie weit die Erklärungen, die sie geben, nur sekundäre Ausdeutungen sind, wie man sie bei fremden Völkern so häufig gerade von ,,Evoluierten'' zu hören bekommt. Eine entsprechende Korrektur wäre durch die Anwendung einer vergleichenden Forschungsmethode möglich. Eine solche verwendet der Verfasser aber fast nicht.

Befremdlich ist, dass Boelaars den Jaqai ursprünglich eine eigentliche Religion und auch magische Kraftvorstellungen abspricht. Abgesehen von vielem, was in seinem Material eine solche Auffassung nicht rechtfertigt – wäre nicht doch in Erwägung zu ziehen, wie viel gerade auf dem Gebiete der Glaubensvorstellungen und des religiösen Erlebens der europäische Materialismus bis 1951 unter den Jaqai schon vernichtet hatte, ferner, dass die Eingeborenen sich zweifellos schämten, über gewisse Dinge in ihrer alten Kultur zu berichten, von der man sie doch belehrt hatte, dass sie nichts als Gottlosigkeit und Verbrechen gewesen war? Deutlich kommt das z.B. zum Ausdruck in der jetzigen Haltung gegenüber der Homosexualität, die in der alten Kultur als magische Weitergabe der Zeugungskraft durch die Alten an die Jungen anerkannte Sitte war, deren man sich nicht zu

schämen brauchte. Muss nicht weiter bedacht werden, dass christliche Gewährsmänner gegenüber dem Missionar gerade dadurch einen guten Eindruck zu machen suchten, dass sie die alte Zeit möglichst gottlos und schlecht schilderten?

Boelaars legt besonderen Wert auf die Darstellung einer neuen Methode der Kolonisation, die man in den letzten Jahren bei den Jaqai angewendet hat. Dieses „Mappi-Experiment" ist doch eigentlich nur in der Methode, nicht aber in der Zielsetzung verschieden von der alten Kolonisation. Es geht auch hier darum, dass der Europäer entweder selbst oder durch das Medium von europäisierten Eingeborenen nach rationalen Erwägungen und Berechnungen das Neue formt und bestimmt, das zu entstehen hat, und zwar allein nach den Vorstellungen, die der Fremde, der Weisse, stch davon macht, wobei man einige Äusserlichkeiten der alten Kultur sozusagen als interessante museale Kuriositäten bestehen lässt. Das scheint mir nicht eine organisch lebendige Auseinandersetzung der alten Kultur mit einer eingedrungenen landfremden Zivilisation zu sein, nicht organische Akkulturation sondern eine mechanistisch-berechnende Kolonisation durch kulturfremde Menschen.

Bei der Lektüre des Buches steigen dem ethnologisch und missiologisch interessierten Leser eine grosse Anzahl von bedrückenden Fragen auf. Um nur einige zu nennen: Soll die Mission, namentlich durch die Schule, als Beauftragte der kolonialen Verwaltung fungieren? Darf das verständliche Fernbleiben der Kinder aus der ihnen fremden Welt einer europäisch organisierten und betriebenen Schule ein Problem sein, das den Erfolg der Mission gefährdet? Darf das in den Missionsschulen die Koëdukation sein, zumal eine solche ohnedies in massgebenden kirchlichen Kreisen abgelehnt wird? Kann das Christentum als Weltreligion nur in europäischen Formen und nur von europäisierten Menschen mit europäischer Gesellschaftsstruktur wirklich gelebt werden? Soll man den Fremdvölkern die Kirche als das Erlebnis einer staatsähnlichen Weltorganisation nahe bringen oder aber als die Ekklesia des Neuen Testamentes und der christlichen Urgemeinde?

Soll man die Teilnahme an den Kriegen der Eingeborenen, dem koppensnellen, moralisch als verbrecherischen Mord verdammen oder aber so werten, wie die christliche Moral die Teilnahme an einem Millionen von Menschenleben vernichtenden Krieg der Weissen beurteilt? Und so weiter, und so weiter.

Es ist hier nicht der Ort, um mit der dem Missionar und jedem Christen heute so dringend notwendigen objektiven und ehrlichen Selbstkritik diese wichtigen Fragen zu besprechen. P. Boelaars hat ein Verdienst dadurch, dass er mit seinem Buche seinen Lesern viele Anregungen gibt zur Beschäftigung mit solchen Fragen, und dass er eine Menge Material zu ihrer Beantwortung beibringt.

Möge auch die grosszügige Hinzuziehung eines fachlich geschulten Ethnologen zum praktischen Missionswerk ein Vorbild sein für andere Missionsgenossenschaften und Missionsgebiete.

Die Ausstattung des Buches, namentlich mit Photos, verdient besonders angemerkt zu werden.

Nijmegen R. J. MOHR

DR. ALPH. MULDERS

SEMAINE INTERNATIONALE D'ETUDES: MISSION ET LITURGIE

INTRODUCTION*

Eminence,
Excellences Révérendissimes,
Messeigneurs,
Révérends Pères, Frères et Soeurs,
Mesdames, Messieurs,

Il revient au directeur de l'Institut de Missiologie à l'Université catholique de Nimègue de dire à cette éminente assemblée quelques mots d'introduction; veuillez lui pardonner s'il ne dit pas tout ce qu'il faudrait dire pour traduire les sentiments des organisateurs de ce congrès et pour dégager le sens du problème qui s'offre à nous.

Avant tout je suis chargé de souhaiter la bienvenue aussi cordiale que respectueuse au nom de Son Excellence Mgr. W. P. A. M. Mutsaerts, évêque du diocèse de Bois-le-Duc, dans lequel ce congrès a lieu – à Son Eminence le Cardinal Valérien Gracias, archevêque de Bombay, et à tous les participants à ce congrès. Son Exc. Mgr. l'Evêque de Bois-le-Duc éprouve le besoin de dire combien il s'estime heureux d'abriter pour quelques jours dans son diocèse un congrès international, dont le thème est à la fois capital et angoissant, quand on songe à la mission de l'Eglise. Son Excellence Révme tient à exprimer – malheureusement il ne l'a pu faire personellement, retenu par motif de santé – ses meilleurs voeux pour la réussite et la fécondité de ces journées.

Lorsqu'il fut question de tenir ce congrès à Nimègue, où sont établis èt l'Institut de Missiologie de notre Université èt le Secrétariat liturgique interdiocésain de notre pays, les directeurs des institutions nommées en ont éprouvé à la fois une satisfaction et une crainte.

* In afwachting van de publikatie van het verslagboek der „internationale studieweek over Missie en Liturgie" (Nijmegen–Uden, 12–19 september 1959), waarvan de referaten in verkorte vorm zullen worden gepubliceerd, leek het gewenst reeds thans een beknopt verslag van de zozeer geslaagde studieweek te brengen (zie het artikel van P. dr. Livinus O.F.M.Cap.) en tevens de letterlijke tekst van het inleidingswoord op de plechtige openingszitting te publiceren.

Satisfaction, parce que tout ce qui honore ces institutions ne peut pas laisser indifférent le coeur de leurs dirigeants; ce choix, d'autre part, était une reconnaissance de nos humbles efforts pour promouvoir, chacun sur son terrain, la science missionnaire et le mouvement liturgique conformément aux directives de l'Eglise.

Pourtant une certaine crainte est venue s'ajouter à cette joie. Un congrès peut avoir un succès appréciable; il peut aussi se solder par un échec. Tant d'éléments entrent en ligne de compte qu'on peut facilement se heurter à des obstacles imprévus.

Malgré cette crainte nous n'avons pas cru devoir refuser les risques, sûrs que nous étions de pouvoir compter, sur des collaborations et adhésions sympathiques de toutes sortes. Nous n'avons pas été déçus dans notre attente, et c'est avant tout une parole de vive reconnaissance que je veux, à l'ouverture de ces séances, en notre nom et au vôtre, adresser à tous ceux aux Pays-Bas et à l'étranger qui ont contribué largement à préparer cette rencontre et à la rendre possible, aussi financièrement. Ils sont très nombreux et je ne voudrais en oublier aucun; c'est pourquoi qu'il faut bien me contenter de cette formule générale, mais sincère: de tout coeur merci.

Après le souhait de bienvenue de Son Excellence Mgr. l'évêque du diocèse, dans lequel ce congrès a lieu, il importe qu'à leur tour, les organisateurs de cette réunion expriment leur très profond respect et leur gratitude très sincère à Son Eminence le Cardinal Valérien Gracias, Archevêque de Bombay, qui a bien voulu nous faire l'insigne honneur de prononcer le discours d'ouverture avant de présider ces séances d'étude et dont la pourpre – nous ne voulons pas le cacher – nous donnera de l'assurance dans nos recherches et nos efforts.

Si Son Excellence Révme l'Internonce Apostolique aurait pu assister à cette séance d'ouverture, nous lui aurions fait hommage à l'avance, et, par lui, au Saint Père des travaux de cette Semaine internationale d'études sur mission et liturgie, oeuvre aussi importante que chère au Souverain Pontife. Maintenant Mgr. le chargé d'affaires a.i. du Saint Siège à l'Internunciature apostolique voudra bien se charger de transmettre nos sentiments très dévoués. Malheureusement Son Excellence Révme Mgr. Joseph Beltrami ainsi que Son Excellence Révme Mgr. Bernard Alfrink, Archevêque d'Utrecht et président de l'Union Missionnaire du Clergé en Hollande, regrettent infiniment de n'y pouvoir assister à cause de leur séjour hors de notre pays en ce moment.

Nous tenons à exprimer à Ses Excellences Révmes Messeigneurs nos Evêques ici présents et à tous leurs collègues de l'épiscopat néerlandais, notre vive reconnaissance pour tout ce qu'ils représentent et tout ce qu'il font en faveur de l'effort missionnaire et liturgique. Ils nous ont manifesté une affectueuse confiance dont nous chercherons à nous montrer dignes. Sans ce patronage, assuré dès le commencement, nous n'aurions pas fait face à l'avenir avec autant de hardiesse et de sécurité.

On ne saurait trouver étrange que nous adressions un hommage particulier aux Evêques missionnaires, qui ont pris la peine de venir de si loin assister à notre congrès. Excellences Révérendissimes, nous ressentons un bonheur immense à votre présence ici, et nous sommes heureux de saluer en vous l'épiscopat missionnaire du monde entier.

Parmi les autorités nombreuses qui nous font l'honneur très apprécié de leur présence et qu'il nous est, hélas, impossible de nommer toutes individuellement, il convient de saluer d'une manière particulière les autorités écclésiastiques, civiles et militaires de Nimègue et d'Uden, ceux qui portent la charge de ou enseignent à notre Université et les supérieurs généraux et provinciaux des ordres et congrégations missionnaires et instituts séculiers.

The last but not the least, nous saluons de tout coeur les ouvriers de cette semaine, parmi lesquels nous sommes heureux de compter bon nombre d'évêques missionnaires, en sorte que ce congrès revêt plus ou moins un caractère hiérarchique. Nous souhaitons que les conférenciers et tous ceux qui prendront part aux discussions, passent parmi nous des journées heureuses et surtout des journées fécondes, malgré les imperfections et les oublis inévitables dans les rassemblements de ce genre; les organisateurs en font très humblement leurs excuses d'avance, tout en connaissant votre indulgence à tous.

* * *

Il nous a semblé, comme à bien d'autres d'ailleurs, qu'on ne pouvait plus se contenter à l'égard des problèmes missionnaires de notions élémentaires. Les encycliques missionnaires, par l'éloquence dont elles vibrent, par la gravité des questions qu'elles suscitent, par l'âpreté des problèmes qu'elles soulèvent, nous invitent à une étude sérieuse. Pour les comprendre, il faut se mettre face à ce milliard de non-chrétiens, et écouter la clameur de détresse immense qui en monte; il faut descendre avec le missionnaire dans le champ de ses activités, pour les saisir dans leur effrayante réalité

parfois, pour en mesurer les difficultés, pour en distinguer les modalités, variables à l'infini, selon l'infinie variété des familles humaines.

Aujourd'hui le monde missionnaire bouillonne comme un volcan; c'est l'affrontement des structures traditionnelles et de toutes les innovations de toutes les idéologies. J'estime que nous, chrétiens, nous devons entrer dans le volcan, pour qu'il produise un jour, non pas du feu, mais un ordre social nouveau qui apporte les conditions les meilleurs pour que les peuples puissent accéder au Christ. Il est évident qu'il y a tout un effort catéchétique, liturgique et pastoral à faire pour rendre le message du Christ plus compréhensible à l'intelligence asiatique ou africaine.

Quand on veut porter le message chrétien d'une manière efficace à ceux qui sont encore loin, ce message doit non seulement être présenté dans sa force originale, mais aussi trouver son expression adaptée dans les signes que l'Eglise donne de sa vie. Or, la liturgie est l'un de ces signes non pas certes le seul, mais assurément l'un des principaux; l'importance du renouveau de la pastorale liturgique pour l'oeuvre missionnaire est donc évidente. En mission, autant qu'ailleurs, la jeunesse et le peuple ont besoin d'un christianisme non seulement exposé dans sa doctrine, mais vivant et expérimenté. Pourquoi ne pas nous inspirer davantage du principe énoncé par le Saint Pape Pie X: ,,La source première et indispensable" d'une véritable mentalité chrétienne est ,,la participation active des fidèles aux saints mystères et à la prière publique et solennelle de l'Eglise".

Une liturgie missionnaire célébrée dans des formes valables doit donner directement aux néophytes la conscience d'avoir trouvé dans l'Eglise du Christ non seulement la vraie foi, mais aussi la possibilité de rencontrer Dieu et de lui rendre un culte véritable, dans lequel les aspirations authentiques de leur vie culturelle antérieure trouvent leur accomplissement.

Une appréciation équitable de la situation liturgique dans les missions doit prendre en considération les difficultés particulières qu'y rencontre un réel renouveau liturgique. Les forces du missionnaire sont absorbées par le ministère direct de la prédication et de l'administration des sacrements. Plus d'un ardent missionnaire, interprétant mal la parole de saint Paul, se dira envoyé pour prêcher et non pour administrer les sacrements en grand appareil liturgique ou s'occuper d'enfantillages liturgiques, justifiés peut-être dans les pays chrétiens religieusement saturés, mais inconcevables en pays de mission. Il faut dire aussi que les déplacements continuels du missionnaire favorisent moins le goût des belles cérémonies; de même la rareté liturgiques dans les missions isolées.

La connaissance de tous ces obstacles s'impose pour juger avec équité la situation liturgique dans les missions, mais aussi pour recevoir les moyens propres à y introduire et à y faire réussir le mouvement de renouveau liturgique. C'est seulement en convainquant les missionnaires et leurs dirigeants responsables de l'extraordinaire importance missionnaire comme de la possibilité de ce renouveau, qu'on peut espérer les amener à prendre les initiatives nécessaires. C'est ce qu'a entamé le congrès liturgique international d'Assise, il y a trois ans en consacrant au moins toute une journée à la discussion des problèmes du renouveau liturgique, par rapport aux missions. C'est ce but que le Centre de Pastorale liturgique à Manille poursuit d'une manière énergique et systématique. Après avoir publié nombre d'articles et un livre sur la ,,Pastorale liturgique en pays de mission'', le R.P. Jean Hofinger, directeur de ce Centre, a pris l'initiative hardie d'organiser cette semaine internationale d'études sur Mission et Liturgie, dont il fut et dont il reste la cheville ouvrière.

L'histoire des missions en sa qualité de Magistra Vitae nous apprend que depuis la fin de l'impérialisme colonial, avec la menace grandissante que représentent pour l'école chrétienne le communisme et le rationalisme, l'oeuvre missionnaire est entrée dans une phase qui, plus qu'à une autre époque, réclame une adaptation décidée. Cette adaptation ne doit pas seulement toucher la surface de la vie religieuse chrétienne mais aussi sa substance même, elle doit donc imprégner le culte et aller aussi profondément que le génie de la religion chrétienne le permet. Sans cette adaptation profonde, il pourrait y avoir encore, en plus ou moins grand nombre, des conversions isolées, mais la christianisation des peuples que se trouvent encore en dehors de l'Eglise, ne sera guère possible. Certains individus pourront devenir des chrétiens exemplaires mais l'âme du peuple restera étrangère et fermée au Christianisme. Cela vaut tant pour les peuples qui appartiennent aux grandes civilisations de l'Orient que pour l'Afrique Noire.

Voilà, évidemment des questions épineuses. C'est pourquoi cette rencontre de missionnaires, de missiologues et de liturgistes a été préparée de manière à permettre largement la libre discussion; en d'autres termes les rapports relativement peu nombreux ont surtout comme but de déclencher un échange de vues franc et cordial. Dans une collaboration fraternelle, nous tâcherons de mettre en formules concrètes les souhaits les plus importants, de faire des propositions destinées à être examinées davantage, mais qui puissent aussi offrir aux évêques missionnaires des bases solides

pour d'éventuelles demandes à soumettre à Rome. Il va de soi que les pétitionnaires attitrés sont les évêques missionnaires, qui, avec le Saint-Siège, portent la terrible responsabilité du progrès missionnaire et qui, en face de la situation missionnaire si grave d'aujourd'hui, doivent prendre le risque de faire des demandes et des propositions courageuses. Les évêques autochtones ont ici un grand rôle à jouer: la situation mondiale actuelle fait que ce sont eux surtout qu'on écoutera. Un renouveau liturgique en pays de mission n'est plus une possibilité lointaine; il est en voie de réalisation et il laisse présager pour l'apostolat missionnaire les fruits les plus riches.

Mes très honorés auditeurs, les travaux de ce congrès contribueront sans aucun doute à éclairer ce problème qui importe tant à la vie de l'Eglise ex gentibus, et dont l'ampleur fait la complexité. On y apportera, j'en suis sûr, non seulement de l'assiduité, mais encore une application tout imprégnée de l'esprit de l'Eglise. Nous conduirons nos réflexions et nous prendrons nos résolutions en union étroite avec le Souverain Pontife, grâce à notre Président très vénéré, Son Eminence le Cardinal Valérien Gracias, Archevêque de Bombay, que je prie très humblement de bien vouloir prononcer maintenant le discours d'ouverture.

Nimègue

Adressen van medewerkers aan deze aflevering:

MGR. PROF. DR. ALPH. MULDERS, Sterreschansweg 45, Nijmegen.
P. DR. LIVINUS VRIENS O.F.M.CAP., Capucijnenklooster, Udenhout.
FATHER C. JUFFERMANS M.H.F., St. Bonifatius-Missiehuis, Hoorn. N.H.
M. DORREN, Arts, Saxen Weimarlaan 44, Amsterdam.
P. DRS. F. VAN TRIGT S.M.A., Missieseminarie, Aalbeek. L.

P. DRS. LIVINUS VRIENS O.F.M.CAP.

DE INTERNATIONALE STUDIEWEEK OVER MISSIE EN LITURGIE

Nijmegen–Uden, 12–19 september 1959

ONGETWIJFELD zullen velen met een zekere spanning uitzien naar de concrete resultaten van dit eerste internationale missie-liturgisch congres. Zoals bekend was vormden de *praktische* problemen, waarmee de missionaris op het gebied van de liturgie te kampen heeft, het object van deze studieweek. Men mag dan ook terecht *praktische* resultaten hiervan verwachten. Uit de grootse en universele opzet van dit congres, waarvan de planning en organisatie veel tijd en geld gekost hebben, blijkt wel: eerstens, dat men de urgentie der problemen hoog aansloeg en ook dat men de oplossing langs deze weg inderdaad meende te kunnen bespoedigen. Het is in de missiegeschiedenis nog niet voorgekomen, dat zoveel kerkvoogden, uit zoveel verschillende missiegebieden, bijeen waren om samen met missionarissen, missiologen en liturgisten een bepaald missieprobleem te bestuderen. Men sprak soms – natuurlijk zonder daarvan al de consequenties te aanvaarden – van een Missie-Concilie. Van de andere kant zijn het ook weer niet alléén de missionarissen, die hoge verwachtingen mogen hebben van dit congres. Omdat immers de problemen op pastoraal-liturgisch gebied, waarvoor de missionaris zich gesteld ziet, voor een groot deel dezelfde zijn, als die waarvoor de zielzorgers in Europa en Amerika staan, hebben ook de laatsten belang bij de resultaten van deze bijeenkomst.

Voorgeschiedenis

Het Congres van Uden is natuurlijk niet zomaar uit de lucht komen vallen. Wanneer de liturgische beweging geen vaste voet gekregen had ook in de missiegebieden, was een dergelijke gebeurtenis ondenkbaar geweest. Toch is het een feit dat de meer universele belangstelling voor de liturgie vanuit de missie van vrij recente datum is. Terwijl in Nederland en België de liturgische beweging reeds haar vijftigste jaar is ingegaan, dateert het streven naar een meer pastoreel gerichte en aangepaste liturgie in de missielanden pas van de laatste tien jaar. Op zich lijkt dit onbegrijpelijk. Het is toch vooral door de bewustwording van de kloof

die geleidelijk aan gegroeid is tussen de officiële eredienst van de Kerk en het gelovige volk, dat in onze gebieden een liturgische beweging ontstond. In de missies zou men deze tegenstelling toch veel sterker moeten gevoeld hebben.

Afgezien van enige studies aangaande de aanpassing van de liturgie in de missie en enkele geïsoleerde pogingen van missionarissen om de liturgie in het geloofsleven van de mensen de centrale plaats te geven die haar toekomt, is de belangstelling voor de bijzondere problemen van de missie ten overstaan van de liturgie pas echt universeel geworden sinds het Internationale Liturgische Congres te Lugano, september 1956. Hier heeft P. Johannes Hofinger S.J., de wenselijkheid van een intensief liturgisch apostolaat voor de missies aangetoond.[1] Zijn referaat maakte grote indruk en werd in veel vertalingen verspreid.

Dezelfde P. Hofinger heeft, toen hem de kans daartoe geboden werd, een aparte studiedag voor missionarissen belegd op de vooravond van het Internationale Liturgische Congres te Assisië, september 1956. Ongeveer zestig missionarissen, onder wie vier missiebisschoppen, hebben daar de voornaamste problemen besproken en hun wensen bekend gemaakt[2]. Sinds deze besprekingen in Assisië zijn de pastoraal-liturgische missieproblemen min of meer in het centrum van de belangstelling komen staan. Dit blijkt niet alleen uit de vele publikaties[3], maar ook en vooral uit de resultaten die in veel missiegebieden sindsdien bereikt werden.

Op de missionaris-bijeenkomst te Assisië bleek echter duidelijk, dat de problemen rond een meer aangepaste en pastoreel gerichte liturgie een diepere studie en vooral een onderling beraad van heel de Missie-kerk zou vereisen. Juist omdat er zo'n groot onderscheid bestaat tussen de verschillende missiegebieden, zijn de eisen die aan de liturgie gesteld worden voor veel missies verschillend. Om in staat te zijn hierover een goed oordeel te vormen, was het nodig, dat men in groter verband hierover van gedachten zou kunnen wisselen. Dank zij de onmiddellijk toegezegde medewerking van het Missiologisch Instituut der R.K.Universiteit en het

[1] HOFINGER P. J., S.J., *Tätige Teilnahme am Gottesdienst, eine Notwendigkeit und Hoffnung für die Verbreitung des Glaubens in den Missionsländern*, Liturgisches Jahrbuch (Münster) 1953 (nr. 37), 196–216.

[2] LIVINUS P., O.F.M.CAP., *De pastoraal-liturgische vernieuwing in de Missie* (Verslag van de missionaris-studiedag te Assisië). In H.M. 36 (1957) 38–49.

[3] In de *Bibliografia Missionaria* vindt men bij de literatuur van de Dottrina Missionaria Pratica van 1957 van de 75 nummers er 20 die over de liturgie handelen. In de laatste aflevering staan 32 boeken en artikelen over Liturgie van de 83 nummers in totaal.

Interdiocesaan Liturgische Secretariaat, beide te Nijmegen, werd reeds in Assisië de wens tot concreet plan. Men stelde zich voor, deze problemen voor te leggen aan een selecte groep van specialisten op het gebied van liturgie en missiewetenschap en aan vertegenwoordigers van de Missiekerk, zowel leden van de Hiërarchie als missionarissen.

Gedurende de drie jaar van voorbereiding is door de drie organiserende instituten, nl. het Institute for Mission Apologetics te Manila o.l.v. P. Joh. Hofinger S.J., het Missiologisch Instituut van de R.K. Universiteit te Nijmegen o.l.v. prof. dr. Alph. Mulders, en het Interdiocesaan Liturgisch Secretariaat te Nijmegen o.l.v. P. dr. Lucas Brinkhoff O.F.M., hard gewerkt.

Plechtige opening

De officiële opening had plaats op zaterdag 12 september met een plechtige, openbare zitting in het concertgebouw „De Vereniging" te Nijmegen. Mgr. prof dr. Alph. Mulders hield in het Frans een inleidende rede, waarin hij de autoriteiten en deelnemers hartelijk welkom heette, aan de medewerkers en weldoeners van de internationale studieweek oprechte dank betuigde en met enkele markante trekken het belang, de omvang en de urgentie van het aan de orde gestelde vraagstuk schetste. Hierna hield de voorzitter van de studieweek, Z.Em. Valerian Kardinaal Gracias, aartsbisschop van Bombay, in het Engels een programmatische openingsrede. Zich baserend op de beginselen, die duidelijk staan aangegeven in de pauselijke documenten van de laatste jaren, zouden de congressisten zich moeten bezinnen op de maatregelen, die het meest geschikt zouden zijn om de liturgie weer de centrale plaats te geven die haar toekomt in het apostolaat. Ook wees Z.Em. op het moeilijke probleem, dat voortvloeit uit de sterk westerse inslag van de Latijnse liturgie. Hieruit volgt vanzelf de noodzaak van een grotere aanpassing der ceremoniën aan de gewoonten, gebruiken en mentaliteit van de christenen uit Aziatische of Afrikaanse culturen. De principepen die aan deze aanpassing ten grondslag moeten liggen zijn door de pausen duidelijk aangegeven. Om ze in de praktijk toe te passen is echter grote voorzichtigheid geboden. Het zou kunnen leiden tot een abrupt zich afkeren van alles wat westers lijkt te zijn, niet alleen in de vormen van de liturgie, maar ook in heel het voorkomen van de Kerk. Dit zou grote verarming betekenen, ook voor de Kerk in Azië en Afrika. Maar het probleem geheel uit de weg gaan, zou betekenen de grote apostolische waarde van een

begrepen en gemeenschappelijk gevierde liturgie onderschatten. En juist dát, het gelovige volk te verzamelen in een geest van eenheid en overgave aan God rond het altaar, is het hoogtepunt, waarop iedere missionaire activiteit uiteindelijk gericht moet zijn. Daarom is voor de Missielanden nodig dat een „levende liturgie" gebracht wordt, waarin de volken overeenkomstig hun eigen aard een uitdrukkingsmiddel vinden voor hun religieuze gevoelens. De opvoeding tot liturgisch leven en de uitleg der gebruikelijke liturgische tekens en symbolen zijn hiervoor van grote waarde. Maar daarnaast zal ook gestreefd moeten worden naar een hervorming en aanpassing van de liturgie zelf. Bijzondere aandacht zal moeten besteed worden aan het probleem van de liturgische taal. Zeker voor die delen die rechtstreeks tot het volk gericht zijn (o.a. de lezingen) lijkt het gebruik der volkstaal zeer gewenst, zoals uit diverse Romeinse indulten duidelijk blijkt. Maar al deze aanpassingen, zowel op het gebied van de taal als van de ceremoniën, zullen tot weinig resultaat leiden, wanneer ze niet gepaard gaan aan een intensieve opvoeding tot *liturgische geest.*

Aansluitend aan de openingsrede van kardinaal Gracias, zette Z.Exc. Mgr. J. Blomjous, bisschop van Mwanza (Tanganyika), in het Nederlands uiteen waarom juist nú de pastoraal-liturgische problemen in de missie bijzondere aandacht vragen. In veel missiegebieden (als missionaris van Afrika had hij vooral dit werelddeel voor ogen) is de Kerk in een zekere crisis-situatie gekomen. Nu deze volkeren hun eigen cultuur bewust gaan worden en zich gaan verweren tegen de westerse beïnvloeding, komt ook de Kerk midden in die strijd te staan. Ook zij draagt veel van het westen in zich en zou dus gevaar kunnen lopen tegelijk met al het westerse uitgewezen te worden. De situatie is nu kritiek, maar niet zó, dat het tot pessimisme mag leiden of dat men het zou moeten zien als een alarmtoestand. Het is een natuurlijk verschijnsel in de groeiperiode die de missiekerk moet doormaken op weg naar volwassenheid. Wanneer nú alle krachten worden gebundeld en de kansen worden uitgebuit, kan dit noodzakelijke groeiproces leiden tot een vernieuwde, harmonisch ontwikkelde Afrikaanse cultuur, waarin de Katholieke Kerk haar plaats heeft.

Daarvoor is op de eerste plaats nodig dat een echt christelijke gemeenschapsgeest gevormd wordt. Juist hiervoor is een begrepen en in gemeenschap gevierde liturgie van het grootste belang. Tevens zal de gemeenschapvormende liturgie de beste bron zijn vanwaaruit een leken-

apostolaatsgeest kan worden gevoed. En daaraan is in Afrika grote behoefte.

Na deze plechtige opening werden de deelnemers aan dit congres 's avonds ontvangen op het gemeentehuis van Nijmegen en de volgende dag werden de kardinaal, de bisschoppen en overige deelnemers welkom geheten te Uden door de burgemeester en de hele bevolking van deze gastvrije plaats.

De werkvergaderingen

Zondagavond werden de besloten zittingen geopend met een bijeenkomst van praktische aard in een voor deze studieweek opgeslagen en prachtig versierde tent bij het retraitehuis. Zij, die het programma en de tevoren toegestuurde „Quaedam reflectenda" bestudeerd hadden, konden weten dat het een zware studieweek zou worden, indien alle punten uitvoerig zouden worden besproken. Men stelde daarom voor om de discussies te splitsen in verschillende taalgroepen (Duits, Engels en Frans) waardoor veel tijd zou gewonnen kunnen worden. Men besloot tevens om de resultaten der afzonderlijke besprekingen bijeen te brengen en ter bevestiging aan de voltallige vergadering voor te leggen. Hieruit groeiden later de besluiten van dit congres, die dus terecht kunnen beschouwd worden als de resultaten der besprekingen. Daarom ook heeft men er uitdrukkelijk voor gewaakt, dat slechts die besluiten werden opgenomen, waarvoor de overgrote meerderheid zich uitsprak.

De indeling van het programma was als volgt: de eerste dag was gewijd aan de principepen, waarop een liturgische beweging in de Missie gebaseerd moet zijn. In de volgende dagen werden de problemen besproken, die samenhangen met de viering van de H. Mis, de liturgie van de sacramenten, en het rituale. De laatste dag werd gesproken over de liturgische vorming der missionarissen, de noodzakelijke onderlinge samenwerking en tenslotte, over de rol van de bisschoppen in het liturgisch apostolaat.

P. dr. Johann Schütte, Generale Overste van de Paters van het Goddelijk Woord, stelde op maandagmorgen het probleem aan de orde van de voorrang, die de geestelijke en godsdienstige taak van de missionaris hebben moet ten overstaan van een tijdelijke en materiële. Vanwege een zekere polariteit, die nu eenmaal bestaat tussen de innerlijke aard van de Kerk als geestelijke gemeenschap van gelovigen en haar uitwendige verschijningsvorm, is het gevaar niet denkbeeldig, dat één van beide nood-

zakelijke elementen, bewust of onbewust ten koste van het andere wordt benadrukt. Een reflectie hierop achtte P. Schütte noodzakelijk omdat hij meende te kunnen constateren, dat inderdaad in sommige missiegebieden de aandacht te veel is komen vallen op de uitwendig-zichtbare en organisatorische uitbouw van de Kerk. Wanneer men zich echter opnieuw zal gaan bezinnen op de specifiek geestelijke taak van de missionaris, zal men zich ook realiseren welk een belangrijk hulpmiddel de liturgie en de liturgische beweging hiertoe zijn. Het is daarom nodig de belangstelling van de missionarissen voor de mogelijkheden die de liturgie in deze bieden kan, te wekken.

Om deze mogelijkheden goed voor ogen te hebben was het nuttig na te gaan hoe de Kerk in de loop der missiegeschiedenis stond tegenover de problemen op het gebied van de liturgische aanpassing. P. dr. André Seumois O.M.I., professor aan de missiologische faculteit van de Propaganda te Rome, liet aan de hand van een historisch overzicht duidelijk zien, dat in de eerste eeuwen de aanpassing van de liturgie, zowel in de taal als in de ceremoniën, als vanzelfsprekend gold. Toch bleef toen in een grote verscheidenheid van vormen een opvallende eenheid in geest bewaard, ook zonder dat een sterk gecentraliseerd bestuur over deze eenheid waakte. Nadat hij tevens de oorzaken van een, missionair gezien, te grote eenvormigheid van latere perioden had aangegeven, bepleitte hij een terugkeer naar de principen van de apostolische traditie, zoals die leefden in de missionerende Kerk van de eerste eeuwen.

In de namiddag spraken Z.H.Exc. Mgr. Thomas Fernando, bisschop van Tuticorin (India), Z.H.Exc. Mgr. C. van Melckebeke C.I.C.M., apostolisch visitator, Singapore, en Z.H.Exc. Mgr. A. Nelson, bisschop van Stockholm, over de dwingende noodzaak de apostolische waarde van de liturgie weer tot zijn recht te laten komen. Tevens gaven ze een beeld van de bijzondere omstandigheden van hun gebieden, waarvoor ze bepaalde aanpassingen nodig achtten.

De besprekingen over de viering van de H. Mis werden ingeleid door een referaat van Z.H.Exc. Mgr. Duschak S.V.D., apostolisch vicaris van Calapan (Filippijnen). Zijn taak was het de middelen te bespreken waardoor het mogelijk zou zijn de viering van de H. Mis weer te maken tot centrum van het godsdienstig leven. Hij stelde diverse mogelijkheden voor om de gelovigen meer in de viering te betrekken. Als fundamentele beginselen stelde hij op: „vernacularisation” voorzover dit mogelijk is,

„simplification", zodat de structuur van de viering duidelijker naar voren komt, en tenslotte „intensification". Hiermee bedoelde hij dat men zou trachten door de plechtigheid en indrukwekkendheid van de handeling duidelijk te onderlijnen dat de H. Mis het centrum van de eredienst is.

Over de verschillende mogelijkheden, die de zgn. „gemeenschapsmis" voor de Missie biedt, sprak daarna Z.H.Ex. Mgr. Angelo Fernandes, aartsbisschop-coadjutor van Dehli (India). Hij somde de verschillende elementen op die hierin tot hun recht moeten komen: het dialoog-gebed, de momenten van stilte voor persoonlijk gebed, de zang, het element van het „toezien" en het „luisteren" (i.p.v. het „mee-lezen"), de schriftlezingen, de homilie, etc. Nadat hij een kort overzicht had gegeven van de mogelijkheden deze elementen harmonisch te doen samengaan, ging hij nog even in op de moeilijkheid van de liturgische taal, waarbij hij missionaire waarde van de volkstaal sterk benadrukte, en de mogelijkheid om door een offertorium-gave van de gelovigen hun deelname aan het Offer te stimuleren.

In de namiddag bracht Z.H.Exc. Mgr. C. Kramer O.F.M., bisschop van Luanfu, de mogelijkheid naar voren om in die staties waar zondags geen priester het Misoffer kan opdragen, toch een godsdienstoefening te houden. Hij stelde bepaalde vormen van een dergelijke priesterloze dienst voor, bestaande uit een „Woord-dienst" (3 lezingen met tussenzangen of gebeden, besluitend met het Credo) en een „gebedsdienst" (Smeekbeden in litanie-vorm, dankgebeden met het Sanctus en het Onze Vader, een gedachtenis van de feestdag of de tijd van het kerkelijk jaar, besloten met een slotzang).

Als eerste inleider in de problemen rond de liturgie der sacramenten, sprak Z.H.Exc. Mgr. T. van Valenberg O.F.M.Cap., Ex-Apostolisch Vicaris van Pontianak (Indonesia) en onlangs benoemd tot Consultor van de S.C.P.F. In zijn referaat onderlijnde hij het grote belang van de sacramenten en hun waardige viering juist voor de Missies. Als leidende beginselen voor deze waardige viering gaf Z.H.Exc. de volgende regels aan. Ten eerste, de ceremoniën moeten in hun geheel en in hun onderdelen doorzichtig zijn, d.w.z. zichzelf verklaren. Dit geldt ook voor de daarbij gebruikte taal. Vervolgens moet de viering zó verlopen dat een actieve deelname der gelovigen mogelijk wordt. Tenslotte moet het ecclesiale karakter in de viering voldoende tot zijn recht komen, inzoverre de eigen aard van het sacrament dit vraagt.

Het sacrament van het doopsel en het daaraan voorafgaande katechumenaat, die juist voor de Missie een bijzondere betekenis hebben, waren de onderwerpen die P. R. Dijker S.M.M., missionaris op Kalimantan (Indonesia) behandelde. Het katechumenaat is steeds een object van grote zorg geweest in de missie, maar mist ieder ritueel of liturgisch kader. Juist omdat hier zo'n grote mogelijkheden liggen, zou dit moeten veranderen. P. Dijker stelde enige mogelijkheden voor om de diverse graden in het katechumenaat weer te herstellen en deze met bijzondere liturgische diensten te omlijsten. Hierbij zou dan een geheel herziene en aangepaste doopritus moeten aansluiten. P. Dijker had daarnaast nog aan de deelnemers diverse overzichten en voorbeelden op schrift gegeven, waarin hij zijn voorstellen nader omschreef. In de discussies naar aanleiding van dit referaat bleek duidelijk dat men unaniem met de algemene opzet hiervan eens was.

Een veel omstreden probleem is dat van het herstel van het diakonaat als aparte hiërarchische functie. Z.H.Exc. Mgr. Eugene D'Souza, aartsbisschop van Nagpur (India), bepleitte het herstel van het diakonaat, omdat hij hierin een belangrijk hulpmiddel zag ter verlichting van het grote priestergebrek. De diaken zou met meer gezag de functie van katechist kunnen vervullen. Op die plaatsen waar de priester slechts zelden komt, kan hij de stervenden bijstaan, het doopsel toedienen en een zondagsdienst houden (gelijkend op de priesterloze zondagsdienst voorgesteld door mgr. Kramer). Het echte liturgische karakter van deze dienst zou door de aanwezigheid van de diaken sterk verhoogd worden. Tenslotte kan ook de diaken, als assistent bij de priester, de viering van het Misoffer plechtiger en, als gebedsleider, aansprekender doen verlopen. Ook stelde mgr. D'Sousa het probleem aan de orde of het diakonaat perse met het celibaat zou moeten verbonden blijven. Om diverse redenen meende hij dat dit niet nodig was. In aansluiting aan dit referaat ontspon zich een levendig debat, waaruit duidelijk bleek, dat velen twee zaken over het hoofd zagen. Ten eerste dat het verwerpen van de mogelijkheid dat de diaken *gehuwd* kan zijn, nog niet betekent dat men ook het diakonaat als aparte functie verwerpen moet. Dat zijn twee problemen. Ten tweede dat de redenen waarom men het herstel van het diakonaat niet opportuun acht misschien erg *plaatselijk gebonden* zijn, evengoed als de redenen waarom men „de gehuwde diaken" meent te moeten verwerpen. Tot een eensluidende conclusie kwam men toen niet.

De problemen rond het rituale werden op donderdag aan de orde gesteld. Z.H.Exc. Mgr. Lino Gonzaga y Rasdesales, bisschop van Palo (Filippijnen), bepleitte een volledige herziening en aanvulling van het rituale overeenkomstig de eisen van de verschillende missiegebieden. De zegeningen en sacramentalia van het rituale hebben een grote betekenis voor de missies, omdat ze kunnen beschouwd worden als een verchristelijking van het heidens gebruik om heel het leven, in al zijn grote en kleine gebeurtenissen, met heilige riten te omgeven. Wanneer onze wijdings- en heiligingsriten zouden aanspreken bij de pasbekeerden en wanneer zij volledig zouden aansluiten op hun wijze van leven, dan zouden ze een krachtig apostolaatsmiddel kunnen worden. Wat betreft het gebruik van de volkstaal is de Heilige Stoel voor het rituale reeds zeer tegemoetkomend geweest. En in enkele missiegebieden zijn al vertaalde ritualia in gebruik. In het tweede deel van zijn lezing gaf de bisschop enige principepen aan, die aan een komende herziening van het rituale ten grondslag moeten liggen. Hij besloot zijn referaat met enkele voorstellen aangaande nieuwe zegenformulieren.

Z.H.Exc. Mgr. J. van Cauwelaert C.I.C.M., apostolisch vicaris van Inongo (Afrika), besprak in zijn inleiding het algemeen aanvaarde, maar nog te zelden praktisch toegepaste beginsel, dat plaatselijke gebruiken moeten worden opgenomen in de liturgie. Alleen dán wanneer men het volk en de plaatselijke gebruiken zeer goed kent, als men rekening houdt met de actuele evolutie die deze mensen nu doormaken, wanneer men van de christelijke tradities op de hoogte is en werkelijk een „esprit liturgique" bezit, is men in staat iets hiervan te realiseren. Aan de hand van enkele voorbeelden illustreerde mgr. van Cauwelaert zijn bedoelingen: toewijding van een pas-geborene, het gezamenlijk bidden bij een zieke en de begrafenis-riten . Juist deze laatste riten zijn voor de Afrikanen van grote betekenis.

Misschien nog meer dan in onze gebieden is voor de Aziatische en Afrikaanse volken de gewijde muziek van belang. Maar ook hier weer is grote aanpassing aan de eigen aard van het volk nodig. Hierover sprak de Eerw. Heer Swami Amaladasan. In zijn referaat behandelde hij achtereenvolgens de leer van de Kerk over de mogelijkheid en de noodzaak van het gebruik der inheemse muziek in de liturgie, de plaats die de inheemse muziek nu inneemt, de plaats die deze zang in de liturgie zou kunnen innemen en tenslotte gaf hij enkele normen voor het liturgisch gebruik van inheemse muziek. Heel begrijpelijk en terecht achtte hij

vooral de priesters uit het volk zelf pas volledig in staat dit moeilijke werk tot stand te brengen. Hij eindigde met een dringend beroep op de missionarissen om dit pastorele probleem met alle kracht en in hechte samenwerking aan te grijpen.

Donderdagavond werden enige platen gedraaid en gaf P. Gélinau S.J. een uiteenzetting over zijn psalm-melodieën en de bruikbaarheid van het psalmgezang in de missie.

Het probleem hoe de belangstelling van de missionarissen voor de liturgie zou kunnen geactiveerd worden en hoe de toekomstige missionarissen op hun taak in deze zouden moeten worden voorbereid, is in de discussies herhaaldelijk aan de orde geweest. P. J. Hirtz C.S.Sp., rector van het regionaal seminarie te Brazzaville (Afrika), behandelde de liturgische vorming op de missie-seminaries. Dat deze vorming nodig was en in veel gevallen grondig herzien moest worden was geen probleem. De voornaamste factoren voor de liturgische vorming der seminaristen zijn: het degelijk, en niet uitsluitend rubricistisch onderricht in de liturgiewetenschap; het liturgische leven op het seminarie, waardoor de studenten zelf de grote waarde ervan zouden kunnen ervaren, en tenslotte de praktische oefening bij de liturgische vieringen in de parochies, waar de studenten heen gezonden worden. Alle studies, alle liturgische congressen, zelfs alle hervormingen van de liturgie zullen weinig effect hebben, wanneer de priesters zelf geen liturgische geest bezitten. Daarom moet dit probleem als voorlopig het belangrijkste gezien worden.

Om de vele praktische moeilijkheden, die het liturgisch apostolaat met zich meebrengt, te kunnen overwinnen is samenwerking onder de missionarissen nodig. Z.H.Exc. mgr. Jos Cordeiro, aartsbisschop van Karachi (Pakistan), besprak de oprichting van liturgische centra in de missie. Deze moeten onder de leiding van de bisschoppen de mogelijkheden bestuderen en de concrete plannen uitwerken. Dergelijke centra kunnen zijn: kloosters van contemplatieven, kloosters van Missie-instituten en hun studiehuizen; strikte diocesane liturgische commissies en tenslotte de interdiocesane of regionale centra. Juist deze laatste zijn vaak nodig omdat niet ieder diocees of apostolisch vicariaat in staat is een volledig geoutilleerd liturgisch centrum op te richten, al was het alleen maar wegens gebrek aan missionarissen. Van deze regionale liturgische centra kan een geweldige invloed uitgaan, zoals blijkt uit de centra die in Europa bestaan (Trier en Parijs). Tenslotte stelde mgr. Cordeiro voor de samenwerking

en uitwisseling van ideeën, die op dit congres zo vruchtbaar gebleken was, op een of ander manier voort te zetten, misschien vanuit een centrale, die alle missiegebieden van de nodige gegevens kan voorzien.

In de middag werd enkel voor de bisschoppen een afzonderlijke inleiding gehouden over hun taak inzake het liturgisch apostolaat door Z.H.Exc. Thomas Pothacamury, aartsbisschop van Bangalore (India).

Besluiten van het congres

De meeste liturgische congressen bepalen zich tot „vota", d.w.z. wensen. Inderdaad is het waar dat ook de riten en ceremoniën zullen moeten worden aangepast aan de eisen van het hedendaagse leven der christenen, maar dit is niet steeds de belangrijkste factor. Veel belangrijker is het voorlopig nog dat clerus en volk meer „liturgy-minded" worden. En dat is al voor een groot deel te realiseren door de mogelijkheden te benutten die nú reeds benut kunnen worden, zonder dat de Heilige Stoel nieuwe hervormingen in de liturgie zelf aan hoeft te brengen. Dit kwam herhaaldelijk tot uiting in de discussies op deze studieweek. En dit is zeker een van de belangrijkste conclusies, die dan ook door allen werd onderschreven.

De lijst van 14 conclusies bevat vier punten over de viering van de H. Mis. Deze zijn slechts in kleine onderdelen verschillend van de besluiten, reeds geformuleerd in Assisië[1]. Wat het doopsel betreft, kwam men eenstemmig tot de wens, dat de ritus geheel zou worden aangepast en dat de verschillende graden van het katechumenaat zouden worden hersteld. In verband met de rest van het Rituale werd de noodzaak gevoeld dat het voor de verschillende onderdelen meer zou worden aangepast aan de plaatselijke gebruiken, overeenkomstig het oordeel van de Ordinarius.

Juist dit laatste werd steeds sterk beklemtoond en terecht. Wegens de grote verschillen die bestaan tussen de toestanden in de missiegebieden en Europa, en tussen de missiegebieden onderling, zal het onmogelijk zijn algemene, voor heel de Kerk geldende, maatregelen te treffen. De Ordinarii zelf zullen daarom over grotere vrijheid van handelen moeten kunnen beschikken.

Als een van de conclusies werd nog de wens uitgesproken, dat een soort manuale liturgico-pastorale zou verschijnen, dat als hulpmiddel en richtlijn zou kunnen dienen, zonder een verplichtend karakter te dragen.

[1] Cfr. note (2) pp. 47–48.

Slotzitting

Op vrijdagavond heeft Z.Em. Kardinaal Gracias in een samenvattende beschouwing de studieweek gesloten. Hierin sprak hij zijn voldoening uit over de resultaten ervan. De studieweek had volledig aan de bedoelingen beantwoord: er was een bevruchtend contact geweest tussen de specialisten en de missionarissen-van-de-praktijk. Iedereen had vrij zijn mening kunnen zeggen en daarvan was ruim gebruik gemaakt. Hij wilde nogmaals de volle aandacht vragen voor een prudente en gematigde behandeling van het woord „adaptatie". Nooit mag dit in dienst van een ongezond particularisme worden uitgebuit. Van de andere kant is een star vasthouden aan alle traditionele, en soms strikt cultuur-gebonden, elementen van de Latijnse Kerk een beperking die men de jonge kerken in de missie niet kan opleggen. Deze problemen die voortvloeien uit het verschil van culturen zullen hun scherpte verliezen, wanneer de katholieken zich meer één gaan voelen naar de geest, als ledematen van het Ene Mystieke Lichaam.

De organisatie

Dit korte en misschien wel te summiere overzicht zou niet kunnen besloten worden, wanneer we niet met veel nadruk op de grote verdiensten zouden wijzen van hen die deze week georganiseerd hadden. De geestelijke vader ervan, P. Hofinger S.J., heeft met zijn staf van secretarissen werkelijk alle mogelijkheden uitgebuit. Van alle referaten werden nog tijdens het congres vertalingen (Frans, Duits, Engels) gemaakt, die gemultipliceerd aan alle deelnemers werden uitgereikt. Ook bijdragen, die niet mondeling waren voorgedragen, werden langs deze weg onder de deelnemers verspreid. Tot diep in de nacht werkte hij aan de concrete formulering der besluiten. Hij leidde in eenvoudig en verstaanbaar Latijn de discussies en wist steeds afglijden op zijwegen te vermijden. Voor de overige organisatie, hoofdzakelijk van meer praktische aard, hadden prof. Alph. Mulders en p. Lucas Brinkhoff gezorgd, terwijl later ook mgr. T. van Valenberg hierin zijn aandeel kreeg. Aan alles was gedacht en tot in de puntjes geregeld; dit betekende: voor meer dan 120 personen logies, zowel te Nijmegen als in Uden, het celebreren der H. Missen, de maaltijden etc. Ook door de omlijsting: een feestelijke opening, een plechtig kerkelijk slot (pontificale mis in de parochiekerk van Uden) en een excursie naar Lelystad en de KRO-studio werd deze week voor alle deelnemers een onvergetelijke ervaring.

Waarde van deze studieweek

Het zou niet juist zijn de waarde van deze studieweek te bepalen naar het feit of er al dan niet veel nieuwe dingen werden verkondigd. Dit is zeker niet het geval geweest voor iemand die de literatuur van de laatste jaren heeft bijgehouden.

Wel ligt de grote waarde van dit congres m.i. in het feit dat een zo groot gezelschap, dat praktisch de hele missie-kerk vertegenwoordigde, enige fundamentele punten aangaande het liturgisch apostolaat in de missie, aangaande de noodzakelijke hervorming van sommige delen van de liturgie en aangaande de noodzaak tot grotere samenwerking te komen, unaniem onderschreef. Door de publikatie van de referaten[1] en de onderwerpen der discussie, zullen de besluiten van dit congres meer gemeengoed worden onder de missionarissen. Juist dát is een van de voornaamste factoren, waarmee de liturgische beweging in de missie voorlopig het beste zal gediend zijn.

Ook zal het gewicht in de schaal leggen, dat de deelnemers aan dit congres voor een groot deel bisschoppen waren (± 40). Dit zal zeker invloed hebben, wanneer officiële instanties de resultaten van het congres zullen gaan beoordelen. Op de laatste dag van het congres is namelijk een officieel rapport opgemaakt, dat naar de Congregatie van de Propaganda Fide gestuurd werd en waarvan alle missiebisschoppen een afschrift zullen ontvangen.

Het is bovendien van groot belang in verband met het komende Algemene Concilie, dat de Missiekerk als zodanig over bepaalde, juist voor haar belangrijke problemen zich beraden heeft en in fundamentele punten tot overeenstemming kwam. Want dan zullen de inzichten, die hier verworven zijn, doorwerken in de besluiten, die ten aanzien van de missie zullen genomen worden.

Tenslotte is er een contact gelegd tussen missionarissen en specialisten op gebied van liturgie en missiewetenschap. Dit contact zal blijven.

Zo is het zeker niet overdreven om vast te stellen dat dit congres voor de Missiekerk én voor de Kerk in haar geheel van grote waarde is geweest. Maar dan een waarde die daarin bestaat, dat door deze studieweek de beginstoot werd gegeven en de richting bepaald werd van het liturgisch apostolaat in de missie. Het eigenlijke werk moet in feite nog beginnen.

Udenhout (N.Br.)

[1] De volledige tekst zal gepubliceerd worden: in het Frans bij Abbaye St. André, Brugge, in het Engels bij Kennedy, N.Y., U.S.A., in het Duits bij M. Grünewaldverlag, Mainz, Dld.

C. JUFFERMANS M.H.F.

MISSIEWERK EN MAATSCHAPPELIJKE WELVAARTSZORG[1]

HET is de taak van de Kerk de vruchten van de verlossing tot de mens te brengen. Maar wanneer de mens door het doopsel bij Christus is ingelijfd, moet hij zijn Christelijk leven leiden naar de uiteindelijke voltooiing in de hemel in de maatschappelijke omstandigheden, waarin hij zich bevindt. Geest en stof, lichaam en ziel, zijn in de mens niet te scheiden. Het ligt daarom voor de hand, dat die twee elkaar wederkerig beïnvloeden en, om bij ons onderwerp te blijven, dat de maatschappelijke omstandigheden, waarin de mens zich bevindt, van invloed zijn op de geloofsaanvaarding en de geloofsbeleving.

Christus heeft de welvaartszorg beoefend, de apostelen hebben er zich mee bezig gehouden en de Kerk heeft de noodzakelijkheid van de welvaartszorg altijd geleerd en haar metterdaad beoefend.

De H. Thomas van Aquino leert: „Voor een goed geordend leven van de enkeling zijn twee dingen nodig; het ene en het voornaamste is zijn deugdzaam handelen, immers door de beoefening van de deugd leeft men goed. Het andere echter is secundair en als het ware instrumentaal en dat is de beschikking over voldoende stoffelijke goederen."[2]

Paus Leo XIII leert: „De zorg der Katholieke Kerk, bepaalt zich niet zo uitsluitend tot de verrichtingen ten bate van het geestelijke leven, dat zij daardoor de verrichtingen van het aards bestaan over het hoofd ziet".[3] En op een andere plaats zegt hij: „Sommigen zijn van mening dat het zogenaamde sociale vraagstuk een louter economisch vraagstuk is, terwijl het toch in volle waarheid vaststaat dat het op de eerste plaats een zedelijk en godsdienstig vraagstuk is en dus vooral volgens de wetten van de moraal en de uitspraken van de godsdienst moet worden opgelost".[4]

Ook de ondervinding schijnt te bewijzen dat een redelijke mate van maatschappelijke welvaart het beste klimaat is voor de beleving van het geloof.

De missie als orgaan van de Kerk mag zich dus niet afzijdig houden van de maatschappelijke welvaartszorg en daarom heeft dit onderwerp zijn plaats in deze missiologische week, die zich bezig houdt met missie en maatschappij.

In dit referaat worden de volgende punten besproken:

1. Het welvaartspeil van de inheemse bevolking in de missielanden is ver ten achter bij wat in de westerse landen als normaal geldt.
2. De nadelige invloed van deze achterstand op de geloofsverkondiging.
3. De hulpverlening aan de onderontwikkelde gebieden.
4. De taak van de missie bij het verhogen van het welvaartspeil.
5. Wat de missie in deze doet.

[1] Referaat op de Nederlandse Missiologische Week te Nijmegen, 9 april 1959.
[2] De Regimine Principum. Liber I, cap. 15.
[3] Encycliek: „Rerum Novarum".
[4] „Graves de Communi".

Wat over deze punten gezegd gaat worden, slaat direct op Oeganda. Toch zullen de kenners van andere missiegebieden er veel in vinden, dat met evenveel recht van die streken kan worden gezegd.

1. Het welvaartspeil van de inheemse bevolking is ver ten achter bij wat in westerse landen als normaal geldt.

Er kan natuurlijk verschil van mening bestaan over de vraag welke mate van maatschappelijke welvaart als normaal moet worden beschouwd. Als punt van uitgang nemen wij een gezin dat noch rijkdom noch armoede kent. Dan moeten we vaststellen, dat de bevolking van Oeganda nog ver ten achter is, en dit op velerlei gebied.

a) Medisch-hygiënisch

In een gebied van 600 bij 550 km is er maar één ziekenhuis dat de vergelijking met onze grote ziekenhuizen kan doorstaan. De andere ziekenhuizen hebben dikwijls maar één, soms twee volledig bevoegde doktoren. Bovendien liggen zij op grote afstand van elkaar. Daar tussen zijn hier en daar wel polyklinieken met soms enkele bedden, maar de hygiëne laat er veel te wensen over. De meeste van deze plaatsen verschaffen geen voedsel aan de patiënten, en het gevolg is dat elke patiënt één of twee verzorgers meebrengt. Dezen verblijven dag en nacht in en rond het ziekenhuis, koken het voesdel op inlandse manier en dienen het op dezelfde wijze op. Dit betekent in de tropen: bananenblaren en etensresten in meer of mindere staat van ontbinding en natuurlijk vliegen.

Voor de inheemsen is een dokter aan huis een ongekende weelde. De weinige doktoren, die er zijn, zijn allen aan een ziekenhuis verbonden, waar ze het werk niet aan kunnen. Er is dus geen tijd om de mensen aan huis te bezoeken. Medische hulp is praktisch alleen te krijgen in de ziekenhuizen en polyklinieken voor wie daarheen kan lopen of er zich heen kan laten brengen, achter op een fiets of hangende aan een paal. Men stelle zich voor wat dat betekent voor iemand die zwaar ziek is. Op vele plaatsen is tegenwoordig een ziekenauto beschikbaar, maar chauffeur en wagen zijn niet altijd bij elkaar en het gebruik kan ook complicaties van geldelijke aard met zich meebrengen.

De meeste inheemsen zijn thuis ziek zonder enig begrip van hygiëne, zonder enig idee van ziekenverpleging bij degenen, die hen verzorgen. En zij overwinnen of gaan er aan ten onder, al naar gelang de aard van de ziekte en de weerstand die het lichaam kan opbrengen. En die weerstand is dikwijls niet groot door onvoldoende voeding en de onder-

mijnende invloed van malaria en verschillende wormziekten, die gewoonlijk bloedarmoede veroorzaken.[1] Moeilijke bevallingen verlopen meestal fataal. Er wordt thuis aan gedokterd door een inheemse vroedvrouw totdat het te laat is. Meestal is dan geen redding meer mogelijk. Wat de missionarissen aan dergelijke gevallen meemaken is werkelijk bedroevend, maar het is nog maar een klein gedeelte van wat er zich op dit gebied afspeelt. Immers onze ondervinding strekt zich slechts uit tot die gevallen, die in een ziekenhuis terecht komen of waarbij wij worden geroepen voor de laatste sacramenten.

De kindersterfte is zeer hoog. Er zijn verschillende factoren die dit in de hand werken zo als: gebrek aan medische hulp, verwaarlozen van de hygiëne en verkeerde voeding. Dit laatste is de oorzaak van de dood van veel kinderen tussen het eerste en tweede levensjaar. De moeilijkheden beginnen wanneer de borstvoeding niet meer voldoende is. De meeste inheemse vrouwen hebben er geen idee van hoe zij het kind voedsel moeten geven dat aangepast is aan maag en ingewanden van een baby. Ze krijgen dus als bijvoeding wat volwassenen eten. Dit veroorzaakt maag- en darmstoornissen, die dikwijls fataal verlopen.[2]

Gebrek aan goed water is ook nadelig voor de gezondheid en de hygiëne. Op de meeste plaatsen is het water blootgesteld aan verontreinigende invloeden van mens en dier.

Doordat het water dikwijls over een grote afstand moet worden gehaald, is men er erg zuinig mee, en dit is weer van invloed op de lichaamshygiëne.

Deze enkele feiten mogen volstaan om U te doen inzien dat er op medisch-hygiënisch gebied nog veel te doen is.

b) Agrarisch-economisch

De maatschappelijke welvaartszorg is er op uit het welvaartspeil te verhogen. Het laatste is afhankelijk van de economische toestand. Deze kan hier dus niet onbesproken blijven.

Voor de komst van de blanken had praktisch elke familie in Midden-Afrika een zelfverzorgingsbedrijf met een bescheiden mate van ruilhandel. Men was voor voeding, kleding en behuizing van elkaar onafhankelijk. Enkele artikelen, die men zelf niet kon vervaardigen, werden

[1] Uganda Protectorate. Annual Reporton the Eastern Province. December 1955 blz. 45.
[2] Joan Dilworth. „Unexploited Riches in African Families” in African Ecclesiastical Review. Jan. 1959 blz. 56.

door ruilhandel verkregen. Dit is in zekere zin nog het geval, maar de ruil-economie en het zelfverzorgingsbedrijf worden doorkruist door de geld-economie. Immers, men heeft de inheemse bevolking geleerd produkten te verbouwen voor de uitvoer zoals koffie en katoen. Daarmee was de mogelijkheid gegeven om een hogere welvaart te bereiken: meer katoen, meer geld; meer geld, meer welvaart. Ogenschijnlijk is er ook een grotere welvaart. De bevolking kan zich veel verbruiksartikelen aanschaffen, die vroeger onbekend waren. Maar die grotere welvaart is meer schijn dan werkelijkheid. Een eerste eis van welvaart is toch wel dat het dagelijkse voedsel kwalitatief en kwantitatief voldoende is. Dit is niet het geval. En door de verbouw van produkten voor de uitvoer verminderd het voedselpotentieel van de bodem gestadig, en wel om twee redenen: roofbouw en erosie.

In de tijd van de zelfverzorging werd een stuk land niet langer dan een paar jaar verbouwd. Daarna liet men het enkele jaren braak liggen voordat het opnieuw in cultivatie gebracht werd. Onkruid en gras zorgden dan, althans tot op zekere hoogte voor de noodzakelijke aanvulling van de humus, die aan de grond was onttrokken. Door de verbouw van koffie en katoen is veel meer land in cultivatie dan vroeger. De bevolking wordt aangespoord dit areaal nog te vergroten door leuzen als: „Meer katoen betekent meer fietsen". Het ligt voor de hand dat er hoe langer hoe minder grond overblijft voor de zo noodzakelijke rust. Daar de inheemse bevolking geen bemesting kent en op de propaganda daarvoor slecht reageert, is het duidelijk, dat hier op grote schaal roofbouw wordt gepleegd, die uiteindelijk ten koste van de voeding van de bevolking komt.

Oeganda is zelfs in de zogenaamde vlakte altijd nog glooiend, maar in sommige streken heuvelachtig en bergachtig. Dit brengt bij elke soort cultivatie het gevaar van erosie met zich mee. Gedurende de tropische regens valt er in één uur soms meer water dan hier in een etmaal. Een regenbui, die 7 of 8 cm water in één uur brengt is geen uitzondering, vooral in het begin van de regentijd, april en mei. Dit is juist de tijd dat de katoen wordt geplant en duizenden hectaren aan het erosiegevaar zijn blootgesteld. Bij de zware tropische regens vloeit er meer water weg dan er de grond ingaat en al dat water neemt iets van de kostbare grond met zich mee. De grond wordt dus van boven en van binnen uitgehold. Als men dan nog bedenkt dat de teeltlaag op veel plaatsen in Oeganda zeer dun is, is het duidelijk, dat hier een groot probleem ligt, dat in nauw verband staat tot het welvaartspeil.

Een andere factor, die de schijnwelvaart in de hand werkt, is de besteding van het verkregen geld. De bevolking is nog niet met hart en ziel tot de geld-economie overgegaan, maar hinkt tussen de twee systemen in. De zelfverzorging vormt voor de meesten nog steeds de basis van hun bestaan en daardoor komt het, dat voor hen geld een extraatje betekent, dat wordt uitgegeven aan drank en prullaria, die het eigenlijke welvaartspeil niet verhogen. Men vindt tegenwoordig overal potten en pannen van Europese of Japanse makelij, kammen, spiegels en haarolie, fietsen, grammofoons en radio's, maar voedsel en behuizing zijn inadequaat. In veel gevallen brengt de gehele familie de nacht door in één vertrek, dikwijls nog in gezelschap van koeien, geiten en kippen.

Het feit, dat de inheemse mens de waarde van het geld nog niet kent, wordt uitgebuit door de Indiase handelaars, die hun armzalige winkels van gegalvaniseerd ijzer vervangen door moderne panden. Maar de inheemse mens vergooit zijn geld aan zaken, die de handel winst opleveren, doch het welvaartspeil niet verhogen. We moeten ons niet blind staren op de indrukwekkende cijfers van import en export. Er zijn ook andere feiten, minder zichtbaar, maar niettemin werkelijk.

c) Voeding

Het voedselvraagstuk is reeds terloops genoemd. We willen er hier wat verder op ingaan.

Over het algemeen is de voeding van de inheemse bevolking onvoldoende zowel in kwantiteit als in kwaliteit. Voor velen is één volle maaltijd per dag de regel. Er zijn duizenden schoolkinderen, die deze maaltijd pas om drie of vier uur in de middag krijgen. Voor de rest van de dag proberen ze hun maag te vullen met mango's, sinaasappelen en dergelijke dingen. Veel scholen verstrekken tegenwoordig een maaltijd in de middagpauze, maar er zijn altijd nog ouders, die het geld daarvoor weigeren.

Ook in kwaliteit is het voedsel niet voldoende. Het is erg eenzijdig en heeft een tekort aan vet.

Er zijn verschillende oorzaken aan te wijzen voor deze ongewenste toestand.

1. De eenzijdige nadruk op en propaganda voor produkten voor de export. Het departement van landbouw heeft naarstig gezocht naar de beste koffiesoorten en een katoensoort met de hoogste opbrengst, maar heeft heel weinig gedaan om de standaard van het voedsel te verbeteren. Het is nog maar enkele jaren, dat de bevolking wordt aangeraden hun

aardnoten zelf te gebruiken. Tot die tijd werd de gehele oogst opgekocht en verdween deze vetbron uit het land.

2. De kwetsbaarheid van de voedselverbouw vanwege het klimaat. Er valt op veel plaatsen in Oeganda twee- tot driemaal zo veel regen als in Nederland, maar de regenval is niet over het gehele jaar verspreid. Er zijn twee natte en twee droge perioden. Theoretisch zijn die tijden nauwkeurig bepaald, maar het weer houdt zich niet altijd aan de boeken. Wanneer de regens in hetzelfde jaar laat beginnen en vroeg ophouden, kan dit betekenen, dat er twee maanden minder voedsel groeit.
   Ook kan het gebeuren, dat de regens vroeg inzetten en het graan ontkiemt. Wanneer er dan twee weken droogte volgt, verdort alles en moet er opnieuw worden gezaaid.[1]
3. De zorgeloosheid van de bevolking. Ze verbouwen te weinig, meestal juist genoeg om de nieuwe oogst te halen. Als de regens een maand uitblijven, is er een tekort. Wanneer de nieuwe oogst er is, denken ze dat het niet op kan, en wordt er veel voedsel gebruikt voor het brouwen van bier.

Het zal zonder meer duidelijk zijn dat er op dit gebied voor de welvaartszorg nog veel te doen is. Want voedsel is toch wel een eerste vereiste van een behoorlijk welvaartspeil. Of iemand een onvoldoende maaltijd gekookt krijgt in de oude lemen potten of in aluminium keukengerei maakt voor zijn lichaamstoestand niet veel verschil. Evenmin of hij na zo'n maaltijd loopt, of de beschikking heeft over een fiets, voorzien van twee bellen, drie spiegeltjes en zes reflectoren op het achterspatbord.

d) Onderwijs

Ook op dit gebied is er nog een grote achterstand volgens onze maatstaven. Het is lang nog niet zo dat ieder kind gewoon lager onderwijs kan volgen. De gegevens uit één parochie zullen dit duidelijk maken. In deze parochie zijn ongeveer vier duizend katholieke gezinnen. In 1956 waren er tweeduizend kinderen op de lagere scholen, zestienhonderd jongens en vierhonderd meisjes. Dat wil dus zeggen dat er voor de helft van de gezinnen één plaats op de lagere school beschikbaar was. De anderen voor wie er geen plaats is, missen de vormende invloed van het onderwijs.

Het feit, dat er viermaal zo veel jongens als meisjes op school zijn is ook tekenend. Dit getal werd pas bereikt na een intensieve propaganda. Voor-

[1] Uganda Protectorate. Annual Report of the Department of Agriculture. 1953.

dien waren er nog geen twee honderd. Dit houdt verband met de inheemse opvattingen omtrent het vrouwelijk geslacht. Een meisje wordt een vrouw en een vrouw is een ding, dat je koopt, om voor je te werken, te koken en kinderen voort te brengen. Geld besteed aan haar opvoeding is weggegooid. Er begint een kentering te komen in dit opzicht, maar er is nog veel te doen.[1]

Deze enkele voorbeelden zijn gemakkelijk met meerdere aan te vullen. Zij zijn voldoende om ons te doen inzien, dat er op het gebied van de welvaartszorg nog veel te doen is.

2. Nadelige invloed van deze achterstand op de geloofsverkondiging.

Vroeger was voor de inheemse mens de missionaris het enige aanknopingspunt met een andere en hogere levensstandaard. Hij nam daar geen aanstoot aan. De blanke was voor hem zo'n vreemd en onbekend wezen, dat het niet bij hem opkwam zich daarmede te vergelijken. Bovendien was de levensstandaard van de missionaris niet zo hoog. Deze verhoudingen zijn in de loop der jaren grondig gewijzigd. Er zijn veel meer aanknopingspunten en mogelijkheden van vergelijking en de inheemse mens is zijn minderwaardigheidsgevoel ten opzichte van de blanken te boven gekomen. Daar zijn verschillende oorzaken voor aan te wijzen.

Er zijn veel meer Europeanen in het land dan vroeger en elke uitbreiding in de administratie, handel en industrie brengt er meer. Hun levensstandaard is veel hoger dan die van de inheemsen en de zwarte mens wordt zich dat elke dag meer bewust. Want ze zijn er in huis, mannen en vrouwen, voor de keuken, het huishoudelijke werk en voor de kinderen. Ze zien hoe er soms op één avond meer aan drank wordt besteed dan hun gehele maandsalaris. Ze staan tot diep in de nacht in de bar van de sociëteit en daar zien ze de sterke man in al zijn zwakte. En daar wordt in de dorpen over gepraat als ze met verlof gaan.

De inheemse bevolking reist veel meer dan vroeger en ziet in de steden een groot aantal dingen, die voor hen onbetaalbaar zijn.

Onder de tweede wereldoorlog en gedurende de moeilijkheden rond het Suez-kanaal zijn veel mannen en jongens het land uit geweest en hebben andere dingen gezien en anders leren denken.

[1] Joan Dilworth. „Unexploited Riches in African Families". African Ecclesiastical Review. Jan. 1959.

Veel inheemsen gaan studeren aan universiteiten in westerse landen en komen in nauwer contact met een andere levensstandaard.

Wat het gevolg van deze aanknopingspunten is wordt duidelijk uitgedrukt in een Amerikaans tijdschrift: ,,Als de jaren voortschrijden zal de Afrikaanse mens niet alleen arm en ellendig zijn, maar hij zal leren zich er meer en meer van bewust te worden, dat hij arm en ellendig is. Hij zal leren zich er tegen te verzetten, dat in andere, gelukkiger plaatsen van de wereld er mensen zijn die niet arm zijn. Hij gaat van politieke volksmenners voor ons afgezaagde argumenten horen over oorlog en haat. Dat zal hem leren, dat het verkeerd is, als hij in ellende leeft; en dat hij, als hij het probeert, zijn miserabel bestaan kan ruilen met dat van koningen."[1]

Deze achterstand en het er zich van bewust worden gaan de inheemse bevolking meer en meer rijp maken voor het communisme. En het communisme buit deze kans uit. Denken of hopen dat dit niet zo is, zou struisvogelpolitiek zijn.

Daarom is geloofsverkondiging alleen niet genoeg, als niet tegelijkertijd het welvaartspeil van de inheemse bevolking wordt opgevoerd.

Men krijgt soms de indruk dat deze achterstand pas de laatste jaren door de westerse landen is ontdekt en dat men de missie er een verwijt van maakt, dat zij al die jaren niets heeft gedaan om daarin verbetering te brengen. Dit is een scheve voorstelling van de feiten. De missie heeft al die jaren geschreven over deze toestanden in onze ongelezen missietijdschriften. En elke missionaris, priester, broeder of zuster, heeft zich op een of andere wijze ingespannen om de nood van de inheemsen te lenigen. Er is niemand, die zich uitsluitend tot geestelijk werk heeft beperkt. De missie heeft het onderwijs en de ziekenverpleging op gang gebracht. Maar de missie kon het werk alleen niet af door gebrek aan personeel en geld. Wat de missie aan geld en menselijke energie in dit pogen heeft geïnvesteerd, is niet te zeggen.

Het is pas de laatste jaren, onder de druk van het opkomende nationalisme en de dreiging van het communisme, dat het westen de verbetering van het welvaartspeil ernstig ter hand neemt.

Dit brengt ons tot de kwestie van de hulpverlening aan de onderontwikkelde gebieden zoals die tegenwoordig nationaal en internationaal wordt georganiseerd.

[1] ,,Africa, a new star in history" in Saturday Review van 19 juli 1958.

3. De hulpverlening aan de onderontwikkelde gebieden.

Het ligt voor de hand, dat de missie deze hulp van harte toejuicht. De verbetering van de maatschappelijke welvaart is een probleem voor welks oplossing de missie altijd heeft geijverd, maar dat te omvangrijk is om door de missie alleen te worden opgelost.

Hoe welkom deze hulp ook is, toch moeten wij bij het beoordelen van haar waarde voor de onderontwikkelde gebieden rekening houden met enkele feiten.

a) Gevaren voor de missie

Deze hulp wordt niet gedragen door de christelijke naastenliefde. Dat zou haar voor ons onverdeeld aanvaardbaar maken. Zij wordt gedragen door humanisme en opportunisme, en is materialistisch in haar doelstellingen. Zij houdt dus geen rekening met de godsdienstige belangen van de bevolking. Zo lang die hulp zich beperkt tot het aanleggen van wegen en het verbeteren van de grond, is zij ongevaarlijk. Maar dat verandert, wanneer zij zich gaat bewegen op het terrein van het onderwijs en de gezondheidszorg. Dan dreigt voor het onderwijs het gevaar van de godsdienstloze school. En voor de gezondheidszorg het gevaar van onaanvaardbare methodes van geboortebeperking. In de contemporaine litteratuur zijn er genoeg tekenen, die deze richting uitwijzen. De schrijver van het reeds aangehaalde artikel in de Saturday Review bepleit de noodzakelijkheid van geboortebeperking voor de inheemse bevolking van Afrika en hij beweert, dat de Afrikaanse mens daar zeker voor te vinden zal zijn, als hij maar het vooruitzicht heeft om in plaats van kinderen stoffelijke goederen te kunnen bezitten. Hij haalt daarbij een gezegde aan van Sir Charles G. Darwin: ,,Het vooruitzicht een auto te bezitten is een voldoende lokaas om de meeste mensen onvruchtbaar te maken''.[1]

Enkele jaren geleden circuleerde er in Oeganda een boekje: ,,The passing of Polygamism''. In dit boekje wordt hetzelfde betoogd en bovendien worden de verschillende manieren waarop dit doel kan worden bereikt, er accuraat in beschreven. De schrijver zegt in zijn voorwoord, dat het boekje is bedoeld voor Afrikanen.[2]

In 1955 heeft een commissie in opdracht van de regering in Oeganda een onderzoek ingesteld naar de gezondheidszorg en het ziekenhuis-

[1] Saturday Review 18 juli 1958 t.a.p. blz. 19.

[2] The Passing of Polygamism. H. C. Trowell. Oxford University Press. London. 5de druk 1949.

wezen. Deze commissie heeft haar bevindingen en aanbevelingen neergelegd in een rapport. Een van de aanbevelingen is, dat de regering meer steun gaat geven aan de katholieke ziekenhuizen op voorwaarde echter, dat de katholieke ziekenhuizen de gezondheidspolitiek van de regering aanvaarden.[1] Hier liggen voetangels en klemmen. Alle hulp is welkom, maar we moeten rekening houden met de mogelijke consequenties.

b) Misverstand in het westen

Een tweede punt, dat de aandacht verdient is dit: men moet niet menen, dat door de hulpverlening aan de onderontwikkelde gebieden de levensstandaard en het maatschappelijk welvaartspeil op korte termijn en vanzelf beter zullen worden. De hulpverlening kan alleen maar een grondslag leggen. Op die grondslag zal de inheemse bevolking zelf door arbeid hetzij in de landbouw, hetzij in de industrie, zich naar een hoger welvaartspeil toe moeten werken.[2] De hulp van buiten kan scholen bouwen, ziekenhuizen en fabrieken, zij kan zorgen voor een bruikbaar wegennet, zij kan energiebronnen verschaffen voor de industrie, zij kan landbouwgronden ontginnen en de machines leveren om die te bewerken, maar dat alles is slechts een fundering, waarop de bevolking zelf door geregelde arbeid het gebouw van een hogere welvaart zal moeten optrekken. Wij stellen ons voor dat de bevolking die gelegenheid gretig zal aangrijpen en zich door noeste arbeid spoedig omhoog zal werken. Daarbij maken wij de fout, dat wij onze eigen instelling ten opzichte van de arbeid zonder meer aanwezig achten bij de bevolking van Afrika. En dat is beslist niet zo. De inheemse bevolking leeft geestelijk nog in de tijd van de zelfverzorging, toen enkele uren arbeid per dag in sommige maanden voldoende waren. Door de verbouw van uitvoerprodukten is daar wel wat bijgekomen, maar toch niet zo heel veel. De inheemse bevolking is geestelijk nog niet rijp om acht uur per dag te werken, en dat alle dagen, het hele jaar door, en alle jaren. Voordat het zover is, zal er nog

[1] Medical and Health Services in Uganda. Report by the Frazer Commission. blz. 48.

[2] Heinrich von Brentano. „Technische Hilfe für Afrika" in „Afrika Heute" Jahrbuch der Deutschen Afrika Gesellschaft. 1957, blz. 200.
Paul Bayer. „Eine Europäische Aufgabe in Afrika" t.a.p. blz. 24.
Annual Report of the Labour Department of Kenya. 1955.
„If he is to better his lot, we can show him the way, but only by the labour of his hands and the sweat of his brow can he reach the goal. There is nothing new in this suggestion, but it is such a simple fact, that it is often overlooked by those who press for rapid progress in Africa".

heel wat moeten veranderen in de mentaliteit van de bevolking en dat is een langzaam groeiproces, dat men wel kan bevorderen, maar niet forceren.

Een tweede fout, die wij maken is deze, dat wij onze eigen energie en werklust aanleggen als maatstaf voor de Afrikaanse mens en van hem verlangen, dat hij ook zo zal gaan werken. Daarbij zijn wij geneigd te vergeten, dat zijn lichaam verzwakt is door malaria en wormziekten, en dat hij permanent aan ondervoeding lijdt. Ook het klimaat heeft zijn invloed op de werklust. Men hoort nog al eens beweren, dat de inheemse mens lui is. Zou het niet kunnen zijn dat hij in de gegeven omstandigheden niet meer energie kan opbrengen? Verscheidene missionarissen zijn in Afrika voortijdig ten gronde gegaan, omdat zij hun werklust niet hebben getemperd volgens de eisen van het klimaat.

c) Misverstand in het oosten

Evenals wij gemakkelijk komen tot een verkeerde beoordeling van mensen en instellingen in het oosten, komen ook de oosterlingen gemakkelijk tot een foutieve beoordeling van ons en onze instellingen.

De inheemse mens heeft een onbegrensd vertrouwen in onze geneesmiddelen, maar hij verliest dat even onbegrensd, wanneer de genezing niet vlug genoeg volgt. Zij maken ook verschil tussen een Europese ziekte en een inheemse ziekte. Voor de laatste heeft de Europeaan geen geneesmiddelen.

Volgens de primitieve mens worden ziekte en dood veroorzaakt door boze geesten en tovenarij. Het consulteren van iemand, die geacht wordt met de geesten in verbinding te staan, is dan ook nog vrij algemeen. Dit consult kan een bezoek aan het ziekenhuis vooraf gaan, er mee samen gaan en er op volgen.[1] Landbouw en industrie kunnen niet vooruit zonder geregelde werkkrachten. Dit is de as waar alles om draait. De bereidheid om als geregelde werkkracht te fungeren is nog niet aanwezig. Zij gebruiken die werkgelegenheden als een remedie tegen tijdelijke geldnood.

De bevolking is geestelijk nog niet rijp voor onze plannen en er lichamelijk nog niet voor geschikt.

Bovendien wordt de groei naar die geestelijke rijpheid door sommige factoren ongunstig beïnvloed. Over het algemeen zien de inheemsen de Europeanen niet dat soort werk verrichten dat voor de grote massa nu een-

[1] Townsmen in the making. East African Institute of Social Research. Kampala. 1957 blz. 110.
The Iteso. J. C. D. Lawrance. Oxford Univeristy Press. London. 1957 blz. 182.

maal is weggelegd. En toch zwemmen die Europeanen in het geld, althans volgens inheemse begrippen. Het ligt daarom voor de hand, dat de idealen van de inheemse mens ook wel die richting uitgaan, geld zonder moeizaam werk. Het begrip, dat geregelde arbeid noodzakelijk is voor een hogere levensstandaard vindt men praktisch alleen bij die Afrikanen, die enige tijd in Europa zijn geweest, en daar gezien hebben, hoe er door de gewone man moet worden gewerkt voor het dagelijkse levensonderhoud.

Er zal dus in de mentaliteit van de bevolking nog heel wat moeten veranderen, voordat de hulp uit het westen de vruchten op gaat leveren, die men ervan verwacht.

d) Gevaar voor verwerstelijking

Wanneer verschillende culturen met elkaar in aanraking komen, is het onvermijdelijk, dat zij elkaar gaan beïnvloeden. De Afrikaanse culturen hadden de Europeaan niets aantrekkelijks te bieden, de Europese culturen de Afrikaan wel. Daardoor is de beïnvloeding sterk eenzijdig geweest. En het ziet er naar uit dat dit zo zal blijven. Het is onmogelijk te zeggen, hoe ver dit zal gaan, wanneer de onderontwikkelde gebieden met de hulp uit het westen tot een hogere levensstandaard worden gebracht. Wel kunnen we enige aanwijzingen geven, welke kant die ontwikkeling waarschijnlijk uit zal gaan en welke invloed dit zal hebben op de levenswijze van de bevolking.

In de inheemse samenleving spelen stam, sibbe, familie en grond een grote rol. Als de ontwikkeling tot een hogere maatschappelijke welvaart gaat gezocht worden in de landbouw, behoeft er geen ingrijpende verandering plaats te hebben in de structuur van de inheemse samenleving en kan de binding met de stam, sibbe, familie en grond worden behouden. Gaat men het echter zoeken in de industrie, dan moet dit diep ingrijpen in de oude levenswijze. Tot nu toe is dit nog niet geschied omdat de inheemse zich verhuurt voor enkele maanden en dan weer naar zijn eigen bedrijf terugkeert. Met zulke werkkrachten komt de industrie echter niet goed op gang. Die zoekt geschoolde krachten die blijven, die met hun gezin in de stad komen wonen. Maar daarmede is dan ook de oude binding verbroken, de oude agrarische levenswijze kan niet worden gehandhaafd. De urbanisatie begint en bij het zoeken naar nieuwe vormen, is het niet te vermijden, dat het gezin, althans naar het uiterlijk, wordt verwesterlijkt. Het ideaal zou zijn als de ontwikkeling gezocht werd in

de landbouw met een gematigde vorm van industrie d.w.z. kleine bedrijven over het gehele land verspreid. Dan kan de binding met familie en grond worden behouden. Of het echter zo zal gaan is zeer twijfelachtig. Economen beweren, dat de industrie eerder vruchten afwerpt dan de landbouw. Het is zeer waarschijnlijk dat de nationale leiders het in die richting gaan zoeken. Op die manier zal het ook wel gemakkelijker zijn om buitenlands kapitaal aan te trekken voor de noodzakelijke investeringen.[1]

Bovendien brengt een gespreide industrie in Afrika speciale moeilijkheden met zich mee op het gebied van de water- en energievoorziening en het transport. Water en energiebronnen zijn niet overal aanwezig. Aanleg van spoor- en andere wegen zijn zeer duur door de schade, die de tropische regens daaraan toe brengen.[2]

Het ziet er dus naar uit dat de industrie zich zal gaan concentreren op die plaatsen, waar water en energie beschikbaar zijn en waar zich reeds een goed transportsysteem bevindt. Dus in de steden. Dat betekent dat de sociale structuur voor grote groepen van de bevolking niet kan worden gehandhaafd en dat zij nog verder de kant van de verwesterlijking zullen uitgaan.

4. De taak van de missie bij het verbeteren van het welvaartspeil.

Uit het voorafgaande zal het duidelijk zijn, dat veel factoren in de toekomstige ontwikkeling van deze gebieden buiten de invloedssfeer van de missie liggen. De aard en het tempo van die ontwikkeling zullen worden bepaald door de regeerders, inheems of buitenlands, en door degenen, die het kapitaal verstrekken.

Toch kan de missie een zeer belangrijke bijdrage leveren met de middelen, die haar ten dienste staan.
Enige suggesties volgen hier:

a) Verandering van de mentaliteit bij de inheemse bevolking

Uit het voorafgaande is reeds gebleken, dat grote lagen van de bevolking geestelijk nog niet rijp zijn voor de veranderingen. die reeds zijn begonnen, en die zich nog verder zullen ontwikkelen. Hier ligt voor de

[1] The Underdeveloped Countries. The Sword of the Spirit. 128 Slane Street. London. S.W.I. Vol. 17, no. 188.

[2] African Economic Development.William A. Hance. Oxford University Press. London. 1958, blz. 84. Transport in tropical Africa.

missie een uitgestrekt arbeidsveld. Men kan bij dit soort van werk geen spectaculaire resultaten verwachten, maar het zal voor onze katholieken van onschatbare waarde zijn, wanneer zij met kennis van zaken de nieuwe verhoudingen tegemoet kunnen treden. Zelfstandigheid, verantwoordelijkheid, de verhouding tussen werk en stoffelijke welvaart, en een verstandig gebruik van geld zullen in deze opvoeding een voorname rol moeten spelen. Wij zullen deze opvoeding en scholing vooral moeten zoeken in het vormen van een kader, dat overal doordringt en deze gedachten in eigen omgeving verspreidt.

b) Inschakelen van leken uit het westen

De uitbreiding van de Kerk is de taak van priesters en leken. In het verleden werd de taak van de leek wel wat eenzijdig beperkt tot gebed en geldelijke steun. Dat was toch wel begrijpelijk. Vroeger was de missie een avontuur, vol ongekende gevaren van mens en dier. Zich daaraan te wagen kon men van de leek niet verwachten. Dit alles is nu anders. De weg naar de missie en terug is zo veel korter en eenvoudiger. Veel gevaren bleken op fantasie te berusten, en tegen de werkelijke gevaren zijn we beter uitgerust.

Nu ligt de weg voor de leek open. En bij het verbeteren van het welvaartspeil is de persoonlijke inzet van de leek onmisbaar. Priesters hebben daar meestal niet voldoende tijd voor en missen de nodige vakkennis. Voor medici, verplegend personeel, onderwijskrachten, economen, landbouwkundigen, technici en vaklieden ligt hier een onoverzienbaar arbeidsveld. Ook het voorbeeld van een katholiek gezinsleven is hier van grote waarde. Hoe gewenst en noodzakelijk de hulp van leken ook is, toch moeten wij de moeilijkheden niet over het hoofd zien. De leek en vooral de leek, die met zijn gezin uitkomt, moet veel hogere eisen stellen dan de missionaris aan behuizing, voeding en recreatie. Ook de opvoeding van zijn kinderen vormt een probleem apart.

Veel missionarissen zullen onwennig staan tegenover deze nieuwe structuur van het missiewerk. Voor een vruchtbare samenwerking tussen priester en leek zal van beiden een groot aanpassingsvermogen worden gevraagd.

c) Coördinatie van eigen initiatieven en de organen van hulpverlening

Er is reeds gewezen op de gevaren, die de internationale hulpverlening voor de missie kan mee brengen. Een zich afzijdig houden neemt die gevaren niet weg. Dit is in het verleden misschien wel wat te veel ge-

beurd. De missie beschikt over een geweldige voorraad praktische ervaring en kennis van plaatselijke omstandigheden. Met dit waardevolle bezit zouden wij moeten proberen ons een plaats te veroveren in de organen van hulpverlening. Dit zou de hulp vruchtbaarder maken en een middel kunnen zijn om de gevaren af te weren.

d) Zorgen voor kennis van en belangstelling voor deze vraagstukken bij onze toekomstige missionarissen

Uit het feit, dat geloofsverkondiging alleen niet voldoende is, maar moet samengaan met maatschappelijke welvaartszorg, volgt vanzelf de conclusie, dat onze toekomstige missionarissen voor deze taak moeten worden voorbereid. Kennis van de maatschappelijke noden en van de middelen om daarin verbetering te brengen behoren tot de noodzakelijke uitrusting van de missionaris. De tijd van de romantiek, waarin de missionaris met een kruis in zijn hand het geloof verkondigt onder een grote boom, is voorbij. Het missiewerk is tegenwoordig veel ingewikkelder dan vroeger. Nationale aspiraties, economische verhoudingen, urbanisatie, het inschakelen van leken hebben de structuur van het missiewerk grondig gewijzigd en onze toekomstige missionarissen dienen daarvan op de hoogte te zijn.

5. Wat de missie doet voor de verhoging van het maatschappelijk welvaartspeil.

Het aloude aandeel van de missie in de welvaartszorg op het gebied van van onderwijs en opvoeding blijft hier buiten bespreking. Er wordt hier alleen gewezen op het eigentijdse werk, aangepast aan de nieuwe behoeften.

De missie in Oeganda besteedt tegenwoordig veel aandacht aan sociaal en maatschappelijk werk onder vrouwen en meisjes. De gedachte, die daarbij voorzit is deze, dat een geestelijk en lichamelijk gezond gezin de basis is voor een gezonde maatschappij en dat de invloed van de vrouw daarbij van onschatbare waarde is.

Vier leden van de Graal wijden zich geheel aan dit werk, terwijl een groot aantal Europese en inheemse zusters veel tijd besteden aan de ontwikkeling van vrouwen en meisjes. Er worden regelmatig cursussen gegeven aan inheemse vrouwen en meisjes, die op haar beurt het geleerde weer doorgeven aan de leden van de vrouwengemeenschappen in de dorpen. Door deze activiteiten worden verschillende doeleinden tegelijk verwerkelijkt. De inheemse vrouw komt uit haar isolement en uit haar

inferieure positie, zij wordt zich bewust van haar waardigheid en haar kunnen. Door toepassing van de verworven kennis wordt de levensstandaard in de gezinnen beter en kan de grotere stoffelijke welvaart de gezinnen ook werkelijk ten goede komen. Een korte aanduiding van de onderwerpen, die worden behandeld zal dit duidelijk maken: gezondheid, hygiëne, eenvoudige ziekenverpleging, voeding, koken, naaien en verstellen, lezen en schrijven, huwelijksleven, het bezoeken van zieken en ouden van dagen enz.

Nog dit jaar gaat de Graal een permanent vormingscentrum openen om meisjes op te leiden tot sociaal werkster.[1]

Door al deze werkzaamheden leren de vrouwen en meisjes, dat een hoger welvaartspeil bereikbaar is met de beschikbare middelen en worden zij aangespoord tot zelf werkzaam zijn en tot het dragen van verantwoordelijkheid. En dit laatste is een voorname factor in de opvoeding van de inheemse mens.

Voor de mannen wordt op dit gebied nog niet zo veel gedaan. Er zijn wel enkele plaatselijke groepen, waar de mannen worden geleerd hoe zij hun vrouwen kunnen helpen door het bouwen van aparte keukens, betere huizen, slaapplaatsen voor het vee, wasgelegenheid enz. Maar de organisatie is nog niet zo volmaakt als voor de vrouwen.

Er zijn twee godsdienstige verenigingen, die in dit verband niet onvermeld mogen blijven: de Katholieke Actie en het Maria Legioen. Groepen van de eerste en praesidia van het tweede zijn over het gehele land verspreid en tellen duizenden leden. Afgezien van de godsdienstige vorming, die van deze verenigingen uitgaat, hebben zij een vormende waarde, die voor ons doel van het allergrootste belang is. Ook zij voeden de inheemse mens op tot eigen verantwoordelijkheid, tot zelf doen, zij leren hem belangstelling hebben voor de geestelijke en tijdelijke noden van de evenmens.

Samenvattend mogen we zeggen, dat de missie zich terdege bewust is van de problemen rond de maatschappelijke welvaartszorg, en van de achterstand, die er op dit gebied bestaat; dat zij naar vermogen meewerkt om die achterstand op te heffen en dat zij ook in de toekomst een dankbaar gebruik zal maken van de nieuwe mogelijkheden.

Hoorn

[1] The Catholic Missions in Uganda and Voluntary Social Services. An outline of the social welfare work of the Catholic Missions in Uganda.
The Rev.W. Rawlinson. Kampala. 1958.

M. DORREN

MISSIEWERK EN MAATSCHAPPELIJKE WELVAARTSZORG[1]

In de fraaie en heldere voordracht van Father Juffermans valt ons op, hoe groot het parallellisme in de problematiek der onderscheidene missiegebieden is. Father Juffermans sprak over Oeganda, doch ieder die in een of ander missiegebied wat ingewerkt is zal in de inleiding van hedenochtend de problematiek van het eigen missiegebied identiek of analoog teruggevonden hebben. Daarom heeft het door Father Juffermans naar voren gebrachte mijns inziens algemene geldigheid voor alle onderontwikkelde gebieden.

Sprekend over mijn ervaringen in Nieuw-Guinea zou ik in hoofdzaak dezelfde problemen naar voren moeten brengen, en steeds in herhaling van het reeds betoogde moeten vallen.

Als medicus ben ik uiteraard zeer geïnteresseerd in de medisch-hygienische feiten die Father Juffermans geeft. In Nieuw-Guinea gebeurt in grote lijnen hetzelfde als in Oeganda, hoogstens onder nog wat primitievere omstandigheden.

Een punt wat – met het oog op het ook door de missionaris te behartigen belang van de volksgezondheid – nog wat aangevuld kan worden is dat van de voeding.

Gebleken is, dat de samenstelling van het voedsel belangrijker is dan de hoeveelheid calorieën die de mens tot zich neemt. Zo is het mogelijk, dat men wél voldoende calorieën opneemt, dat men zelfs meermalen daags een volle maaltijd geniet, en tóch relatief ondervoed raakt. Belangrijker dan de koolhydraten en vetten zijn de eiwitten, vitaminen en mineralen. Juist het ontbreken daarvan kan tot aanzienlijke vermindering van prestaties en de weerstand tegen ziekten leiden. Het ontbreken van of tekortkomen aan vitaminen in de voeding hoeft niet direct tot manifeste avitaminosen als scheurbuik, blindheid, beri-beri of Engelse ziekte te leiden, doch ook een latente deficiëntie is mogelijk en zeer belangrijk. Want daarmede kan elke gewone ziekte als griep of malaria gevaarlijk worden, omdat zo'n ziekte dan gecompliceerd kan worden door manifeste avitaminosen, die door die infectieziekte hun kans krijgen, en zo een vicieuze cirkel kunnen doen ontstaan, waaraan de zieke ten gronde

[1] Inleiding tot de gedachtenwisseling over de gelijknamige voordracht op de Nederlandse Missiologische Week te Nijmegen, 9 april 1959.

gaat, of die hem levenslang invalide maakt. Wij zagen dat in Nieuw-Guinea zelfs bij de relatief goed gevoede jeugd van de missie-internaten, waar bij elke griepepidemie of malaria-explosie vele lichte gevallen van beri-beri voorkwamen, die we gelukkig allen hebben kunnen genezen, dank zij het feit dat we – door de ervaring wijs geworden – snel konden ingrijpen. In de verafgelegen dorpen echter bleek onze hulp, en ook die van de missionaris, vaak te laat om ernstige gevolgen van hypovitaminosen te voorkomen. Moet ik daar nog aan toevoegen, dat de hoge zuigelingensterfte – die thans een groot gevaar voor het voortbestaan van het volk aan de Zuidkust van Nieuw-Guinea betekent – óók voor een belangrijk deel moet worden verklaard door de inadequate voeding van de moeder in de zwangerschap, een voeding waarin eiwitten en mineralen onvoldoende aanwezig zijn?

Niet alleen de onverstandige voedingsgewoonten van de volwassenen (groenten, hoewel aanwezig, worden vrijwel niet gegeten!), doch vooral ook de gewoonten en geldende regels bij het voeden van de zuigeling spelen een de volksgezondheid in ernstige mate bedreigende rol. Wanneer als regel zonder uitzondering geldt, dat de zuigeling uitsluitend met moedermelk gevoed wordt tot de eerste tandjes doorbreken, en pas dán vlees, vis en groenten worden gegeven wanneer het kind kan zitten of lopen, wil dat zeggen, dat een kind wat het ongeluk heeft door een of andere oorzaak vele maanden te laat tandjes te krijgen of te leren lopen en staan (b.v. door chronische malaria of ondervoeding), daarom ook vele maanden te laat de zo noodzakelijke bijvoeding krijgt. Dan opent zich voor een dergelijke stakker een vicieuze cirkel, en zo'n kind van bijna een jaar verhongert letterlijk aan de uitgeputte moederborst.

Maar U ziet, ik herhaal al het betoog van Father Juffermans, hetgeen overbodig is.

Het is voor ons misschien veel belangrijker, dat wij allen tijdens ons werk in een missiegebied neigen tot een klaagzang: we hebben zo weinig medewerking van de zijde van de wereldlijke overheid; wat die overheid doet, doet ze niet goed en ze doet te weinig;

waarom al die overbodige administratieve en bureaucratische rompslomp?

al onze pogingen tot verbetering der toestanden stranden op gebrek aan begrip van de bevolking, van de autoriteiten, van onze collegae . . .

Deze opmerkingen zijn meestal juist, maar ontslaan ons niet van de plicht daarbij ook de hand in eigen boezem te steken. In géén geval mo-

gen we de oorzaak van ons falen primair in de overheid of het volk leggen. We dienen dagelijks de strijd aan te binden tegen dergelijke tendenties in anderen en in ons zelf.

Laten we vooral ook niet te gauw zijn het voor ons zo gemakkelijke standpunt in te nemen, dat de onderontwikkelde volkeren veel minder behoeften hebben dan wij, en dat zij dus gemakkelijker tevreden zijn te stellen. Hebben wij dan het recht hùn normen te bepalen? Laten we niet vergeten dat al deze onderontwikkelde gebieden – welke term synoniem is met onze gangbare term „missiegebieden" – noodgebieden zijn in de volle zin des woords, d.w.z. dat daar de bevolking niet verzekerd is van het minimum dat nodig is voor een menswaardig bestaan. Wij kunnen daarom geen genoegen nemen met de daar heersende toestanden op materieel gebied.

Wat inderdaad nodig is, is een verandering van de mentaliteit, maar niet alleen voor de economische, doch evenzeer voor de medisch-hygiënische ontwikkeling, de politieke groei etc. Maar volgens onze ervaring glijden zelfs de meest primaire maatregelen af, omdat de inheemse mens geen prikkel heeft die de weerstand tegen de daarbij zo noodzakelijke moeiten helpt te overwinnen; een mentaliteit die overigens minder ver van de onze af staat dan men oppervlakkig misschien zou vermoeden. De af te leggen weg is dus nog lang. Ook zal langzaam het besef moeten groeien, dat voor een werkelijke welvaart ons systeem van de 40- of 45-urige werkweek nodig is. Maar al deze veranderingen zijn tijdrovende groeiprocessen. Zij zullen nog veel van ons geduld en onze tact eisen, maar zij zijn deze inzet waard.

Overal waar de landbouw moet voorzien in het levensonderhoud van de bevolking, zien wij, hoe de inheemse mens – verlokt door rijkdom – zorgeloos omspringt met de natuurlijke vruchtbaarheid van de grond, en door kortzichtigheid de economische vooruitgang en zelfs de eigen existentie ondergraaft. We zijn er getuigen van hoe er, door de overgang van het economisch systeem van zelfverzorgingsbedrijf en primitieve ruileconomie naar het systeem van de geldeconomie, spanningen ontstaan; hoe een verandering van de mentaliteit van de bevolking aan deze ontwikkeling parallel moet lopen. Maar we weten dat een dergelijke mentaliteitsverandering een groeiproces is dat tijd vereist, een proces, dat we niet kunnen forceren, en dat trager verloopt dan de economische ontwikkeling zélf, wat ons met machteloosheid slaat.

Wat ik U met dit alles heb willen geven is een hergroepering van een

aantal uit de inleiding naar voren komende gedachten. Op grond daarvan zou ik het eerste discussiepunt willen stellen. Dat is de vraag:
Welke zijn in de praktijk de ons ter beschikking staande mogelijkheden voor de educatie van de inheemse mens tot een betere hygiëne, een gezonde en geïntegreerde economisch-sociale en politieke ontwikkeling?

Vervolgens zou ik willen stellen, dat de maatschappelijke welvaart der volkeren in onze missiegebieden volledig deel moet uitmaken van onze missionaire activiteit. Zien wij dit niet, dan is de basis van onze missie-activiteit te smal, omdat wij die dan beperken tot de bekering der individuen. Maar dan wordt het tijd, dat wij dit erfstuk van het liberalisme in onze geesteshouding eerst eens grondig nagaan en uitroeien.

Deze stelling consequent dóórdenkend komen wij op de inschakeling van de leek uit het Westen.

Horen de zo fundamentele kwesties als die van de internationale vrede, de christelijke beschaving, de sociale en technische vooruitgang en de politieke emancipatie niet primair tot het arbeidsveld waarin de leek zijn missionaire plicht moet realiseren? Op de medewerking van de leek wordt hoe langer hoe méér een beroep gedaan door de hoogste Kerkelijke leiding. De encycliek „Evangelii praecones" b.v. doet dit uitvoerig. Het is voor ons van belang, dat daarin geen onderscheid wordt gemaakt tussen de autochtone en de niet-inheemse leken, doch beiden hebben dezelfde rechten (en plichten) ten aanzien van het land waar zij werken, van elkaar en van de Kerk. Van hen wordt verwacht, dat zij in onderlinge solidariteit, en met inzet van hun beste krachten en een belangeloze dienende naastenliefde, zich inzetten voor de technische en economische ontwikkeling van het land waar zij elkaar ontmoeten. „Wij staan," aldus mgr. Pavan, „voor de vraag hoe wij nogmaals de eenheid van de wereld der openbaring en de wereld der reden, die door al de moderne ontdekkingen zo is uitgebreid, kunnen herstellen. De synthese moet opnieuw worden geschapen in overeenstemming met de nieuwe ontdekkingen en resultaten van wetenschap en techniek. Dit is een reden temeer om het scheppen van deze synthese wezenlijk aan leken toe te vertrouwen, die krachtens hun werkzaamheden gewoon zijn in de wereld van wetenschap en techniek te leven."

In de leek kunnen Kerk en wereld, het Rijk Gods en de wereld der reden elkaar ontmoeten. Daarom is voor ieder land nodig een lekendom, dat volle verantwoordelijkheid draagt in het domein van de tijdelijke orde. De leek wil opnieuw zijn roeping van Doopsel en Vormsel, zijn

deelgenootschap aan het Priesterschap van Christus daadwerkelijk beleven. Hij wordt er zich van bewust, dat hij naast de priester en de religieus een eigen specifieke taak heeft. Deze ligt in het domein van het profane, doch beperkt zich niet tot bepaalde staatkundige grenzen of beschavingen. Ook zijn zending strekt zich uit over alle volkeren en tijden. Daarom is hij óók in de missielanden nodig om aan het Rijk Gods in de wereld gestalte en zelfstandigheid te geven. Nog steeds wordt de foutieve opvatting verkondigd, dat de leek een taak heeft omdat er een gebrek is aan priesters en religieuzen. Alsof de zending in de geestelijke en tijdelijke orde in principe alléén aan de geestelijkheid zou zijn medegedeeld! Maar zo is het niet. Ook al waren er voldoende priesters en religieuzen om alle activiteiten in de missiegebieden op zich te nemen, dan nóg is er sprake van een eigen verantwoordelijkheid, een specifieke taak en zending voor de leek in het domein van het profane. Helaas is de feitelijke toestand deze, dat vele taken en ambten wegens gebrek aan leken thans door priesters moeten worden waargenomen. Ik denk aan het onderwijs, de landbouw, medische hulp, kerkenbouw, pers, etc. Maar dat is de zaak op zijn kop!

Gezien het enorme en groeiende belang van deze kwestie zou ik als tweede discussiepunt willen stellen:

De inschakeling van de leek, en met name de praktische mogelijkheden daarvan en de daarbij zo noodzakelijke samenwerking tussen priester en leek.

Hierbij aansluitend dringt zich ook vanzelf aan ons op de kwestie van de hier en daar reeds aanwezige daadwerkelijke steun aan de onderontwikkelde gebieden door de internationale hulporganisaties der Verenigde Naties.

Wij moeten de invloed van die organisaties vooral niet onderschatten. Zelfs al houden zij zich uitsluitend bezig met zuiver technische projecten als het aanleggen van wegen, het verbeteren van de grond en het plaatsen van gebouwen en fabrieken, dan nóg hebben zij zeer belangrijke contactpunten met het volk. De daarbij werkzame technici zullen getuigen van hun levensbeschouwing, ook al doen zij dit niet bewust. Wij spreken zo vaak van het belang van ónze „témoignage de présence", ons getuigen door onze aanwezigheid, waardoor wij een levend voorbeeld zijn in onze omgeving. Geldt dit dan niet voor degenen die bij deze hulpacties zijn ingeschakeld? Niemand is neutraal, zegt Christus; hij is vóór of tegen.

Niemand zal in staat zijn de persoonlijke levensbeschouwing te verbergen

in de ontmoeting met de op dit punt instinctief reagerende autochtone mens.

Helaas moeten wij ook toegeven, dat in de hulpverlening vele negatieve elementen schuilen. Het is waar dat dit initiatief niet geboren werd uit de naastenliefde, doch uit angst en het egoïsme: de angst voor de macht der volkeren, die thans ontwaken uit de slaap waarin zij tijdens de vreemde overheersing gedompeld waren (als bewijs voor het bestaan van die angst kan men misschien de propaganda voor de geboortebeperking onder die mensen opvatten); het egoïsme in het politieke streven van de wereldmachten om deze volkeren met hun potenties en rijkdommen aan zich te binden, om daardoor de eigen politieke, strategische en economische zekerheden veilig te stellen en te versterken. Zolang deze drijfveren die van de christelijke naastenliefde overheersen, zal er meer spanning dan ontspanning optreden. Zolang de richtlijnen der pauselijke encyclieken en toespraken, en de aansporingen en suggesties der diverse Episcopale brieven niet in praktijk worden gebracht, zolang is de verhouding tussen de rijke volkeren van het Westen en de noodlijdende volkeren van Azië, Afrika en Zuid-Amerika niet goed.

Als Missie kunnen wij niet neutraal tegenover deze hulpverlening staan. Wij zullen kleur moeten bekennen: vóór of tegen. Het oordeel over het in te nemen standpunt is echter in missionaire kringen verdeeld.

Prof. Zeegers stelt zeer terecht, dat deze activiteiten in het kader der hulpverlening ontsnappen aan de controle van het christelijk geweten. Dat is waar, want zij worden niet geïnspireerd door de christelijke naastenliefde. Doch dan is de vraag waar de fout ligt: bij deze in hoofdzaak uit politieke redenen geboren en derhalve strikt neutrale (of liever: a-christelijke) organisaties, of bij ons, christenen, die ons te weinig inspannen om het zuurdesem te zijn dat een fermentatie te weeg moet brengen; bij ons, die onze missionaire plichten in deze niet zien, die „afwezig zijn bij het grootste culturele ontmoetingsproces dat de geschiedenis heeft gekend." (Ik citeer hier prof. Zeegers.)

Wij, leden van de missionerende Kerk, moeten dit werk van de Verenigde Naties gaan zien als ernstige realiteit, liggend in de lijn der ontwikkeling, als een stuk wereldgeschiedenis die zich – volgens onze geloofsovertuiging – ondanks alles toch afspeelt volgens Gods plan en voorzienigheid. Wij kunnen er niet schouderophalend aan voorbij gaan, er op wijzend, dat deze hulpverlening niet klopt met de dogmatische be-

ginselen en morele normen die WIJ er aan zouden willen stellen. Wij christenen zijn daar als christen*mensen* in betrokken.

En wanneer ik hier tekortkomingen van de christenheid signaleer, dan ben ik mij er van bewust, dat deze verwijten veruit in de eerste plaats onze leken moeten treffen. Immers zij zijn het vooral die hun plaats niet innemen. Wij, leken, hebben onze missionaire taak in deze onvoldoende begrepen. De redenen daarvoor zijn wel te vinden. Zij liggen in de historisch gegroeide foute instelling van ons ten opzichte van de profane geschiedenis en de wereld, die wij te weinig zien als Gods bezit, waarin wij Hem en Zijn Rijk moeten realiseren. Wij zijn belast met de ook in de Kerk doorgedrongen liberale erfenis, die ons doet geloven, dat de zending van de Kerk zich beperkt tot de bekering van het individu, die ons het apostolaat van het *katholicisme* deed vergeten, zodat wij het besef niet meer hebben dat wij *wereld*kerk zijn.

Wij dienen daarom vooral te bedenken, dat niet alleen een verandering in de mentaliteit van de volkeren in de missielanden moet groeien, maar even zo noodzakelijk ook een verandering in de mentaliteit van ons, missionerende christenen. Dan dienen wij ons te realiseren, dat wij, leken, wel degelijk een taak hebben, niet náást, maar in de hulporganisaties der Verenigde Naties. Daarmee kom ik weer op het uitgangspunt door Father Juffermans reeds gesteld, wat ik als derde discussiepunt naar voren zou willen brengen:

Welke praktische coördinatie is mogelijk van de eigen initiatieven en die van de organen van de hulpverlening?

Amsterdam

DRS. F. VAN TRIGT S.M.A.

AFRIKA-CENTRUM[1]

SEDERT de tweede wereldoorlog is Europa ontstellend klein geworden. Zijn horizon is gekrompen tot een lijn, welke zich langs de Oder en de Neisse naar het zuiden uitstrekt; het verre oosten is grotendeels voor iedere Europese invloed toegegrendeld, in het midden-oosten staat Europa een ietwat twijfelachtig figuur te slaan.

En zoals steeds wanneer ons gezichtsveld beperkt is, worden wij ons de dingen welke ons onmiddellijk omringen meer bewust, wij zien beter en zuiverder, wij leven niet langer met onze ogen en gedachten in de verte, wij beseffen eensklaps dat wij, om te kunnen leven, zijn aangewezen op de dingen uit onze onmiddellijke omgeving.

Het is daarom niet te verwonderen, dat Europa zich uit puur zelfbehoud Afrika fel bewust is geworden.

Is het niet tekenend, om slechts enkele voorbeelden te noemen, dat de Internationale Katholieke Organisaties OIC voor het komende jaar het parool hebben uitgegeven, om bijzondere aandacht te besteden aan Afrika? Dat, sedert het verlies van Indonesië, de Nederlandse export naar Afrika zeer aanmerkelijk is toegenomen?

Maar ook in Afrika zijn de verhoudingen sedert de tweede wereldoorlog grondig gewijzigd.

Onze contacten met Afrika waren oud en veelvuldig. Egypte, zo oud als de geschiedenis, en Noord-Afrika hebben beschavend gewerkt op het wordend Europa; sedert de vijftiende eeuw hebben Portugezen, Denen, Engelsen, Fransen en Nederlanders een intense vaak beruchte handel gedreven met de Westkust van Afrika; Zuid-Afrika werd onder leiding van Jan van Riebeeck door de Hollandse Boeren gekoloniseerd; en in de tweede helft van de vorige eeuw hebben Livingstone en Stanley het donker hart van Afrika opengebroken. Wij hebben in Afrika, vooral in zwart Afrika, geheerst, maar als alle tekenen niet bedriegen zal het Europese kolonialisme binnen afzienbare tijd tot het verleden behoren en zal Afrika geregeerd worden door Afrikanen. De Europeaan zal er nog welkom zijn, men zal zijn technisch kunnen en zijn investeringen nog jaren-

[1] Inleiding gehouden ter gelegenheid van de Inauguratie van het Afrika-Centrum Cadier en Keer door de directeur op 21 juli 1959.

lang nodig hebben, maar zijn positie zal er een zijn van een vreemdsoortige gelijkheid.

Jarenlang hebben wij in welbedreven superioriteit boven de inheemse massa's geleefd, nu zal er van ons worden gevergd dat wij, door Afrikanen geregeerd, op gelijke voet met hen samenleven en samenwerken.

Voor velen zal dat een moeilijke opgave zijn.

Zij moeten zich voelen als Petrus op het dakterrasje van het huis van Simon de leerlooier in Ioppe.

Op het zesde uur had Petrus het dakterras bestegen om er te gaan bidden. Na enige tijd kreeg hij honger en wilde wat eten, aldus de gewijde tekst van het Boek der Handelingen. Terwijl men iets voor hem klaar maakte raakte hij in geestverrukking. Hij zag de hemel geopend en een soort zak als een groot laken, die aan de vier uiteinden werd neergelaten en op aarde terecht kwam. Daarin bevonden zich de viervoetige landdieren en de wilde beesten, het kruipend gedierte en de vogels uit de lucht. En een stem klonk hem tegen: Sta op, Petrus, slacht en eet. Maar Petrus sprak: Onmogelijk Heer, nog nooit heb ik iets gegeten dat bezoedeld is of onrein. Weer klonk tot hem de stem, nu voor de tweede maal: Wat God rein heeft verklaard moogt gij niet bezoedeld noemen.

Wij vatten de symboliek van dat visioen.

De superieure Joden-christen Petrus moest op goddelijk bevel van zijn hoog terras afdalen om de verachte heiden als zijn gelijke in de Kerk op te nemen.

Hoe moeilijk dat was, zelfs voor een goedwillend mens als Petrus, daarvan getuigt het beroemde incident van de gescheiden tafels waarover het tweede hoofdstuk van de Galaterbrief spreekt en waarbij Petrus zich op laffe manier tegen de heiden-christenen liet beïnvloeden door de verwaande Joden-christenen.

Maar het feit, dat die Joden-christenen zich op de duur hebben aangepast aan de door God gedwongen situatie heeft tot gevolg gehad, dat het christendom van een kleine Joodse secte tot een wereldgodsdienst is uitgegroeid.

Onder de druk der omstandigheden wordt de Europeaan gedwongen van zijn voetstuk af te dalen en de Afrikaan, ook de zwarte, te ontmoeten op het zuiver menselijk vlak. Die ontmoeting kan dan alleen blijvend vruchtbaar zijn, als zij gepaard gaat met wederzijds begrip en waardering.

Immers in een tijdsbestek, waarin in alle takken van bedrijf „human relations" zijn erkend als een noodzakelijke beleidsfactor, is deze ont-

moeting in wederzijds begrip en waardering niet alleen een menselijke, maar ook een politieke en economische noodzaak voor een vruchtbare samenwerking.

Sedert 1859 hebben de missionarissen van de Sociëteit voor Afrikaanse Missiën de zwarte van Afrika ontmoet van mens tot mens. Allereerst op een gebied dat beiden het diepst aangaat, het gebied van de godsdienst; daarnaast hebben zij, Afrikaan geworden met de Afrikanen, het leven van de zwarte intiem meegeleefd; als een soort toeziende voogden hebben zij zijn gehele ontwikkeling op de voet gevolgd, vanaf het catechismusschooltje over de lagere en middelbare scholen tot aan de universiteit.

Met de zendelingen waren zij uitstekend geplaatst om te beoordelen, welke veranderingen er zich op het menselijk vlak in de zwarte van Afrika hebben voltrokken en hoe die veranderingen de toekomst van de Afrikaan kunnen en wellicht moeten bepalen.

Die uitzonderlijke ervaring ligt vervat in een materiaal, dat zich gedurende honderd jaar heeft opgehoopt en dat met de dag aangroeit.

Nu eerst in deze „bewuste" tijd begint men er de draagwijdte en de diepere betekenis van te overzien. Het ogenblik lijkt daar, om dat materiaal wetenschappelijk te ordenen, te doordringen en aldus dienstbaar te maken.

Allereerst aan de missionaris en de student-missionaris, die uit die ervaring richtlijnen kunnen trekken voor de op hun terrein steeds groeiende problemen; daarnaast aan alle belangstellenden voor en belanghebbenden bij de jongste ontwikkelingen in het zwarte werelddeel.

De geschiedenis van het ontwakend Afrika voltrekt zich in een tempo, dat vroeger voor onmogelijk zou zijn gehouden, maar dat beantwoordt aan het ritme van deze snelle tijd. Er groeit in Afrika een nieuwe werkelijkheid met de vaart van de tropische plantengroei. Europa wordt niet alleen door dat schouwspel geboeid, Europa ondergaat er de directe weerslag van en moet er zich geheel op instellen. In een tijd waarin men niet meer in een land wordt geboren maar in een wereld zijn er velen, vooral jongeren, die aan het Afrika-avontuur willen deelnemen en, waar economische noodzaak de geest van avontuur vervangt, vragen vele anderen zich af, of er wellicht toekomst zit in een werelddeel waar nog zoveel rijkdom braak ligt. Zij vragen zich niet alleen af, of en hoeveel er te verdienen valt, zij vragen zich op de eerste plaats af, of men er kan leven, met welk soort mens men er te maken krijgt, hoe men hem kan en moet ontmoeten. Men vraagt inlichtingen en voorlichting aan hen „die er

geweest zijn", die kunnen antwoorden vanuit een „levenslange" ervaring.

Het ervaringsmateriaal, dat wij allereerst ter beschikking hebben, is een zeer gespecialiseerd materiaal; het ligt voornamelijk op godsdienstig terrein en op het terrein van de human relations.

Maar aangezien de godsdienst bij de zwarte van Afrika nog steeds een biologisch verschijnsel is, voedingsbodem van zijn volksbestaan, zijn politiek, zijn sociale structuur en zijn economie; aangezien zuivere menselijke verhoudingen, zuivere human relations, voortaan bepalend zijn voor onze positie in Afrika, raakt die gespecialiseerde ervaring overal de etnografie, de politiek, de sociologie en de economie.

Een instituut, dat deze gespecialiseerde ervaring in de letterlijke zin van het woord op verantwoorde wijze „behartigt", lijkt ons niet overbodig naast het International Africa Institute van Londen en het Afrika Studie-Centrum van Leiden, die zich voornamelijk op etnografisch gebied bewegen, het Afrika Instituut van Rotterdam, dat vooral werkt in het economisch vlak, het Missiologisch Instituut van de Nijmeegse Universiteit, dat zich in de theologie en de geschiedenis van de wereldmissie specialiseert; niet overbodig in deze tijd van noodgedwongen en in menig opzicht verkieslijke specialisatie, mits het open staat voor nauwe samenwerking met de overige instituten en een soepele uitwisseling van gegevens voorstaat.

Het Afrika-Centrum wil zulk een instituut zijn; de leiding van het Centrum meent haar ervaring aan brede kringen dienstbaar te *moeten* maken; hetgeen te meer dwingt waar die ervaring er een is van levensbeschouwelijke aard. Want evenals in de 17e eeuw signaleert men kapers op de Westkust van Afrika. Het communisme tracht met alle middelen welke het ten dienste staan zijn levensbeschouwing op te dringen aan de Afrikanen.

Afrika is nu reeds het trefpunt tussen communisme en de christelijke beschaving. Het is een Afrikaans maar in niet geringere mate een Europees belang, dat dit treffen ten gunste van het christendom uitvalt.

De meest recente geschiedenis leert ons, dat politiek en economisch leiderschap dingen zijn welke voorbijgaan. Het christendom bezit zulk een geestelijke, beschavende kracht, dat het christelijk leiderschap niet behoeft te falen en niet mag falen.

Het behoeft niet te falen, indien het tweeërlei extreme houdingen vermijdt. De eerste is de houding welke, gebaseerd op het westerse superioriteitsgevoel om niet te zeggen de westerse verwaandheid, alles wat in-

heems is bij voorbaat afkeurt en verwerpt; de tweede, even funest als de eerste, is de houding welke, gebaseerd op westers cultuurdefaitisme, uit een soort Rousseaueaanse natuurmystiek de natuurlijke naaktloperij en de primitieve sociale structuur verheerlijkt boven de technische beschaving die, het moet eens en voor al gezegd, ondanks haar uitwassen nog altijd een begerenswaardige beschaving is.

Een uiterste aan soepelheid en geestelijk aanpassingsvermogen zal van ons worden vereist, om het vergelijk tussen onderling verschillende en elkaar op het menselijk vlak ontmoetende culturen te treffen. Maar het wijze: Onderzoekt alles en behoudt het goede geldt evenzeer voor de culturen van zwart Afrika.

De zwarte Afrikaan is geneigd, om vanuit een soort puberteitsmentaliteit zich als een zwarte blanke te gedragen en van de weeromstuit al de verkregenheden van de eigen cultuur te minachten. Wij, de in zekere mate cultuur-volwassenen, moeten het als een taak zien, die zwarte opgeschoten jongen te leren zijn eigen verleden te waarderen en het te integreren in wat wij hem nog steeds kunnen bieden.

Het zal voor beide zijden een steeds hachelijk avontuur blijken, maar nogmaals waard ondernomen te worden, als het geschiedt langs de enig geoorloofde weg, die van het wederzijds begrip en de wederzijdse waardering.

Wij kunnen Afrika geestelijk verrijken, Afrika kan ons geestelijk rijker maken.

Dat wederzijds begrip en die wederzijdse waardering te bevorderen is het doel van het Afrika-Centrum.

Dat doel tracht het te bereiken door:

het verstrekken van alle gewenste inlichtingen omtrent Afrika, vooral die betreffende de ontmoeting tussen blank en zwart;

het ter beschikking stellen van zijn gedocumenteerde ervaring;

het organiseren van cursussen, congressen, studiedagen en tentoonstellingen over de missionering van Afrika en de Afrikaanse kunst en cultuur;

het geven van adviezen inzake Afrika-lectuur, projecties en films;

het houden van lezingen;

een museum, waar bezoekers in direct contact worden gebracht met de voortbrengselen van de Westafrikaanse kunst en cultuur.

Dit museum moge ten voorbeeld strekken voor de werkwijze van het Afrika-Centrum.

Het bevat een gespecialiseerde verzameling kunst en etnografica; het

bepaalt zich tot de gebieden van de Soedan en de Guinea-kust. Geven vele musea van alles wat, wij proberen het alles van wat te geven, als ik mij zo mag uitdrukken.

Het is uiteraard een beperkte verzameling maar een „intense" verzameling, waar belangstellenden kunnen vinden wat zij elders vergeefs zullen zoeken; een verzameling echter, die talrijke raakvlakken vertoont met andere gebieden en andere culturen van Afrika; gespecialiseerd maar niet exclusief, veeleer inclusief en voorbeeldig.

Het werk in het Centrum verricht is team-work, het wordt uitgevoerd door specialisten op ieder onderdeel; de materiële verzorging geschiedt in het museumgebouw en in het Missie-College; daar ook maar vooral in het Missie-Seminarie te Aalbeek wordt de wetenschappelijke onderbouw verzorgd, terwijl de staf van het Groot Seminarie te Pedu in Ghana, West-Afrika, zich vooral bezig houdt met het probleem van de aanpassing van christendom en heidendom en reeds een eerste resultaat heeft voorgelegd in een in vele opzichten opmerkelijk rapport over de aanpassing van het christendom aan het onuitroeibaar plengoffer voor de afgestorvenen.

Een driehoek dus, waarvan Cadier en Keer en Aalbeek de basis vormen en Pedu in Afrika de top.

Wij inaugureren dit Afrika-Centrum in eerbiedige hulde aan een groot Afrika-pionier mgr. de Marion Brésillac, groot voorvechter van een inheemse clerus, van een christelijk Afrika dus, bediend door de eigen Afrikaanse geestelijkheid. Wij doen dit op een tijdstip, dat het „Afrika voor de Afrikanen" werkelijkheid begint te worden.

Want de vorm, die deze werkelijkheid zal aannemen, kan mede bepaald worden door de houding, welke Europa er tegenover zal aannemen.

Die houding zuiver te helpen stellen is de allereerste taak van het Afrika-Centrum, een taak welke het, gesteund door uw blijvende belangstelling, hoopt te volbrengen.

Aalbeek (L.)

DR. ALPH. MULDERS

BIBLIOGRAFISCH OVERZICHT VAN DE MISSIEWETENSCHAPPELIJKE LITERATUUR 1959

In deze missiewetenschappelijke bibliografie vermelden we de in het jaar 1959 verschenen boeken, artikelen enz., alsmede enkele reeds vroeger verschenen geschriften, die in het vorig bibliografisch overzicht (H.M. 37, blz. 248–265) nog niet werden vermeld.

We gebruiken de volgende afkortingen: Anthr = Anthropos; B.U.M.C. = Bulletin de l'Union Missionnaire du Clergé (Bruxelles); C.R.M. = Commentarium pro Religiosis et Missionariis; D.K.M. = Die Kath. Missionen; E.D. = Euntes docete; E.M.M. = Evangelisch Missions-Magazin; E.V. = Eglise Vivante; H.M. = Het Missiewerk; I.M. = Indisch Missietijdschrft; I.R.M. = International Review of Missions; K.M. = De Kath. Missiën; K en M. = Kerk en Missie; K.M.J. = Kath. Missionsjahrbuch der Schweiz; L.M.C. = Les Missions Catholiques; M.B. = Mission Bulletin; M.d.E. = Mission de l'Eglise; M.E. = Missiones Extranjeras; Mess. = Messages; M.N. = Monumenta Nipponica; N.Z.M. = Neue Zeitschrift für Missionswissenschaft; P.M. = Parole et Mission; R.M. = Rythmes du Monde; W.M. = Worldmission; Z.M.R. = Zeitschrift für Missionswissenschaft und Religionswissenschaft. De overige afkortingen zijn zonder meer duidelijk.

De namen der schrijvers van boeken en brochures zijn klein kapitaal, die van artikelen en kleinere bijdragen cursief gedrukt.

I
MISSIEWETENSCHAP IN HET ALGEMEEN

A. Nieuwe Tijdschriften

KAIROS. Zeitschrift für Religionswissenschaft und Theologie (Verlag O. Müller, Salzburg). 1958.

SPIRITUS. Cahiers spiritains d'études libermaniennes de vie spirituelle et d'action missionnaire édités par les Pères de la Congrégation du Saint-Esprit et du Saint-Coeur de Marie. No. 1. 1959, 59 pag. Direction-Administration: Spiritus, 393 rue des Pyrénées, Paris.

THE AFRICAN ECCLESIASTICAL REVIEW. Driemaandelijks tijdschrift voor de geestelijkheid, verzorgd door het Groot-Seminarie Katigondo (Uganda), gedrukt in de moderne missiedrukkerij van de Witte Paters te Kisubi (Uganda).

THE STAR OF AFRICA. Maandschrift voor algemeen-ontwikkelden in Afrika – Kisubi, Uganda.

B. Bibliografische en Algemene Geschriften

ASPIRATIONS NATIONALES ET MISSIONS. Rapports et compte rendu de la XXVIIIe Semaine de Missiologie Louvain 1958. 240 pag. Bruges 1959.

Bibliotheca Missionum von P. Robert Streit O.M.I. und P. Johannes Dindinger O.M.I., herausgegeben von P. Johannes Rommerskirchen O.M.I. und P. Nikolaus Kówalsky O.M.I. Bd. XIII: *Chinesische Missionsliteratur 1885–1909*, no. 1218–1969. (Veröffentlichungen des Internationalen Instituts für missionswissenschaftliche Forschung). XX und 807 S. Verlag Herder Rom, Freiburg, Wien 1959.

Christian Living in Mission Lands. Fordham University 1957 Conference of Mission Specialists. Edited by J. Franklin Ewing S.J. XII + 186 pag. New York 1959.

Hernandez S.J., A.S.: Una Misionologia española. 172 pag. Bilbao 1958.

Katholisches Missionsjahrbuch der Schweiz 1959. 26. Jahrgang, 38. Jahrbuch des Akademischen Missionsbundes Universität Freiburg (Schweiz). 96 S. Fribourg 1959.

Kilger O.S.B., L.: Das Sozialgefüge der Völker und die Weltmission-heute. Missionsstudienwoche, Bonn am Rhein 22–26 September 1958. 200 S. Aachen 1959.

La Adaptación Misionera. Collección de trabajos presentados a la X y XI Semanas intensivas de Orientación Misionera, celebradas en Burgos respectivamente del 6 al 13 de agosto de 1957 y 1958. XXXV + 479 pag. Burgos 1959.

Missiejaarboek van België 1959. 320 blz. Brussel 1959.

Mulders, Alph.: Romeinse Documenten en Bestuursmaatregelen betreffende de missie uit het jaar 1958. H.M. 38 (1959) 65–78.

—*:* International Study Week on Mission and Liturgy. H.M. 38 (1959) 113–116.

—*:* De Nederlandse Missiologische Week 1959. H.M. 38 (1959) 116–121.

—*:* Semaine internationale d'études: Mission et Liturgie. Introduction. H.M. 38 (1959) 193–198.

—*:* Bibliografisch overzicht van de missiewetenschappelijke literatuur 1959. H.M. 38 (1959) 241-260.

Otto S.J., J.A.: Gottes Reich zuerst. Gedanken zum Weltmissionssonntag 1959. D.K.M. 78 (1959) 131–136.

Rommerskirchen O.M.I., G. – Kowalsky O.M.I., N. – Metzler O.M.I., G.: Bibliografia Missionaria. Anno XXII, 1958. 125 pag. Roma 1959.

II
FUNDAMENTELE MISSIELEER

Ayerbe O.F.M., M.: El mensaje del Catolicismo ante la moderna ideologia religiosa del Japón. M.E. 6 (1958–59) 288–301.

B.M.B.: Mission et tolérance. P.M. 2 (1959) 147–152.

Bosc, R.: La doctrine chrétienne sur le nationalisme. L.M.C. 9 (1959) 146–153.

Bruls S.A.M., J.: Pie XII et les dimensions ecclésiales de la Mission. E.V. 10 (1958) 421–435.

Cambron, G.: L'Eglise peut modifier la fin de l'humanité. Mess. 34 (1959) 114–118.

Catarzi, Dan.: Teologia delle Missioni Estere. 367 pag. Parma 1958.

—: Lineamenti di Dommatica Missionaria. 331 pag. Parma 1958.

Chappoulie, Mgr. H.: L'évêque et l'action missionnaire en pays chrétien. P.M. 1 (1958) 332–341.

Dalmais O.P., I. H.: La prière chrétienne, prière du Christ. R.M. 7 (1959) 67–70.

Dijker S.M.M., R.: Het begrip „Missie". H.M. 38 (1959) 91–96.

Domingo de Santa Teresa O.C.D.: La doctrina del evangelio ante la actual ideología religiosa de la India. M.E. 6 (1958–59) 302–322.

Dunas O.P., N.: Perspectives d'une théologie missionnaire. P.M. 1 (1958) 342–366.

Dupuy, B. D.: La conquête de l'Amérique et la conscience chrétienne. P.M. 2 (1959) no. 5 pag. 277–296.

Endriatis P.B., R.: La responsabilité de tous les croyants. Lumen Vitae 13 (1958) 535–546.

GARDINI, W.: Hanno scelto Cristo. Testimonianze sulla Vocazione Missionaria. 263 pag. Parma 1959.

Groot S.V.D., A. de: Naar Eenheid. K.M. 80 (1959) 58, 90.

Hacker, P.: Die Erforschung der indischen Philosophie und die Theologie. Z.M.R. 42 (1958) 326–331.

HARTMANN S.J., A.: Vraie et fausse tolérance. 232 pag. Paris 1958.

HENRY O.P., A. M.: Esquisse d'une théologie de la Mission. 259 pag. Paris 1959.

Henry O.P., A. M.: La mission dans le temps. P. M. 2 (1959) 3–15.

Kahman C.s.s.R., J.: Israël en zijn land. K.M. 79 (1959) 307–311.

Lacroix, J.: Témoignage. E.V. 11 (1959) 27–37.

Lécuyer C.S.Sp., J.: Aspects missionnaires de l'Initiation chrétienne selon les Pères de l'Eglise. N.Z.M. 15 (1959) 1–13.

—: Théologie de l'Initiation chrétienne chez les Pères. La maison Dieu no. 58 (1959) 5–26.

Leist, Fr.: Um die Aufgabe der Mission gegenüber die Heiden. Z.M.R. 43 (1959) 2–10.

Liégé O.P., P. A.: Missions intérieures et vie eucharistique. P.M. 1 (1958) 431–446.

Luhmer S.J., N.: Moralunterricht in Japan. D.K.M. 78 (1959) 67–73.

Malmberg S.J., F.: Christendom en menselijke samenleving. H.M. 38 (1959) 144–154.

Masson S.J., J.: Fonction missionnaire, fonction de l'Eglise. N.R.Th. 90 (1958) 1042–1061; 91 (1959) 41–59.

—: Brèves réflexions schématiques sur le but des Missions. B.U.M.C. 39 (1959) 99–101.

Mouroux, J.: L'incroyant et le salut par la foi. P.M. 2 (1959) 34–53.

Neut O.S.B., Ed.: Entretiens et Vie „avec Pierre dans le Christ". R.M. 6 (1958) 260–269; 7 (1959) 143–154.

NIEDERBERGER S.M.B., OSKAR: Kirche–Mission Rasse. Die Missionsauffassung der Niederländisch-Reformierten Kirchen von Südafrika. (Supplementa N.Z.M. IX) XIV + 402 S. Schöneck-Beckenried, Schweiz 1959.

Ohm, Th.: Von der kultischen Pracht und Einfachheit in der Mission, Z.M.R. 43 (1959) 161–166.

—: Vom Missionsklima. Festschrift Freytag, 1959, 99–105.

Philips, G.: La signification spécifique des Missions. B.U.M.C. 39 (1959) 101–103.
Ramselaar, A.: Godsdienstige verhoudingen tussen jodendom en Christendom. K.M. 79 (1959) 328–331.
Sagarminaga, Angel.: Responsabilidad del sacerdote y del religioso en la vivencia del problema misionero de la Iglesia. M.E. 6 (1958–59) 356–365.
Schwarz, O.: Het heil komt van de Joden. K.M. 79 (1959) 316–323.
Seumois O.M.I., A.: Signes pneumatiques et Mission. E.D. 11 (1958) 358–370.
SIX, J. FR.: Itinéraire spirituel de Charles de Foucauld. 459 pag. Paris 1958.
Smueloff, J.: Geestelijke diepte van Israëls ziel. K.M. 79 (1959) 324–327.
Staffner, H.: A Sacrifice offered by the Church. M.B. 10 (1958) 771–776.
Thomas O.P., J.: Les ,,espaces" de la mission. P.M. 2 (1959) 16–33.

III
NORMATIEVE MISSIELEER

ARRUPE S.J., P.: Este Japón Increible. Memorias del P. Arrupe. 360 pag. Bilbao 1959.
Aspurz O.F.M.Cap., Lázaro de: Los problemas de aclimatación en la Iglesia antigua. M.E. 6 (1958–59) 81–96.
—: La adoptación misionera en los tempos del Patronato Español. l.c. 111–128.
Atkins, P. L.: Social Problems Simmer in Tea-land. W.M. 9 (1958) 3, 66–71.
Bastid M.E.P., Cl.: Catéchuménat d'adultes au Japon. M.d.E. 15 (1959) 4–11.
Becker M.E.P., Edm.: Tindivanam Catechist Training Center. M.B. 11 (1959) 126–131.
Beckmann S.M.B., Joh.: Bildungsprobleme des einheimischen Klerus. K.M.J. 26 (1959) 17–27.
Bekkum S.V.D., W. van: Une célébration liturgique et pastorale de la confirmation. M.d.E. 15 (1959) 94–96.
Bettray S.V.D., Joh.: Ausbildung der Grosz-Seminaristen in den China-Missionen der Gesellschaft des Göttlichen Wortes. Z.M.R. 42 (1958) 308–313.
Bonnichon, A.: L'aide mondiale aux économies attardées. Etudes 301 (1959) 289–305.
Bosward, Ch.: Apartheid in Südafrika. Z.M.R. 43 (1959) 94–103.
Bours, Th.: Naar aanleiding van een paradox. H.M. 38 (1959) 15–23.
Bruls S.A.M., J.: Culture africaine et décolonisation. E.V. 11 (1959) 109–116.
Brunner S.J., P.: Initiation et Célébration baptismale en Mission. N.Z.M. 15 (1959) 60–63.
BÜHLMANN O.F.M.CAP., WALB. – BUNDSHU O.S.B., ALKUIN: Mikristu Katiba maisha ya kila siku. 160 blz. Ndanda 1958.
Bühlmann O.F.M.Cap., W.: Von der Buschschule zur Universität. K.M.J. 26 (1959) 6–16.
—: Studenten von gestern – Köpfe von heute. K.M.J. 26 (1959) 58–63.
Canova, Fr.: ,,To heal and to teach". W.M. 9 (1958) 3, 72–80.
Damboriena S.J., P.: Las misiones protestantes y la adaptación misionera. M.E. 6 (1958–59) 236–247.
Delbrêl, Madeleine: Ville marxiste et présence de l'Eglise. P.M. 1 (1958) 367–382.

Denis S.J., Jacq.: Le phénomène urbain en Afrique Centrale. 408 pag. Bruxelles. 1958.

Diehl, C.: Le missionnaire et la culture indigène. P.M. 1 (1958) 414–426.

Dorren, M.: Missie en maatschappelijke welvaartszorg. H.M. 38 (1959) 228-234.

Driessche S.J., J. van: L'Empêchement de „Parenté" en droit coutumier africain 312 pag. Bruges 1959.

D'Souza, H.: Soviet Psychology in Mission Lands. W.M. 9 (1958) 3, 91–101.

—: India poses Problems for the Church. W.M. 10 (1959) 1, 62–80.

Dufay M.E.P., F.: La adaptación misionera en países sojuzgados par el comunismo. M.E. 6 (1958–59) 186–197.

Dumoulin S.J., H.: Veröstlichung des Christentums. D.K.M. 78 (1959) 8–10.

Elizondo S.J., V.: Un ensayo de adaptación a la cultura china en la enseñanza de la doctrina cristiana. M.E. 6 (1958–59) 175–185.

Favre O.F.M.Cap., Blaise: Problèmes de l'éducation chrétienne en Afrique Centrale. N.Z.M. 15 (1959) 99–119.

Fernandes, Ang.: Liturgical formation of Catholics. M.B. 10 (1958) 777–787.

Floresca S.V.D., Const.: Recruiting Vocations in the Philippines. M.B. 11 (1959) 117–125.

Freitag S.V.D., A.: U.S.A.-negers vragen om hun recht. K.M. 79 (1959) 292–293.

Gehberger, J.: Halb-christliche Ehe. Ein Casus aus den Missionen. Z.M.R. 43 (1959) 207–210.

Gheddo P.J.M., P.: Giornalismo missionario in Italia. 167 pag. Milano 1958.

Gregorius O.F.M.Cap., P.: De Missie en het inheemse gemeenschapsleven. H.M. 38 (1959) 155–166.

Haas S.A.M., H.: Beurzen en beursstudenten. H.M. 38 (1959) 104–112.

Harsasusanta, J. S.: Le mouvement Pantja Sila en Indonésie. E.V. 11 (1959) 83–89.

Héberlé S.C.J., G.: La dot au Cameroun. P.M. 2 (1959) 570–577.

Hermine O.P., Sr. M.: Zwischen Schwarz und Weiss. D.K.M. 78 (1959) 76–79.

Hernandez S.J., A. S.: Adaptación Misionera. 617 pag. Bilbao 1958.

Hofinger S.J., J.: Catechetical Approach to Mission Liturgy. M.B. 11 (1959) 28–35.

—: Active Participation in Low Mass. M.B. 11 (1959) 132–140.

—: Offertory Procession in the Missions. M.B. 11 (1959) 338–344.

—: Developing our Lay Catechists. M.B. 11 (1959) 556–563.

—: Handing on the faith. M.B. 11 (1959) 658–663.

—: Comment poursuivre et développer la formation des catéchistes laïques? Lumen Vitae 14 (1959) 427–436.

Hornef, Jos.: Kommt der Diakon der frühen Kirche wieder? 191 S. Wien 1959.

Huber S.V.D., H.: Die Libation als traditionelle Kultform in Ghana. Ein Beitrag zum Thema Akkommodation. N.Z.M. 15 (1959) 120–134.

—: Neue katechetische und volksliturgische Publikationen im Kongo. N.Z.M. 15 (1959) 213–214.

Humbertclaude S.M., P.: Les Ecoles Marianistes au Japon. B.U.M.C. 39 (1959) 104–107.

Hurley O.M.I., Mgr. D. E.: The effect of the Apartheid Movement on African Nationalism. W.M. 10 (1959) 2, 89–94.

Juffermans M.H.F., C.: Missiewerk en maatschappelijke welvaartszorg. H.M. 38 (1959) 212-227.

Kaschmitter M. M. W.: Justice sociale internationale. E.V. 10 (1958) 453–462.

Kho, F. O. G.: Missie en westerse maatschappelijke verhoudingen. H.M. 38 (1959) 179–182.

Kowalsky O.M.I., N.: El nacionalismo de los pueblos afroasiáticos, y sus consecuencias para la adaptación en los métodos del apostolado. M.E. 6 (1958–59) 248–258.

—: Actualidad del Arte Cristiano en los países de Misión y posibilidades que ofrece para el porvenir. l.c. 349–355.

Lepargneur O.P., Fr.: De quelques problèmes de la pastorale missionnaire au Brésil. P.M. 2 (1959) 443–459.

Liquete O.P., Is.: Exigencias sicologicas de la adaptación cristiana en el neofito adulto. M.E. 6 (1958–59) 73–78.

Livinus Vriens O.F.M. Cap.: De Internationale Studieweek over Missie en Liturgie. H.M. 38 (1959) 199–211.

Lopes de Oliveira C.S.Sp., Herc.: La adaptación en la metodologia misionera en el Ultramar Portugués. M.E. 6 (1958–59) 138–151.

Lücker, M.: Gebt Ihr ihnen zu essen .... Zur Aktion der deutschen Katholiken gegen den Hunger der Welt. D.K.M. 78 (1959) 3–8.

Luykx O.Praem., Bon.: Adaptation of Liturgy in the Missions. M.B. 11 (1959) 786–794.

McGrath, I. S.: Patrician Groups in Mission Areas. M.B. 10 (1958) 755-763.

Melckebeke, Mgr. C. van: Apostolate to the Chinese Diaspora. M.B. 11 (1959) 3–11.

Meulder S.J., E. de: Rebuilding the Bridge between India and Africa. W.M. 20 (1959) 1, 91–97.

MOHR, R. J.: Richtlinien für eine Missionsmoral. (Steyler Missionsschriftenreihe, Nr. 2). 106 S. Kaldenkirchen, o.J.

MORANT O.S.B., ADELRICH: Die philosophisch-theologische Bildung in den Priesterseminarien Schwarz-Afrikas. Aktuelle Fragen der Priesterbildung mit besonderer Berücksichtigung Kameruns. (Supplementa N.Z.M. VIII). XXI + 263 S. Beckenried 1959.

Morin O.M.I., H.: Problème de pastorale en Bolivie. Mess. 34 (1959) 143–148.

Neut O.S.B., Ed.: Entretiens et Vie „avec Pierre dans le Christ". R.M. 6 (1958) 260–269.

Neyrand S.A.M., G.: Exprimer le Christianisme en japonais. P.M. 2 (1959) no. 5, pag. 211–221.

N.N.: Rassenvorurteil – täglich gelebt. D.K.M. 78 (1959) 35–40.

Obama, J. B.: Musique africaine et musique sacrée. E.V. 11 (1959) 119–127.

Oberhoffer, M.: Urgent Missionary aspects in Yganda. W.M. 9 (1958) 3, 81–90.

Oesterle, G.: Noch ein Ehefall aus den Missionen. Z.M.R. 43 (1959) 40–44.

OHM, THOM.: Das Katechumenat in den katholischen Missionen. (Veröffentlichungen des Instituts für Missionswissenschaft der Westfälischen Wilhelms-Universität Münster i. Westf. Heft 9). 122 S. Münster i.W. 1959.

Oss C.I.C.M., M. van: De missie en de westerse maatschappelijke verhoudingen. H.M. 38 (1959) 167–178.

Pareja S.J., F. M.: La adaptación ante las manifestaciones religiosas y culturales de los pueblos Islámicos. M.E. 6 (1958–59) 268–277.

—: El moderno resurgir politico-social de los pueblos Islámicos y la adaptación misionera. l.c. 278–287.

Paventi, J.: La adaptación liturgica en la Historia de los Misiones. M.E. 6 (1958–59) 37–69.

—: Luces y sombras en la metodología misionera oriental. l.c. 152–163.

—: Evolución de los pueblos y de los métodos de apostolado en el Asia Oriental. l.c. 164–174.

—: La situation juridique des religieuses missionnaires. L.M.C. 9 (1959) 98–108.

Pelow, R. J.: Japan's Catechist Training Center. M.B. 11 (1959) 454–458.

Peters, Jos.: De aanpassingstaak van de Kerk in de naar eenheid groeiende wereld. H.M. 38 (1959) 79–90; 129–143.

Ponsioen S.C.J., J. A.: Misvattingen over technische hulp en missie. Streven 12 (1959) 544–548.

Pott S.V.D., Ant.: Der Acosta-Text vom Weihehindernis für Indianer. Kritisch geprüft und erklärt. N.Z.M. 15 (1959) 167–180.

Ramsauer S.J., M.: Analysis of the „Kerygmatic Approach". M.B. 11 (1959) 351–360.

Renaud O.M.I., Ph.: From Stone to Radar: Eskimo education in Canada. W.M. 9 (1958) 3, 39–46.

Richardson M.M., W. J.: Developing a Catechist System in Taiwan. M.B. 11 (1959) 222–228.

Robert, M.: Les règles de vie du clergé d'Afrique noire. L.M.C. 9 (1959) 25–71.

Sánchez de Muniain, J. M.: La adaptación al arte indígena. M.E. 6 (1958–59) 342–348.

Santos Hernandez S.J., Angel: Panorámica metodológica de la actual adaptación de la Iglesia en su obra evangelizadora. M.E. 6 (1958–59) 198–222.

Schimlek C.M.M., Fr.: Christianizing the Bantu of South Africa. W.M. 10 (1959) 1, 81–90.

—: The Problems of adaptation in Africa. l.c. 105–110.

Seffer S.J., J.: The Kerygmatic Problem. M.B. 10 (1958) 839–894.

Segura Gomez P.B., D.: Expresiones culturales del Africa Negra y actitud de la Iglesia en su adaptación misionera. M.E. 6 (1958–59) 333–341.

Seumois O.M.I., A. and Perbal O.M.I., A.: A Living Liturgy. M.B. 10 (1958) 874–883.

Seumois O.M.I., Andr.: A Liturgy for the People. M.B. 11 (1959) 17–24.

Seumois P.B., X.: La structure de la liturgie baptismale romaine et les problèmes du catéchuménat missionnaire. N.Z.M. 15 (1959) 32–50.

—*:* La structure de la liturgie baptismale romaine et les problèmes du catechuménat missionnaire. La Maison-Dieu no. 58 (1959) 83–110.

Späni, P.: Pax Romana et la classe intellectuelle d'outre-mer. K.M.J. 26 (1959) 45–57.

Thibangu, T.: Comment assumer dans l'Eglise le chant et l'art chorégraphique africains. R.M. 6 (1958) 231–244.

Trigt S.M.A., F. van: Nieuw leven in de West-Afrikaanse negerkunst. K.M. 79 (1959) 288–290.

Tschauder S.V.D., J.: Braun gegen Weisz? D.K.M. 78 (1959) 99–102.

Villanyi, A.: Le Laïcisme français contre les Missions. N.Z.M. 14 (1958) 279–303.

WINNINGER, P.: Vers un Renouveau du Diaconat. 214 pag. Bruges 1958.

Zeitler, Edw.: Our Liturgical Program. M.B. 11 (1959) 436–442.

ZIMMERMAN S.V.D., ANTH.: Overpopulation. A Study of Papal Teachings on the problem, with special reference to Japan. XV + 327 pag. Washington 1957.

IV

MISSIEGESCHIEDENIS EN MISSIOGRAFIE

Alonso O.S.A., Carlos: El P. Nicolás de Melo O.S.A., Embajador y Mártir. Miss. Hisp. 15 (1958) 219–244.

A.R.: Les organisations mondiales para-communistes. M.d.E. 34 (1959) 59–68.

ARROYO O.P., ESTEBAN: Los Dominicos, Forjadores de la Civilización Oajaqueña. I. Los Misioneros. 301 pag. Oajaca-Méjico 1958.

Aujoulat, L. P.: La coalition montante des peuples de couleur. L.M.C. 9 (1959) 178–191.

Ballesteros Gaibrois, M.: Fr. Bartolome de Las Casas O.P. y su obra misionera en America. M.E. 6 (1958–59) 129–137.

Balling C.M.M., Adalbert: 50 Jahre Mariannhiller Missionare. D.K.M. 78 (1959) 112–114.

Ballon S.J., R.: Der japanische Arbeiter. D.K.M. 78 (1959) 140–143.

Becker-DONNER, E.: Zwettler Kodex 420 des P. Florian Paucke S.J. Jesuitenmission in Paraguay 1748–1769. I Teil. 444 S. Wien 1959.

Beckmann S.M.B., Joh.: Die China-Mission. Versuch einer kritischen Rechenschaft. Sonderdruck aus Wort und Wahrheit. 14 (1959) 3–40.

—*:* Taufvorbereitung und Taufliturgie in den Missionen vom 16. Jahrhundert bis zur Gegenwart. N.Z.M. 15 (1959) 14–31.

—*:* Zur Problematik der amerikanischen Missionsgeschichte. N.Z.M. 15 (1959) 135–140.

Beermann, Maria: Toumliline. Ort der Begegnungen und der Brüderlichkeit. D.K.M. 78 (1959) 137–139.

Bernard-Maitre S.J., H.: De la Question des termes à la querelle des rites de Chine. Le dossier Foucquet de 1711 (II). N.Z.M. 14 (1958) 267–275.

—*:* L'oeuvre scientifique et missionnaire du Père Léopold Cadière. Anthr. 53 (1958) 1004–1009.

Bettray S.V.D., Joh.: Die grosze Gefahr in den Missionsländern. Theol.-prakt. Q. 106 (1958) 315–322.

Beunard S.S.C.C., P. C.: De l'étiquette japonaise à l'Eglise. P.M. 2 (1959) 365–378.

Biermann O.P., B.: Frei Luis de Andrada und die Solormission. Z.M.R. 43 (1959) 176–187.

BONFILS S.M.A., J.: L'Oeuvre de Mgr. de Marion Brésillac en faveur du Clergé local dans les Missions de l'Inde au XIXe siècle. 84 pag. Lyon 1959.

BOUCHARD S.J., J.: Le R.P. Paul Le Jeune S.J. et la fondation des missions des Jésuites en Nouvelle-France 1632–1642. 59 pp. Roma 1958.

BOUCHAUD C.S.SP., J.: L'Eglise en Afrique noire. 192 pag. Paris 1958.

Bouffard, Adr.: L'Eglise missionnaire canadienne. Mess. 35 (1959) 1–104.

—: Nos evêques missionnaires canadiens. Ibid. 2–54.

—: Communautés cléricales missionnaires. Ibid. 55–63.

—: Frères enseignants et hospitaliers. Ibid. 64–67.

—: Communautés féminines. Ibid. 68–77.

—: Laïcat missionnaire canadien. Ibid. 78–79.

—: Quelques précisions sur le mouvement missionnaire canadien. Ibid. 80–104.

BRADA O.P., W. Laatste Jaren van Mgr. Niewindt 1852–1860. 95 blz. Curaçao 1958.

Burkhardt S.J., F.: Kirche und Chinesen auf den Philippinen. D.K.M. 78 (1959) 108–111.

Camps O.F.M., A.: Flämische Franziskaner in Konstantinopel, Smyrna und auf der Insel Chios am Ende des 17. Jahrhunderts. Franzisk. Stud. 40 (1958) 239–250.

Chaigne O.F.M., H.: L'analyse marxiste de la conjoncture japonaise. R.M. 7 (1959) 107–123.

Chéry O.P., H. Ch.: Les sectes en Rhodésie du Nord. P.M. 2 (1959) 578-594.

Cieslik S.J., H.: Sel. Sebastian Kimura (1565–1622). Der erste japanische Priester. N.Z.M. 15 (1959) 81–98.

CONSIDINE M.M., J.: New Horizons in Latin America. XVI + 379 pag. New York 1958.

Considine M.M., J.: New Faces in Africa. W.M. 10 (1959) 2, 71–81.

COUTINHO, FORTUNATO: Le régime paroissial des diocèses de rite latin de l'Inde des origines (XVIe siècle) à nos jours. XXXIV + 305 pag. Louvain 1958.

Defour P.B., G.: Le Mouvement Xaveri en Afrique centrale. E.V. 10 (1958) 463–472.

Delacommune, J.: Présence de l'Eglise en terre d'Islam. P.M. 2 (1959) 406–424.

DELACROIX, S. E.A.: Histoire Universelle des Missions Catholiques. IV. L'Eglise catholique en face du monde non chrétien. 440 pag. Paris 1959.

Desmedt C.I.C.M., R.: De Filippijnse Republiek, een kristelijke demokratie in Zuid-Oost Azië. K. en M. 39 (1959) 155–160.

Diop, A.: D'un nationalisme culturel. L.M.C. 9 (1959) 170–177.

Dolan C.S.C., J. P.: A Mission Cathedral in Greenland. N.Z.M. 15 (1959) 161–166.

Dreisewerd S.V.D., J.: Vijftig jaar Japanse immigranten in Brazilië. K.M. 79 (1959) 348–354.

D'Souza S.J., J.: Exploding the Myth of East and West. W.M. 9 (1958) 3 55–56.

—: India feels the Breath of the Galilean. W.M. 9 (1958) 4, 62–74.

EMMERICH S.V.D., H.: Atlas Missionum. Mödling bei Wien 1958.

E.V.: Le monde missionnaire en 1958. E.V. 11 (1959) 163–312.

Fernandez, P. J.: Communism and Christianity in Pakistan. W.M. 9 (1958) 3, 57–54.

Folliet, J.: Communisme et nationalisme dans le monde. L.M.C. 9 (1959) 154–169.

Freitag S.V.D., A.: Christendom en Kerk in het hoge Noorden. K.M. 79 (1959) 356–357.

—: Gisteren Europa, vandaag Afrika. Ibid. 80 (1959) 4–6.

Fournier W.F., G. H.: Four roads across Africa. W.M. 10 (1959) 2, 9–18.

GALE H. P.: Uganda and the Mill Hill Fathers. 334 pag. London 1959.

Gerard, Cl.: Les catholiques et la guerre d'Algérie. R.M. 7 (1959) 163–178.

Geyter S.J., A. de: Honderd jaar India (1859–1959). Een Jubileum van de Belgische Jezuïeten. K. en M. 39 (1959) 136–146.

Gillon, L. P.: Louvain goes African. W.M. 9 (1958) 3, 10–23.

GITTI O.F.M., STEF.: Mons. Gioacchino Salvetti O.F.M. (1769–1843) e la Missione dei Francescani in Cina. XIV – 206 pag. Firenze 1958.

GLAZIK M.S.C., JOS.: Die Islammission der russisch-orthodoxen Kirche. Eine missionsgeschichtliche Untersuchung nach russischen Quellen und Darstellungen. (Missionswissenschaftliche Abhandlungen und Texte, Heft 23) XLI u. 192 S. Münster i. Westf. 1959.

Gracias, Valerian Card.: The Challenge of Kerala. M.B. 11 (1959) 756–769.

Grangette O.P., G.: Perspectives chrétiennes en Afrique noire. P.M. 2 (1959) 379–398.

Grenier O.M.I., L.: L'oeuvre d'alphabétisation en Bolivie. Mess. 34 (1959) 134–142.

Grillou, P.: Le nationalisme nord-africain. L.M.C. 9 (1959) 205–223.

Guennou M.E.P., J.: L'instruction de 1659 aux vicaires apostoliques français. L.M.C. 9 (1959) 77–80.

GUILCHER S.M.A., R. F.: La Société des Missions Africaines. Ses origines, sa nature, sa vie, ses oeuvres. 176 pag. Lyon 1958.

Haas, H.: Our Asian Overseas Students. M.B. 11 (1959) 641–647.

Haerberger, A.: L'Eglise de Suède: Le tragique destin d'une Eglise nationale. R.M. 7 (1959) 124–142.

Hafner O.S.B., Ambr.: „Hauskirchen" in der Mandschurei. Z.M.R. 43 (1959) 134–137.

Hebrard C.S.Sp., L.: Mission en Amazonie. M.d.E. 34 (1959) 142–147.

HEISING O.F.M., HELDEMAR: Missionierung und Diözesanbildung in Kalifornien. 116 S. Werl/Westf. 1958.

Henry, Mgr. H. W.: Korea's Amazing Convert Movement. M.B. 11 (1959) 12–16.

Hilber S.M.B., J.: How the Taifung Mission succeeded. W.M. 9 (1958) 3, 24–31.

Hummel, Siegbert: Frau Welt und Priesterkönig Johannes. Z.M.R. 43 (1959) 103–117.

Janssen C.M., F.: Ethiopië, het land van de Negus. K.M. 79 (1959) 275–279.

Jedin, H.: Weltmission und Kolonialismus. Saeculum. 9 (1958) 393-404.

Jong C.S.Sp., W. de: Evoluerend Afrika. H.M. 38 (1959) 24–35.

KEEGAN, P. G. J. y TORMO SANZ, L.: Experiencia Misionera en la Florida (Siglos XVI y XVII). 404 pag. (Bibliotheca Missionalia Hispanica. Serie B VII) Madrid 1957.

Kempen S.J., J. van: Honderd-jarig Jubileum van de missiearbeid in Indonesië door Orden en Congregaties van Paters, Broeders en Zusters. I.M. 1959 blz.115–152.

Koenen, G.: Belgische diocesane priesters in Kongo, Ruanda en Urundi. K. en M. 39 (1959) 215–220.

—: Vormingsmogelijkheden. l.c. 221–224.

—: Initiatieven uit andere landen. l.c. 225–228.

Kowalsky O.M.I., N.: Pius XII, Papst der missionarischen Katholizität. D.K.M. 77 (1958) 163–167.

—: The Mission of the Catholic Church in Present-Day Africa. W.M. 10 (1959) 2, 64–70.

—: Tobias Georg Ghebragzer. Ein „schwarzer" Bischof im 18. Jahrhundert. N.Z.M. 15 (1959) 198–204.

Krüger, P.: Ein Missionsdokument aus frühchristlicher Zeit. Deutung und Uebersetzung des Sermo de memoria Petri et Pauli des Narsai. Z.M.R. 42 (1958) 271–291.

Lebas, J.: Diocesane priesters spreken over hun apostolaat in Afrika. K. en M. 39 (1959) 202–214.

LEE O.F.M., ANGELUS: De Clero Locali in Missionibus. Studium historico-juridicum-Thesis ad Lauream Fac. Jur. Can. apud Pont. Athenaeum Antonianum no.49. 161 pag. Napoli 1958.

Leeber S.J., V.: El P. Diego José Abad S.J. (1727–1779), misionero y humanista mexicano. Miss. Hisp. 15 (1958) 293–326.

Leeuw O.F.M.Cap., Venantius de: Het verdeelde heilige land. K.M. 79 (1959) 312–315.

Le Gall C.S.Sp., J.: La Presse en A.E.F. Ses difficultés–son public. L.M.C. 9 (1959) 116–123.

LEITE S.J., S.: Monumenta Brasiliae III (1558–1563). 739 pag. Roma 1958.

Lemanczik S.V.D., K.: Een Kerk vecht zich vrij (Argentinië). K.M. 80 (1959) 40–43.

LORY, M. J.: Face à l'Avenir. L'Eglise au Congo Belge et au Ruanda. Urundi. 212 pag. Tournai-Paris 1958.

Mac Namara C.S.Sp., C. T.: Women are going to school in Africa. W.M. 10 (1959) 1, 18–28.

MARGIOTTI, F.: Il Cattolicismo nella Shansi dalle origini al 1738. 806 pag. Roma 1958.

Maria Hermine O.P., Sr.: Mischlingserziehung in Rhodesien. D.K.M. 78 (1959) 103–107.

Maria v.d. Hlst. Dreifaltigkeit O.P. Sr.: Missionsfahrt durch Nordrhodesien. D.K.M. 78 (1959) 13–19.

Marie-André du Sacré Coeur, Sr.: Women in Africa today. W.M. 10 (1959) 2, 82–88.

—*:* Ombres et lumières en Afrique noire. L.M.C. 9 (1959) 52–58.

Mateos S.J., F.: La Iglesia americana durante el reinado de Carlos V (1517–1558). Miss. Hisp. 15 (1958) 327–374.

McKay, Vernon: External Political Pressures on Africa today. W.M. 10 (1959) 2, 52–63.

Mestdag S.J., A.: De Jezuïeten in Kongo en Ruanda-Urundi. K en M. 39 (1959) 35–41.

Metzler O.M.I., J.: Die Patronatswirren in Indien unter Erzbischof Silva Torres (1843–1849). Nach den Akten des Propagandaarchivs. Z.M.R. 42 (1958) 292–308.

Mollink C.R., R.: Einheimische Ordensfrauen auf Java. D.K.M. 78 (1959) 80–81.

Mondreganes O.F.M.Cap., Pio M. de: Evangelización de Mongoles y Musulmanes en la Edad Media. M.E. 6 (1958–59) 97–110.

—*:* Relieves misioneros de Pio XII. E. D. 12 (1959) 69–84.

MONSTERLEET S.J., J.: L'Eglise du Japon. Histoire et problèmes missionnaires. 272 pag. Toulouse 1958.

Moreau, J.: A propos des ,,Instructions de 1659". L.M.C. 9 (1959) 81–97.

Mulders, Alph.: Het missionaire aspect van Paus Pius' Pontificaat. H.M. 38 (1959) 2–14.

Müller, Elis.: Als Laienmissionarin auf Jamaica. D.K.M. 78 (1959) 73–75.

MÜLLER S.V.D., K.*:* Geschichte der Katholischen Kirche in Togo. (Veröffentlichungen des Missionspriesterseminars St. Augustin, Siegburg no. 4). 573 S. Kaldenkirchen 1958.

Müller S.J., R.: Die Kirche Christi unter den Söhnen Ammons und Moabs. Z.M.R. 43 (1959) 128–132.

Neuner S.J. J.,: Priesterbildung in Indien. D.K.M. 77 (1958) 171–175.

Neyrand C.S.Sp., H.: La situation religieuse en Afrique. L.M.C. 9 (1959) 109–115.

NGUYEN HUU TRONG: Les Origines du Clergé Vietnamien. 289 pag. Saigon 1959.

Onasch, K.: Der Apostel Paulus in der byzantinischen Slavenmission (Die hervorragende Stellung des Ap. Paulus innerhalb des frühen slavischen Christentums). Z.K.G. 69 (1958) 219–246.

Pache, A.: Die katholische Kirche Japans: ihre sozialen Leistungen und Aufgaben. Z.M.R. 43 (1959) 21–34.

Peeters, A. F.: De Chiro, een jeugdbeweging in Kongo en Ruanda-Urundi. K. en M. 39 (1959) 147–154.

Peters, Jos.: De Aanpassingstaak van de Kerk in de naar eenheid groeiende wereld. H.M. 38 (1959) 79–90; 129–143.

—*:* De toestand in Latijns Amerika blijft kritiek. K.M. 79 (1958) 182–185.

—*:* Formosa, springplank voor China? Ibid. 226–229.

—*:* Een teken onder de volken. Ibid. 246–249.

—*:* Peking stuurt aan op een schisma. Ibid. 284–287.

—: Apostolisch kader in de missie. Ibid. 342–344.
—: De Moslim eert Maria. Ibid. 80 (1959) 11–15.
—: Landen zonder echo, Kerk zonder stem. Ibid. 46–50.
—: Tempels zonder God (Thailand). Ibid. 68–72.
—: Het grootste noodfonds. Ibid. 106–108.
—: Zuid-Afrika moet kleur bekennen. Ibid. 138–141.
—: Zijn onze katholieken wel apostolisch? Ibid. 171–175.

Philips, G.: De Kongomissie. K en M. 39 (1959) 27–34.

Plattner S.J., A.: Besinnliche Reise durch „Paraguay". D.K.M. 78 (1959) 144–147.

Promper, W.: Die Kirche in Latein-Amerika. Werkheft II 1959. „Priester und Mission", 28 S. Aachen 1959.

—: Le Collège pour l'Amérique Latine. B.U.M.C. 39 (1939) 237–247.

Ramin S.M.A., J. Ch.: Light and Shadows in black Africa. W.M. 10 (1959) 2 95–100.

Rétif S.J., A.: La charte des missions modernes (l'Instruction de la Congrégation de la Propagation de la foi du 10 nov. 1659). Etud. 302 (1959) 49–56.

—: Pullulement des „Eglises" Nègres. Etud. 302 (1959) 186–195.

Reyac, J. de: Christianity and Communism in Egypt. W.M. 10 (1959) 1, 98 104.

Rhi-Ki-Yong, T.: Nationalisme en Asie. L.M.C. 9 (1959) 192–204.

Ri, Hygin: Lernbegierige Jugend Koreas. D.K.M. 78 1959) 11–13.

Ri Tchony-Sang, Gabr.: Korea en het Kristendom. K. en M. 39 (1959) 166 173.

Rieber-Mohn O.P., H.: Le Catholicisme en Norvège après la réforme. P.M. 2 (1959) no. 5 pag. 222–241.

Rios, Ed. E.: Life of Fray Antonio Margil O.F.M. Translated and Revised by Benedict Leutenegger O.F.M. XIII – 159 pag. Washington 1959.

Rodriguez Valencia, D. Vic.: Santo Toribio de Mogrovejo Organizador y Apostol de Sud-America. Tom. I-II. Madrid 1956–57.

Robert, M.: Les origines du clergé d'Afrique noire. L.M.C. 9 (1959) 5–24.

Rouleau S.J., Fr.: The first chinese Priest of the Society of Jesus Emmanuel de Siqueira, 1633–1673. A.H.S.J. 28 (1959) 1–50.

Roy, L.: Missionary Progress in Vietnam. M.B. 11 (1959) 429–435.

Sá, Art. Bas. de: Documentacão para a História das Missões do Padroado Português do Oriente. Insulindia. Vol. V (1580–1595). XXXV + 566 pag. Lisboa 1958.

Sanz S.J., J.: Jesuit Centenary in the Philippines. W.M. 10 (1959) 1, 54–61.

Schimlek C.M.M., F.: Communism in South-Afrika. W.M. 9 (1958) 4, 55–61.

Schorer, Edg.: Zahlenbild und Problematik der Hochschüler aus unterentwickelten und nicht-christlichen Ländern an schweizerischen Universitäten. K.M.J. 26 (1959) 73–80.

Schütte S.J., J. F.: Valignanos Missionsgrundsätze für Japan. I Band: Von der Ernennung zum Visitator bis zum ersten Abschied von Japan (1573 -1583). 2. Teil: Die Lösung (1580–1582). XXVI – 591 S. Roma 1958.

Simon, M.: Action de la J.A.C. en Afrique. M.d.E. 15 (1959) 12–18.

Smets C.S.Sp., R.: De Paters van de H. Geest in Kongo. K. en M. 39 (1959) 98–105.

Sohier S.A.M., A.: Bilan missionnaire d'un pontificat. E.V. 10 (1958) 436–433.

—: Le Cardinal Costantini. E.V. 11 (1959) 8–17.

—: Le Père Lebbe et la conversion. E.V. 11 (1959) 18–26.

—: Les origines de l'apostolat des étudiants d'outre-mer. K.M.J. 26 (1959) 31–36.

St. Hilaire S.J., G.: Julius Jetté S.J.: Language and Ethnology Scholar of the Yukon. N.Z.M. 14 (1958) 241–252.

Staercke, J. de: Le Problème de la Bolivie. Mess. 34 (1959) 128–133.

Straelen S.V.D., H. van: Geistige Not bei den zukünftigen Führern Japans. Wohl und Wehe der Studentenwelt. Z.M.R. 43 (1959) 81–94.

THALIATH O.C.D., JONAS: The Synod of Diamper. (Orientalia Christiana Analecta 152). XX – 238 pag. Roma 1958.

TRAGELLA, G. B.: Le Missioni Estere di Milano nel quadro degli avvenimenti contemporanei. II Della morte del fondatore all' appelo ai Vescovi d'Italia per le vocazioni, 1862–1882. 518 pag. Milano 1959.

Trigt S.M.A., F. van: Afrika-Centrum. H.M. 38 (1959) 235-240.

UYTTENBROECK O.F.M., T.: Early Franciscans in Japan. Mission Bulletin Series. Vol. VI, III – 136 pag. Tokyo 1959.

Vadassery S.J., Thom.: Meeting India's Challenge with Indians. W.M. 10 (1959) 1, 8–17.

Villeneuve O.P., J.: Le développement et la mission en Afrique noire. P.M. 2 (1959) 560–569.

Vriens M.S.C., A.: Missioneren op Zuid-Nieuw-Guinea. H.M. 38 (1959) 97–103.

WENZEL, B. J.: Portugal und der Heilige Stuhl. Das Portugiesische Konkordats- und Missionsrecht. Ein Beitrag zur Geschichte der Missions- und Völkerrechtswissenschaft. XXI – 685 pag. Lisboa 1958.

Weyden O.E.S.A., A. H. van der: Augustijnen op Nieuw-Guinea. I.M. 1959 blz. 34–43.

WICKI S.J., J.: Documenta Indica. Vol. V (1561–1563). XXIX + 53* + 815 pag. Romae 1958.

Wicki S.J., J.: Die ersten offiziellen Berichterstattungen in Europa aus den überseeischen Missionsgebieten der Gesellschaft Jesu (ca. 1553 1577). N.Z.M. 14 (1958) 253–266.

Wiesen S.V.D., H. J.: The Valley of Martyrs. W.M. 9 (1958) 4, 7–34.

Wild O.E.S.A., Bern.: Die Lage der Ueberseestudenten im heutigen Europa. K.M.J. 26 (1959) 37–44.

Willeke, B.: Die Ankunft der ersten Franziskaner in Japan. Z.M.R. 43 (1959) 166–176.

Winsen C.M., G. van: De missiemethode in Ethiopië tijdens de jaren 1839-1847. H.M. 38 (1959) 44–48.

Yen, Maria: Ich wählte den Weg der Wahrheit. D.K.M. 78 (1959) 41–45.

Züger S.M.B., A.: Die katholische Kirche auf Formosa. N.Z M. 14 (1958) 276–296.

LAND- EN VOLKENKUNDE, GODSDIENSTWETENSCHAP EN TAALWETENSCHAP

A. LAND- EN VOLKENKUNDE

Arndt, P.: Totenfeiern und Bräuche der Ngadha. Anthr. 54 (1959) 68–98.

Aschoff O.F.M., Angelus: Schöngeisterei als Ersatzreligion. Ein Problem unseres Apostolates in Japan. Z.M.R. 43 (1959) 123–127.

Aufenanger, H.: The War-Magic Houses in the Wahgi Valley and Adjacent Areas (New Guinea). Anthr. 54 (1959) 1–26.

Beek, D. van: De problematiek van de ontwikkeling der dorpshuishoudingen op Nederlands Nieuw-Guinea. De Heerbaan 12 (1959) 61–83.

BIANCHI, U.: Il Dualismo religioso. Saggio storico ed etnologico. 214 pag. Roma 1958.

BIRKET-SMITH, KAJ.: Ferne Völker. 220 S. Zürich 1958.

BOCCASSINO, REN.: Etnologia Religiosa. Introduzione Generale. Le Scuole evoluzioniste e le scuole storiche. XXIII + 353 pp. Torino 1958.

Bornemann, Fr.: P. W. Schmidts Studien über den Totemismus in Afrika. Anthr. 53 (1958) 945–1003.

Bossink C.S.Sp.: Les Da-Mbassinas de l'Oubangui et le point de vue missionnaire. N.Z.M. 15 (1959) 181–197.

BURSSENS, H.: Les peuplades de l'entre Congo-Ubangi (Ngbandi, Ngbaka, Mbandja, Ngombe et Gens d'Eau). XI – 219 pag. Tervuren 1958.

Christoffels, Hildegard: Christliche Spuren in alt-aztekischen Gesängen. N.Z.M. 15 (1959) 205–208.

Coleman, J. S.: New States in Africa. W.M. 10 (1959) 2, 19–25.

Dempsey M.H.F., J.: The Shilluk. W.M. 10 (1959) 1, 37–53.

ESTERMANN C.S.SP., C.: Etnografia do Sudoeste de Angola. Vol. II Grupo Etnico Nhaneca-Humbe. 299 pag. Lisboa 1957.

Ferragne O.M.I., M.: Le Basutoland politique et économique. E.V. 11 (1959) 90–96.

Forradji, A.: De quelques aspects soréliens du nationalisme arabe. R.M. 7 (1959) 96–106.

Groot S.V.D., G.: Japan, de ontwikkelingsgang van een volk. I.M. 1959 blz. 21–27.

GUSINDE S.V.D., M.: Die völkerkündliche Ausrüstung des Missionars. (Steyler Missionsschriftenreihe, Nr. 1). 115 S. Kaldenkirchen, o.J.

Gusinde, M.: Die Ayom-Pygmäen auf Neu-Guinea. Anthr. 53 (1958) 817–863.

Hecken C.I.C.M., J. L. van: La Mongolistique et les Missionnaires flamands. N.Z.M. 15 (1959) 209–212.

Henninger S.V.D., Jos.: Menschenopfer bei den Arabern. Anthr. 53 (1958) 721–806.

—*:* Das Eigentumsrecht bei den heutigen Beduinen Arabiens. Zt.f. vergl. Rechtswissenschaft 61 (1959) 5–56.

Huber S.V.D., Hugo: Kinship Terms and traditional forms of Marriage among the Se (West-Africa). Anthr. 53 (1958) 925–944.

Jahn, Janheinz: Muntu, Umrisse der neoafrikanischen Kultur. 262 S. Düsseldorf 1958.

Kamma, F. C.: Sociale problematiek in Nieuw-Guinea. De Heerbaan 12 (1959) 45–60.

Koppers, Wilh.: Autour du Problème: Ethnologie et Histoire Universelle. Miscellanea Paul Rivet, Mexico 1959, pp. 137–150.

Laufer M.S.C., C.: Fehlbeurteilung der Eingeborenenspsyche in der Südseemission. N.Z.M. 15 (1959) 51–59.

Linden S.V.D., C. van der: De Bhils. I.M. 1959 blz. 28–33.

Mechling, W. H.: The Malecite Indians, with Notes on the Micmacs. Anthropolitica no. 7, 1958 (1–160 + XVI pag). No. 8 (1959) 161–274(XVI) Ottawa.

Meiser, L.: Relationship and Marriage among the Kaean of the Northern Coast of New Guinea. Anthr. 53 (1958) 806–816.

Mohr, R. J.: Aujourd'hui L'Afrique. Kritische Gedanken zu einem zu wenig kritischen Buch. Z.M.R. 43 (1959) 35–39.

Panikkar, K. M.: Le Nationalisme indien depuis l'Indépendance. R.M. 7 (1959) 91–95.

Philippe, R.: Les fiançailles précoces chez les Boloki. Congo belge. Kongo-Overzee 24 (1958) 214–224.

—: Les modes de propriété chez les Mongo. Kongo-Overzee 25 (1959) 17–72.

Rahmann S.V.D., Rud. and *Maceda, M. N.:* Some notes on the Negritos of Iloilo, Island of Panay, Philippines. Anthr. 53 (1958) 864–876.

Rita-Ferreira, Ant.: Agrupamento e Caracterização étnica dos Indígenas de Moçambique, 133 pag. Lisboa 1958.

Rosner S.J., V.: Dolmens in the Anamalai Hills, South India. Anthr. 54 (1959) 169–182.

Schebesta, P.: Bambuti-Initiation. Kongo-Overzee 24 (1958) 136–161.

Schlesier, Ehrh.: Die melanesischen Geheimkulte. Untersuchung über ein Grenzgebiet der ethnologischen Religions- und Gesellschaftsforschung und zur Siedlungsgeschichte Melanesiens. 390 S. Göttingen 1958.

Schmitz, C. A.: Zur Ethnologie der Rai-Küste in Neuguinea. Anthr. 54 (1959) 27–56.

Serruys C.I.C.M., H.: Genealogical Tables of the Descendants of Dayan-Qan. 186 blz. 's-Gravenhage 1959.

—: The Mongols in China during the Hung-Wu period (1368–1398). Bruxelles 1959.

Stokoe, L.: Aboriginal Rock Engravings at Yarlarweelor, Western Australia. Anthr. 54 (1959) 57–67.

Trippner, Jos.: Die „Stein-Aecker" um Lanchow in Kansu, China. Anthr. 53 (1958) 915–924.

Vansina, J.: Miko' mi Yool, une association religieuse kuba. Aequatoria 22 (1959) 2, 7–20.

VEEGER, L. M.: Papoea-Dorpsverzorgsters. Een sociaal-hygiënisch experiment in Nederlands Zuid-Nieuw-Guinea. 148 blz. Amsterdam 1959.

Wing, J. van: Le Kibangisme vu par un témoin. Zaïre 12 (1958) 563–618.

B. GODSDIENSTWETENSCHAP

Amsterdam, W. van: De noodtoestand in de godsdienst. I.M. 1959 blz. 1–20.

Aupiais, F.: Les aspirations religieuses des Noirs. P.M. 2 (1959) 54–69.

BAIRY, M. A.: Japans neue Religionen in der Nachkriegszeit (Untersuchungen zur allgemeinen Religionsgeschichte. Bd. 3). 135 S. Bonn 1959.

Basu, A.: La vie et l'enseignement de Bouddha. R.M. 6 (1958) 199–208.

BIANCHI, U.: Problema di Storia delle Religioni. 150 pp. Roma 1958.

BIJLEFELD, W. A.: De Islam als Na-Christelijke Religie. XII-352 blz. 's-Gravenhage, 1959.

Bouffard, Adr.: Religions in Africa. W.M. 10 (1959) 2, 26–32.

BOUMAN, J.: Le Conflit autour du Coran et la solution d'Al-Bāqillānī. XI-95 pag. Amsterdam 1959.

Braden, Ch.: Islam in America. I.R.M. 48 (1959) 309–317.

Cooper S.J., M.: The new Religions in Japan. W.M. 10 (1959) 1, 29–36.

Dalmais O.P., I.: Questions sur l'Islam. P.M. 1 (1958) 402–413.

—: Conditions et dépassement du dialogue islamo-chrétien. P.M. 2 (1959) 425–434.

Dumont, L.: Le renoncement dans les religions de l'Inde. Arch. de sociol. des relig. 4 (1959) 7, 45–69.

DEROLEZ, R. L. M.: De Godsdienst der Germanen. (De Godsdiensten der Mensheid, dl. 8). 284 blz. Roermond 1959.

DUMOULIN, H.: Zen. Geschichte und Wirklichkeit. 332 S. Bern 1959.

Dumoulin, H.: Buddhismus in Asien. Buddha Jayanti in Tokyo. Z.M.R. 43 (1959) 187–197.

EIDLITZ, W.: Der Glaube und die heiligen Schriften der Inder. 328 S. Olten 1957.

Freedman, M.: Religion et adaptation sociale chez les Chinois de Singapour. Arch. de sociol. des relig. 4 (1959) 7, 89–104.

Gathier S.J., E.: Voyage à travers la pensée de l'Inde. Mess. 14 (1958) 360–373.

Gillès de Pélichy, A.: Prières païennes d'Afrique Noire. R.M. 7 (1959) 2–24.

Goetz S.J., J.: Le Père Henry Pinard de la Boullaye S.J. (1874–1958). Anthr. 53 (1958) 1010–1013.

GONÇALVES, JOSË J.: O Mundo Arabo-Islãmico e o Ultramar Português. XV – 301 pag. Lisboa 1958.

Gregorius O.F.M.Cap., P.: De zin en de waarde van het offer bij primitieve volken. H.M. 38 (1959) 49–52.

Guiart, J.: Naissance et avortement d'un Messianisme. Colonisation et décolonisation en Nouvelle-Calédonie. Arch. de sociol. de relig. 4 (1959) 7, 3–44.

Haekel, Jos.: Pura und Hochgott. Probleme der südamerikanischen Religionsethnologie. Archiv. f. Völkerkunde 13 (1959) 25–50.

Hecken C.I.C.M., J. L. van: Les études sur le Bouddhisme du Père Aimé Villion: Historique et Description. N.Z.M. 15 (1959) 215–220.

HAUER, J. W.: Der Yoga. Ein indischer Weg zum Selbst. Kritisch-positive Darstellung nach den indischen Quellen mit einer Uebersetzung der maszgeblichen Texte. 2. Ausg. 487 S. Stuttgart 1958.

HAYCK, MICH.: Le Christ de l'Islam. Textes présentés, traduits et annotés. 286 pag. Paris 1959.

Hermanns S.V.D., M.: Zur Religion der Radar in Südindien. Anthr. 53 (1958) 1018–1022.

Hornung O.S.B., Chlodwig: Die Religion der Bantu im Süden Tanganyikas. Z.M.R. 42 (1958) 313–325.

Hours S.J., Fr.: L'Islam et Israël. P.M. 1 (1958) 383–401.

Hruby, K.: La prière d'Israël. R.M. 7 (1959) 57–66.

Jolson S.J., Alfr.: Christianity and Islam: an Understanding for our times. W.M. 10 (1959) 2, 45–51.

Jomier O.P., J.: Islam et théologie chrétienne. P.M. 2 (1959) 618–626.

Keilbach, W.: Das Erleuchtungserlebnis im Zen-Buddhismus als „natürliche Mystik". Münch. Theol. Zt. 10 (1959) 140–149.

Kihangire, C.: Concept of a Supreme Being among the Lango Tribe of Uganda. The Supreme Being „Jok". E.D. 11 (1958) 403–406.

KÖSTER, H.: Symbolik des chinesischen Universismus. 104 S. Stuttgart 1958.

KRÄMER, ADELHEID: Christus und Christentum im Denken des modernen Hinduismus. 177 S. Bonn 1958.

Letellier W.F., G.: Islam on the March. W.M. 10 (1959) 2, 33–44.

Lokuang, St.: De Justitia „Yi" in Confucianismo. E.D. 11 (1958) 407–410.

Mercier, J. L.: Dialogue avec un Jaïna. R.M. 6 (1958) 216–230.

—: L'hindouisme et la conversion chrétienne. P.M. 2 (1959) 542–559.

Parrel M.E.P., F.: Buddhismus heute. D.K.M. 77 (1958) 168–170.

Pezzali, A.: Le Yoga dans la spiritualité indienne. R.M. 7 (1959) 155–159.

QUEGUINER M.E.P., M.: Introduction ã l'Hindouisme. Exposé critique. 310 pag. Paris 1958.

RINGGREN, H. – STRÖM, AEKE V.: Die Religionen der Völker. Grundrisz der allgemeinen Religionsgeschichte. VIII, 538 S. Stuttgart 1959.

RONDOT, P.: L'Islam et les Musulmans d'aujoud'hui. 374 pag. Paris 1959.

SADHU SUNDAR SINGH: Gesammelte Schriften. Uebersetzt und erläutert von F. Melzer. 336 S. Stuttgart 1958.

Scelles-Millie, J.: La prière en Islam. R.M. 7 (1959) 36–56.

SCHULEMANN, GUNTHER: Geschichte des Dalai-Lamas. 519 S. Leipzig 1959.

SIH, P.: De Confucius au Christ. Traduit de l'anglais par Fr. Weyergans. 182 pag. Tournai 1959.

Sullivan, H. P.: Développement et expansion du Bouddhisme. R.M. 6 (1958) 209–215.

SUZUKI, DAISETZ: Die grosze Befreiung. Einführung in den Zen-Buddhismus. 190 S. Zürich 1958.

Thomsen, H.: Japan's New Religions. I.R.M. 48 (1959) 283–293.

Vansina, J.: Les croyances religieuses des Kuba. Zaïre 12 (1958) 725–758.
Vaudeville, Ch.: Kabir et la religion intérieure. R.M. 7 (1959) 25–35.
Veldhuis, L.: Onvervulde Adventsverlangens. Primitieve heidenvolken zien uit naar verlossing. K.M. 79 (1959) 242–245.
VICEDOM, G. F.: Die Mission der Weltreligionen. 183 S. München 1959.
ZAEHNER, R. C.: At Sundry Times. An Essay in the Comparison of Religions. 230 pag. London 1958.

C. TAALWETENSCHAP

Braasem, W. A.: Malaïci tussen beurs en Bijbel. De Nederlandse beoefening van het Maleis in de loop der eeuwen. Kongo-Overzee 24 (1958) 97–117.
Daeleman S.J., J.: Mfinu-teksten. Kongo-Overzee 24 (1958) 225–238.
EBDING, FR.: Duala-Sprichwörter. (Micro-Bibliotheca Anthropos, vol. 31). 230 S. Posieux/Freiburg (Schweiz) 1959.
Fischer, H. Th. – en Renselaar, H. C. van: Over enkele Batakse verwantschapstermen. Bijdr. tot de Taal-, Land- en Volkenkunde 115 (1959) 40–55.
GONDA, J.: Four studies in the language of the Veda. 196 p. 's-Gravenhage 1959.
—: Stylistic repetition in the Veda. 416 p. Amsterdam 1959.
Knappert, J.: De bronnen van het Lingala. Kongo-Overzee 24 (1958) 193–282.
LAROCHETTE, J.: Grammaire des dialectes Mangbetu et Medje suivie d'un manuel de conversation et d'un lexique. 232 pag. Tervuren 1958.
Larochette, J.: Les langues du groupe Moru-Mangbetu. Kongo-Overzee 24 (1958) 118–135.
Laufer, C.: P. Futschers Aufzeichnungen über die Butam-Sprache (Neubritannien). Anthr. 54 (1959) 183–212.
—: P. Otto Futscher M.S.C., Taubil-Grammatik und naturwissenschaftliche Sammelarbeiten aus Neubritannien (Südsee). Anthr. 54 (1959) 213–217.
Makonga, C.: Tumbako Ya mu mpua. Een toneelschets in het Potopot-Kingwana van Katanga. Uitgegeven en vertaald door M. van Spaandonck. Kongo-Overzee 25 (1959) 1–16.
MEEUSSEN, A.: Essai de Grammaire Rundi. 236 pag. Tervuren 1959.
Meeussen, A.: Syntaxis van het Tshiluba (Kasayi). Kongo-Overzee 24 (1958) 256–264.
Müller, E. W.: L'application de la terminologie de Murdock à la structure sociale des Ekonda. Aequatoria 22 (1959) 1, 1–10.
Needham, Rodney: Mourning-terms. Bijdr. tot de Taal-, Land- en Volkenkunde 115 (1959) 58–89.
NOGUEIRA, RODRIGO DE SÁ: Temas de Linguistica Banta Apontamentos de Sintaxe Ronga. 185 pag. Lisboa 1959.
—: Da Importância do Estudio Cientifíco das Línguas Africanas. XVI – 186 pag. Lisboa 1958.
Plazikowsky-Brauner, Herma: Der Kausativ in den sogenannten kuschitischen Sprachen. Anthr. 54 (1959) 129–140.
ROP M.S.C., ALB. DE: Eléments de Phonétique historique du Limongo. 28 pag. Leopoldville 1958.

—: Grammaire du Limongo (Phonologie et Morphologie). 116 pag. Léopoldville 1958.

Rop M.S.C., A. de: L'ortographe du CiLuba. Aequatoria 22 (1959) 2, 1–6.

Sadler, W.: The Loma Literacy Programme. I.R.M. 48 (1959) 318–324.

Sölken, H.: Untersuchungen über die sprachliche Stellung der einstigen So von Bornu. Anthr. 53 (1958) 877–900.

Steller, K. en Aebersold, W.: Sangirees-Nederlands Woordenboek met Nederlands-Sangirees register. XV + 622 blz. 's-Gravenhage 1959.

Teeuw, A.: The History of the Malay Language. Bijdr. tot de taal-, land- en volkenkunde 115 (1959) 138–156.

Vorst, G. van der: Le Kiswahili, langue classique. Kongo-Overzee 24 (1958) 203–213.

Worms, E. A.: Verbannungslied eines australischen Wildbeuters. Ein Beitrag zur Lyrik der Bād. Anthr. 54 (1959) 154–168.

VI

PROTESTANTSE ZENDINGSWETENSCHAP

Benz, E.: Die christliche Kabbala. Ein Stiefkind der Theologie. 1958

Bosch, D.: Die Heidenmission in der Zukunftsschau Jesu. Eine Untersuchung zur Eschatologie der synoptischen Evangelien. 216 S. Gütersloh 1959.

Doorn, C.L. van: Afrikaanse jongeren in een overgangssituatie. De Heerbaan 12 (1959) 84–100.

Gramberg, Th.: Kerkelijke situatie op het eiland Ceylon. De Heerbaan 11 (1958) 159–178.

Groves, C. P.: The Planting of Chistianity in Africa. Vol. IV 1914–1954. 390 pag. London 1958.

Kawerau, P.: Amerika und die orientalischen Kirchen. Ursprung und Anfang der amerikanischen Mission unter den Nationalkirchen Westasiens. XI, 730 S. Berlin 1959.

Leeuwen, A. Th. van – en Mulder, D. C.: De prediking van het Evangelie in de wereld van de Islam. Indrukken van de Asmara-conferentie. De Heerbaan 12 (1959) 125–173.

McGavran, D. A.: After the first flush of success. I.R.M. 48 (1959) 265–275.

Myklebust, O. G.: Hans Egede, 1686–1758. Studien til 200-âisdagen for hans dod. 324 pag. Oslo 1958.

Rosenkranz, G.: Der Mensch in der Begegnung Asiens mit dem Westen. Zt. f. Th. und Kirche 56 (1959) 110–127.

Schlosser, K.: Eingeborenenkirchen in Süd- und Südwest-Afrika. Ihre Geschichte und Sozialstruktur. Ergebnisse einer völkerbundlichen Studienreise 1953. 355 S. Frankfurt, 1958.

Wijk, H. van: A cross-cultural theory of colour and brightness nomenclature. Bijdr. tot de taal-, land- en volkenkunde 115 (1959) 113–137.

Boekbespreking

P. Karl Müller S.V.D.: *Geschichte der katholischen Kirche in Togo.* (Veröffentlichungen des Missionspriesterseminars St. Augustin, Siegburg. No. 4). 572 S. Kaldenkirchen 1958.

Het initiatief tot dit boek is uitgegaan van de intussen overleden generale overste S.V.D., de Hoogeerw. Pater Alois Grosze Kappenberg, die het betreurde, dat de in het rijke missie-archief te Rome sluimerende gegevens niet voor de missiegeschiedschrijving werden benut. Door de tegemoetkoming van zijn eigen oversten (S.V.D.) en de medewerking van het tegenwoordige missiebestuur (S.M.A.) in Togo kreeg Schr. gelegenheid het generalaats-archief S.V.D. te Rome en het missie-archief te Togo grondig te onderzoeken, waarna hij in staat was een systematische en uitvoerige geschiedenis der Katholieke Kerk in Togo te vervaardigen.

Na een korte inleiding over land en volk en enkele aanduidingen over het eerste contact met het christendom (blz. 15–35) geeft hij in het eerste gedeelte (blz. 36–283) een op de bronnen gebaseerde beschrijving van de arbeid der missionarissen van het Gezelschap van het Goddelijk Woord. Deze periode omvat de jaren 1892–1914, vanaf de oprichting van de apostolische prefectuur, die aan de Paters van Steyl als hun eerste missiegebied in Afrika werd toevertrouwd, tot aan de verbanning in het oorlogsjaar 1914, toen alle Duitse missionarissen naar Engeland werden overgebracht. Het tweede gedeelte (blz. 285–498) behandelt op dezelfde degelijke wijze de werkzaamheid der missionarissen van de Sociëteit voor Afrikaanse Missiën (S.M.A.), die de missiearbeid van de Paters van Steyl overnamen en volgt de ontwikkeling ervan, naar missieressorten gerangschikt, tot op onze tijd. Een aanhangsel bevat een chronologische tabel met de voornaamste gebeurtenissen, personalia en publikaties van de missionarissen, statistieken van de missie en een kaart van Togo.

Schr. heeft ons een voortreffelijke monografie bezorgd over een interessant missiegebied, waarvan hij de lotgevallen, moeilijkheden, problemen en resultaten zakelijk en eerlijk beschrijft. Zijn objectieve voorstelling van zaken en zijn genuanceerd oordeel vallen in onze tijd van kritische bezinning op succes en mislukking der missie in Afrika ten zeerste te waarderen. Gaarne sluit ik mij aan bij de wens van de Schr. aan het einde van zijn boek: „Die Missionare dürften manche methodische Anregungen darin finden".

Nijmegen A.M.

Dr. P. Josef Glazik M.S.C.: *Die Islammission der russisch-orthodoxen Kirche. Eine missionsgeschichtliche Untersuchung nach russischen Quellen und Darstellungen.* (Missionswissenschaftliche Abhandlungen und Texte. Heft 23). XLII and 192 S. 4 Karten. Münster i. W. 1959.

Nadat Schr. reeds „die russisch-orthodoxe Heidenmission seit Peter dem Groszen" op wetenschappelijke wijze beschreven had, heeft hij een missiegeschiedkundig onderzoek ingesteld, gebaseerd op Russische bronnen en literatuur, naar de

Islam-missie van de Russisch-orthodoxe Kerk. Terecht is hij immers van mening, dat het beeld van de Russisch-orthodoxe missiewerkzaamheid onvolledig zou zijn, als men zich enkel zou bepalen tot datgene, wat de Russische Kerk voor de bekering van de heidenen gedaan heeft; veel meer betekenis heeft haar werkzaamheid onder de islamitische volken gehad en wel om verschillende redenen. Vooreerst omdat de Russisch-orthodoxe Kerk bij de Islam een wat leer, eredienst en wetgeving betreft uitgewerkt godsdienstig systeem ontmoette, terwijl de heidense volksstammen merendeels niet waren uitgekomen boven de animistische natuurdienst of schamanistische toverpraktijken. Vervolgens leefden de moslim-volken op een cultuurniveau, dat in vele sectoren dat der Russen overtrof; men kon derhalve niet, evenals bij de primitieve heidense stammen, met beschavingsarbeid volstaan; cultureel gevoelde de Rus zich de mindere van vele Turkse volken. Eindelijk bezaten enkele mohammedaanse volken bepaalde staatkundige instellingen, die, evenals hun cultuur, godsdienstig geworteld en gevormd waren.

De Russisch-orthodoxe missie had tot het einde van de 19e eeuw de afzonderlijke Turkse volken niet volgens een vooropgezet plan tot voorwerp van haar werkzaamheid gemaakt. Zij liet zich over het algemeen leiden door de politieke bedoelingen van de staat en trachtte eerder gelijke tred te houden met de extensieve arbeidsmethode van de staat dan door intensieve bemoeiingen diepgaande veranderingen bij de volken na te streven. De geschiedkundige behandeling moet derhalve wel de politieke geschiedenis van Rusland volgen en trachten te achterhalen, of en in hoever de Russisch-orthodoxe Kerk er in geslaagd is, het samentreffen met de Turkse volken te maken tot een missionaire ontmoeting met de islamitische wereld.

Na een inleiding over de betrekkingen tussen Rusland en de Islam voor het begin van de missie (blz. 1–37) en een etnografische excursus over het missieobject: de Turkse volken van Rusland (blz. 38–43), verdeelt Schr. de geschiedenis van de Russisch-orthodoxe Islam-missie in drie perioden. De eerste periode (1552–1763) behandelt de missie in opdracht en met hulp van de staat (blz. 44–94); de tweede periode (1763–1828) behandelt de beperking van de missie door de staat (blz. 95–120); de derde periode (1828–1917) behandelt de missie in de verdediging tegen staat en Islam (blz. 121–160).

De Russische christenheid zou haar missionaire taak tegenover de Moslim-volken slechts dan hebben kunnen vervullen, als zij hun tegemoet ware getreden met de onvervalste boodschap van Christus. In plaats hiervan heeft zij zich door haar machtspositie in de tsaristische staat laten verleiden om op de eerste plaats en bijna uitsluitend aardse middelen aan te wenden. Toen de Kerk later zelf door de staat in dienst genomen werd, verliet zij zich bij haar missiearbeid te zeer op de door utiliteitsoverwegingen geleide wereldlijke instanties. De geschiedenis toont aan, hoe dit zijn weerslag had op de ontwikkeling van de missie. Ook hier treedt, misschien nog duidelijker dan bij haar arbeid onder de heidenen, aan de dag, dat de hoogste kerkelijke autoriteiten geen oog hadden voor de verplichtende taak, die Christus bij zijn afscheid van deze wereld aan zijn Kerk had toevertrouwd. Ook de missiearbeid onder de islamitische volken staat in het teken van private initiatieven van enkele door Gods Geest gedreven personen; de eigenlijke drager van de

echte, godsdienstige Islam-missie is de leek, N.J. Il'minskij, universiteitsprofessor te Kazan (1821–1891).

Een slothoofdstuk (blz. 167 177) schetst hoe Christendom en Islam onder de macht van de Sovjets in de strijd tegen de godsdienst betrokken werden.

Schr. heeft door deze consciëntieuze en gedocumenteerde studie, die hij als „Habilitationsschrift" aan de Universiteit van Münster (Westf.) voorlegde, op voortreffelijke wijze het desbetreffend geschiedkundig materiaal verzameld en geordend en door zijn deskundige verwerking ervan de beoefenaars van de missiegeschiedenis ten zeerste aan zich verplicht.

Nijmegen A.M.

Prof. dr. R. L. M. Derolez: *De Godsdienst der Germanen*. Met 3 kaarten en 11 afbeeldingen buiten de tekst. J. J. Romen & Zonen, Roermond en Maaseik, 1959; 282 blz.

Binnen het tijdsverloop van enkele maanden zijn in Europa van de hand van vooraanstaande geleerden verschillende werken verschenen over de godsdienst der oude Germanen. Dergelijke boeken van godsdiensthistorici zijn wat betreft hun waarde en het nieuwe dat zij brengen wezenlijk afhankelijk van de staat en de uitwerking hunner documentatie. In dit opzicht is er aan nieuws geen gebrek. Maar omdat dit voornamelijk op archeologisch en prehistorisch gebied ligt blijft de grote moeilijkheid de interpretatie ervan. Er is immers een grote mate van willekeur gelegen in de verklaring van rotstekeningen door teksten die soms 2000 jaren daarna geschreven werden.

Ongetwijfeld verdient het boek van prof. Derolez alle lof om de gereserveerde houding die hij over het algemeen aanneemt tegenover verleidelijke maar meestentijds wankele constructies die men opgebouwd heeft op een feitenmateriaal, dat slechts voor een smalle sector van de germaanse wereld (de noordelijke nl.) en voor een tijd die zich reeds kenmerkt door ingrijpende wijzigingen op cultureel en religieus gebied, enigszins overvloedig en expliciet is. Vandaar dat wij niet zonder enige verbazing constateren dat Derolez zeer welwillend staat tegenover het verband dat men heeft willen leggen tussen de rotstekeningen waarvan het zelfs niet zeker is dat zij goden voorstellen – en de godheden die bekend zijn uit de IJslandse verhalen en gedichten. Het uiteenlopend karakter en het grote verschil in datering van ons feitenmateriaal zouden op zichzelf al voldoende zijn om een verklaring te geven van het ver uiteenlopen der resultaten van de verschillende onderzoekers. Dan is het nog niet eens nodig hier de politieke hartstochten aan toe te voegen die niet alleen de kijk vertroebeld hebben op de geschiedenis, maar zelfs op de prehistorie van de Germanen. Het is duidelijk dat op een dergelijk gebied de prudentie een hoofdrol te spelen heeft. In dit opzicht is het werk van Derolez – een enkele reserve dus daargelaten – uiterst verdienstelijk.

Als men evenwel de sporen die het verleden ons heeft nagelaten wil begrijpen zal men in de verscheidenheid der verschijnselen een eenheid van betekenis dienen te vatten, ofwel door hen te interpreteren als ontwikkelingsstadia ofwel door er een onderlinge samenhang in te zien die hen integreren in éénzelfde structuur. Maar

dikwijls heeft de godsdienstwetenschap de fout gemaakt deze eenheid te snel en te gemakkelijk te willen bereiken. Het is daarom volkomen gerechtvaardigd dat de auteurs der grote werken (b.v. M. P. Nilsson in zijn *Geschichte der griechischen Religion*) meer analytisch dan synthetisch te werk gaan en aan de door hen bereikte voorlopige resultaten slechts een meer of mindere mate van waarschijnlijkheid toekennen.

Deze werken beogen immers een hoeveelheid wetenschappelijk verantwoorde feiten te geven, een vaste kern van verworvenheden die de toets der kritiek in het vervolg kunnen doorstaan. Deze opmerkingen vormen in het bijzonder een rechtvaardiging voor de voorzichtige pogingen van een J. de Vries in zijn monumentale *Altgermanische Religionsgeschichte*.

Maar wil het onderzoek verder komen, dan wordt evenzeer een ander soort werk vereist, waarin meer dan aan de voorzichtigheid – ofschoon deze steeds een rol moet blijven spelen – aan de explicatieve hypothese een eerste plaats wordt toebedeeld, waarvan men wil trachten aan te tonen dat de waarde die zij bezat op een beperkt gebied ook geldt voor een nieuw terrein of zelfs van universele betekenis is. De boeken van Dumézil vallen onder deze laatste categorie, zowel op het gebied van de godsdienst der Germanen als die der Indo-europese godsdiensten.

Tussen beide soorten publikaties is er nog plaats voor een derde soort. Deze laatste dan bestemd voor een breder publiek. Moesten wij van te voren uitmaken welke de eisen zijn die men aan die laatste soort mag stellen, dan zouden wij voor alles willen opmerken dat de weergave der feiten ditmaal ten doel moet hebben op voldoende wijze de aandacht van de niet specialist te trekken en te boeien, opdat diens loffelijke poging zijn gezichtsveld te verruimen niet op een al te zware proef wordt gesteld. De geleerde schrijver zal zich dus enige offers moeten getroosten wat betreft de kritische uiteenzetting, terwijl hij daarentegen iedere explicatieve hypothese, als die maar voldoende bewijsbaar is en in staat het gebodene een samenhangend geheel te verlenen, met blijdschap moet begroeten. In die derde categorie – van hoogstaande vulgarisatie – moet men klaarblijkelijk het werk van Derolez plaatsen.

Vergeleken nu met het specifiek wetenschappelijk werk van J. de Vries, waarvan hij overigens een ruim gebruik maakt, toont Derolez zich veel wantrouwender ten opzichte van de resultaten van Dumézil. De motieven waarom Derolez het nodig heeft geoordeeld geen ruimer gebruik te maken van een alles bij alles toch voldoend breed socio-cultureel schema, waarvan hij in het voorbijgaan minstens één keer erkent dat zijn documentatie uitdrukkelijk melding maakt, zijn niet zo verbazend dwingend, en zijn onwil is zeer zeker niet ontsproten aan een verschil van mening over het principe, want Derolez erkent uitdrukkelijk de noodzaak – als een juiste methode – om het godsdienstige verschijnsel in zijn sociale samenhang te plaatsen.

In feite stelt Derolez zich doorgaans tevreden met categorieën die even onnauwkeurig en even alledaags zijn als het idee van de vruchtbaarheid of van een cultuur die zich gevormd heeft op het krijgswezen.

Het is nu de verdienste van Dumézil te hebben aangetoond dat de germaanse samenleving het bewustzijn had bewaard van een drievoudige indeling – vorsten, krijgers, voortbrengers – en dit heeft een waardevol licht geworpen op de godsdienst van de Germanen. De kritiek van Derolez op de methode van Dumézil raakt even-

zeer iedere uitlegpoging die uitgaat van een bepaald principe, b.v. dat van de vruchtbaarheid, als men slechts het „probabele" karakter ervan uit het oog verliest. Wanneer Derolez gebruik maakt van het begrip „vruchtbaarheid" om bepaalde goddelijke figuren te belichten en te plaatsen dan is dat zijn goed recht, zelfs wanneer een of andere toepassing van dat explicatieve princiep vatbaar blijft voor kritiek. Waarom dan zich bewust beroven van de voordelen die de visie van J. de Vries heeft ontleend aan de thesis van Dumézil om b.v. de figuur van Odin te verduidelijken door die van Varuna? De trekken waarmee deze godheid zich vertoont en die op het eerste gezicht niet te combineren zijn, worden, zó bezien, heel wat meer begrijpelijk dan Derolez met zijn titel „Odin, de God der ekstase" ons doet vermoeden.

De tegenstelling in de godenwereld, die namelijk tussen de Asen en de Wanen, wordt bij Derolez niet uitgelegd. Want door de Wanen aan te duiden als de goden van de wasdom of de vruchtbaarheid brengt men ze niet in een organisch verband met de Asen. Wanneer J. de Vries en Dumézil, ofschoon in ondergeschikte punten van mening verschillen, beiden toegeven, dat, zowel de Asen als de Wanen moeten begrepen worden als elkaar aanvullende groepen in eenzelfde organische bouw, doen ze niets anders dan zich aansluiten bij een van de grondwetten van de mythenverklaring – en in het algemeen bij alle verschijnselen van de dieptepsychologie – nl. dat elk onderdeel zijn juiste betekenis krijgt door zijn verband met het geheel. Zelfs als we met Derolez moeten toegeven dat geen van de tot op heden voorgestelde verklaringen van het conflict tussen Asen en Wanen bestand is tegen de kritiek, moeten we niettemin iedere „afzonderlijke" verklaring van de aard van de Asen en de Wanen die niet ter zelfder tijd rekening houdt met hun onderlinge verhouding, van de hand wijzen. Het scepticisme van Derolez is echter zelf niet consequent.

Maar het wordt tijd dat we na wat al te breedvoerig onze bezwaren tegen de methode te hebben ontwikkeld, overgaan tot een beknopte beschrijving van de inhoud. De stof is verdeeld in vijf hoofdstukken. Het eerste behandelt de culturele achtergrond en de bronnen. Het is een goede uiteenzetting van wat we weten van of op een aanneembare manier kunnen reconstrueren uit de economische en maatschappelijke bouw van de germaanse stam als ook uit de geschiedenis van hun verhuizingen en hun betrekkingen met de Kelten. Vervolgens twee hoofdstukken – de voornaamste – over de goden en de eredienst. De bestudering van het germaanse begrip „geheiligd" wordt voortgezet op de basis van de semantische ontwikkeling van de woorden „trouw" „god" „wijden" (het „numimeuze" beschouwd als ver af zijnd) „heil" (het „numineuze" als dicht bij) zoals ook de namen der goden in de germaanse versie van de planetaire week. Vervolgens passeren de voornaamste goden de revue, Merken we voor Wodan de gevolgtrekkingen op welke ontleend zijn aan zijn interpretatio romana als Mercurius, aan zijn verhouding ook – die ingewikkelder is dan Derolez het doet voorkomen – met de krijgsbedrijven en de waarzeggerij. Het beste gedeelte van de aan Wodan-Odin gewijde paragraaf is stilzwijgend hoewel bijna letterlijk ontleend aan J. de Vries. Men vindt daar de trekken van de god bijeen gebracht, zoals ze zich aan ons voordoen, wanneer men geen rekening houdt met de recente Scandinavische bronnen. Minstens voor sommige Germanen is hij de opperste God geweest; hij geeft de over-

winning in de strijd, daarom komt een deel van de buit hem toe - met inbegrip van een deel der gevangenen die aan hem moeten worden geofferd. Hij is de beschermgod van een soort soldatenkaste, en bij de rituele drinkgelagen wijdt men een dronk aan hem. De Noorse documenten bevestigen ten slotte deze schildering, welke met gebruikmaking van de oude bronnen ontworpen is, geven er zelfs nieuw leven aan. De kwestie van mogelijke christelijke invloeden op bepaalde latere trekken van de figuur van Odin wordt onderzocht.

Daarna komt Thor, een god die onder bepaald opzicht zeer dicht bij de mens staat, die de Scandinavische kolonisten naar IJsland geleid heeft. Ook van deze god, wiens hamer, even als het kruis, gebruikt werd bij zegeningen, rijst de vraag van een christelijke invloed. Tyr wordt ons door Derolez voorgesteld als een vorm van de indogermaanse god van de hemel, die bijna overal langzamerhand verdrongen werd door andere meer luidruchtige godheden. De schrijver geeft geen enkele explicatieve hypothese voor de verminking van Tyr, die van een hand beroofd wordt, welke verminking door Dumézil vrij overtuigend in verband wordt gebracht met het verlies van het oog bij Wodan en in betrekking schijnt te staan met de functies van beide goden in de organische bouw van de goddelijke samenleving. Daarna komt de groep van de Wanen, gekenmerkt zoals we boven zeiden door hun betrekkingen met de wasdom. De raadselachtige en aantrekkelijke figuren van Balder en Loki worden hierna onderzocht, en voor de tweede worden de conclusies van Dumézil, die hij ontleend heeft aan Kaukasische parallellen, aanvaard. Vervolgens komen de mindere grootheden en de groep vrouwelijke godheden, door de schrijver beschouwd als verschillende afdrukken van een zelfde oorspronkelijke figuur.

Het hoofdstuk over de eredienst bestudeert de begrafenissen die rijke documentatie hebben opgeleverd over de lijkplechtigheden zonder ons even wel toe te staan hun betekenis en de godsdienstige opvattingen welke ze veronderstellen te begrijpen. Het is aannemelijk dat de verscheidenheid van de riten niet altijd wijst op een verscheidenheid van godsdienstige opvattingen. Grafstenen bevestigen wat de sages ons meedelen. Zij spreken ons over het dodenschip en het mythische paard dat de ziel naar het dodenrijk brengt. Wij vragen ons af waarom in tegenstelling met J. de Vries, zijn trouw gevolgd model wat de inhoud van zijn hoofdstukken betreft, Derolez zijn hoofdstukken over de goden aan zijn studie van de cultuele realiteiten heeft willen doen voorafgaan. Misschien heeft hij daarmee willen te kennen geven de essentiële plaats die hij in zijn opvatting van de religie aan de hogere wezens toekent, waarvan de gelovige hulp en bescherming verwacht. De stofband van dit achtste deel van de Encyclopedie in achttien delen onder directie van prof. dr. Michels O.P. „De Godsdiensten der Mensheid" is zonder twijfel gekozen om die opvatting van de godsdienstigheid van de Germanen beter te doen uitkomen. Ze vertoont immers een Germaan biddend tot zijn godheden, zoals we die kunnen zien op de Boog van Marcus. Het gebaar zowel als de gelaatsuitdrukking laten geen twijfel bestaan over de diepte van de religieuze gevoelens van die overwonnen krijger. Als er echter één thesis is die regelmatig op deze bladzijden voorkomt – welke overigens zich al te vaak bepaalt tot een zuivere beschrijving – dan is het wel deze, dat onze documenten een interpretatie die op het onbewezen

postulaat van de primitieve magie heel de ontwikkeling van de godsdienst der Germanen zou baseren, niet veroorloven. Een der beste paragrafen van dit boek onderzoekt van uit dit gezichtspunt de kwestie van verstand en wil door de Germanen aan hun goden toegekend naar aanleiding van hun uitvorsing van de toekomst door middel van toverij. De invloed van bovenmenselijke machten op het menselijke bestaan is door de Germanen niet gezien als een onontkoombaar noodlot, en de waarzeggings- en bezwerings-praktijken waaraan zij zich overgaven zijn niet gegrond op een dergelijke opvatting. Het komt ons voor dat bij zulk een positie-bepaling die we over het algemeen goedkeuren - het logisch ware geweest de al te gemakkelijke verklaring, voorgestaan door enkele specialisten, van de grote figuren van het germaanse pantheon, door een ontwikkeling van uit de bleke figuren van geniën of elfen, van de hand te wijzen. Terwijl wij niet even gemakkelijk als de schrijver een definitie van de godsdienst, die noodzakelijk een persoonlijke verhouding tussen de gelovigen en hogere vastomlijnde wezens veronderstelt, zouden willen aanvaarden, lijkt het ons toch onverantwoord wat het geheel van de indogermaanse religies betreft (met inbegrip van de religie van het oude Rome) – aan de oorsprong van die godenwereld eenvoudige, plaatselijke „numina" te veronderstellen, die verbonden zouden zijn met een plaats of een nauw gespecialiseerde functie zouden bekleden.

Het laatste hoofdstuk, dat gaat over de bekering tot het christendom, is te beknopt en ontslaat hen die belangstellen in deze kwestie niet van de plicht J. de Vries, die hij in het kort samenvat, te raadplegen.

Ondanks deze kritische opmerkingen, die nogal scherp kunnen schijnen, menen we toch dit werk te kunnen aanbevelen aan hen die er niet aan kunnen denken de twee lijvige delen van J. de Vries en de talrijke monografiën van Dumézil in zich op te nemen. Zij zullen er een voorzichtige een geordende weergave vinden van de huidige toestand van onze kennis over de godsdienst der Germanen en de interpretaties van de feiten die de meeste kansen lopen een fundament te hebben in de realiteit.

Enige goedgekozen en uitstekend weergegeven afbeeldingen, een goede bibliografie en een heel geschikte tabel geven dit deel een waardige plaats in de serie waarin het is opgenomen.

Nijmegen H. Cornélis, O.P.

Chr. M. van Dorp O.S.F.S.: *Maagdelijkheid*, een pauselijke boodschap aan de katholieke christenheid van de twintigste eeuw, Roermond 1956.

De schr. heeft terecht de leer over de maagdelijkheid beschreven als kostbaar geloofsgoed. Hij doet dit in een eenvoudige en heldere stijl, hij heeft goede woordverklaringen en heeft hart voor zijn onderwerp. — Ofschoon hij de encycliek Sacra Virginitas van paus Pius XII op de voet volgt, en daardoor enigszins verantwoord is in het gebruik van schoolse uitdrukkingen, zouden wij de voornaamste graag in een meer menselijke vorm gezien hebben. 'Maagdelijkheid als deugd' en 'deugd van maagdelijkheid' is misschien in de tijd van S. Thomas al slordig geweest, omdat maagdelijkheid meer een toestand is dan een kwaliteit. 'Maagdelijkheid *uit* deugd', uit zuivere motieven, of iets dergelijks zou beter zijn. Men kan beter het kind bij

de naam noemen, zoals Christus doet wanneer Hij zegt dat er eunuchen zijn terwille van het Rijk Gods. Dat de schr. zelf last heeft van de vage uitdrukking blijkt wanneer hij zegt dat de deugd van maagdelijkheid door het geoorloofde en ongeoorloofde genieten van het geslachtelijke verloren gaat, en dan nog wel onherstelbaar (10). Geen enkele deugd is onherstelbaar in deze wereld, maar ook geen enkele is volmaakt. Daarom zouden wij de uitdrukking 'volmaakte zuiverheid' ook liever helemaal loslaten, en nog minder spreken van 'blanke zuiverheid' evenmin als van 'kinderlijke onschuld'.

Het lijkt onjuist te zeggen dat alleen de drang naar zelfbehoud onweerstaanbaar is, in tegenstelling met de geslachtsdrift (47). Er is alleen maar verschil van meer en minder, en voor geen van beide is het helemaal waar. De neiging tot eten (zelfbehoud) is voor sommigen gemakkelijker te beheersen dan die tot geslachtelijke omgang (denk aan hongerstaking).

Zowel de encycliek als het commentaar zegt te weinig over 'zenuwstoringen' (68). Er wordt te eenzijdig gedacht en gesproken over zwakheid en sterkte, en te weinig gedacht aan kneuzingen. Vandaar waarschijnlijk dat bij de deugden van geestelijke leiders en overheden liefde en goedheid niet worden genoemd. — Dat de werken van het vlees de 'ergste misdaden' zijn, zullen wij maar met een korreltje zout nemen, anders is het ketters (74). De aansporing tot vluchten (78), het waarschuwen tegen bedenkelijke familiariteit met het andere geslacht (82), de nadruk op het geheimnisvolle bij de voorlichting, is heel goed maar eenzijdig. Men denkt te uitsluitend aan lichtzinnigheid en begeerlijkheid en te weinig aan angst. Misschien wordt daarom de zedigheid beschreven als 'voorzichtigheid' tegenover kwade neigingen, en niet meer algemeen als de deugd die de houding bepaalt tegenover de dingen die om het geslachtelijke in engere zin (het orgasme) heenstaan. Het geheime waarop bij de voorlichting dient te worden gewezen ligt voornamelijk in het wezen van God, van wie alle voorlichting behoort uit te gaan; overigens behoort de voorlichting heel zakelijk te zijn en niet te omslachtig; zij mag niet angstwekkend zijn door geheimdoenerij.

Naar aanleiding van het gezegde op p. 89 zouden wij iedereen willen aanraden het communiceren een keertje over te slaan, al was het alleen maar om sleur te voorkomen, — om van angst en plichtmatigheid maar niet te spreken. — De uitdrukking 'staalkaart van Mariadeugden' zouden wij wat meer aangepast willen zien bij de verhevenheid van de H. Maagd (93). — Op p. 97 zegt de schr. heel onschuldig: dwang bestaat niet. — Deze opmerkingen betreffen voor een groot deel de fijnere nuances van de taal, maar dit lijkt verantwoord, daar het er hier immers om gaat het brood te breken voor de kleinen. Daarenboven is het preciese zeggen de voornaamste, zo niet de enige opgave van de theoloog.

Wij zouden niet graag hebben dat door deze opmerkingen de indruk werd gevestigd dat het boekje dat wij bespreken nogal aan de lage kant staat. Het is voortreffelijk als warm pleidooi voor een van de meest delicate onderwerpen waarover het geloof spreekt. Het zegt veel goede dingen in navolging van de encycliek en als uitwerking daarvan, o.m. over het verband tussen huwelijk en celibaat (110). Het zou alleen jammer zijn als de menigte steeds eenzijdig deze dingen bleef beschouwen, en o.m. doorgaat de zuiverheid los te maken van de liefde, evenals

onze moraalhandboeken. Wij bedoelen hier de Goddelijke liefde, die echter juist zo menselijk is, omdat zij onmiddellijk voortkomt uit het hart van God, wiens menselijkheid ons is verschenen in Christus. Zuiverheid is niet mogelijk zonder deze menselijke liefde.

Nijmegen L. H. C.

H. Bless: *Inleiding tot de pastorale psychologie.* Roermond-Maaseik, 1958, 206 p., ing. f 9,50, geb. f 11,—.

Door de feiten gedwongen komt de zielzorger steeds meer tot de overtuiging, dat hij in zijn pastorele arbeid de resultaten van de psychologie moeilijk kan missen. Wegens gebrek aan een aangepaste literatuur kon aan deze behoefte niet worden voldaan. H. Bless heeft nu in deze leemte willen voorzien. Hoewel het werk, gezien de literatuurlijst, wetenschappelijk verantwoord is, heeft het niet de pretentie een wetenschappelijk werk te zijn.

Een eerste deel handelt over de persoonlijkheidspsychologie, waarin gesproken wordt over: personalisme in het godsdienstig leven, humanisme in het christelijk leven, en *individuatie* van de menselijke persoonlijkheid. Het tweede deel geeft een uiteenzetting over ontwikkelingspsychologische kwesties; hier wordt men geconfronteerd met de godsdienstige wereld van het kind, van de opgroeiende jeugd, van de volwassene en van de oudere mens. In het laatste deel tenslotte bespreekt de auteur de sociaalpsychologische problemen van de huwelijksgemeenschap, de gezinsgemeenschap, de schoolgemeenschap, de werkgemeenschap, de staatkundige gemeenschap en de kerkelijke gemeenschap.

Men komt onder de indruk van de vele thema's die de auteur aanraakt. En juist hier ligt het zwakke punt van het hele werk: het blijft immers bij een tippen. Het boek is als het ware één grote inhoudsopgave geworden, een geraamte dat om incarnatie vraagt. Dit vinden we vooral daarom zo jammer, omdat uit de uitgebreide literatuuropgave blijkt, dat de auteur in staat moet zijn om een rijker werk over dezelfde stof te schrijven. Dit neemt niet weg, dat er vele behartenswaardige opmerkingen en hinten gegeven worden. We willen hierbij vooral wijzen naar het gedeelte over de ontwikkelingspsychologie. Als eerste poging kunnen we dit werk waarderen; maar voldaan zijn wij niet.

Udenhout P. Angelinus O.F.M.Cap.

Dr. Jos. Keulers: *Synopsis van de eerste drie Evangeliën*, J. J. Romen & Zonen, Roermond-Maaseik, 1958.

Na zijn commentaren op de boeken van het Nieuwe Testament heeft dr. Keulers nu een synops het licht doen zien en daarmee allen die belangstelling hebben in de eigenaardige verhouding van de evangeliën onderling een hulpmiddel geboden die hen de studie zal vergemakkelijken. Het is geen geringe zaak een zodanige synops samen te stellen en daar een bruikbaar en overzichtelijk geheel van te maken. Terecht heeft dr. Keulers hierbij niet de methode van Lagrange gevolgd, die de chronologische volgorde van de teksten heeft trachten te reconstrueren. Deze constructie blijft al te onzeker, zoals ook blijkt uit de veranderingen in de

latere kleine Franse edities aangebracht en bovendien verkrijgt men op deze manier geen inzicht in het litteraire probleem. Toch doet Keulers wel een kleine concessie aan de historische volgorde in zover hij in het gedeelte dat hij de Jeugdverhalen van Johannes en Jesus noemt en in de slotverhalen de teksten in elkaar past naar hun vermeend chronologisch verloop, waar Huck consequent deze teksten zonder meer afzonderlijk achter elkaar plaatst. Hij acht de methode van Huck toegepast in zijn Griekse synopsis, waarbij elk van de drie synoptici in de oorspronkelijke vorm gegeven wordt, de enig juiste. Daar hun volgorde niet altijd dezelfde is, moeten de meeste pericopen herhaald worden. Zo vindt men tweemaal een pericoop over de stamboom van Jesus, de eerste maal in de volgorde van Matteüs, de tweede maal in de volgorde van Lukas. Na de bergrede van Matteüs volgt de bergrede van Lukas.

In afwijking van de meeste andere synopsen drukt hij in de eerste kolom de tekst van Markus af, omdat de twee andere van hem afhankelijk zijn. In de inleiding zegt de auteur een enkel woord over het ontstaan van de evangeliën en de aantekeningen op het eind van het boek hebben niet een commentaar tot doel, maar speciaal de lezer opmerkzaam te maken op de overeenkomsten en verschillen van de synoptische teksten, zodat niet alleen het eigenaardige karakter van elk afzonderlijk belicht wordt, maar ook een dieper inzicht wordt gekregen in hun onderlinge verhouding.

Deze synopsis van dr. Keulers is een uiterst bruikbaar boek geworden en verdient alle aanbeveling aan hen die zich een dieper inzicht willen verwerven in de zin en bedoeling van de evangeliën en leent zich bijzonder voor onderlinge besprekingen in bijbelclubs.

Nijmegen P.J.C.

G. Rommerskirchen O.M.I. – N. Kowalsky O.M.I. – G. Metzler O.M.I.: *Bibliografia Missionaria. Anno XXII*: 1958. 125 pag. Unione Missionaria del Clero in Italia. Roma 1959.

Dit is de eerste maal, dat op de titelpagina van deze jaarlijkse Bibliografia Missionaria de naam van P. Joh. Dindinger O.M.I. ontbreekt. Zij begint dan ook met een kort In Memoriam en de bibliografie van deze intussen overleden hoogst verdienstelijke missioloog.

De Bibliografia Missionaria wordt thans verzorgd door P. G. Rommerskirchen O.M.I., bibliothecaris van de pauselijke missiebibliotheek, met medewerking van P. Nic. Kowalsky O.M.I., archivaris van de S. Congregatio de Propaganda Fide, en P. G. Metzler O.M.I., professor aan het pauselijk missie-instituut.

Aanbeveling van deze nauwkeurige en voor de beoefenaars van de missiewetenschap onmisbare missiebibliografie is verder overbodig.

Nijmegen A.M.

INHOUDSOPGAVE VAN DE ACHT EN DERTIGSTE JAARGANG 1959

ARTIKELEN

BECKHOVEN S.M., G. M. VAN: *De H. Petrus Chanel* 44
BOURS, TH.: *Naar aanleiding van een paradox* 15
DIJKER S.M.M., DRS. R.: *Het begrip „Missie"* 91
DORREN, M.: *Missie en Maatschappelijke welvaartszorg* 228
GREGORIUS O.F.M. CAP., P. DR.: *De Missie en het inheemse gemeenschapsleven* 155
HAAS S.A.M., H.: *Beurzen en beursstudenten* 104
JONG C. S. SP., W. DE: *Evoluerend Afrika* 24
JUFFERMANS M. H. F., C.: *Missiewerk en Maatschappelijke welvaartszorg* . . . 212
KHO, DRS. F. O. G.: *Missie en westerse maatschappelijke verhoudingen* 179
MALMBERG S.J., MAG. DR. F.: *Christendom en menselijke samenleving* 144
MULDERS, DR. ALPH.: *Het Missionaire Aspect van Paus Pius' Pontificaat* 2
MULDERS, DR. ALPH.: *Romeinse Documenten en Betstuursmaatregelen betreffende de missie uit het jaar 1958* 65
MULDERS, DR. ALPH.: *Mission et Liturgie* 193
OSS C.I.C.M., M. VAN: *De missie in de westerse maatschappelijke verhoudingen* . 167
PETERS, JOS.: *De aanpassingstaak van de Kerk in de naar eenheid groeiende wereld* 79,129
TRIGT S.M.A., DRS. F. VAN: *Afrika-Centrum* 235
VRIENS M.S.A., A.: *Missioneren op Zuid-Nieuw-Guinea* 97
VRIENS O.F.M.Cap., DR. LIVINUS: *De Internationale Studieweek over Missie en Liturgie* 199
WINSEN C.M., DR. G. VAN: *De Missiemethode in Ethiopië tijdens de jaren 1839–1847* 36

KLEINERE BIJDRAGEN

GREGORIUS O.F.M.CAP., P. DR.: *De zin en de waarde van het offer bij primitieve volken* 49
MULDERS, DR. ALPH.: *International Study Week on Mission and Liturgy* . . . 113
MULDERS, DR. ALPH.: *De Nederlandse Missiologische Week 1959* 116
WIESCHEMEYER S.M., F., *De heiligverklaringen in de laatste anderhalve eeuw* . . 53

MISSIEBIBLIOGRAFIE

MULDERS, DR. ALPH.: *Bibliografisch overzicht van de missiewetenschappelijke literatuur 1959* 241

MISCELLANEA

Missiewetenschappelijk nieuws. 54, 123, 183

BOEKBESPREKING

Aspirations nationales et Missions (A.M.). 185
Bianchi, U.: Il dualismo religioso. Saggio storico ed etnologico (Dr. Gregorius O.F.M.Cap.) 124
Bless, H.: Inleiding tot de pastorale psychologie (P. Angelinus O.F.M.Cap.) 269

Boelaars M.S.C., J., Papoea's aan de Mappi (R. Mohr). 191
Derolez, R.: De Godsdienst der Germanen (Dr. H. Cornélis O.P.) 263
Dorp, Chr. van: Maagdelijkheid (L.H.C.) 267
Een wereld beweegt (P. Dr. Gregorius O.F.M.Cap.) 125
Funk S.V.D., Jos.: Einführung in das Missionsrecht (A.M.) 185
Gale, H. P.: Uganda and the Mill Hill Fathers (J. de Reeper) 186
Getuigenis 1958–1959, afl. 1–3 (A.M.) 143
Glazik M.S.C., Jos.: Die Islammission der russisch-orthodoxen Kirche. Eine missionsgeschichtliche Untersuchung nach russischen Quellen und Darstellungen (A.M.) 261
Hubertus van Groessen O.F.M.Cap.: Het kerkelijk recht 187
Keulers, Jos.: Synopsis van de eerste drie Evangeliën (P.J.C.) 269
Koren C.S. Sp., H.J.: The Spiritans. A History of the Congregation of the Holy Ghost (M. van Oss C.I.C.M.) 126
Köster S.V.D., H.: Ueber eine Grundidee der chinesischen Kultur (M. van Oss C.I.C.M.) 128
Lefèbvre O.S.B., Dom G.: L'Esprit de Dieu dans la Sainte Liturgie (A.M.) . . 60
Löwenstein S.J., F. zu: Christliche Bilder in Altindischer Malerei (A.M.) . . . 59
Marck O.P., W. van der: Statuta pro Missionibus recentiora († T.v.J.) 64
Mesot S.M.B., J.: Die Heidenbekehrung bei Ambrosius von Mailand (A.M.) 184
Metodio da Nembro O.F.M. Cap.: J. Cappuccini nel Brasile, Missione e Custodia del Maranhão (1892–1956) (P. Dr. Anastasius O.F.M.Cap) 122
Metodio da Nembro O.F.M.Cap.: Storia dell'attività missionaria dei Minori Cappuccini nel Brasile (1538?–1889) (P. Dr. Gregorius O.F.M.Cap.) . . . 124
Müller S.V.D., K.: Geschichte der katholischen Kirche in Togo. (A.M.) . . 261
Queguiner M.E.P., M.: Introduction a l'Hindouisme (H. Cornélis O.P.) . . 190
Rommerskirchen, G. u.a.: Bibliografia Missionaria XXII, 1958 (A.M.) 269
Schebesta, P.: Die Negrito Asiens. II. Band. Ethnographie der Negrito. 1. Halbband: Wirtschaft und Soziologie (R. J. Mohr) 62
Schelkle, K.: Leerling en Apostel (A.M.) 186
Schütte S.V.D., Joh.: Die katholische Chinamission im Spiegel der rotchinesischer Presse (H. Hermans C.M.) 60
Seumois O.M.I., André: L'Anima dell' Apostolato missionario (A.M.) 58
Wolff, O.: Ghandi en Christus (J. Houben S.J.) 188
Inhoudsopgave van de 38e jaargang 1959 271